

ECONOMICA

Nr. 1 (103) / 2018

revistă științifico-didactică

Editura ASEM

ACADEMIA DE STUDII ECONOMICE A MOLDOVEI

ECONOMICA

Revistă științifico-didactică

An. XXVI, nr.1 (103), martie 2018

© Centrul Editorial-Poligrafic al ASEM

COLEGIUL DE REDACȚIE:

Prof. univ. dr. hab. acad. Gheorghe MIȘCOI, Academia de Științe a Moldovei
Prof. univ. dr. hab. m.c. al AȘM, Dumitru MOLDOVAN, Academia de Studii Economice a Moldovei
Prof. univ. dr., acad. Anatolie MAZARACHI, Universitatea Națională de Comerț și Economie din Kiev, Ucraina
Prof. univ. dr. hab. Ion BOLUN, Academia de Studii Economice a Moldovei
Prof. univ. dr. hab. Vasile BUCUR, Academia de Studii Economice a Moldovei
Prof. univ. dr. hab. Eugenia FEURAȘ, Academia de Studii Economice a Moldovei
Prof. univ. dr. hab. Rodica HÎNCU, Academia de Studii Economice a Moldovei
Prof. univ. dr. Serghii CAVUN, Institutul Educațional și Științific din Kharkiv, Ucraina
Prof. univ. dr. Ion PETRESCU, Universitatea „Spiru Haret”, Brașov, România
Prof. univ. dr. Valeriu IOAN-FRANC, Institutul de Cercetări Economice al Academiei Române
Prof. univ. dr. Gheorghe ZAMAN, m.c. al Academiei Române, Institutul de Economie Națională
Prof. univ. dr. Alban RICHARD, Universitatea „Pierre Mendès France de Grenoble”, Franța
Prof. univ. dr. Oleg STRATULAT, Academia de Studii Economice a Moldovei
Prof. univ. dr. Piotr BULA, Academia de Economie din Kracovia, Polonia
Prof. univ. dr. Nadejda BOTNARI, Academia de Studii Economice a Moldovei
Conf. univ. dr. Natalia ALTUHOVA, Universitatea de Finanțe de pe lângă Guvernul Federației Ruse
Conf. univ. dr. Veselin POPOV, Academia de Economie „Dm. Ţenov” din Sviștov, Bulgaria
Conf. univ. dr. Oxana SAVCIUC, Academia de Studii Economice a Moldovei
Conf. univ. dr. Olga PUGACIOVA, Universitatea de Stat din Gomel „Francisk Skorina”, Belarus
Conf. cercet. dr. Corneliu GUȚU, Academia de Studii Economice a Moldovei

ECHIPA REDACȚIONALĂ:

Redactor-șef: **Grigore BELOSTECINIC**,
prof. univ. dr. hab., academician al AȘM
Redactor șef-adjunct: **Valentina NAMOLOVAN**
Redactor literar: **Constantin CRĂCIUN**
Redactor tehnic: **Natalia IVANOVA**
Designer copertă: **Maria BUDAN**

ADRESA REDACȚIEI:

Str. Mitropolit G. Bănulescu-Bodoni 59, ASEM, bloc B, b.502,
tel: 022-402-936; 022-402-886
Cod: MD 2005, Chișinău, Republica Moldova
E-mail: economica@ase.md

**Revista este acreditată de Consiliul Național
pentru Acreditare și Atestare al RM, categoria „B”**

Revista este indexată în următoarele Baze de date și Cataloage Internaționale:

DOAJ <https://doaj.org/>

Directoriu OAJI <http://oaji.net/>

Electronic Journals Library <http://rzblx1.uni-regensburg.de/>

Global Impact Factor <http://globalimpactfactor.com/>

Preluarea textelor editate în revista „Economica” este posibilă doar cu acordul autorului.
Responsabilitatea asupra fiecărui text publicat aparține autorilor. Autorii declară pe propria răspundere că articolele sunt autentice și nu există niciun conflict de interese, totodată, transmit dreptul de autor și editorului.
Opinia redacției nu coincide întotdeauna cu opinia autorilor.

Certificat de înregistrare nr.270 din 31.10.2013
Index poștal: PM-31627
ISSN 1810-9136

Editura ASEM, Chișinău-2018

ACADEMY OF ECONOMIC STUDIES OF MOLDOVA

ECONOMICA

Scientific and didactic journal

Year XXVI, nr.1 (103), March 2018

© Editorial and Polygraphic Centre of ASEM

EDITORIAL BOARD:

Professor Hab. Dr. Acad. **Gheorghe MISCOI**, Academy of Science of Moldova
Professor Hab. Dr. c.m. of ASM **Dumitru MOLDOVAN**, Academy of Economic Studies of Moldova
Professor DSC Acad. **Anatolie MAZARACHI**, Kyiv State University of Commerce and Economics, Ukraine
Professor Hab. Dr. **Ion BOLUN**, Academy of Economic Studies of Moldova
Professor Hab. Dr. **Vasile BUCUR**, Academy of Economic Studies of Moldova
Professor Hab. Dr. **Eugenia FEURAS**, Academy of Economic Studies of Moldova
Professor Hab. Dr. **Rodica HINCUI**, Academy of Economic Studies of Moldova
Professor DSC **Sergii CAVUN**, Kharkiv Educational and Scientific Institute, Ukraine
Professor PhD **Ion PETRESCU**, „Spiru Haret” University, Brasov, Romania
Professor PhD **Valeriu IOAN-FRANC**, National Institute of Economic Research of Romanian Academy
Professor PhD **Gheorghe ZAMAN**, c. m. of Romanian Academy, Institute of National Economy
Professor PhD **Alban RICHARD**, „Pierre Mendès France de Grenoble” University, France
Professor PhD **Oleg STRATULAT**, Academy of Economic Studies of Moldova
Professor PhD **Piotr BULA**, Cracow University of Economics, Poland
Professor PhD **Nadejda BOTNARI**, Academy of Economic Studies of Moldova
Assoc.Professor PhD **Natalia ALTUHOVA**, Finance University under Government of the Russian Federation, Russia
Assoc.Professor PhD **Veselin POPOV**, D. Tsenov Academy of Economics, Svishtov, Bulgaria
Assoc.Professor PhD **Oxana SAVCIUC**, Academy of Economic Studies of Moldova
Assoc.Professor PhD **Olga PUGACIOVA**, Gomel State University named after “Francisk Scorina”, Belarus
Assoc.Researcher PhD **Corneliu GUTU**, Academy of Economic Studies of Moldova

EDITORIAL STAFF:

Editor-in-chief: **Grigore BELOSTECINIC**
Professor, Hab. Dr., Academician
Vice-Editor-in-chief: **Valentina NAMOLOVAN**
Editor (English): **Ludmila RURAC**
Technical editor: **Natalia IVANOVA**
Designer of cover: **Maria BUDAN**

ADDRESS OF PUBLISHING DEPARTMENT:

59, Mitropolit G. Banulescu-Bodoni street, ASEM, block B, office 502,
tel: 022-402-936; 022-402-886
Postcode: MD 2005, Chisinau, Republic of Moldova
E-mail: economica@ase.md

**The journal is accredited by the National Certification
and Accreditation Council of RM, Category „B”**

The journal is indexed in the following International Data Bases and Catalogues:

DOAJ <https://doaj.org/>

Directoriu OAJI <http://oaji.net/>

Electronic Journals Library <http://rzblx1.uni-regensburg.de/>

Global Impact Factor <http://globalimpactfactor.com/>

The taking over of the texts that are published in the journal “Economica” is possible only with the author’s agreement. Responsibility for each published text belongs to the authors. The authors declare on their own responsibility that the articles are authentic and there is no conflict of interest and also transmit the copyright to the publisher. Authors views are not always accorded with the editorial board’s opinion.

Registration certificate nr.270 of 31.10.2013

Postcode: PM-31627

ISSN 1810-9136

Publishing department of ASEM, Chisinau-2018

SUMAR

BUSINESS ȘI ADMINISTRARE

Asigurarea dezvoltării durabile a turismului național prin prisma practicilor internaționale	7
<i>Conf. univ. dr. Nicolae Platon, Director al CIPDT din Republica Moldova</i>	
Dezvoltarea și consolidarea întreprinderilor mici și mijlocii din mediul rural	22
<i>Conf. univ. dr. Silvia Zaharco, UASM</i>	
<i>Conf. univ. dr. Olimpiu Gherman, UASM</i>	
Oportunități insuficiente de angajare – principala cauză a emigrării tinerilor din mediul rural	37
<i>Conf. dr. Corina Caușan, Universitatea „PERSPECTIVA-INT” din Chișinău</i>	
Abordarea comportamentului consumatorului sub aspectul evoluției conceptului	51
<i>Lect.univ.drd. Natalia Remeșovschi, ASEM</i>	

ECONOMIE FUNDAMENTALĂ ȘI APLICATIVĂ

Unele aspecte instituționale ale reformării proceselor de reglementare în domeniul antreprenoriatului	67
<i>Conf. cercet. dr. Vladimir Cucirevii, INCE</i>	
<i>Cercet. șt. Vladislav Boldurat, INCE</i>	

FINANȚE, CONTABILITATE ȘI ANALIZĂ FINANCIARĂ

Considerații privind capitalul propriu al societății pe acțiuni	83
<i>Conf. univ. dr. Nelea Chirilov, ASEM</i>	
<i>Conf. univ. dr. Natalia Țiriulnicova, ASEM</i>	

INFORMATICĂ, STATISTICĂ ȘI CIBERNETICĂ ECONOMICĂ

Economie comportamentală în sistemul sanitar	93
<i>Drd. Virgiliu Ghițulescu, ASE București,</i>	
<i>Prof. univ. dr. Stelian Stancu, ASE București, CEIS al Academiei Române</i>	
<i>Prof. univ. dr. Ion Pârțachi, ASEM,</i>	
<i>Lect. drd. Andreea-Cristina Petrică, ASE București,</i>	
<i>Drd. Alexandru Tindeche, ASE București,</i>	
<i>Drd. Iulian Liță, ASE București,</i>	
<i>Drd. Xin Wang, ASE București</i>	
Disparități salariale de gen și vârstă între statele membre UE	111
<i>Lect. univ. Oana-Ancuța Stângaciu, Universitatea „Vasile Alecsandri” din Bacău,</i>	
<i>Prof. univ. Eugenia Harja, Universitatea „Vasile Alecsandri” din Bacău</i>	
Situația actuală și problemele conceptuale ale constituirii și funcționării sistemelor informaționale integrate de management economic	123
<i>Conf. univ. dr. Tudor Leahu, ULIM</i>	
<i>Prof. univ. dr. hab. Ala Cotelnic, ASEM</i>	
<i>Conf. univ. dr. hab. Veaceslav Perju, ULIM</i>	

RECENZIE

La monografia „Controlul de gestiune în optimizarea performanței entității”	136
<i>Recenzent, profesor, dr. hab. Alexandru Nedeșița, ASEM</i>	

CONTENT

BUSINESS AND ADMINISTRATION

- Ensuring Sustainable Development of the National Tourism through International Practices** 7
Assoc. Prof., PhD Nicolae Platon, Director of the Tourism Information and Promotion Center of Moldova
- Development and Consolidation of Small and Medium Enterprises in Rural Areas** 22
Assoc. Prof. PhD Silvia Zaharco, SAUM
Assos. Prof. PhD Olimpiu Gherman, SAUM
- Insufficient Employment Opportunities – the Main Cause of Young People Emigration from Rural Areas** 37
PhD Corina Causan, University “PERSPECTIVA-INT ” of Chisinau
- Consumer Behaviour Approach under the Aspect of Concept Evolution** 51
Lecturer, PhD candidate Natalia Remesovschi, ASEM

FUNDAMENTAL AND APPLIED ECONOMICS

- Some Structural Aspects of the Regulation Processes Reform in the Field of Entrepreneurship** 67
Lect.-researcher, PhD., Vladimir Cucirevii, NIER
Scientific researcher, Vladislav Boldurat, NIER

FINANCE, ACCOUNTING AND FINANCIAL ANALYSIS

- Reflections on Joint-Stock Company Equity** 83
Assoc. Prof. PhD Nelea Chirilov, ASEM
Assoc. Prof. PhD Natalia Tiriulnicova, ASEM

INFORMATICS, STATISTICS AND ECONOMICS

- Behavioural Economics in the Healthcare System** 93
PhD candidate Virgiliu Ghitulescu, ASE Bucharest
Professor, PhD Stelian Stancu, ASE Bucharest, CISE of the Romanian Academy
Professor, PhD Ion Partachi, ASEM
Lecturer, PhD candidate Andreea-Cristina Petrica, ASE Bucharest
PhD candidate Alexandru Tindeche, ASE Bucharest
PhD candidate Iulian Lita, ASE Bucharest
PhD candidate Xin Wang, ASE Bucharest
- Gender and Age Earnings Disparities among EU Member States** 111
Lect. Ph.D. Oana-Ancuta Stangaciu, “Vasile Alecsandri” University of Bacau
Prof. Ph.D. Eugenia Harja, “Vasile Alecsandri” University of Bacau
- Current Situation and Conceptual Problems of Development and Operation of the Integrated Information Systems of Economic Management** 123
Assoc. Prof., PhD Tudor Leahu, FLUM
Prof., Hab. Dr. Ala Cotelnic, ASEM
Assoc. Prof., Hab. Dr. Veaceslav Perju, ULIM

REVIEW

- Review of Monograph “Management Control in Enhancing the Entity Performance”** 136
Reviewer, Professor, Hab. Dr. Alexandru Nederita, ASEM

338.48(100+478)

ASIGURAREA DEZVOLTĂRII DURABILE A TURISMULUI NAȚIONAL PRIN PRISMA PRACTICILOR INTERNAȚIONALE

*Conf. univ. dr. Nicolae PLATON,
Director al Centrului de Informare și
Promovare în Domeniul Turismului
din Republica Moldova
platonanat@yahoo.com*

Motto:

Guvernul trebuie să conștientizeze cât de important este rolul turismului în politica generală de dezvoltare a țării și prin acțiuni concrete să facă acest sector competitiv și interesant pentru investitorii locali și străini.

Autorul

Procesul de relansare a turismului și de consacrare a acestuia, ca ramură economico-socială prioritară în Republica Moldova, poate fi posibil numai în cazul în care factorii de decizie ar avea o viziune clară și responsabilă față de această ramură, stabilită prin obiective bine structurate și formulate, care se pot materializa, ulterior, prin programe naționale de dezvoltare.

În acest articol, autorul atrage atenția autorităților statutului asupra problemelor ce persistă în domeniul turismului și accentuează necesitatea declarării turismului ca ramură prioritară a economiei naționale, îndemnând, totodată, factorii de decizie să ia în calcul experiența internațională în gestionarea acestui domeniu, asigurându-i, prin aceasta, o dezvoltare durabilă.

Cuvinte-cheie: *turism durabil, destinație turistică, master plan, întreprindere turistică transnațională, expansiune turistică, mediul ambiant.*

JEL: M 1, M 16.

Actualitatea temei.

Participarea Republicii Moldova la competițiile internaționale de turism, în condițiile existenței unui potențial turistic natural și antropologic valoros și care poate răspunde exigențelor turiștilor occidentali de țară sigură, ospitalieră, autentică și ecologică, trebuie să reprezinte o acțiune fermă a guvernului, și nu o opțiune cu caracter declarativ.

338.48(100+478)

ENSURING SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF THE NATIONAL TOURISM THROUGH INTERNATIONAL PRACTICES

*Assoc. Prof., PhD Nicolae PLATON,
Director of the Tourism Information
and Promotion Center of Moldova
platonanat@yahoo.com*

Motto:

The Government must be aware of the role of tourism in the country's overall development policy and make this sector competitive and interesting for local and foreign investment through concrete actions.

Author

The process of re-launching tourism and its consecration as an important socio-economic branch in the Republic of Moldova can only be possible if the decision-makers have a clear and responsible vision regarding this branch, established through well-structured and formulated objectives, being later materialized in the form of development programs.

In this article, the author draws the state authorities' attention to the issues that persist in the tourism industry and emphasizes the need to declare tourism as a priority branch of the national economy, while urging decision-makers to take into account the international experience in managing this branch by ensuring its sustainable development.

Key words: *sustainable tourism, tourism destination, master plan, transnational tourism company, tourism expansion, environment.*

JEL: M1, M16.

Topicality of the theme.

Participation of the Republic of Moldova in the international tourism competition, given the existence of a valuable natural and anthropological tourism potential, which can meet the needs of the Western tourists in terms of a safe, hospitable, authentic and ecological country, must represent a firm government action and not an option with a declarative character.

Natura reală a turismului, ca parte integrantă a sistemului economic și social complex, pune în evidență marea responsabilitate a guvernului privind procesul de restructurare a ramurii, el fiind răspunzător de identificarea posibilităților și mijloacelor necesare asigurării competitivității acestuia pe piața turismului internațional.

În aceste condiții, reconsiderarea rolului și importanței turismului, în strategia de dezvoltare a Republicii Moldova, se impune ca o necesitate stringentă, datorită stării de subdezvoltare a acestui sector în țara noastră, comparativ cu țările dezvoltate și chiar cu țările aflate, ca și noi, în procesul de tranziție de la economia centralizată la economia de piață.

Pornind de la cele expuse, tema cercetată este actuală prin faptul că turismul poate deveni un catalizator de relansare economică, cu impact major în structura sferei sociale, asigurând, în consecință, efecte benefice asupra dezvoltării și modernizării țării.

Ca **argumente**, ce se impun pentru cercetarea acestei teme, servesc:

- reconsiderarea rolului și importanței turismului în strategia de dezvoltare a Republicii Moldova;
- accentuarea necesității de dezvoltare a bazei tehnico-materiale și de infrastructură turistică;
- necesitatea formării unei imagini favorabile, în Europa și în lume, despre Republica Moldova, ca țară turistică sigură, ospitalieră, autentică și ecologic curată;
- motivarea necesității atragerii întreprinderilor turistice transnaționale prin regimuri fiscale preferențiale;
- descrierea principiilor care trebuie să stea la baza dezvoltării unui turism durabil;
- elucidarea cerințelor pentru asigurarea durabilității turismului.

Scopul cercetării îl reprezintă studierea practicilor internaționale în gestionarea ramurii turistice, analiza beneficiilor obținute de industria turistică mondială în urma valorificării durabile a turismului, precum și argumentarea necesității implicării statului ca organ coordonator în dezvoltarea acestui sector. Arealul cercetării este cuprins de particularitățile și dimensiunile industriei turistice, care impun o abordare aprofundată a conceptelor specifice acesteia. Supor-

The real nature of tourism, as an integral part of a complex economic and social system, highlights the government's great responsibility for the process of branch restructuring, being responsible for identifying the possibilities and means to ensure its competitiveness on the international tourism market.

Under these circumstances, reconsideration of the role and importance of tourism in the development strategy of the Republic of Moldova is imposed as a stringent necessity due to the underdevelopment of this sector in our country compared to the developed countries and even compared to countries in the process of transition from the centralized economy to the market economy, like the Republic of Moldova.

Based on the above mentioned, the current researched theme is actual by the fact that tourism can become a catalyst for the economic recovery with a major impact in the social sphere structure, therefore providing beneficial effects on the development and modernization of country.

Arguments for research on this theme are the following:

- reconsidering the role and importance of tourism in the development strategy of the Republic of Moldova;
- emphasizing the need to develop the technical-material and tourism infrastructure;
- the need to create a favourable image in Europe and in the world, about the Republic of Moldova as a safe, hospitable, authentic and ecologically clean tourism country;
- motivating the need to attract transnational tourism enterprises through preferential tax regimes;
- description of the principles that should underpin the development of sustainable tourism;
- clarifying the requirements for ensuring tourism sustainability.

The aim of the research is to study international practices in the tourism management, to analyse the benefits of the world tourism industry as a result of the sustainable valorisation of tourism, as well as to justify the necessity of the state involvement as a coordinating body in the development of this sector. The area of research is covered by the specificities and dimensions of the tourism industry, which require an in-depth

tul teoretico-metodologic al temei investigate este asigurat de lucrările savanților, care au efectuat cercetări în acest domeniu.

Relevanța articolului.

Investigarea și descrierea acestei teme au dat posibilitate autorului să generalizeze anumite concluzii la acest subiect și, ca urmare, să propună factorilor de decizie anumite recomandări, capabile să dinamizeze activitatea turistică în Republica Moldova.

Introducere.

Turismul a devenit unul din sectoarele majore ale economiei mondiale și una dintre componentele importante ale comerțului internațional. Până în 2020, Organizația Mondială a Turismului (UNWTO) previzionează 1,6 miliarde de sosiri de turiști internaționali și încasări din turismul internațional de 2 trilioane dolari. Se estimează, de asemenea, că turismul național va fi de 10 ori mai mare decât turismul internațional. Atât turismul internațional, cât și turismul național se dezvoltă rapid în țările aflate în curs de dezvoltare [6].

Astfel, Organizația Mondială a Turismului, prin evidențele sale statistice, arată, în mod indiscutabil, că industria turistică mondială se află în centrul transformărilor economice, tehnologice și informaționale, care se petrec în societatea contemporană, ele fiind considerate atât premisă, cât și efect al acestor schimbări.

Odată cu recunoașterea turismului ca factor al dezvoltării social-economice, pe plan internațional, s-a trecut, în mod sistematic, la includerea sa în programele de asistență și cooperare tehnică ale unor organisme internaționale, precum și în programele bilaterale de asistență.

Cooperarea economică și tehnico-științifică internațională a adăugat noi dimensiuni intervenției statului în domeniul turismului. Evoluția în direcția expansiunii activităților turistice în economiile moderne este demonstrată și de preponderența serviciilor atât în termenii contribuției la PIB și ocuparea forței de muncă, precum și ai locului deținut în schimbările internaționale.

Făcând o totalizare a celor expuse, în opinia noastră, ramura turistică trebuie să atragă atenția instituțiilor guvernamentale din Republica Moldova, deoarece poate reprezenta un mijloc avantajos de a crește performanțele indicatorilor macroeconomici naționali și, în consecință, creșterea PIB-ului pe cap de locuitor.

Din punct de vedere formal, dezvoltarea ramurii trebuie să se regăsească într-un Master

approach to its specific concepts. The theoretical and methodological support of the investigated topic is ensured by the work of the scientists who have researched this field.

Relevance of the article.

Investigating and describing this topic gave the author the opportunity to generalize certain conclusions on the subject and, as a result, to propose to decision-makers certain recommendations, capable to boost the tourism activity in the Republic of Moldova.

Introduction.

Tourism has become one of the major sectors of the world economy and one of the major components of the international trade. By 2020, the World Tourism Organization (UNWTO) forecasts 1.6 billion international tourist arrivals and 2 trillion USD receipts from international tourism. There is also estimated that national tourism will be 10 times higher than international tourism. Both international tourism and national tourism are rapidly growing in developing countries [6].

Thus, the World Tourism Organization through its statistical records undoubtedly shows that the world tourism industry is at the heart of the economic, technological and informational transformations that are taking place in contemporary society, being considered both the premise and the effect of these changes.

With the recognition of the tourism as a factor of socio-economic development, at the international level it has been systematically included in the assistance and technical cooperation programs of international bodies as well as in bilateral assistance programs.

International economic and technical-scientific cooperation added new dimensions to state intervention in the field of tourism. The evolution towards the expansion of tourism activities in modern economies is also evidenced by the preponderance of services both in terms of contribution to GDP and employment, as well as of the place held in international changes.

Making an overview of the above mentioned, in our opinion, the tourism branch should attract the attention of the Republic of Moldova's government institutions, as it can be a great way to increase the performance of the national macroeconomic indicators and, as a consequence, the GDP growth per capita.

From a formal point of view, the development of the branch has to be found in a Stra-

Plan strategic de țară, menit să vizeze dezvoltarea industriilor din turismul național, ca și a unor industrii-suport, în paralel cu managementul destinațiilor turistice naționale și susținerea țării ca destinație turistică la nivel internațional.

Metode aplicate.

La elaborarea prezentului articolul, autorul a utilizat trei metode de cercetare, prezentate în cele ce urmează:

Cercetarea fundamentală a permis studierea tendințelor actuale în turism la nivel mondial, fiind reflectate premisele schimbării atestate în domeniul cercetat, datorită valorificării durabile, corecte și echilibrate a ramurii turistice. În cercetarea fundamentală, au fost încadrate investigațiile sub formă de studii teoretice, care au condus la formularea unor concluzii practice științific argumentate.

Cercetarea pentru dezvoltare a avut ca scop identificarea acelor mecanisme de restructurare ce pot contribui la ameliorarea acestei ramuri în contextul dezvoltării durabile. Pentru a aborda diversitatea de probleme, pe care le întrunește activitatea de turism, s-a recurs la o bogată literatură de specialitate și de interes general, un variat instrumentar de cercetare științifică, analize comparative, care evidențiază complexitatea turismului ca generator de beneficii economice și sociale pe plan național.

Cercetarea aplicativă a avut ca sarcină selectarea informației necesare pentru direcționarea activității practice, în vederea creșterii muncii metodice. Informația selectată asigură suportul practic în cunoașterea mecanismelor funcționării turismului ca activitate socio-economică de mare complexitate, în clarificările conceptuale și însușirea principalelor categorii economice din domeniu, ca și în evidențierea factorilor determinanți, a tendințelor și formelor de manifestare a programelor și politicilor în turism.

Rezultate și discuții.

Evoluția turismului internațional se caracterizează, la nivel mondial, printr-o tendință de creștere datorită influenței factorilor economici, demografici, politici, sociali. Turismul internațional are, în această situație, cea mai importantă creștere datorită dorinței oamenilor de a vizita alte țări, de a cunoaște alte civilizații, obiceiuri, dar și datorită progresului tehnic înregistrat în domeniul transporturilor, progres care permite călătorii mai rapide și mai confortabile pe distanțe din ce în ce mai lungi [1, p.415].

tegic Country Master Plan, aimed at developing the national tourism industries as well as supporting industries, alongside the management of the national tourism destinations and supporting the country as a tourism destination at the international level.

Applied methods.

The author has used three research methods in the development of the given paper, as follows:

Fundamental research has allowed studying the current trends in tourism worldwide, reflecting the prerequisites for the existing changes in the researched field, due to the sustainable, fair and balanced valorisation of the tourism branch. Fundamental research included investigations in the shape of theoretical studies that led to the formulation of some scientifically substantiated conclusions.

Research for development aimed at identifying those restructuring mechanisms that can contribute to the improvement of this branch in the context of sustainable development. In order to tackle the diversity of issues that tourism activity involves, an important part of specialized and general interest literature, a variety of scientific research tools, comparative analyzes highlighting the complexity of tourism as a generator of economic and social benefits at national level have been used.

Applied research was aimed at selecting the information needed to direct the practical activity, in order to increase the methodical work. The selected information provides the practical support in learning the mechanisms of tourism functioning as a complex socio-economic activity, in the conceptual clarifications and acquiring the main economic categories in the field, as well as in highlighting the determinant factors, tendencies and forms of manifestation of programs and policies in the tourism sector.

Results and discussions.

Evolution of the international tourism is characterized, globally, by a growth trend due to the influence of economic, demographic, political and social factors. International tourism has the most significant growth in this situation due to people's desire to visit other countries, to know other civilizations, habits, but also due to the technical progress in transport, a progress that allows faster and more comfortable journeys on increasingly longer distances [1, p. 415].

Astfel, competiția pentru atragerea traficului turistic mondial spre țările receptoare crește considerabil odată cu intrarea în circuitul turistic a unor noi țări, cu noi atracții turistice, ceea ce impune în toate țările – chiar și în cele cu un turism dezvoltat și cu o bază materială modernă – elaborarea unor programe guvernamentale de dezvoltare și amenajare complexă a unor zone și stațiuni de interes turistic, capabile să facă față provocărilor din exterior în competiția pentru atragerea fluxului turistic internațional.

În consecință, se remarcă o creștere accentuată a rolului coordonator al organismelor guvernamentale și în ceea ce privește exploatarea complexă și controlată a resurselor naturale și antropice ale teritoriului național, păstrarea echilibrului ecologic al acestor zone destinate prioritar activităților turistice, în cadrul unor programe generale de dezvoltare.

Amploarea rolului organismelor guvernamentale în aceste politici de dezvoltare turistică variază, firește, în funcție de condițiile politice, economice și sociale din fiecare țară și chiar din fiecare zonă de interes turistic.

În aceste condiții, scopul realizării unui turism durabil trebuie să fie subordonat planurilor naționale și regionale de dezvoltare economică și socială. Acțiunile pot acoperi atât scopuri economice, precum creșterea veniturilor, diversificarea activităților, zonarea dezvoltării, cât și arii sociale: crearea locurilor de muncă, reducerea sărăciei, protecția patrimoniului turistic, implicarea comunităților locale, protejarea ecosistemelor, conservarea și utilizarea durabilă a biodiversității.

Pentru ca ramura turistică să se dezvolte într-un mod durabil, în opinia noastră, la baza acestei dezvoltări trebuie să stea următoarele principii:

- ajustarea cadrului legal la standardele europene de dezvoltare durabilă;
- crearea unui cadru politic național, menit să vizeze dezvoltarea durabilă a turismului;
- elaborarea unui Master Plan de țară, prin care vor fi identificate zonele turistice, care urmează a fi puse în circuitul turistic național și internațional, stabilindu-se, totodată, formele motivaționale de turism, care ar determina turiștii să viziteze Republica Moldova;
- adoptarea legislației privind politicile investiționale pentru atragerea investi-

Thus, the competition for attracting the world tourism traffic to the recipient countries increases considerably with the entry of new countries into the tourism circuit, with new tourism attractions, which implies in all countries – even those with developed tourism and a modern material base – the development of governmental programs for the development and complex planning of some tourism interest areas and resorts, capable of meeting the external challenges in the competition to attract the international tourism flow.

As a consequence, there is a marked increase in the coordinating role of the governmental bodies in the complex and controlled exploitation of the natural and anthropogenic resources of the national territory, preservation of the ecological balance of these priority areas for tourism activities within the general development programs.

The magnitude of the government bodies' role in these tourism development policies varies, of course, depending on the political, economic and social conditions of each country and even in each area of tourism interest.

Under these circumstances, the goal of sustainable tourism must be subordinated to national and regional plans of economic and social development. Actions can cover economic goals such as income growth, diversification of activities, zoning of development, as well as social areas: job creation, poverty reduction, and tourism patrimony protection, involvement of local communities, protection of ecosystems, conservation and sustainable use of biodiversity.

In order for the tourism branch to develop in a sustainable way, in our opinion, the following *principles* should stay at the basis of this development:

- adjusting the legal framework to the European standards for sustainable development;
- creating a national policy framework aimed at sustainable development of tourism;
- development of a Country Master Plan, which will identify the tourism areas to be put into the national and international tourism circuit, while establishing the motivational forms of tourism, which would determine the tourists to visit the Republic of Moldova;

torilor străini, care să țină cont de exigențele durabilității;

- elaborarea normelor și reglementărilor specifice sectorului turismului și controlul lor, pentru a menține nivelurile dorite ale calității mediului și ale calității prestațiilor turistice;
- conceperea strategiilor care vizează reducerea la minimum a riscurilor și efectelor negative ale planurilor de investiții asupra mediului natural și asupra comunităților locale.

Ca urmare, turismul se va menține durabil, dacă va răspunde următoarelor **cerințe**:

- ✓ dezvoltarea sa va fi planificată rațional, pe criterii economico-sociale riguros fundamentate;
- ✓ politicile și criteriile de dezvoltare vor respecta principiul durabilității;
- ✓ dezvoltarea se va realiza ca parteneriat între autoritățile publice centrale și mediul de afaceri privat;
- ✓ la această dezvoltare, vor participa societatea civilă și comunitățile locale.

Turismul trebuie să fie durabil, altfel prejudiciile activității turistice asupra mediului, care vor avea un impact negativ asupra societății, vor tinde să distrugă însăși baza pe care s-a clădit prosperitatea acestui sector.

Turismul prin activitatea sa, include un ansamblu de măsuri puse în aplicare pentru organizarea și desfășurarea unor călătorii de agrement sau în alte scopuri, realizate fie prin intermediul unor organizații, societăți sau agenții specializate, fie pe cont propriu, pe o durată limitată de timp, precum și prin industriile adiacente, care concurează la satisfacerea nevoilor de consum [1, p.40], într-o anumită destinație turistică. Această atracție turistică poate să fie individuală și poate să ia orice formă, de la o resursă naturală, la o resursă antropică, la o prestație educațională, de relaxare, la un centru comercial sau la unul de afaceri. Prin aceste activități, ramura turistică influențează mai mult sau mai puțin asupra mediului ambiant.

Succesul și atractivitatea unei destinații turistice depind și de o serie de factori și variabile, care se află în strânsă legătură atât cu elementele ce constituie și caracterizează destinația și resursele ei turistice, cât și cu determinanții motivaționali ai turiștilor. Se observă faptul că, pe lângă bogăția și frumusețea naturală, infrastructura de acces și facilitățile oferite la nivelul

- adopting the legislation on investment policies to attract foreign investments, taking into account the requirements of sustainability;
- developing tourism sector specific rules and regulations and their control, in order to maintain the desired levels of the quality of the environment and the quality of tourism services;
- designing strategies to minimize the risks and negative impacts of investment plans on the natural environment and on local communities.

As a result, tourism will remain sustainable if it meets the following **requirements**:

- ✓ its development will be rationally planned, based on rigorous economic and social criteria;
- ✓ development policies and criteria will respect the principle of sustainability;
- ✓ development will be realized as a partnership between the central public authorities and the private business environment;
- ✓ civil society and local communities will participate in this development.

Tourism must be sustainable; otherwise damage of tourism on the environment, which will have a negative impact on society, will tend to destroy the very foundation on which the prosperity of this sector has been built.

Tourism through its activity includes a set of measures implemented for organizing and conducting leisure trips or for other purposes, made either by a company or specialized agencies or on their own, for a limited period of time, and by adjacent industries that conquer to satisfy the consumption needs [1, p.40] in a particular tourism destination. This tourism attraction can be individual and can take any form, from a natural resource, to an anthropic resource, to an educational, relaxing, mall or business centre. Through these activities, the tourism branch influences more or less the environment.

Success and attractiveness of a tourism destination also depend on a series of factors and variables that are closely related to the elements that constitute and characterize its destination and tourism resources, as well as the motivational determinants of the tourists. It is noticed that besides the richness and natural beauty, the access infrastructure and facilities offered at the destination level, respectively, besides the prac-

destinației, respectiv pe lângă nivelurile prețurilor practicate, o influență importantă le revine elementelor ce caracterizează populația locală, adică atitudinea acestora față de turiști, precum și trăsăturile socio-culturale ale oamenilor locului [2, p.77].

În această ordine de idei, preocuparea guvernelor pentru promovarea turismului ia forme variate, de la crearea de organizații, inclusiv a ministerelor de resort, care urmează să sprijine cooperarea în domeniu, pentru realizarea unor proiecte complexe de mari dimensiuni, până la implicarea sa ca investitor în diferite proiecte, în special de infrastructură, sau ca garant al siguranței turiștilor și investițiilor prin utilizarea politicilor de stat în acest domeniu, care, în opinia noastră, joacă un rol fundamental.

Implicarea publică apare și sub forma unor instituții de reglementare care au roluri diverse, de la asigurarea calității serviciilor până la modelarea structurilor de piață pentru o serie de industrii din domeniu. În afara celor cu influențe directe în turism, este important ca statul să transmită un semnal de sprijin, care să modeleze favorabil comportamentul celorlalte instituții publice, cum ar fi organele de drept, poliția de frontieră, administrația fiscală și vamală, agenția pentru protecția consumatorilor etc. În multe state, există încă o atitudine ostilă față de industria turistică, manifestată printr-un exces de activitate a organizațiilor de reglementare, care au drept obiect verificarea întreprinderilor de turism.

Experții în turism consideră că implicarea statului în industria turistică a țării trebuie să se rezume la:

- asigurarea condițiilor facilitare de activitate prin liberalizarea actelor permissive;
- elaborarea documentelor de politici publice în domeniul turismului;
- separarea atribuțiilor instituțiilor statului (elaborarea documentelor de politici să fie asigurată de către o instituție a statului, iar implementarea – de către o altă instituție a statului);
- crearea unei infrastructuri moderne, care să permită atragerea unui flux important de turiști;
- acțiuni de promovare a imaginii țării, precum și activități de marketing.

Pe lângă cele enumerate, un rol decisiv trebuie să-i revină statului și în formarea imagi-

tized price levels, and elements that characterize the local population have an important influence, i.e. their attitude towards the tourists as well as the socio-cultural features of the locals [2, p.77].

In this respect, the government's preoccupation for the promotion of tourism takes various forms, from the establishment of organizations, including concerned ministries, that are aimed to support cooperation in the field for the implementation of large complex projects, till its involvement as an investor in various projects, especially infrastructure, or as a guarantor of the safety of tourists and investments through the use of state policies in this area, which in our opinion plays a fundamental role.

Public involvement also occurs in the form of regulatory institutions that have diverse roles, ranging from assuring service quality to modelling the market structures for a number of industries in the field. Besides those with direct influences on tourism, it is important for the state to send a signal of support that will favourably promote the behaviour of other public institutions such as law enforcement, border police, tax and customs administrations, consumer protection agency, and so on. In many countries there is still a hostile attitude towards the tourism industry, manifested by an over-activity of regulatory organizations, which are aimed at verifying tourism companies.

Tourism experts consider that the state's involvement in the country's tourism company should be limited to:

- ensuring the facilitation of the activity by liberalizing the permissive acts;
- development of public policy documents in the field of tourism;
- separation of attributions of the state bodies (development of the policy documents to be provided by one state institution, and implementation – by another state institution);
- creating a modern infrastructure to attract an important flow of tourists;
- actions to promote the image of the country, as well as marketing activities.

Besides those listed, a decisive role should be given to the state and to shaping the image of the country as a tourism destination, the so-called tourism country brand, which would have an important impact on the country's inclusion in the global strategies of the transnational tourism enterprises.

nii țării ca destinație turistică, așa-zisului brand turistic de țară, care ar avea un impact important pentru includerea țării în strategiile globale ale întreprinderilor turistice transnaționale.

În mod obișnuit, în țările occidentale, aceste elemente revin în sarcina unei agenții guvernamentale de rang înalt, care gestionează o stare de normalitate și o dezvoltare liniară a turismului. În țările care doresc o poziționare rapidă pe harta marilor destinații turistice, implicarea statului se face la un nivel executiv superior, cu investiții uriașe pentru intervale scurte de timp. Cazurile Emiratelor Arabe Unite, Turciei etc., sunt edificatoare pentru rapiditatea cu care s-au realizat investiții pe scară largă în infrastructura generală și cea turistică. Alături de aceste organizații executive, sunt implicate numeroase alte organizații publice, care contribuie la crearea imaginii-suport pentru ceea ce va fi folosit în campanii de marketing în mass-media. Numărul și gama acțiunilor acestor organizații acoperă o arie vastă, de la cele de management al informațiilor de toate tipurile, inclusiv turistice, până la acțiuni de promovare adresate segmentului îngust de decidenți politici supremi sau care folosesc personalități de mare notorietate.

Întreprinderile turistice transnaționale au posibilități mari, ca, prin diverse strategii, să-și extindă și să-și întărească poziția pe piața națională și internațională. Explicația constă în resursele financiare și materiale mari, pe care acestea le au la dispoziție, creditul și imaginea favorabilă, de care se bucură, posibilitățile de cercetare, inovare și utilizare a tehnologiilor de vârf, puncte de comercializare diversificate, o vastă și eficace activitate de marketing, un management modern, care le permite să dețină avantaje competitive în comparație cu alte întreprinderi.

Dacă statul urmărește ca dezvoltarea turismului să genereze și o dezvoltare durabilă la nivel economic și social, atunci planurile sale strategice vor fi corelate cu cele ale întreprinderilor turistice transnaționale în sensul implicării capitalului local, conservării resurselor turistice naturale, dezvoltării resurselor umane locale, inclusiv ale managementului destinației turistice. Setul de condiționări impuse de către un stat reflectă atât puterea sa relativă raportată la o întreprindere anume sau la totalitatea întreprinderilor turistice transnaționale, dar și coerența planului propriu legat de dezvoltarea turismului. În mod evident, un stat care are de oferit

Typically, in Western countries, these elements fall under the responsibility of a high-ranking government agency that manages a state of normality and a linear development of tourism. In countries that aim a fast position on the map of major tourism destinations, state involvement is made at a superior executive level, with huge investments for short intervals of time. The case of the United Arab Emirates, Turkey, etc., is enlightening for the rapidity with which large-scale investments have been made in the general and tourism infrastructure. Along with these executive organizations, many other public organizations that help to create the support image for what will be used in marketing campaigns in the media are involved. The number and range of actions of these organizations covers a vast area, ranging from information management of all types, including tourism, to promotional activities addressed to the narrow segment of supreme policy makers or the ones that use well-known personalities.

Transnational tourism companies have great opportunities to expand and strengthen their position on the national and international market through various strategies. The explanation lies in the large financial and material resources they have at their disposal, the credit and the favourable image they enjoy, opportunities for research, innovation and the use of cutting-edge technologies, diversified trading points, a vast and effective marketing activity, a modern management that allows them to have competitive advantages compared to other companies.

If the state seeks for the tourism development to generate sustainable economic and social growth, then its strategic plans will be linked to those of transnational tourism enterprises in terms of local capital involvement, preservation of natural tourism resources, development of local human resources, including management of the tourism destination. The set of conditionalities imposed by a state reflects both its relative strength compared to a particular enterprise or all the transnational tourism enterprises, but also the coherence of its own tourism development plan. Obviously, a state that has advantages, such as market size, in the case of Romania, will have a different position than a state like the Republic of Moldova. In this context, it is encouraged to attract transnational

avantaje, cum ar fi mărimea pieței, în cazul României, va avea o altă poziție, decât un stat precum Republica Moldova. În acest context, este încurajată atragerea întreprinderilor turistice transnaționale pentru a dezvolta capacități operaționale la nivel local.

Exceptând un număr mic de state care blochează, în mod deliberat, circulația turiștilor (cazul Coreei de Nord), celelalte au o atitudine relativ pozitivă, chiar dacă, în practică, realizează un filtraj al celor care intră sau ies din țară. Mai interesant este faptul că spațiile geografice, din ce în ce mai mari, cuprinzând zeci de state, au simplificat până la dispariție formalitățile de trecere a granițelor proprii, ceea ce a încurajat mișcarea turiștilor în aceste spații. Exemplul cel mai elocvent îl reprezintă Uniunea Europeană, care înregistrează un număr mai mare de turiști decât SUA, Japonia sau China (*Anexa 1*). În aceste condiții, spațiul devine o arie tentantă pentru operarea întreprinderilor turistice transnaționale, provenite atât din țările spațiului, cât și din afară.

Studiind practica internațională în materie de dezvoltare turistică, putem concluziona că interesele guvernelor pentru promovarea turismului și măsurile de creare a unor organisme oficiale, prin care statul să-și poată exercita rolul de organizare și coordonare a turismului, s-au concretizat și în diverse acorduri și convenții de colaborare internațională, precum și în legi menite să contribuie la dezvoltarea acestei activități.

O serie de guverne europene continuă și în prezent, la scară largă, să stimuleze dezvoltarea turismului ca principal generator de fluxuri valutare. În acest scop, au fost alocate fonduri considerabile pentru dezvoltarea bazei tehnico-materiale și a infrastructurii turismului, finanțat atât din bugetele de stat, cât și prin contribuția unor organizații internaționale, printre care un loc de frunte a revenit Programului Națiunilor Unite pentru Dezvoltare (PNUD) [3, p.372].

Injecțiile financiare realizate de stat au fost susținute și de investițiile masive de capital ale întreprinzătorilor privați, care necesitau și o îndrumare, și coordonare pe linie de stat. În consecință, guvernele au ajuns la concluzia că singura cale de evitare a efectelor negative care rezultau din conflictele de interese de stat, de grup sau private, constă în coordonarea dezvoltării turismului sub egida organismelor guvernamentale.

Sub acest aspect, se poate lua în considerare ipoteza că, în turism, mai mult decât în alte sectoare de activitate, trebuie să se consolideze o

tourism enterprises to develop operational capacities at the local level.

Except for a small number of states that are blocking the traffic of tourists (North Korea case), the others have a relatively positive attitude, even if in practice they filter out those who enter or leave the country. More interesting is the fact that the growing geographical spaces, comprising dozens of states, have simplified the border crossing formalities until the disappearance, which encouraged the movement of tourists in these spaces. The most eloquent example is the European Union, which has a larger number of tourists than the US, Japan or China (*Annex 1*). Under these circumstances, space becomes a tempting area for the operation of transnational tourism enterprises, both from the countries of the country and from outside.

Studying the international practice of tourism development, we can conclude that the government's interests in promoting tourism and the measures to create official bodies to enable the state to play its role of organizing and coordinating the tourism have also materialized in various international cooperation agreements and conventions, as well as laws designed to contribute to the development of this activity.

A number of European governments are still continuing, on a large scale, to stimulate tourism development as the main source of foreign exchange flows. To this end, considerable funds have been allocated to develop the technical-material base and tourism infrastructure, funded from both state budgets and the contribution of international organizations, including the United Nations Development Program (UNDP) [3, p. 372].

State-sponsored financial injections were also supported by massive capital investment by private entrepreneurs, which also required state guidance and coordination. Consequently, governments have come to the conclusion that the only way to avoid the adverse effects of conflicts of state, group or private interests lies in coordinating the development of tourism under the aegis of government bodies.

From here it can take into consideration the hypothesis that in tourism, as in other sectors of activity, close coordination between various governmental institutions and non-governmental and private organizations, dealing with tourism activity, needs to be strengthened.

strânsă coordonare între diversele instituții guvernamentale, organizații neguvernamentale și private, care se ocupă cu activitatea turistică.

Aranjamentele de colaborare de tip public-privat pot fi dezvoltate, pe scară largă, în turism datorită specificului social al activității. Pentru reușita unei afaceri, trebuie să fie implicată și o rețea de organizații publice, nu numai pentru asigurarea unui mediu extern favorabil, ci și pentru realizarea directă a unor produse. Organizațiile publice locale au un rol decisiv în modelarea destinațiilor cu caracter local, la fel cum cele centrale influențează atât reușita celor locale, cât și a celor naționale [4, p.205].

În consecință, în afara coordonării activității turistice pe țară, trebuie să existe și o coordonare între reprezentanții organismelor guvernamentale de turism la nivel de raioane și local.

Pe de altă parte, importanța națională crescândă a industriei turistice, privită sub aspect economic, social, politic și cultural, precum și relațiile care s-au statornicit pe linie guvernamentală între țări, au determinat coordonarea treptată a politicii de organizare și promovare a turismului de către autoritățile statale. Organismele naționale de turism sunt menite să coordoneze politica turistică națională, constituind, totodată, și instrumentul de executare, îndrumare și control al activității turistice naționale. Odată cu aprobarea Strategiei de Dezvoltare a Turismului „2020”, statul și-a reiterat poziția față de această ramură, stabilind că turismul trebuie să devină un sector economic competitiv și dezvoltat echilibrat, care să valorifice eficient patrimoniul turistic natural și antropoc al țării, promovând, în același timp, ospitalitatea moldovenească la standarde înalte [5].

În afara rolului de coordonator (de exemplu, în cazul încheierii unor acorduri guvernamentale de colaborare turistică, a elaborării unor proiecte de legi, decrete, legate de reglementarea turistică pe plan național etc.), statele exercită, totodată, o importantă funcție de dezvoltare a turismului și în politica de investiții și amenajări turistice. Este vorba de coordonarea eforturilor investitorilor pentru realizarea unor amenajări turistice de mari proporții, cum este cazul creării unor noi zone și stațiuni de interes turistic, unde dezvoltarea infrastructurii turistice (dotarea rețelei de drumuri, șosele, apă, canalizare, electricitate, asigurarea echilibrului ecologic etc.), depășește puterea financiară a agenților economici investitori.

Public-private collaboration arrangements can be extensively developed in tourism due to the social nature of the activity. For the success of a business, a network of public organizations must also be involved, not only to ensure a favourable external environment, but also to directly produce products. Local public organizations have a decisive role in shaping local destinations, just as the central ones influence both local and national success [4, p.205].

Therefore, in addition to coordinating the country's tourism activity, there must also be coordination between representatives of the governmental tourism bodies at district and local level.

On the other hand, the increasing national importance of the tourism industry, viewed in terms of economic, social, political and cultural aspects, as well as the governmental relations established between the states, determined the gradual coordination of the policy of organizing and promoting tourism by state authorities. National tourism bodies are designed to coordinate national tourism policy, and are also the instrument for the execution, guidance and control of the national tourism activities. With the approval of the Tourism Development Strategy “2020”, the state reiterated its position on this branch, establishing that tourism should become a competitive and well-developed economic sector that effectively exploits the country's natural and anthropic tourism heritage by promoting at the same time Moldovan hospitality at high standards [5].

Besides the role of coordinator (for example, in the event of the conclusion of governmental agreements on tourism collaboration, drafting of laws, decrees, related to national tourism regulation, etc.), the states also play an important role in the development of tourism and in investment policy and tourism arrangements. It is about coordinating the efforts of investors to develop large-scale tourism facilities such as the creation of new tourism areas and resorts, where the development of tourism infrastructure (endowment of roads, highways, water, sewage, electricity, ensuring ecological balance, etc.) exceeds the financial strength of the investing economic agents.

Another important state prerogative is to increase the productivity of the tourism industry by organizing the process of training and pro-

O altă prerogativă importantă a statului ține de ridicarea productivității industriei turistice, prin organizarea procesului de pregătire și perfecționare profesională, a personalului la toate nivelurile. Acest proces de pregătire și perfecționare trebuie realizat în strânsă cooperare cu instituțiile de stat și cele private, care sunt direct interesate de formarea profesională a cadrelor și în continuă ridicare a calității profesionale a personalului din industria turistică. Eforturile depuse în acest proces trebuie apreciate, prin urmare, ca fiind la fel de importante, ca și cele din infrastructură sau promovare.

Direct sau indirect, statul are un rol însemnat și în procesul de orientare a cererii turistice. Turismul modern este produsul direct al dezvoltării social-economice a țărilor, respectiv al unui nivel determinat de venituri, al unui timp liber sporit etc. Dezvoltarea turismului de masă a creat probleme serioase cu privire la sezonabilitatea cererii turistice și la eșalonarea concediilor și vacanțelor. Statele au făcut și continuă să facă eforturi pentru rezolvarea acestor probleme.

Responsabilitățile organismelor guvernamentale de turism, în afara acțiunilor de publicitate, includ funcțiile de coordonare a tuturor activităților de turism, elaborarea și punerea în aplicare a programelor naționale de dezvoltare turistică, reprezentarea, pe plan intern și internațional, nu numai a organizațiilor turistice, ci și a guvernelor țărilor respective.

Statele participă la acțiunile de promovare a turismului și prin procesul elaborării diverselor reglementări ce țin de activitatea turistică. Importantele beneficii, pe care le aduce turismul economiilor naționale, au determinat majoritatea țărilor să faciliteze dezvoltarea circulației turistice internaționale, prin desființarea sau simplificarea la maximum a formalităților de trecere a frontierei naționale pentru turiștii străini.

Evident, legislația turistică trebuie să țină pasul permanent cu orientarea și dezvoltarea în perspectivă a circulației turistice și cu noile circumstanțe în cadrul cărora se derulează fluxurile turistice.

Concluzii.

Din analiza cercetării efectuate, rezultă că, în condițiile unei economii moderne, politica de realizare a obiectivelor economice și sociale de interes major pentru economia națională (printre care implică obiectivele turistice sau cele care servesc interesele turismului) sunt în competența

profesional development of staff at all levels. This professional training process must be carried out in close cooperation with state and private institutions, which are directly interested in the professional training of staff and in continuously raising the professional quality of the staff in the tourism industry. The efforts made in this process must therefore be regarded as just as important as those in infrastructure or promotion.

Directly or indirectly, the state also has an important role to play in the orientation of tourism demand. Modern tourism is the direct product of the socio-economic development of the countries, namely a determined level of income, increased free time, etc. The development of mass tourism has created serious problems regarding the seasonality of tourism demand and the staggering of holidays and vacations. States have made and continue to make efforts to resolve these issues.

Responsibilities of governmental tourism bodies, in addition to advertising, include the coordination functions of all tourism activities, the development and implementation of national tourism development programs, representation internally and internationally not only of tourism organizations but also of governments of the countries concerned.

States participate in the promotion of tourism also through the process of elaborating various regulations related to tourism activity. The major benefits that tourism brings to national economies have led most countries to facilitate the development of international tourism by abolishing or maximizing national border crossing formalities for foreign tourists.

Obviously, the tourism legislation must keep up with the orientation and the future development of the tourism traffic and with the new circumstances in which the tourism flows take place.

Conclusions.

From the above mentioned we can conclude that, under the conditions of a modern economy, the policy of achieving the economic and social objectives of major interest for the national economy (including the touristic objectives or those that serve the interests of tourism) are in the direct competence of the state bodies, which are the only one able to decide on the use of public funds.

At international level, the state needs to valorise its national advantages in order to create

directă a organismelor de stat, singurele în măsură să decidă utilizarea fondurilor publice.

La nivel internațional, statul trebuie să valorifice avantajele naționale pentru a-și crea avantaje concurențiale care să se reflecte și în turism. El va trebui să folosească diferențele instituționale, care îl avantajează pentru a genera o motivație cu efect în turism (*spre exemplu, Elveția a fost timp de decenii o oază de pace, nefiind implicată în războaiele mondiale și a respectat secretul bancar într-un mod particular, cu efecte pozitive asupra turismului*).

O strategie de internaționalizare se materializează, într-un set de strategii de intrare pe o piață națională, cu caracteristici diferite față de țara de origine care realizează strategia.

În aceste condiții, primul pas, în realizarea unei strategii de intrare, trebuie asigurat printr-o analiză a mediului intern specific țării, pentru care este gândită extinderea produselor turistice. De aceea, strategia de expansiune trebuie să includă efectuarea unei analize complexe, care să stabilească dacă produsele turistice oferite sunt interesante pentru consumatorii-turiști, totodată, determinându-se și avantajul competitiv al acestor produse în raport cu produsele similare ale altor țări, prezente pe această piață.

În această ordine de idei, în opinia noastră, pentru asigurarea expansiunii produselor turistice ale Republicii Moldova pe piața turismului internațional, este necesară realizarea următoarelor activități:

- definirea Master Planului de dezvoltare a turismului (determinarea priorităților și a formelor de turism posibil a fi promovate cu eficiență maximă, utilizarea prioritară a zonelor turistice dezvoltate ale țării, precum și amenajarea infrastructurii turistice a teritoriului);
- evaluarea în cadrul dezvoltării generale, a posibilităților de cazare, alimentare și agrement a zonelor turistice, precum și determinarea posibilităților de suplinire a lor în caz de necesitate;
- coordonarea cercetărilor în domeniul turismului, incluzând și sistemele informaționale pentru culegerea datelor statistice indispensabile atât cercetărilor, cât și pentru fundamentarea strategiei de promovare a turismului intern și receptor;
- implementarea, prin unități de stat și private, a programelor de formare și

competitive advantages that are also reflected in tourism. It will have to use the institutional differences that advantages him to generate motivation with an effect in tourism (*for example, Switzerland has been for decades an oasis of peace not involved in world wars and has respected banking secrecy in a particular way, with positive effects on tourism*).

An internationalization strategy is materialized in a set of strategies for entering a national market, with different characteristics to the country of origin that implements the strategy.

Under these circumstances, the first step in the implementation of an entry strategy must be ensured by an analysis of the domestic environment specific to the country for which the expansion of tourism products is envisaged. That is why the expansion strategy should include a complex analysis to determine whether the offered tourism products are interesting for the tourists, while at the same time determining the competitive advantage of these products compared to similar products of other countries present on this market.

In our opinion, in order to ensure the expansion of tourism products of the Republic of Moldova on the international tourism market, it is necessary to carry out the following activities:

- defining the Tourism Development Master Plan (determining the priorities and forms of tourism that can be promoted with maximum efficiency, the priority use of the developed tourism areas of the country, as well as the development of the tourism infrastructure of the territory);
- assessment of the general development, accommodation possibilities, food and recreation opportunities of the tourism areas, as well as determination of the possibilities for their replacement if necessary;
- coordination of research in the field of tourism, including information systems for the collection of statistical data indispensable both for research and for substantiating the strategy of promoting domestic and receptor tourism;
- implementation, through state and private units, of programs for the training and professional development of the staff needed by the tourism industry;

perfecționare profesională a cadrelor necesare industriei turistice;

- reglementarea și controlul funcționării diferitelor compartimente sau componente ale industriei turistice, în vederea stimulării, protejării și asigurării cadrului legal al activității, corespunzător intereselor industriei turistice, în general, și intereselor turiștilor naționali și internaționali, în special;
- furnizarea serviciilor cu caracter general, indispensabile expansiunii turistice;
- desfășurarea campaniilor de promovare turistică generală și sprijinirea campaniilor de publicitate turistică comercială ale agenților economici din industria turistică,
- asigurarea echilibrului ecologic ca o consecință a dezvoltării circulației turistice în zonele turistice naționale prin conservarea patrimoniului turistic natural și antropic.

Propuneri și recomandări:

Pentru a face față cerințelor stabilite de către Organizația Mondială a Turismului de a deveni țară de destinație turistică și pentru asigurarea unui avantaj competitiv pe piața turistică internațională, este necesară respectarea următoarelor recomandări:

- **popularizarea brandului turistic de țară**, ceea ce permite diminuarea costurilor asociate unor bariere de intrare, de natură comercială și ajută la pregătirea psihologică a viitorilor consumatori;
- **utilizarea tehnologiilor avansate**, care presupune transferul, în timp și spațiu, al produsului turistic solicitat;
- **asigurarea principiului calității**, care presupune respectarea caracteristicilor anterior enunțate în oferta turistică, asociate cu un management performant al costurilor de operare;
- **determinarea anvergurii afacerii**, care permite concentrarea unei cantități mari de resurse, în special de natură financiară și umană, ceea ce permite alegerea unei dimensiuni economice optime a noii afaceri din străinătate;
- **punerea în evidență a produsului sau serviciului turistic remarcabil**, testat pe piața internă, cu caracteristici bine dife-

- regulation and control of the operation of different departments or components of the tourism industry in order to stimulate, protect and ensure the legal framework of the activity, corresponding to the interests of the tourism industry in general and to the interests of national and international tourists in particular;
- providing services of a general nature, indispensable for tourism expansion;
- development of the general tourism promotion campaigns and support of the commercial tourism advertising campaigns of the economic agents in the tourism industry,
- ensuring the ecological balance as a consequence of the development of the tourism circulation in the national tourism areas by preserving the natural and anthropic tourism heritage.

Proposals and recommendations:

In order to meet the requirements set by the World Tourism Organization to become a country of tourism destination and to ensure a competitive advantage on the international tourism market, the following recommendations must be respected:

- **popularization of the country's tourism brand**, which allows the reduction of costs associated with commercial entry barriers and helps to psychologically prepare the future consumers;
- **use of advanced technologies**, which involves the time and space transfer of the requested tourism product;
- **ensuring the principle of quality**, which supposes the respect of the previously mentioned features in the tourism offer, associated with an efficient management of operating costs;
- **determining the size of the business**, which allows concentrating a large amount of resources, especially of financial and human nature, which allows the choice of an optimal economic dimension of the new business from abroad;
- **highlighting the remarkable tourism product or service**, tested on the inter-

rențiate, poate să constituie sursa unei expansiuni internaționale;

- **competențe în managementul informațiilor**, concretizate în utilizarea unor baze mari de date, care să permită obținerea unor avantaje informaționale, ca premisă a identificării rapide a oportunităților și obținerii unei poziții inițiale favorabile.

nal market, with well-define features, may be the source of an international expansion;

- **information management skills**, materialized in the use of large data bases that can provide informational advantages as a prerequisite for a rapid identification of opportunities and obtaining a favourable initial position.

Bibliografie/Bibliography:

1. STĂNCIULESCU, Gabriela Cecilia, STATE, Olimpia. *Tehnica operațiunilor de turism intern și internațional*. București: Editura C.H. Beck, 2013, p. 427, ISBN 978-606-18-0160-2
2. COROȘ, Monica, Maria. *Managementul cererii și ofertei turistice*. București: Editura C.H. Beck, 2015, p. 564, ISBN 978-606-18-0502-0.
3. NEACȘU, N., BARON, P., GLĂVAN, V., NEACȘU, M. *Geografia și economia turismului*. București: Editura Pro Universitaria, 2011, pp.619, ISBN 978-973-129-829-0.
4. BĂCANU, Bogdan. *Management strategic în turism. Concepte și studii de caz*. Iași: Editura Polirom, 2009, p.350, ISBN 978-973-46-1262-8.
5. PLATON, Nicolae. *Strategia de dezvoltare a turismului „Turism 2020”*. Chișinău: Editura „Elan Poligraf”, 2014, p. 176, ISBN 978-9975-66-434-9.
<http://statistics.unwto.org>

Anexa 1/ Annex 1

Statistica turismului internațional.
Principalii indicatori. Turism internațional receptor 2010-2016/
International tourism statistics. Main indicators
International tourism receptor 2010-2016

Regiunea/ Region Anul/ Year	Turism receptor (total turiști)/ Tourism receptor (total tourists)					
	Africa	America	Asia	Europa/ Europe	Oriental Mijlociu/ Middle East	Total
2010	49 mln	150 mln	204 mln	477 mln	60 mln	940 mln
2011	50 mln	156 mln	217 mln	504 mln	55 mln	982 mln
2012	53 mln	163 mln	234 mln	534 mln	52 mln	1036 mln
2013	56 mln	169 mln	248 mln	563 mln	52 mln	1088 mln
2014	56 mln	182 mln	263 mln	584 mln	50 mln	1135 mln
2015	53 mln	191 mln	278 mln	609 mln	54 mln	1185 mln
2016	58 mln	201 mln	303 mln	620mln	54 mln	1236 mln

**Încasări în turismul internațional 2010-2016/
Proceeds in international tourism 2010-2016**

Regiunea/ Region Anul/ Year	Încasări în turism/ Tourism proceeds (USD)					Total
	Africa	America	Asia	Europa/ Europe	Oriental Mijlociu/ Middle East	
2010	32 mlrd	182 mlrd	249 mlrd	406 mlrd	50 mlrd	919 mlrd
2011	33 mlrd	199 mlrd	289 mlrd	463 mlrd	46 mlrd	1030 mlrd
2012	34 mlrd	215 mlrd	323 mlrd	457 mlrd	47 mlrd	1076 mlrd
2013	35 mlrd	229 mlrd	361 mlrd	489 mlrd	48 mlrd	1162 mlrd
2014	36 mlrd	274 mlrd	377 mlrd	509 mlrd	51 mlrd	1247 mlrd
2015	33 mlrd	304 mlrd	418 mlrd	451 mlrd	54 mlrd	1260 mlrd
2016	35 mlrd	313 mlrd	367 mlrd	447 mlrd	58 mlrd	1220 mlrd

**Ponderea regiunii ca încasări în turismul internațional 2010-2016/
Share of region as proceedings in international tourism 2010-2016**

Anul/ Year	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Regiunea/ Region							
Africa	3%	3%	3%	3%	3%	3%	3%
America	20%	19%	20%	20%	20%	24%	27%
Asia	27%	28%	30%	31%	30%	33%	30%
Europa/ Europe	44%	45%	43%	42%	43%	36%	37%
Oriental Mijlociu/ Middle East	6%	4%	4%	4%	4%	4%	5%

**Ponderea turismului în economia mondială (PIB) 2010-2016/
Share of tourism in world economy (GDP) 2010-2016**

Anul/ Year	PIB
2010	5,0%
2011	6,8%
2012	7,0%
2013	7,2%
2014	7,5%
2015	9,8%
2016	13,8%

*Sursa: Elaborată de autor în baza datelor Organizației Mondiale a Turismului/
Source: Elaborated by author based on data from Tourism World Organization*

[334.012.63+334.012.64](478-22)

DEZVOLTAREA ȘI CONSOLIDAREA ÎNTREPRINDERILOR MICI ȘI MIJLOCI DIN MEDIUL RURAL

Conf. univ. dr. Silvia ZAHARCO,
Universitatea Agrară de Stat din Moldova
silviazaharco@mail.ru,
Conf. univ. dr. Olimpiu GHERMAN,
Universitatea Agrară de Stat din Moldova
olimpgherman@yahoo.com

Orice economie de piață pune accentul pe dezvoltarea întreprinderilor mici și mijlocii, și, din aceste considerente, întreprinderile acestui sector sunt denumite „coloana vertebrală” a economiei. Astfel, putem ferm afirma că, anume, IMM-urile dețin un rol major în dezvoltarea economiei naționale, în special a economiei rurale, constituind un factor important în formarea Produsului Intern Brut, crearea locurilor de muncă, creșterea exporturilor, stimularea concurenței, favorizarea inovațiilor și tehnologiilor. De asemenea, acestea sunt mai flexibile, mai ușor adaptabile la noile cerințe ale pieței, în comparație cu întreprinderile mari, ceea ce denotă importanța și necesitatea acestor întreprinderi. Scopul principal al lucrării date constă în identificarea rolului IMM-urilor pentru economia rurală, la fel, identificarea direcțiilor prioritare de sporire a eficienței activității acestor întreprinderi.

***Cuvinte-cheie:** întreprinderi mici și mijlocii, mediu rural, economie rurală, afacere, abilități antreprenoriale.*

JEL: M2; M21.

Introducere.

Întreprinderile mici și mijlocii (IMM) constituie cea mai răspândită formă organizatorică în afaceri, fiind considerată „coloana vertebrală a economiei”, întrucât, în mod sigur, putem afirma că, în prezent, nu există țară cu economie de piață, în care să nu fie prezente întreprinderile mici și mijlocii. Importanța enormă pe care o prezintă întreprinderile mici și mijlocii pentru economie rezultă din faptul că, anume, aceste întreprinderi dețin cea mai mare pondere în crea-

[334.012.63+334.012.64](478-22)

DEVELOPMENT AND CONSOLIDATION OF SMALL AND MEDIUM ENTERPRISES IN RURAL AREAS

Assoc. Prof., PhD Silvia ZAHARCO,
Agrarian University of Moldova
silviazaharco@mail.ru
Assoc. Prof., PhD Olimpiu GHERMAN,
Agrarian University of Moldova
olimpgherman@yahoo.com

Any world economy places special emphasis on small and medium enterprises that is why the enterprises of this sector are called the “backbone” of the economy. Therefore, we can state that SMEs play a very important role in the development of the national economy, especially of the rural economy: SMEs contribute directly to the Gross Domestic Product formation and to the creation of new jobs; they stimulate competition, increase exports, and promote innovation and technology. They are also more flexible, more adaptable to new market demands than large enterprises; this fact shows the importance and necessity of these enterprises. The main aim of this paper is to identify the SME’s role for the rural economy, as well as to identify the priority directions for increasing the efficiency of these enterprises’ activities.

***Key words:** small and medium enterprises, rural environment, rural economy, business, entrepreneurial skills.*

JEL: M2; M21

Introduction.

Small and medium enterprises are the most widespread organizational form in business, being considered the “backbone of the economy”, we can affirm that today every country with market economy has small and medium-sized enterprises. The great importance of small and medium-sized enterprises (SMEs) for the economy can be explained by the fact that mostly these companies create new jobs in the country, thus directly contributing to the fight against unemployment. We can also see their direct contribution to the formation of the Gross Domestic Product (GDP) and to the stimulation of compe-

rea noilor locuri de muncă în țară, deci, contribuind direct la combaterea șomajului. De asemenea, putem menționa contribuția nemijlocită a acestora la formarea Produsului Intern Brut (PIB) și stimularea concurenței, care contribuie, în mod cert, la dezvoltarea economică. IMM-urile sunt mai adaptabile la schimbările cerințelor pieței, de aceea, investițiile făcute în sectorul dat aduc venituri mai mari [1, p. 68].

Nivelul de dezvoltare al economiei unei țări depinde de numărul și de dinamica IMM-urilor, dar și de gradul lor de succes pe piață, de realizarea cererii solicitate de către consumatori, gradul de competitivitate pe care îl prezintă întreprinderile. Astfel, IMM-urile contribuie semnificativ la realizarea obiectivelor fundamentale ale economiei naționale. În majoritatea țărilor dezvoltate, numărul de IMM-uri este în permanentă creștere, ca rezultat al [10, p. 671]:

- diversificării și individualizării cererii;
- modificărilor apărute în structura organizatorică a întreprinderilor mari;
- reorientării economiei în direcția diversificării serviciilor;
- mondializării economiei naționale.

Metode aplicate.

Baza metodologică a lucrării date a constituit-o cercetările științifice ale specialiștilor autohtoni, precum și străini, actele legislative naționale vizând dezvoltarea și susținerea întreprinderilor mici și mijlocii, precum și datele prezentate de către Organizația pentru dezvoltarea sectorului întreprinderilor mici și mijlocii și Biroul Național de Statistică din Republica Moldova.

Rezultate și discuții.

Cu toată importanța pe care o prezintă, până în prezent, în practica și teoria economică, nu există o definiție concretă a IMM-urilor. De asemenea, putem observa și o diferență între termenul utilizat în diferite țări ale lumii. Astfel, în majoritatea țărilor din Uniunea Europeană, este frecvent utilizat termenul de „întreprinderi mici și mijlocii”, în timp ce, în astfel de țări, precum Marea Britanie, Germania, este utilizat conceptul de „micul business”, în Federația Rusă și marea parte a țărilor asiatice – „antreprenoriatul mic”. Însă, indiferent de conceptul utilizat în diferite țări, acest sector prezintă o importanță enormă pentru dezvoltarea economiei de piață, având la bază astfel de criterii, precum numărul de angajați, volumul producției realizate și venitul obținut.

tion, which contributes to the economic development. SMEs are more flexible to changes in market requirements, so we can say that the investments made in the given sector bring higher revenues [1, p. 68].

The level of development of a country's economy depends on the number and dynamics of SMEs, as well as on their degree of success on the market, on the satisfaction of the consumers' demand, on the degree of competitiveness presented by the enterprises. So, these small businesses contribute very much to achieving fundamental goals of the national economy. In most developed countries, SMEs are constantly growing due to the following factors [10, p. 671]:

- diversity and individualization of the demand;
- changes in organizational structure of large enterprises;
- reorienting the economy towards diversity of services;
- globalization of the national economy.

Methods applied.

The methodological basis of this paper constituted the scientific researches of local and foreign specialists, the national legislative acts aimed at developing and supporting the small and medium-sized enterprises, as well as the data presented by the Organization for Development of the Small and Medium Enterprises Sector and the National Bureau of Statistics.

Results and discussions.

Despite their importance, today there is no concrete definition of SMEs in practice and in the economic theory. We can also observe a difference between the definitions to SMEs used in different countries of the world. Thus, in most EU countries, the term “small and medium enterprises” is often used, while in such countries as the UK, Germany the concept of “small business” is used, the Russian Federation and most of the Asian countries use the term “small entrepreneurship”. However, irrespective of the concept used in different countries, this sector is of enormous importance for the development of the market economy, based on such criteria as the number of employees, the volume of production achieved and the income achieved.

As far as small and medium enterprises in the Republic of Moldova are concerned, according to the Law “On Supporting the Small and Medium Enterprises Sector” no. 206-XVI of

În ce privește întreprinderile mici și mijlocii din Republica Moldova, conform Legii nr. 179 din 21.07.2016 „Cu privire la întreprinderile mici și mijlocii”, categoria IMM-urilor este formată din totalitatea întreprinderilor micro, mici și mijlocii, clasificate în [3]:

1. Întreprinderi micro, care includ agenții economici ce au un număr mediu anual de salariați de cel mult 9 persoane; suma anuală a veniturilor din vânzări constituie cel mult 9 milioane de lei, iar valoarea totală anuală de bilanț a activelor nu depășește 9 milioane de lei;
2. Întreprinderi mici – cuprind agenții economici ce au de la 10 până la 49 de salariați; suma anuală a veniturilor din vânzări constituie cel mult 25 milioane lei, iar valoarea totală anuală de bilanț a activelor nu depășește 25 milioane lei;
3. Întreprinderi mijlocii, din componența cărora fac parte de la 50 până la 249 de salariați; suma anuală a veniturilor din vânzări constituie cel mult 50 milioane lei, iar valoarea totală anuală de bilanț a activelor nu depășește 50 milioane lei.

Conform modificărilor efectuate în cadrul Legii nr.179 din 21.07.2016, întreprinderile mici și mijlocii sunt întreprinderile care îndeplinesc cumulativ următoarele condiții [4]:

- a) numărul mediu anual de salariați (numărul mediu scriptic al personalului în perioada de gestiune) este de până la 250 de persoane;
- b) veniturile obținute din vânzări constituie până la 50 de milioane de lei sau activele totale deținute (active imobilizate și active circulante) constituie până la 50 de milioane de lei, conform ultimei situații financiare aprobate.

Pe lângă rolul și importanța sectorului IMM-urilor, putem menționa că aceste întreprinderi dispun de un șir de puncte forte, dar, din cauza managementului ineficient, acestea se pot transforma în puncte slabe. Analiza SWOT a întreprinderilor mici și mijlocii din Republica Moldova este redată în tabelul 1.

07.07.2006 all micro, small and medium enterprises belong to the SME sector. They are classified in the following way [3]:

1. Micro-enterprise is the economic agent that satisfies the following requirements: it can have no more than 9 employees on average, the annual amount of the sales revenues is no more than MDL 3 million and the total annual balance sheet value of the assets does not exceed MDL 3 million;
2. Small enterprise is the economic agent that meets the following criteria: the average annual number of employees is no more than 49 persons, the annual amount of the sales revenues is up to MDL 25 million and the total annual balance sheet value of the assets does not exceed MDL 25 million;
3. Medium enterprise is the economic agent that meets the following criteria: the average annual number of employees is no more than 249 persons, the annual amount of the sales revenues is no more than MDL 50 million and the total annual balance sheet value of the assets doesn't exceed MDL 50 million.

According to the amendments made under this law, we can observe the following differentiations mentioned in Law no.179 of 21.07.2016 on small and medium enterprises the enterprises that meet the following conditions cumulatively are defined as small and medium enterprises [4]:

- a) they have an average annual number of employees (the average number of employees in the management period) of up to 250 persons;
- b) they achieve an annual turnover (sales revenue) of up to MDL 50 million or hold total assets (fixed assets and current assets) of up to MDL 50 million, according to the latest approved financial statement.

In addition to the role and importance of the SME sector, we can mention that these companies have a number of strengths, but because of inefficient management, they turn into weaknesses. The SWOT analysis of small and medium enterprises in the Republic of Moldova is presented in table 1.

Tabelul 1/Table 1

**Analiza SWOT a întreprinderilor mici și mijlocii din Republica Moldova/
SWOT analysis of small and medium enterprises in the Republic of Moldova**

Puncte forte/ Strengths	Puncte slabe/ Weaknesses
<ul style="list-style-type: none"> • Sunt flexibile și dinamice la schimbările pieței/ They are flexible and dynamic to market changes; • Elaborează și implementează inovații/ They develop and implement innovations; • Investesc în internaționalizare și export/ They invest in internationalization and export/; • Beneficiază de competențe dobândite de către emigranții care și-au dezvoltat afacerile proprii în țară/ They benefit from the skills acquired by emigrants who have developed their own businesses in the country; • Forța de muncă dispune de abilități în cunoașterea limbilor străine/ The labor force speaks foreign languages etc. 	<ul style="list-style-type: none"> • Nivel scăzut al abilităților antreprenoriale/ Low level of entrepreneurial skills; • Capacități reduse de a atrage fondurile UE pentru dezvoltarea IMM-urilor inovative/ Low capacities to attract EU funds for the development of innovative SMEs; • Slaba cunoaștere a tehnicilor de acces pe piețele externe/ Poor knowledge of access techniques to foreign markets; • Nivelul redus al competitivității IMM-urilor pe piață/ Low level of SME's competitiveness on the market; • Interesul scăzut al antreprenorilor de a dezvolta afacerile rurale/ Low interest of entrepreneurs to develop rural businesses.
Oportunități/ Opportunities	Amenințări/ Threats
<ul style="list-style-type: none"> • Dezvoltarea sectorului IMM-urilor este o direcție strategică pentru politica Guvernului/ The development of the SME sector is a strategic direction for Government policy; • Bază legislativă pentru dezvoltarea IMM-urilor este creată și îmbunătățită continuu/ The legislative basis for the development of SMEs is continuously created and improved; • Poziția geografică favorabilă a țării, situată între UE și țările CSI/ The favorable geographical position of the country, located between the EU and the CIS countries; • Regimuri de comerț favorabile/ Favorable trade patterns; • Acordul de asociere Republica Moldova – UE/ The Republic of Moldova-EU Association Agreement. 	<ul style="list-style-type: none"> • Existența conflictului teritorial în țară/ The existence of the territorial conflict in the country; • Migrarea semnificativă a populației, îndeosebi a tinerilor/ Significant migration of the population, especially of young people; • Adaptarea lentă a sistemului de educație la cererea pieței forței de muncă/ Slow adaptation of the education system to the demand of the labor market; • Tendința de creștere a poverii fiscale/ The trend of increasing the tax burden; • Instabilitatea cadrului legislativ/ Instability of the legislative framework; • Conștientizarea insuficientă a importanței sectorului IMM-urilor de către instituțiile de stat/ Insufficient awareness of the importance of the SME sector by state institutions.

Sursa: Raportul de activitate al Organizației pentru Dezvoltarea Sectorului Întreprinderilor Mici și Mijlocii [5]/ Source: Activity Report of the Organization for the Development of Small and Medium Enterprises Sector [5].

Efectuând o analiză a datelor, în aspect dinamic, a performanțelor sectorului IMM-urilor, în Republica Moldova, se evidențiază faptul că, în perioada 2006-2015, dezvoltarea sectorului IMM-urilor a avut o evoluție diferită, de la creșterea uniformă înregistrată în perioada 2006-2008, la declinul apărut odată cu declanșarea crizei economice din 2008 și perioada 2009-2014, când se înregistrează o relansare a activității IMM-urilor (figura 1).

The dynamic analysis of the performances data of the SME sector in the Republic of Moldova shows that between 2006 and 2015 the development of the SME sector had a different evolution, from the uneven increase recorded in the period 2006-2008, to the decline occurred during the economic crisis and the period 2009-2014 when there was a re-launch of the SME activity (figure 1).

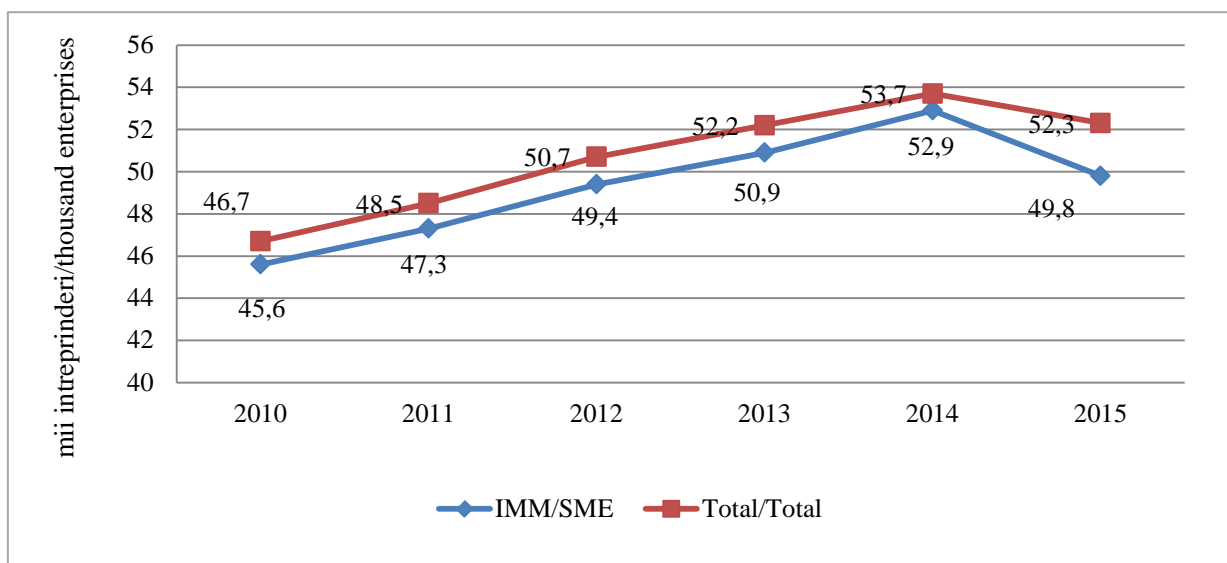

Figura 1. Evoluția numărului IMM în perioada 2010-2015/

Figure 1. Evolution of the number of SMEs during 2010-2015

Sursa: Elaborat de autor în baza datelor Biroului Național de Statistică [11]/

Source: Elaborated by the author based on the data of the National Bureau of Statistics [11]

În anul 2015, s-a înregistrat un număr total de 52,3 mii întreprinderi, dintre care 49,8 mii constituie întreprinderi mici și mijlocii. De asemenea, putem constata că 97,32% din numărul total de întreprinderi din țară este alcătuit de sectorul IMM-urilor. IMM-urile ating cel mai înalt punct, în anul 2014, când s-a înregistrat un număr de 52,9 mii de întreprinderi mici și mijlocii în numărul total de 53,7 mii, iar punctul minim l-au atins, în anul 2010, de 45,6 mii de întreprinderi mici și mijlocii. După numărul destul de considerabil, pe care îl înregistrează acestea, putem afirma că este un domeniu destul de răspândit și practicat, iar veniturile obținute de acestea denotă faptul că sunt și destul de profitabile, cu o enormă importanță pentru populație.

In 2015 there was registered a total number of 52.3 thousand enterprises, of which 49.8 thousand were small and medium enterprises. We can also state that the SME sector is made up of 97.32% of the total number of enterprises in the country. The highest point was reached by SMEs in 2014, when 52.9 thousand small and medium enterprises were registered from the total number of 53.7 thousand and the minimum point was reached by 45.6 thousand small and medium enterprises in 2010. The great number of registered enterprises shows that this type of activity is quite popular and practiced.

In addition to the total number of enterprises present in the country, a great economic and social importance is presented by other indicators

Pe lângă numărul total de întreprinderi prezente în țară, o mare importanță economico-socială o prezintă și alți indicatori ce caracterizează activitatea întreprinderilor mici și mijlocii, precum forța de muncă încadrată în acest sector al economiei și veniturile din vânzări obținute de IMM-uri (tabelul 2).

that characterize the activity of small and medium enterprises, such as the labour force in this sector of the economy as well as the sales revenues obtained by SMEs (table 2).

Tabelul 2/Table 2

**Evoluția ponderii întreprinderilor mici și mijlocii în totalul întreprinderilor din Republica Moldova/
Evolution of share of SMEs in the total number of enterprises in the Republic of Moldova**

Anul/ Year	Numărul de salariați, mii pers./ Number of employees, thousand persons			Venituri din vânzări, mil. lei/ Sales revenues, mln. MDL		
	Total/ Total	IMM/ SME	Pondere IMM în total, %/ SME's share in the total number, %	Total/ Total	IMM/ SME	Pondere IMM în total, %/ SME's share in the total number, %
2013	524,5	298,4	56,9	231601,4	77413,2	33,4
2014	519,4	291,7	56,2	263090,2	83521,2	31,8
2015	510,3	281,4	55,1	282253,4	6824,6	30,8

*Sursa: Elaborat de autor în baza datelor Biroului Național de Statistică [11]/
Source: Elaborated by the author based on the data of the National Bureau of Statistics [11]*

Analiza evoluției IMM-urilor remarcă o scădere nesemnificativă a dimensiunii medii a întreprinderilor din sectorul dat. De asemenea, putem observa reducerea veniturilor din vânzări, în anul 2015, comparativ cu anii precedenți. Numărul mediu de salariați pe micro-întreprindere a constituit 5 persoane în anul 2014, sporind până la 6 persoane în anul 2015. Totodată, observăm că numărul persoanelor ce activează în acest sector este într-o continuă diminuare, ceea ce se explică prin faptul că persoanele sunt mult mai motivate de condițiile oferite de întreprinderile mari.

În momentul când se ia decizia de a fonda sau de a se angaja la o anumită întreprindere o mare importanță o prezintă domeniul de activitate al întreprinderii respective (tabelul 3).

The analysis of the evolution of SMEs shows a small increase of the average size of the enterprises in the given sector. We can also see the decrease in average sales revenue in 2015 in comparison with previous years. The average number of employees per enterprise in 2014 was 5 people, compared to 6 people in 2015. At the same time, the number of people working in this sector is in a continuous decline, which can be explained by the fact that people are more motivated by the conditions offered by large enterprises.

When making the decision to set up an enterprise or to get a job in a particular enterprise, the activity field of the related enterprise is of great importance (table 3).

Tabelul 3/Table 3

**Evoluția în dinamică a numărului IMM-urilor pe principalele genuri de activitate/
Dynamic evolution of the number of SMEs by the main types of activity**

Activitățile economice/ Economic activities	2014		2015	
	IMM (mii unități)/ SME (thousand units)	Ponderea IMM în total întreprinderi, %/ SME's share in total number of enterprises, %	IMM (mii unități)/ SME (thousand units)	Ponderea IMM în total întreprinderi, %/ SME's share in total number of enterprises, %
Total economie/Total economy	50,3	97,3	49,8	97,2
Agricultura, silvicultura și pescuitul/ Agriculture, forestry and fishing	3,0	97,7	3,1	97,7
Industria prelucrătoare/ Processing industry	4,4	94,6	4,2	97,7
Producția și furnizarea de energie electrică și termică, gaze, apă caldă și aer condiționat/ Production and supply of electric and thermal energy, gas, hot water and air conditioning	0,1	76,2	0,1	96,4
Distribuția apei; salubritate, gestionarea deșeurilor/ Water distribution; sanitation, waste management	0,3	92,3	0,3	100,0
Construcțiile/Constructions	2,9	96,1	2,9	91,5
Comerțul cu ridicata și cu amănuntul/ Wholesale and retail trade	20,2	97,5	19,8	91,9
Transportul și depozitarea/ Transport and storage	2,6	97,9	2,6	100,0
Activitățile de cazare și alimentație publică/ Accommodation and catering	1,7	99,3	1,7	94,0
Informațiile și comunicațiile/ Information and communications	1,9	98,7	2,0	88,5
Tranzacțiile imobiliare/ Real estate transactions	3,4	97,2	3,4	72,6
Activitățile profesionale, științifice și tehnice/ Professional, scientific and technical activities	4,1	99,4	4,2	55,6
Alte activități/Other activities	5,7	97,03	5,5	92,4

*Sursa: Elaborat de autor în baza datelor Biroului Național de Statistică [11]/
Source: Elaborated by the author based on the data of the National Bureau of Statistics [11]*

Analiza IMM-urilor, după genurile de activitate, denotă faptul că 40% din afaceri sunt din domeniul comerțului, fiind urmate de industria prelucrătoare și activitățile profesionale, științifice și tehnice cu 8% din total sector, activitățile imobiliare și construcțiile 7%, respectiv 6%. Domeniul comerțului ocupă 26% din totalul forței de muncă a sectorului, de două ori mai puține persoane activând în industria prelucrătoare și agricultură, 14%, respectiv 13%.

În țările dezvoltate, sectorul IMM-urilor este considerat elementul fundamental în dezvoltarea economică datorită avantajelor pe care le oferă. Sectorul dat se caracterizează printr-o dezvoltare accelerată, mai ales în domeniul serviciilor și al producerii mărfurilor de larg consum. IMM-urile sunt mult mai flexibile, față de schimbările ce au loc în cadrul mediului de afaceri și al pieței concurențiale. Astfel, investițiile în IMM-uri aduc venituri mai mari decât investițiile în întreprinderile mari și într-un termen mai redus. IMM-urile aduc o contribuție substanțială în soluționarea problemelor sociale, fiind orientate spre satisfacerea necesităților pieței locale și utilizarea resurselor de muncă locale.

Politica de stat a Republicii Moldova, de susținere a sectorului IMM-urilor, este axată pe realizarea Strategiei de dezvoltare a sectorului întreprinderilor mici și mijlocii pentru anii 2012-2020, care are trasate următoarele direcțiile prioritare [9]:

- asigurarea unui cadru legislativ și normativ avantajos de înființare și dezvoltare a întreprinderilor mici și mijlocii;
- îmbunătățirea mediului financiar pentru întreprinderile mici și mijlocii;
- promovarea culturii antreprenoriale și performanțelor manageriale ale întreprinderilor;
- dezvoltarea competitivității întreprinderilor mici și mijlocii și internaționalizarea acestora;
- amplificarea dialogului dintre Guvern și sectorul privat.

Potrivit Hotărârii nr. 538 din 17.05.2007 cu privire la crearea Organizației pentru dezvoltarea sectorului întreprinderilor mici și mijlocii pentru sporirea rezultatelor obținute în sectorul întreprinderilor mici și mijlocii, pentru consolidarea eforturilor Guvernului în implementarea politicii de stat privind susținerea sectorului respectiv, a fost fondată Organizația pentru Dezvoltarea Sec-

The analysis of SMEs by the type of activity shows that 40% of the businesses are in the trade domain, being followed by the processing industry and professional, scientific and technical activities with 8% of the total sector, real estate and constructions 7% and 6%, respectively. The area of trade occupies 26% of the total labour force of the sector, twice as fewer people working in manufacturing and agriculture, respectively 14% and 13%.

In economically developed countries, the SME sector is considered a promoter of economic development due to the benefits it offers, it shows an accelerated development, especially in the field of services and production of consumer goods, which is a very important field for the society. SMEs are more flexible and react more quickly to changes in the business environment and to market demands, so investments in SMEs bring higher revenues than investments in large enterprises in a shorter time. SMEs are geared to meeting the needs of the local market and use local resources and workforce, making a substantial contribution to solving social problems.

The State Policy of the Republic of Moldova, supporting the Small and Medium Enterprises sector, is focused on the development of the Small and Medium Enterprises Sector Development Strategy for 2012-2020, which has the following priority directions [9]:

- ensuring a legislative and normative framework favourable to the establishment and development of small and medium enterprises;
- improving the financial environment for small and medium enterprises;
- promoting entrepreneurial culture and business managerial performance;
- developing competitiveness and internationalization of small and medium enterprises;
- intensifying the dialogue between the Government and the private sector.

According to Decision no.538 of 17.05.2007 regarding the creation of the Organization for Small and Medium Enterprises Development, in order to increase the positive results registered in the development of the small and medium enterprises sector, to strengthen the Government's efforts in the implementation of the state policy in order to support this sector there was founded the Organization for the Development of

torului Întreprinderilor Mici și Mijlocii în Republica Moldova (ODIMM), care are următoarele funcții [2]:

- Elaborarea și implementarea diverselor programe și proiecte de dezvoltare a sectorului IMM-urilor;
- Administrarea Fondului de Stat de Garantare a Creditelor (FGC);
- Acordarea serviciilor de consultanță și instruire a personalului angajat al IMM-urilor;
- Dezvoltarea și susținerea rețelelor de Incubatoare de Afaceri în Moldova;
- Susținerea formării de clustere și rețele inovative;
- Susținerea dezvoltării asociațiilor și instituțiilor de suport în afaceri;
- Cooperarea cu organizații naționale și internaționale similare.

Unul dintre mecanismele financiare, utilizate de ODIMM pentru atingerea scopurilor menționate anterior, este facilitarea accesului la finanțare a întreprinderilor mici și mijlocii prin emiterea garanțiilor financiare prin intermediul Fondului de Stat de Garantare a Creditelor (FGC), aflat în gestiunea ODIMM. Cu suportul garanțiilor financiare emise de ODIMM s-au creat premise pentru creșterea eficienței, dezvoltarea competitivității întreprinderilor, îmbunătățirea calității și numărului de produse oferite de sectorul IMM. Obiectivele de bază ale FGC sunt [6, p.5]:

- 1) facilitarea accesului la finanțare a întreprinderilor viabile, care întâmpină dificultăți în accesarea resurselor pe piața bancară;
- 2) susținerea dezvoltării întreprinderilor micro și mici viabile, din toate sectoarele economiei naționale;
- 3) promovarea proceselor de inițiere a afacerilor.

După distribuția geografică, 51% dintre solicitările de garantare provin din regiunea centrală a Republicii Moldova, dintre care 28% sunt atribuite mun. Chișinău, pe locul doi aflându-se întreprinderile ce activează în Zona de Nord a țării cu o proporție de 30% și cu o pondere de 19% sectorul IMM-urilor din Zona de Sud. În proporții de 67% dintre IMM-urile din domeniul agricol au beneficiat de credite pentru deschiderea și dezvoltarea fermelor de animale, modernizarea parcului tehnico-agricol, sporirea calității

Small and Medium Enterprises Sector in Moldova (ODSME), which has the following functions [2]:

- Elaboration and implementation of SME development programs and projects;
- Administration of the State Credit Guarantee Fund (CGF);
- Providing consultancy and training services to managers and employees of SMEs;
- Creating and developing a Business Incubator Network in Moldova;
- Supporting the formation of innovative clusters and networks;
- Supporting the development of associations and institutions that support business;
- Cooperation with similar national and international organizations.

One of the financial mechanisms used by ODSME in order to achieve the above mentioned goals is to facilitate access to finance for small and medium enterprises by issuing financial guarantees through the State Guarantee Fund (CGF) under the management of ODSME. With the support of the financial guarantees issued by ODSME, prerequisites were created for increasing efficiency, developing the competitiveness of enterprises, improving the quality and number of products offered by the SME sector. The core objectives of the CGF are [6, p.5]:

- 1) facilitating access to finance for viable businesses that have difficulty accessing resources on the banking market;
- 2) supporting the development of viable micro and small enterprises in all sectors of the national economy;
- 3) promoting processes of business initiation.

By geographic distribution, 51% of the guarantee claims come from the central region of the Republic of Moldova, of which 28% are attributed to Chisinau municipality, the second rank the enterprises operating in the North area of the country with a 30% share and with a 19% share of SMEs in the South. In proportion of 67% SMEs in the agricultural field have been granted credits to open and develop livestock farms, to modernize the technical-agricultural park, to improve the quality of services in agriculture, to

serviciilor în agricultură, construcția serelor și a frigiderelelor, asigurarea cu materie primă pentru prelucrarea terenurilor agricole etc.

build greenhouses and refrigerators, to ensure with raw materials for processing the agricultural land, etc.

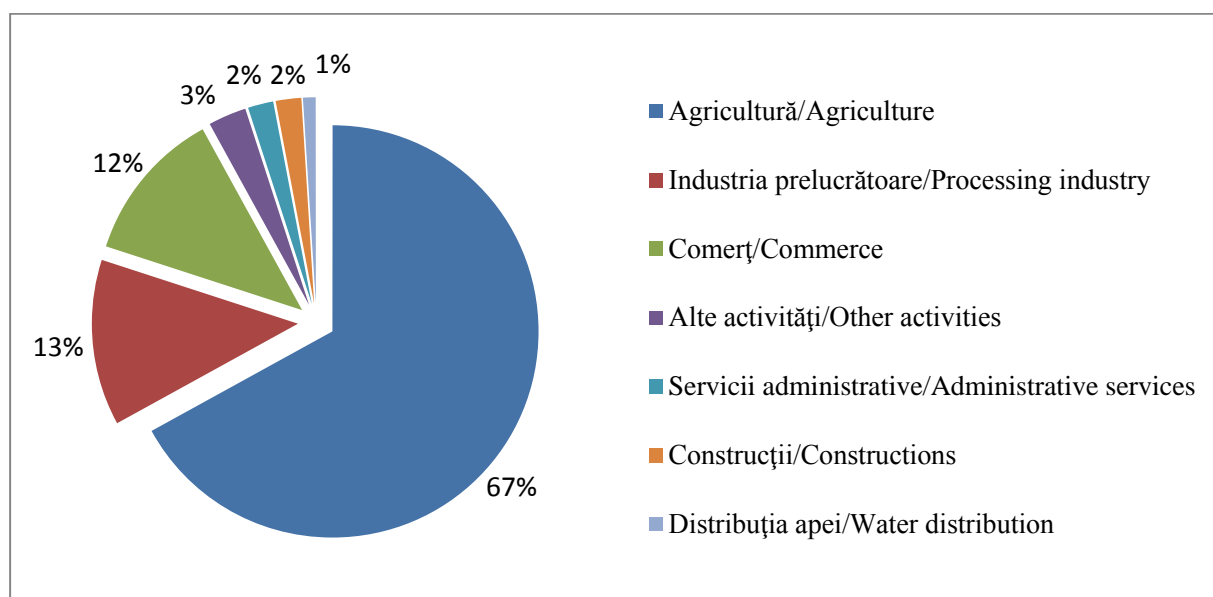

Figura 2. Distribuția garanțiilor după domenii de activitate pentru anul 2016/

Figure 2. Distribution of guarantees by fields of activity for 2016

Sursa: Elaborat de autor în baza datelor Biroului Național de Statistică [11]/

Source: Elaborated by the author based on the data of the National Bureau of Statistics [11]

Întreprinderile beneficiare de garanții financiare, care activează în domeniul industriei prelucrătoare, constituie 13%. În același timp, o cotă de 12% reprezintă întreprinderile din domeniul comerțului, resursele financiare obținute fiind destinate achiziționării utilajelor, materialelor și accesoriilor necesare la amenajarea centrelor comerciale în zonele rurale. Activitățile de servicii administrative și servicii de suport dețin o cotă de 2%, respectiv domeniul de activitate în construcție deține aceeași parte procentuală de 2%. De asemenea, putem observa cota de 1% pe care o dețin serviciile pentru distribuția apei, salubritate, gestionarea deșeurilor, activități de decontaminare, respectiv 3% pentru întreprinderile din alte activități.

Migrația populației, îndeosebi a tineretului, a existat din cele mai vechi timpuri, înregistrând atât beneficii și progrese, precum și unele impedimente și riscuri pentru economia națională. Datorită tendințelor de creștere a migrației populației și a consecințelor nefaste rezultate din procesul migraționist, problema migrației rămâne, în continuare, în atenția autorităților locale și

The enterprises benefiting from financial guarantees and operating in the processing sector constitute 13%. At the same time, a 12% share is represented by the enterprises in the field of commerce, the obtained financial resources being used for the purchase of equipment, materials and accessories needed for the development of commercial centres in rural areas. Administrative and support service activities hold a 2% share, respectively the construction field of activity also has a 2% share. Similarly, we can see the 1% share of water distribution, sanitation, waste management, decontamination activities and 3% for the enterprises from other activities.

Migration of population, especially of the young, has existed since ancient times, presenting benefits and progress, but also impediments and risks to the national economy. Due to the tendency of increasing migration of the population and to the negative consequences of this phenomenon, the migration problem is still considered by the national and international authorities. According to the results reflected in the analytical Report "The

internaționale. Potrivit rezultatelor reflectate în Raportul analitic „Profilul Migrațional Extins al Republicii Moldova 2010-2015”, elaborat de Ministerul Afacerilor Interne al Republicii Moldova și Biroul Migrație și Azil, principalul factor de impulsie este migrația în scopuri economice, datorită căreia migrații moldoveni, în cele din urmă, își ating scopurile de a investi și de a crea propriul business [4].

Unul din principalele programe de stimulare a investiției resurselor acumulate peste hotare în crearea și dezvoltarea afacerilor în Republica Moldova este Programul de Atragere a Remitențelor în Economie pentru anii 2010-2018 „PARE 1+1”, aprobat prin HG nr. 972 din 18.10.2010 și modificat la 18.08.2017, destinat lucrătorilor migrați sau rudelor de gradul întâi ale acestora, care doresc să investească în inițierea sau extinderea unei afaceri [7].

Conform acestui Program, antreprenorii cointeresați au posibilitatea să beneficieze de un grant în sumă de până la 200 mii lei, în baza regulii „1+1”. Regula de bază a programului „1+1” prevede că fiecare leu investit de antreprenori din remitențe va fi suplinit cu un leu din cadrul PARE 1+1.

Pentru a participa la Program solicitantul trebuie să îndeplinească următoarele condiții [7]:

- 1) să fie cetățean al Republicii Moldova;
- 2) să fie lucrător migrant din Republica Moldova sau rudă de gradul I – beneficiar de remitențe;
- 3) să intenționeze să lanseze o afacere proprie în Republica Moldova sau să dezvolte afacerea existentă;
- 4) să dispună de capital propriu, provenit din remitențe și să poată confirma prin prezentarea documentelor justificative, proveniența mijloacelor financiare (contract de muncă; certificat de confirmare a salariului/veniturilor; extras din conturi bancare; copiile dispozițiilor de transfer bancar, declarații vamale).

Numărul persoanelor interesate de a se reîntoarce acasă ori de a investi remitențele în crearea și dezvoltarea unei afaceri proprii prin intermediul Programului de Atragere a Remitențelor în Economie „PARE 1+1” pentru anii 2010-2018, este în creștere. Întrucât, anume, remitențele reprezintă componenta de bază a acestui program, dar și principala sursă de venit a popu-

Extended Migration Profile of the Republic of Moldova 2010-2015” elaborated by the Ministry of Internal Affairs of the Republic of Moldova and by the Migration and Asylum Bureau, for Moldovan migrants the main stimulating factor is migration for economic purposes with the final aim to invest and create their own business [4].

One of the main programs for stimulating the investment of the resources accumulated abroad in the creation and development of businesses in the Republic of Moldova is The Program for Attracting Remittances in Economy for the years 2010-2018 “PARE 1+1”, approved by GD no. 972 of 18.10.2010 and intended for migrant workers or their first-degree relatives who wish to invest in the initiation or expansion of a business [7].

According to this Program, the interested entrepreneurs can benefit from a grant of up to MDL 200 thousand, based on the “1+1” rule. The basic rule for the “1+1” program is that each MDL invested by entrepreneurs from remittances will be replenished with one MDL of “PARE 1+1”.

In order to participate in the Program the applicant must meet the following requirements [7]:

- 1) must be a citizen of the Republic of Moldova;
- 2) must be a migrant worker from the Republic of Moldova or a relative of the first degree – beneficiary of remittances;
- 3) must intend to launch a business in the Republic of Moldova or to develop the existing business;
- 4) must have its own capital from remittances and must be able to confirm the origin of the financial means by presenting supporting documents (employment contract, salary/income confirmation certificate, bank statement, copies of bank transfer provisions, customs declarations).

The number of people who are interested in coming back home or in investing remittances in the creation and development of their own business through the Program for Attracting Remittances in Economy “PARE 1+1” for the years 2010-2018 is increasing. Since remittances represent the basic component of this program and the main source of income for the population,

lației, o mare importanță o prezintă analiza provenienței remitențelor la noi în țară. În cadrul derulării Programului PARE 1+1, pe parcursul anului 2016, ODIMM a organizat 10 grupe de instruire (figura 3).

it is of great importance to analyse the origin of remittances in our country. In the course of the “PARE 1 + 1” Program, during 2016, ODSME organized 10 training groups (figure 3).

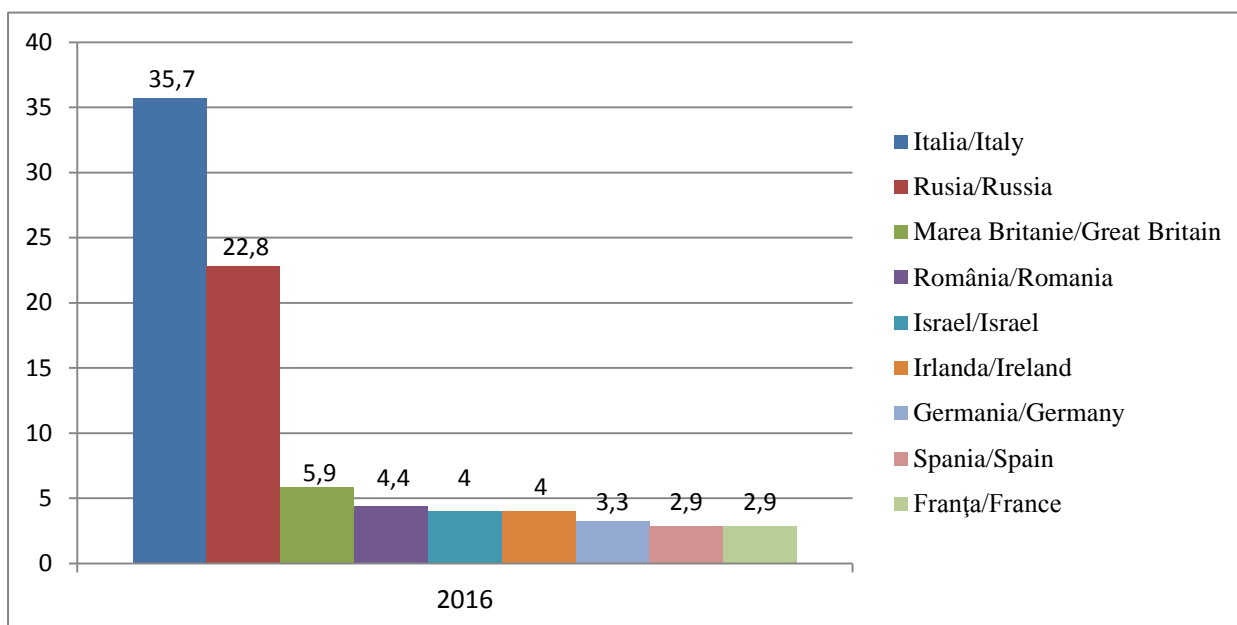

Figura 3. Proveniența remitențelor în Republica Moldova pentru anul 2016, % /
Figure 3. The origin of remittances in the Republic of Moldova for 2016, %

Sursa: Elaborat de autor în baza datelor Biroului Național de Statistică [11]/

Source: Elaborated by the author based on the data of the National Bureau of Statistics [11]

Astfel, în anul 2016, cea mai mare parte a remitențelor în RM provine din Italia, cu o pondere de 35,7% din numărul total al remitențelor, pe poziția a doua se situează Rusia cu o pondere de 22,8%. Apoi, urmează alte țări cu o pondere, practic, nesemnificativă. Putem, de asemenea, observa că, pe aceeași treaptă, se află Israelul și Irlanda, ambele au obținut valori de 4,0%, pe ultima treaptă – cu 2,9% se află Spania, respectiv Franța.

La fel, conform datelor prezentate de ODIMM, putem menționa că, din numărul total al persoanelor instruite și doritoare de a participa la program, cca 34% sunt femei.

În anul 2016, solicitanții de asistență în cadrul Programului PARE 1+1, au depus circa 271 de cereri de participare la Componenta II „Instruire și suport antreprenorial” și 264 de cereri la Componenta III „Finanțarea afacerilor”. În cele din urmă, pentru anul 2016, au fost încheiate, în total, 210 contracte de finanțare nerambursabilă în sumă de 41,33 mln. lei (figura 4).

Thus, in 2016, most of the remittances in the Republic of Moldova came from Italy with 35.7% of the total number of remittances, Russia being ranked the second with a share of 22.8%. Next are other countries with a practically insignificant share. We can also observe that Israel and Ireland have the same position, both gaining 4.0%, the lowest position belongs to Spain and France with 2.9% respectively.

According to the data presented by ODSME, we can also mention that of the total number of people trained and willing to participate in the program, about 34% are women.

During 2016, 271 applications for participation in Component II “Entrepreneurship Training and Support” and 264 applications for Component III “Business Financing” were submitted to the PARE 1 + 1 Program. Finally, in 2016 a total of 210 grant contracts were concluded in the amount of MDL 41.33 mln. (figure 4).

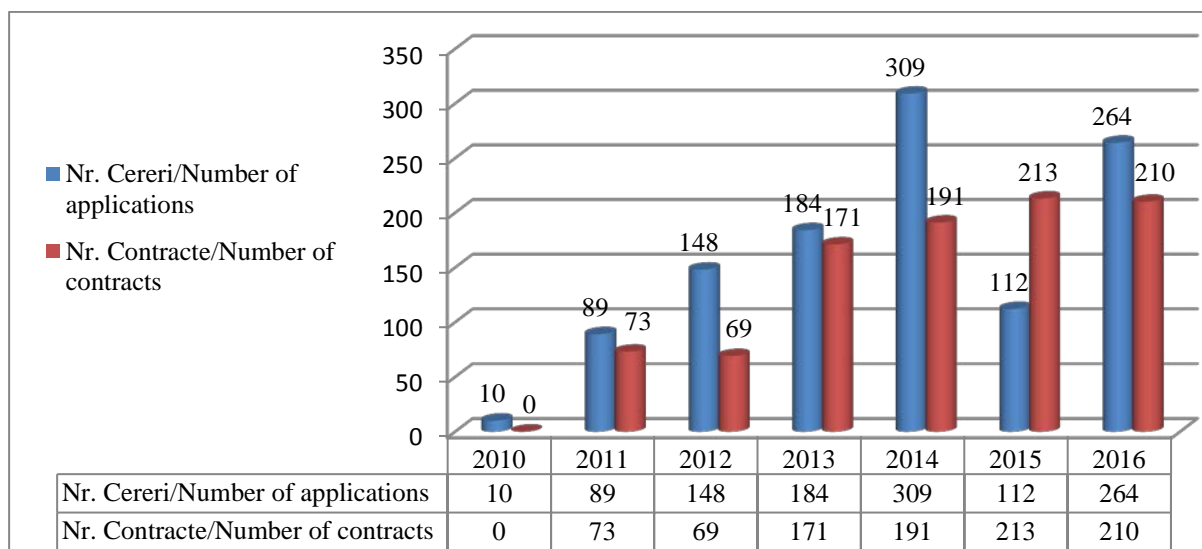

Figura 4. Dinamica cererilor și contractelor de finanțare nerambursabile/
Figure 4. Dynamics of applications and grant contracts

Sursa: Elaborat de autor în baza datelor Biroului Național de Statistică [11]/

Source: Elaborated by the author based on the data of the National Bureau of Statistics [11]

Analizând în dinamică numărul cererilor de finanțare, observăm o creștere semnificativă pe parcursul perioadei de implementare a programului, ceea ce denotă existența unui interes sporit din partea lucrătorilor migranți de a investi remitențele în dezvoltarea unei afaceri, originea remitențelor provenite din 20 de state, atât ale UE, CSI, cât și ale altor țări. La începutul derulării programului, adică, în anul 2010, au fost depuse doar 10 cereri pentru a beneficia de granturi din cadrul Programului PARE 1+1, însă niciuna din cererile depuse nu a fost aprobată, din motivul neîndeplinirii ghidului de finanțare. Analizând datele expuse în figura 4, constatăm că cel mai mare număr de cereri a fost depus în anul 2014 – 309 cereri, iar cele mai multe contracte au fost semnate în 2015 – 213 contracte.

Deci, subliniind importanța majoră, pe care o prezintă IMM-urile pentru economia unei țări, putem menționa creșterea semnificativă a numărului de granturi și de credite acordate Republicii Moldova, precum și investirea crescândă a remitențelor în deschiderea micilor întreprinderi.

Orientarea slabă a IMM-urilor pe piață, precum și sistemul informațional imperfect constituie impedimente substanțiale în dezvoltarea IMM-urilor. Sporirea competitivității sectorului IMM-urilor poate fi atinsă prin [9]:

- 1) stimularea spiritului inovator;
- 2) utilizarea tehnologiilor eficiente de asigurare cu energie;

Analysing the number of funding applications dynamically, we can see a significant increase of the program implementation during the period, indicating that there is a growing interest from migrant workers to invest remittances in the development of a business; the remittances came from 20 states from the EU, CIS, and other countries. At the beginning of the program, i.e. in 2010 only 10 applications were submitted in order to benefit from the program's grants, but none of the applications was approved because of the non-fulfilment of the financing program requirements. Analysing the data given Figure 4, we can see that the largest number of applications was submitted in 2014 – 309 applications, and most of the contracts were signed in 2015 – 213 contracts.

Therefore, considering the enormous importance of SMEs for the economy of a country, we can mention the significant increase in the number of grants and credits granted to the Republic of Moldova, as well as the increasing investment of remittances in starting small enterprises.

The poor orientation of SMEs on the training market, as well as the imperfect information system remains an impediment to the development of small businesses. The increase of SMEs' competitiveness can occur by achieving the following development components [9]:

- 1) encouraging innovative spirit;
- 2) using efficient energy technologies;
- 3) applying information technologies;

- 3) aplicarea tehnologiilor informaționale;
- 4) sporirea competitivității producției de export.

Competitivitatea sectorului IMM-urilor depinde, în mare măsură, de nivelul de dezvoltare al activităților inovative și creative. Capacitatea competitivă a IMM-urilor naționale, la nivel european, este încă foarte limitată. Conform Raportului Global al Competitivității 2015-2016, Republica Moldova se află în tranziție de dezvoltare de la prima etapă la a doua, din cele 3 etape existente. La fel, conform datelor Indexului Global al Competitivității 2015-2016, Republica Moldova s-a clasat pe locul 84, îmbunătățindu-și poziția cu două trepte, în comparație cu Indexul Global al Competitivității 2014-2015, când s-a clasat pe poziția 82 din 144 de țări.

Una dintre direcțiile prioritare de eficiențizare a activității întreprinderilor mici și mijlocii este ajustarea cadrului normativ de reglementare la necesitățile dezvoltării IMM-urilor, care prevede micșorarea presiunii administrative, modificarea actelor legislative privind activitatea IMM-urilor precum și susținerea acestora din partea statului. Acțiunile care au fost întreprinse pentru îmbunătățirea activității antreprenoriale au influențat benefic asupra activității IMM-urilor, având efecte pozitive asupra plasării Republicii Moldova în clasamentul internațional al mediului de afaceri. Astfel, Republica Moldova s-a situat pe locul 52 în clasamentul țărilor (189 de țări), care au cel mai favorabil mediu de afaceri, potrivit raportului anual – “Doing Business 2016”, realizat de Banca Mondială, ridicându-se cu 11 poziții față de anul precedent [8].

Potrivit respectivului clasament, care reflectă poziția statelor cu cel mai favorabil mediu de afaceri, Republica Moldova a înregistrat progrese semnificative la capitolul demararea unei afaceri și țara noastră se află pe locul 26, iar la categoria înregistrarea unei proprietăți – locul 21.

Sectorul IMM-urilor are un rol semnificativ în asigurarea dezvoltării economice, a stabilității economiei naționale, a majorării mobilității și adaptabilității economiei naționale la schimbările de ordin intern și extern. Dezvoltarea și consolidarea IMM-urilor sunt deosebit de importante, în special, în condițiile schimbării structurale a economiei și creșterii șomajului în republică.

Concluzii.

Întreprinderile mici și mijlocii constituie cea mai răspândită formă de organizare a afacerii

- 4) enhancing the competitiveness of export production, by raising the quality of production.

The competitiveness of the SME sector depends to a large extent on the level of implementation of innovative activities and creativity. The ability of national SMEs to compete at European level is still very limited. According to the Global Competitiveness Report 2015-2016, the Republic of Moldova is at the transition stage of development from the first to the second stage, out of the three existing stages. Also, according to the Global Competitiveness Index 2015-2016, Moldova ranks 84th, improving its two-step position compared to the Global Competitiveness Index 2014-2015 when it ranked 82 out of 144 countries.

One of the priority directions for improving the activity of small and medium enterprises is “adjusting the normative regulatory framework to the needs of SME development”, which includes the reduction of the administrative pressure, the modification of the legislative acts regarding the activity of the SMEs and their support from the state. The actions taken to improve entrepreneurial activity have positively influenced their activities, having positive effects on the placement of the Republic of Moldova in the international ranking concerning the business environment. Thus, the Republic of Moldova ranks 52th in the ranking of countries (189 countries) that have the most favourable business environment according to the annual report “Doing Business 2016”, made by the World Bank, with 11 positions up compared to the previous year [8].

According to this ranking, which reflects the position of the most favourable business environment, significant progress has been made in the Republic of Moldova: in starting a business, the Republic of Moldova is ranked 26th, and in the registration of property – 21st place.

The SME sector plays an important role in ensuring economic development, its stability, in increasing the mobility and adaptability of the national economy to the changing internal and external conditions. The presence of a well-developed SME sector in the economy is particularly important in the context of the structural change in the economy and the rise in unemployment, phenomena that accompany this process.

Conclusions.

Small and medium enterprises are the most widespread organizational form of business, with

rilor, deținând și cea mai mare pondere la crearea noilor locuri de muncă în țară, contribuind direct la diminuarea șomajului, având un mare aport la formarea Produsului Intern Brut (PIB). IMM-urile sunt mult mai flexibile, în comparație cu întreprinderile mari, astfel, reacționează mult mai operativ în condițiile de fluctuație a pieței, iar investițiile făcute în sectorul dat aduc venituri mai mari și se recuperează mai rapid.

Dezvoltarea întreprinderilor mici și mijlocii este o prioritate a Guvernului, activitatea cărui are drept obiectiv îmbunătățirea infrastructurii de suport în afaceri, creșterea culturii antreprenoriale, facilitarea accesului la finanțare, sporirea competitivității întreprinderilor mici și mijlocii etc.

the largest share in creating new jobs in the country, contributing directly to the reduction of unemployment, with a strong contribution to GDP. SMEs are more flexible than large enterprises, so they react much more efficiently to changes in market requirements, and investments made in the given sector bring higher revenues and recover more quickly.

The development of small and medium enterprises is a priority of the Government, whose activity aims at improving business support infrastructure, increasing the entrepreneurial culture, facilitating access to finance, increasing the competitiveness of small and medium enterprises, etc.

Bibliografie / Bibliography:

1. BOCANCEA, L. *Întreprinderile mici și mijlocii – promotor al dezvoltării economice*. Meridian Ingineresc no 2/2010, Chișinău: UTM Publishing House, pp. 68-73. ISSN 1683-853X.
2. Hotărârea Guvernului RM cu privire la crearea Organizației pentru dezvoltarea sectorului întreprinderilor mici și mijlocii: nr. 538 din 17.05.2007. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2007, nr. 70-73, pp. 37-41.
3. Legea nr.179 din 21 iulie 2016 „Cu privire la întreprinderile mici și mijlocii”. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2016, Nr. 306-313, pp. 23-28.
4. Profilul Migrațional Extins al Republicii Moldova 2010-2015: Raport analitic. Chișinău, 2016. Disponibil online: <http://bma.gov.md/ro/content/profilul-migra%C5%A3ional-extins-pme-al-republicii-moldova-2010-2015>
5. Raport privind realizarea Planului de Activitate al Organizației pentru Dezvoltarea Sectorului Întreprinderilor Mici și Mijlocii din Republica Moldova. Chișinău, 2016. Disponibil online: <http://odimm.md/files/rapoarte/Anexa%201.%20Raport%20ODIMM%202016%20.pdf>
6. Raport privind activitatea Fondului de Stat de Garantare a Creditelor anul 2016. Disponibil online: <http://odimm.md/files/rapoarte/Raport%20FGC%202016.pdf>
7. Raport privind implementarea Programului de atragere a remitențelor în economie „PARE 1+1” pentru anii 2010-2018, modificat prin HG 652 din 15.08.2017. În: Monitorul Oficial nr. 301-315/art. 752 din 18.08.2017.
8. Raport anual – “Doing Business 2016”. Disponibil online: <http://www.doingbusiness.org/>
9. Strategia de dezvoltare a sectorului întreprinderilor mici și mijlocii pentru anii 2012-2020, HG nr. 685 din 13.09.2012. În: Monitorul Oficial nr.198-204/740 din 21.09.2012.
10. VASILICĂ, R. *Rolul Întreprinderilor Mici și Mijlocii în cadrul economiei românești*. Analele Universității din Oradea: Științe economice. Tom 15, Vol. 2. Oradea: Editura Universității din Oradea, 2006, pp. 670-675. ISSN 1582-5450.
11. Indicatori vizând activitatea întreprinderilor mici și mijlocii. Disponibil online: <http://www.statistica.md/category.php?l=ro&idc=368&>

331.526:314.743-053.6(478-22)

OPORTUNITĂȚI INSUFICIENTE DE ANGAJARE – PRINCIPALA CAUZĂ A EMIGRĂRII TINERILOR DIN MEDIUL RURAL

*Dr. Corina CAUȘAN,
Universitatea „PERSPECTIVA-INT”
din Chișinău
causan@list.ru*

Articolul analizează principala cauză a emigrării tineretului rural – rata insuficientă de ocupare a forței de muncă. Datele statistice oficiale și rezultatele sondajului elaborat de autor evidențiază problemele cu care se confruntă tinerii și care conduc la o ocupare mai mică. Pentru a reduce emigrația și a crește rata de ocupare a forței de muncă a lucrătorilor din mediul rural, se propun câteva soluții: atragerea investițiilor în localitățile rurale, sprijinirea tinerilor agricultori; încurajarea și sprijinirea tinerilor care doresc să înceapă o afacere la țară etc.

***Cuvinte-cheie:** ocuparea forței de muncă, migrația forței de muncă, emigrarea, mediul rural, exodul de inteligență.*

JEL: J620.

Introducere.

Evidențierea și soluționarea problemelor în domeniul ocupării forței de muncă tinere rămâne una din problemele ce persistă în Republica Moldova. Majoritatea tineretului rural desfășoară, preponderent, activități agricole (în mare parte, fiind activități informale) sau activități publice (educație, ocrotirea sănătății, cultură, asistență socială), ponderea cărora este destul de modestă în structura ocupării resurselor umane în mediul rural. Atât activitățile agricole, care nu pot asigura o creștere rapidă a productivității muncii, cât și ocuparea în sectorul public, unde salariile angajaților depind de posibilitățile limitate ale bugetului local, nu pot asigura un nivel al veniturilor necesare pentru un trai decent. Cercetările arată că cel mai mult sunt afectați tinerii din mediul rural, unde rata șomajului, în rândul tinerilor, este cu mult mai

331.526:314.743-053.6(478-22)

INSUFFICIENT EMPLOYMENT OPPORTUNITIES – THE MAIN CAUSE OF YOUNG PEOPLE EMIGRATION FROM RURAL AREAS

*PhD Corina CAUSAN,
University “PERSPECTIVA-INT”
of Chisinau
causan@list.ru*

The article analyses the main cause of emigration of rural youth – insufficient employment rate. The official statistical data and the results of the survey elaborated by the author highlight the problems faced by young people and that lead to less occupation. In order to reduce emigration and increase the employment rate of young rural workers, several solutions are proposed: attracting investments in rural localities, supporting young farmers; encouraging and supporting young people who want to start a business in the countryside, etc.

***Key words:** occupation, labour migration, emigration, rural area, brain drain,*

JEL: J620.

Introduction.

Highlighting and solving problems in the field of youth employment remains one of the problems that persist in the Republic of Moldova. Most rural youth carry out mainly agricultural activities (mostly informal activities) or public activities (education, health care, culture, social assistance), whose share is rather modest in the rural employment structure. Agricultural activities cannot ensure a rapid increase in labour productivity and public sector employment, where employees' salaries depend on limited local budgets, cannot provide a level of income for a decent living. Research shows that young people in the rural area are the most affected, the youth unemployment rate is much higher than the average country, the employment conditions of rural youth are unfavourable, and the material stimulation of the employed youth is insufficient.

The economic active population in rural areas is in a position to choose between two

înalță decât media pe țară, condițiile de angajare a tinerilor din mediul rural în câmpul muncii sunt nefavorabile, stimularea materială a tineretului angajat este insuficientă.

Populația economic activă din mediul rural este pusă în situația să aleagă între trei posibilități: 1) să accepte o muncă retribuită cu un venit modest; 2) să aleagă calea emigrării în mediul urban, în vederea găsirii unui loc de muncă mai atractiv și mai bine plătit sau 3) a plecării peste hotare, în căutarea unui loc de muncă. Situația devine și mai alarmantă, dat fiind faptul că majoritatea persoanelor din totalul celor declarate, plecate peste hotare din mediul rural în căutarea unui loc de muncă, sunt persoane în vârstă de 15-29 de ani. Din aceste considerente, în prezent, localitățile rurale din Republica Moldova devin tot mai puțin populate, iar cei rămași în mediul rural reprezintă, în mare parte, persoanele în vârstă de până la 16 ani, adică acei ce-și fac încă studiile și persoanele în etate, adică pensionarii. Depopularea, în special, în localitățile din mediul rural, rămâne una din principalele probleme cu care se confruntă țara, cu impact negativ asupra diferitelor sfere social-economice.

Metode aplicate.

Supportul informațional al cercetării îl constituie actele normative ale Republicii Moldova în domeniul ocupării forței de muncă; datele furnizate de Biroul Național de Statistică, Agenția de Ocupare a Forței de Muncă; informațiile rezultate din sondajul realizat de autor. Metodologia cercetării se axează pe metode, precum analiza, sinteza, sondajul – realizat pentru evaluarea oportunităților de ocupare în câmpul muncii și a nivelului de migrație a tinerilor din mediul rural.

Rezultate și discuții. Pentru Republica Moldova, fenomenul migrator, în special, migrația de muncă, constituie o componentă importantă a dezvoltării economice și ocupării forței de muncă în ultimii ani. Cu toate că datele oficiale estimează migrația de muncă la un nivel de 330-340 mii de persoane, sau circa 30% din potențialul uman al țării, numeroase studii denotă că amploarea fenomenului este mult mai mare.

Astfel, în opinia experților în domeniu, evoluția fenomenului migrației din Republica Moldova poate fi divizată în patru etape, fiecare dintre acestea având caracteristicile sale [4, p. 46].

possibilities: 1) to accept work that brings a modest income; 2) to choose the way of emigration in the urban environment in order to find a more attractive and better paid job or 3) to emigrate abroad looking for a job. The situation is even more alarming, given that most of the people declared to be away from the countryside in search of a job are people aged 15-29. For these reasons, rural localities in the Republic of Moldova are now becoming less populated, and those who left in rural areas are mostly people under the age of 16, those who still do their studies and older people, retirees. Depopulation, especially in rural areas, remains one of the main problems faced by the country, with a negative impact on different socio-economic spheres.

Applied methods.

Information support for research consists of normative acts of the Republic of Moldova in the field of employment; statistical data provided by the National Bureau of Statistics, the Employment Agency; information from the survey realized by the author. The methodology of research focuses on the following methods: analysis, synthesis, survey – realized in order to evaluate the employment opportunities and the level of migration of rural youth.

Results and discussions.

For the Republic of Moldova, the migration phenomenon, especially labour migration, is an important component of economic development and occupation in recent years. Although official data estimate labour migration at 330-340 thousand people, or about 30% of the country's human potential, many studies show that the magnitude of the phenomenon is much higher.

According to the experts in the field, the evolution of the phenomenon of migration in the Republic of Moldova can be divided into four stages, each with its characteristics [4, p.46].

The first stage (1990-1994). The dramatic worsening of the social-economic situation, the mass layoffs of the workers following the privatization processes, the growth of poverty, etc. have increased migration. Migrants migrated abroad (in Turkey, Romania, the Russian Federation, or Poland), where they sold domestic

Prima etapă (perioada 1990-1994). Înrautățirea drastică a situației social-economice, disponibilizarea în masă a lucrătorilor în urma proceselor de privatizare, de creștere a sărăciei etc. au întezit migrația. Persoanele migrante plecau peste hotare (în Turcia, România, Federația Rusă sau Polonia), unde vindeau mărfuri autohtone, iar cu banii obținuți procurau mărfuri din țara respectivă pe care le vindeau acasă la un preț mai mare.

A doua etapă (perioada 1995-2000) se caracterizează prin întezirea proceselor migratorii, în special, a migrației pentru muncă.

A treia etapă (perioada 2001-2006) – migrația ilegală către alte state ajunge la apogeu, fiind determinată, în primul rând, de dificultatea obținerii vizelor pentru a intra în țările europene, de lipsa posibilității de a pleca la muncă legal în afara țării, precum și de impozitele mari ce urmau să fie plătite pentru obținerea dreptului de ședere pe teritoriul țărilor de destinație.

Etapa a patra (din mai 2006 – până în prezent) se caracterizează printr-un interes sporit în promovarea politicilor raportate la migrația internațională de muncă. Are loc o cooperare mai strânsă cu țările Uniunii Europene în domeniul problemelor ce țin de migrație.

Migrația nu mai este un fenomen care îi afectează doar pe cei care pleacă, ci, în egală măsură și pe cei care rămân în țara de origine, și pe cei din țara de destinație. Datorită migrației, zone întregi se transformă și își schimbă identitatea etnică și culturală. Astfel, migrația contemporană a devenit unul dintre elementele fundamentale ale transformării sociale și economice în lumea contemporană [5, p.7].

Conform statisticilor MFM (Migrația Forței de Muncă), în trimestrul IV al anului 2017, fiecare a zecea persoană, în vârstă de 15-64 de ani inclusiv (330.3 mii), era plecată din țară în căutarea unui loc de muncă. Plecarea masivă a forței de muncă din mediul rural a înrăutățit structura demografică a localităților, creând dezechilibre demografice, diminuând capacitatea de reproducere și de dezvoltare a lor. Aceste fenomene emigraționiste au avut drept consecință reducerea ponderii populației rurale de vârstă tânără. Din numărul total de persoane ce migrează din

goods, and with the money they obtained, they purchased goods from the country they were selling at a higher price.

The second stage (1995-2000) is characterized by the intensification of migratory processes, in particular labour migration.

The third stage (2001-2006) – illegal labour migration reaches its peak, being determined, first of all, by the difficulty of obtaining visas to enter the European countries, by the lack of the possibility to go to work legally outside the country, and by the high taxes what would be paid to obtain legalization of the stay on the territory of the destination countries.

The fourth stage (May 2006 – present) is characterized by an increased interest in promoting policies related to international labour migration. There is a closer cooperation with the countries of the European Union in the field of migration issues.

Migration is no longer a phenomenon that affects only those who leave, but also those who remain in the country of origin and those in the destination country. Due to migration, whole areas are transforming and changing their ethnic and cultural identity. Thus, contemporary migration has become one of the fundamental elements of social and economic transformation in the contemporary world [5, p.7].

According to Labour Force Survey statistics, in the fourth quarter of 2017, each tenth person aged 15-64 years (330.3 thousand) was away from the country in search of a job. The massive departure of rural labour has worsened the demographic structure of localities, creating demographic imbalances, diminishing their reproductive capacity and their development. These emigration phenomena have resulted in reduction of the proportion of the young rural population. The total number of people migrating from rural areas, the age group of 16-29 is 30%. The migration of a large number of people of reproductive age has serious consequences of decreasing the birth rate and leads to *depopulation of the rural environment*.

Economic theory demonstrates that economic growth generates job growth due to moder-

localitățile rurale, grupa de vârstă 16-29 de ani constituie 30%. Migrația unui număr mare de persoane de vârstă reproductivă este un fenomen care se soldează cu consecințe grave de descreșterea a ratei natalității și conduce la *depopularea mediului rural*.

Teoria economică demonstrează că creșterea economică generează o creștere a locurilor de muncă datorită modernizării și re tehnologizării întreprinderilor, atragerii investițiilor interne și externe etc. Cu toate acestea, Republica Moldova demonstrează o evoluție specifică în acest sens, economia înregistrând o anumită creștere, dar în paralel cu reducerea locurilor de muncă.

Dinamica negativă a ocupării forței de muncă are o influență nefastă asupra productivității și creșterii economice, deoarece salariile au cea mai mare pondere în veniturile populației, iar nivelul scăzut al acestora și neatractivitatea pieței muncii creează premisele migrației.

Migrația, fiind un fenomen de amploare în Republica Moldova, are numeroase repercusiuni economice și sociale, unele dintre care pot fi apreciate la momentul actual, altele, însă, urmează să se manifeste pe termen lung. În ultimele două decenii, s-a declanșat un exod masiv al populației din spațiul rural, atât înspre Est, cât și spre Vest. Conform datelor Biroului Național de Statistică, migrația pentru muncă a afectat, într-o proporție mai mare, *mediul rural*. Sub aspect cantitativ, fenomenul migrație vizează, conform datelor Biroului Național de Statistică, pentru anul 2016, grupele de vârstă 15-24 de ani și 25-34 de ani – 179 mii de persoane în total pe republică, dintre care 130,7 mii de tineri din mediul rural, care muncesc sau caută un loc de muncă peste hotare (tabelul 1).

nizing and refurbishing businesses, attracting domestic and foreign investment, and so on. Nevertheless, the Republic of Moldova demonstrates a specific evolution in this respect, the economy showing some growth, but in parallel with the reduction of the jobs.

The negative dynamics of employment has a bad influence on productivity and economic growth, as salaries have the largest share in the income of the population, and their low level and the unattractive nature of the labour market create the premises of migration.

Migration, being a major phenomenon in the Republic of Moldova, has many economic and social repercussions, some of which can be appreciated at the moment, others, however, are going to manifest in the long run. In the last two decades a massive exodus of the rural population has begun, both towards the East and the West. According to the data of the National Bureau of Statistics, labour migration has affected to a larger extent the *rural environment*. In quantitative terms, the migration phenomenon, according to the National Bureau of Statistics for the year 2016, targets for the age group 15-24 years and 25-34 years, 179 thousand persons in total, of which 130,7 thousand young people from the rural area who work or look for a job abroad (table 1).

Tabelul 1/ Table 1

**Populația de 15-34 de ani aflată la lucru în străinătate, mii persoane/
Population aged 15-34 years who work abroad, thousands**

Grupe de vârstă/ Age groups	2013			2016		
	Total pe republică/ All population	Urban	Rural	Total pe republică/ All population	Urban	Rural
15-24 de ani / years	69,9	12,2	57,7	69,1	11,0	58,2
25-34 de ani / years	84,1	27,1	57,0	111,7	31,9	79,8
Total	154,0	39,3	114,7	180,8	42,9	138,0

Sursa: elaborat de autor în baza datelor statistice ale BNS al Republicii Moldova / Source: elaborated by the author based on the statistical data of the NBS of the Republic of Moldova.

Astfel, 3 din 4 persoane plecate în străinătate sunt de origine din mediul rural (72,0%) (figura 1).

Thus, 3 out of 4 people who left abroad are from rural areas (72,0%) (figure 1).

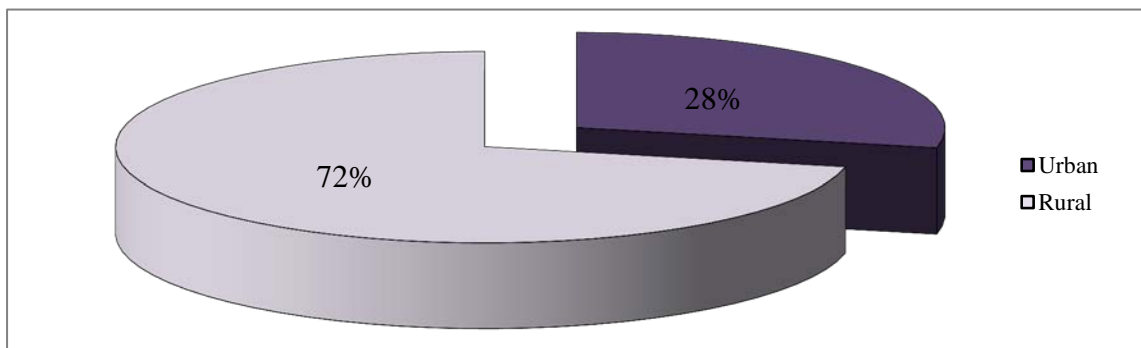

Figura 1. Repartizarea migranților după medii, % (2016) / Figure 1. Distribution of migrants by average,% (2016)

Sursa: elaborată de autor în baza datelor statistice ale BNS al Republicii Moldova / Source: elaborated by the author based on the statistical data of the NBS of the Republic of Moldova

Repartizarea populației pe grupe de vârstă și medii este prezentată în figura 2.

The distribution of population by age and areas is shown in figure 2.

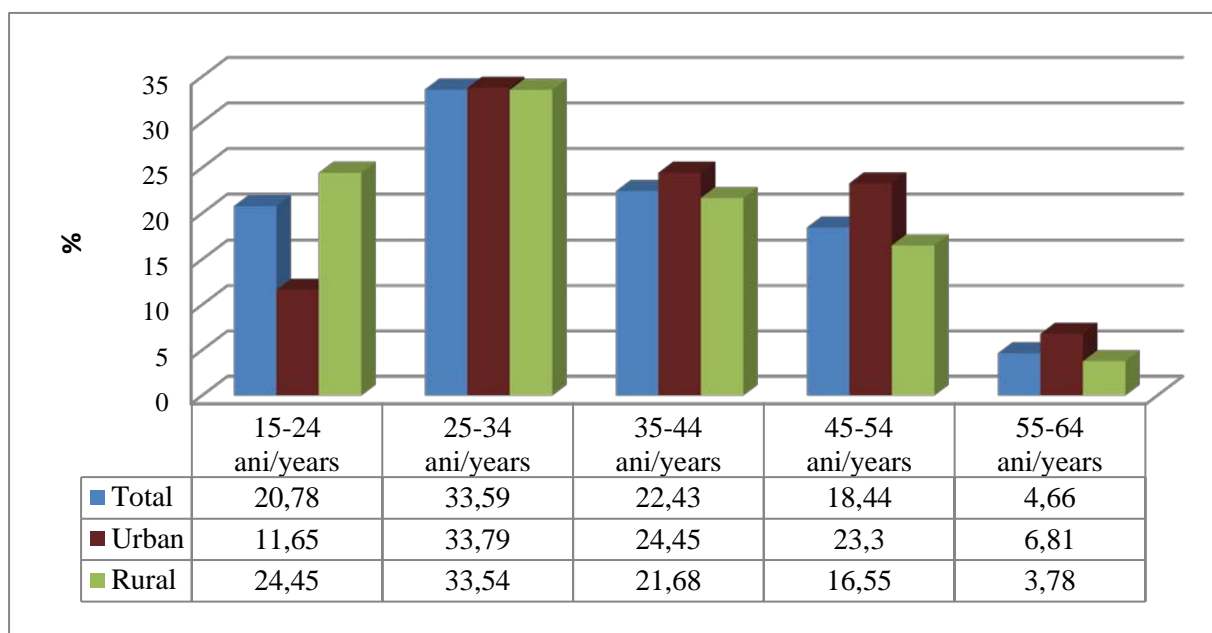

Figura 2. Repartizarea emigranților după grupe de vârstă și medii, % (2016) / Figure 2. Distribution of emigrants by age and areas groups,% (2016)

Sursa: elaborată de autor în baza datelor statistice ale BNS al Republicii Moldova / Source: elaborated by the author based on the statistical data of the NBS of the Republic of Moldova

Din analiza repartizării emigranților, în funcție de grupele de vârstă și medii rezultă că circa 58% din populația rurală în vârstă de 15-34 de ani se află în străinătate.

The analysis of the emigrant's distribution, according to their backgrounds and age groups, shows that about 58% of the rural population aged 15-34 is abroad.

Analiza emigranților, în funcție de *sex* și *grupe de vârstă* (figura 3), relevă faptul că majoritatea femeilor (76,40%) se regăsesc în rândul persoanelor adulte (25-54 de ani), având o distribuție uniformă între grupele de vârstă 25-34 de ani, 35-44 și 45-54 de ani (câte 24-26%); într-o proporție mult mai mică (16,44%) în rândul tinerilor (15-24 ani) și, respectiv, 7,1% în rândul persoanelor în vârstă (55-64 ani). În rândul bărbaților, cea mai mare pondere îi revine grupei de vârstă 25-34 de ani (37,9%), urmată de bărbații de 15-24 de ani (23,1%) și 35-44 de ani (21,26%). Vârsta medie a emigranților este de 36,6 ani pentru bărbați și, respectiv, 38,5 ani pentru femei.

The analysis of migrants by *gender* and *age group* (figure 3) reveals that the majority of women (76.40%) are among adults (25-54 years), with a uniform distribution between the age groups 25-34 , 35-44 and 45-54 years (24-26%) and much lower (16,44%) among young people (15-24 years) and 7,1% among persons aged (55-64 years). Among men, the largest proportion is the age group 25-34 years (37,9%), followed by males 15-24 years (23,1%) and 35-44 years (21,26%). The average age of migrants is 36,6 years for men and 38.5 years for women respectively.

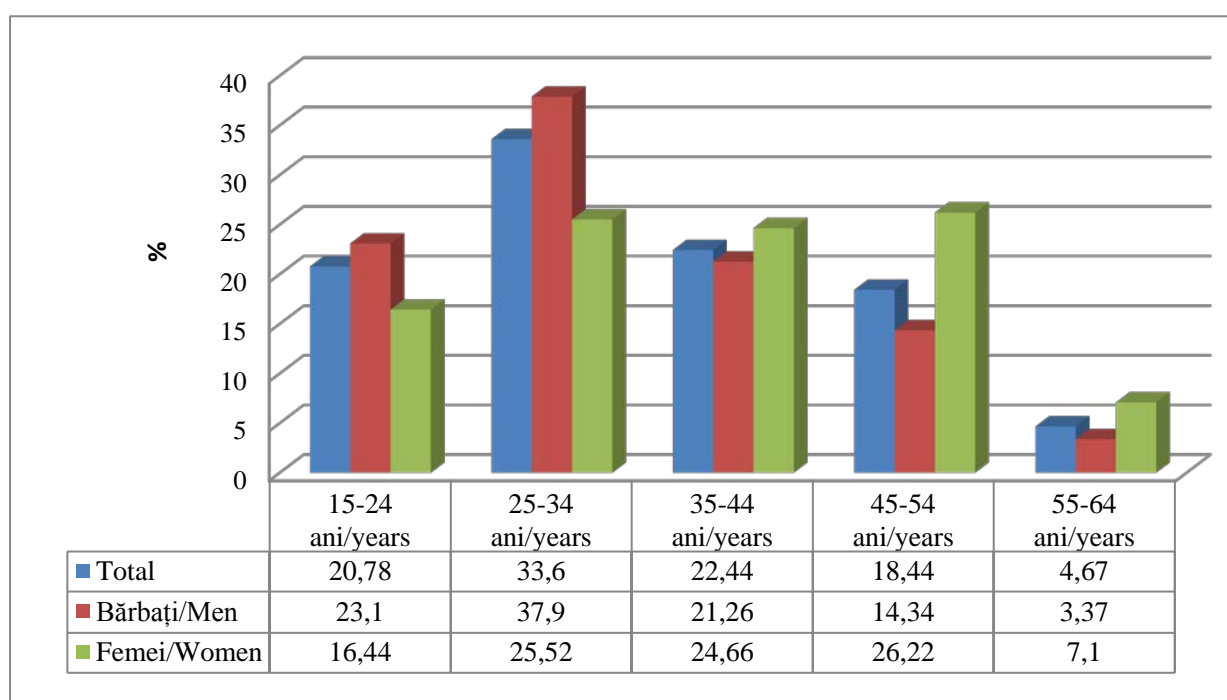

Figura 3. Repartizarea emigranților după grupe de vârstă și sex, % (2016) /
Figure 3. Distribution of emigrants by age and gender, % (2016)

Sursa: elaborată de autor în baza datelor statistice ale BNS al Republicii Moldova /

Source: elaborated by the author based on the statistical data of the NBS of the Republic of Moldova

Conform datelor Biroului Național de Statistică, factorii care au determinat plecarea la muncă peste hotare sunt, în mare parte, de natură economică, reprezentați de lipsa oportunităților de a obține venituri adecvate pentru trai. Astfel, 3 din 4 (76,5%) emigranți au indicat ca motiv principal al plecării peste hotare *salariile mici din Moldova*. Printre alte motive, au fost invocate *lipsa locurilor de muncă conform competențelor/calificărilor avute* (8,8%) și *condițiile de muncă proaste* (6,0%), (figura 4).

According to the data of the National Bureau of Statistics, the factors that determined the departure to work abroad are largely of economic nature, represented by the lack of opportunities to obtain adequate income for living. Thus, 3 out of 4 (76.5%) emigrants indicated as the main reason of migration – the low salaries in Moldova. Among other reasons, there was – the lack of jobs according to their skills / qualifications (8.8%) and poor working conditions (6,0%), (figure 4).

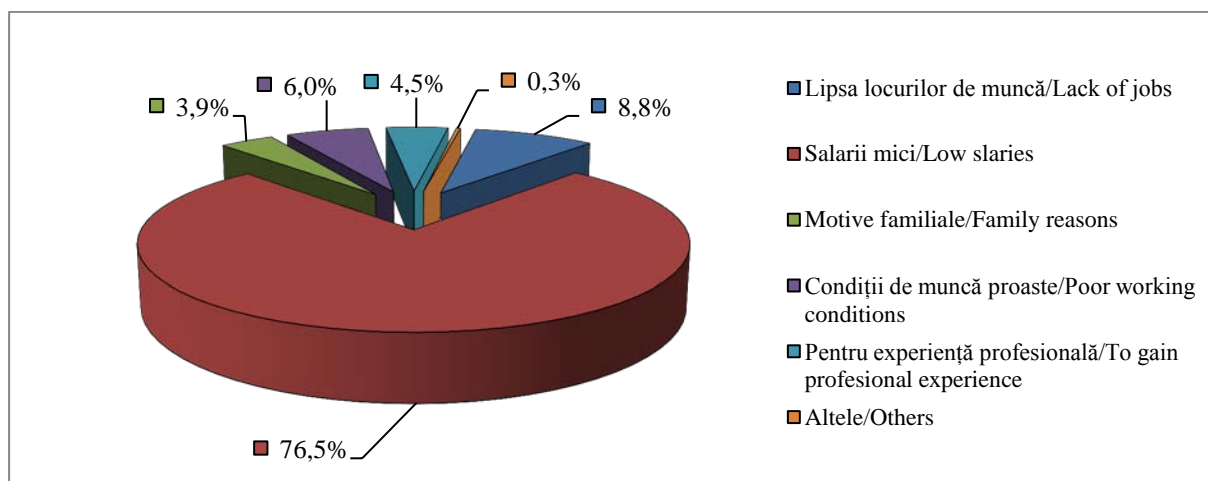

Figura 4. Motivele plecării peste hotare, % / Figure 4. Reasons for leaving abroad, %

Sursa: elaborată de autor în baza datelor statistice ale BNS al Republicii Moldova /

Source: elaborated by the author based on the statistical data of the NBS of the Republic of Moldova

Repartizarea după activitatea economică și locul de muncă avut până la plecare (tabelul 2) relevă faptul că majoritatea emigranților au activat în sectorul agricol (43,3%). Totodată, la bărbați, acest indicator (50,3%) este net superior față de cel înregistrat la femei (28,4%). Un alt sector important, în care au activat anterior bărbații, sunt construcțiile (18,1% din total). În rândul femeilor, 1 din 4 (26,9%) au lucrat anterior în administrație, învățământ, sănătate, iar 1 din 3 (22,8%) – în comerț, hoteluri și restaurante.

Distribution of emigrants according to economic activity and the place of work before departure (table 2) reveal that the majority of emigrants were active in the agricultural sector (43.3%). At the same time, this indicator (50.3%) is significantly higher than that for women (28.4%). Another important sector in which men were previously active is construction (18.1% of the total). Among women, 1 in 4 (26.9%) previously worked in administration, education, health, and 1 in 3 (22.8%) – in commerce, hotels and restaurants.

Tabelul 2/Table 2

**Repartizarea emigranților conform activității economice (%) /
Distribution of emigrants according to economic activity (%)**

Activități economice/ Economic activities	Total/	Bărbați/ Men	Femei/ Women
Total	100,0	100,0	100,0
Agricultură, economia vânatului și piscicultură/ Agriculture, hunting and fish farming	43,3	50,3	28,4
Industrie/ Industry	9,5	8,3	12,0
Construcții/ Construction	13,1	18,1	2,4
Comerț cu ridicata și cu amănuntul, hoteluri și restaurante / Wholesale and retail trade, hotels and restaurants	13,8	9,6	22,8
Transporturi și comunicații/ Transport and communications	5,0	6,4	1,9
Administrație publică, învățământ, sănătate și asistență socială/ Public administration, education, health and social assistance	12,1	5,2	26,9
Alte activități/ Other activities	3,3	2,1	5,7

Sursa: elaborat de autor în baza datelor statistice ale BNS al Republicii Moldova /
Source: elaborated by the author based on the statistical data of the NBS of the Republic of Moldova.

Sondajul realizat de autor confirmă unele din datele menționate mai sus și prezintă unele

The survey realized by the author confirms some of the above-mentioned data and presents

clarificări (tabelul 3). Mai puțin de jumătate din tinerii din Transnistria chestionați (35,93%) intenționează să meargă peste hotare, dintre care, pentru 25,56%, aceasta ar fi prima experiență, pentru 10,37% – una repetată, iar 64,07% nu intenționează să părăsească țara. Aceeași situație a fost înregistrată și în Zona de Nord a republicii, unde 37,45% din respondenți au optat pentru plecarea lor peste hotarele țării. O situație inversă a fost înregistrată în UTA Găgăuzia, unde 51,66% intenționează să meargă peste hotare, iar 48,34% au răspuns negativ.

some clarifications (table 3). Less than half of the interviewed young people in Transnistria (35,93%) intend to go abroad, of which for 25,56% this would be the first experience, for 10,37% – one repeated and 64,07% not intending to leave the country. The same situation was recorded in the Northern part of the republic, where 37,45% of the respondents opted to leave abroad. A reverse situation was recorded in ATU Gagauzia, where 51.66% intend to go abroad and 48,34% responded negatively.

Tabelul 3/Table 3

Intenția de emigrare a tinerilor cu vârsta de 15-24 de ani (în %) / The intention of young people aged to emigrate 15-24 (in%)

	Nord/ North	UTA Găgăuzia / ATU Găgăuzia	Transnistria
Da, pentru prima dată / Yes, for the first time	22,63	34,32	25,56
Da, deja fiind peste hotare / Yes, already being abroad	14,82	17,34	10,37
Nu / Not	62,55	48,34	64,07
Total	100,00	100,00	100,00

Sursa: elaborat de autor în baza rezultatelor sondajului / Source: elaborated by the author based on survey results

Respondenții care intenționau să emigreze au fost întrebați cât timp au de gând să stea peste hotare (figura 5). Majoritatea tinerilor doresc să emigreze pentru o perioadă relativ scurtă: pentru mai puțin de jumătate de an – 26,46%: de la un an până la trei ani – 22,90%. Un număr mic de respondenți ar dori să stea peste hotare 3-5 ani (13,54%), iar cei care ar intenționa să rămână acolo permanent formează 17,05% din numărul total.

Respondents planning to emigrate were asked how long they were going to stay abroad (figure 5). Most young people want to emigrate for a relatively short period: for less than half a year – 26,46%: from one year to three years – 22,90%. A small number of respondents would like to stay abroad 3-5 years (13,54%), and those who would like to stay there permanently account for 17,05% of the total number.

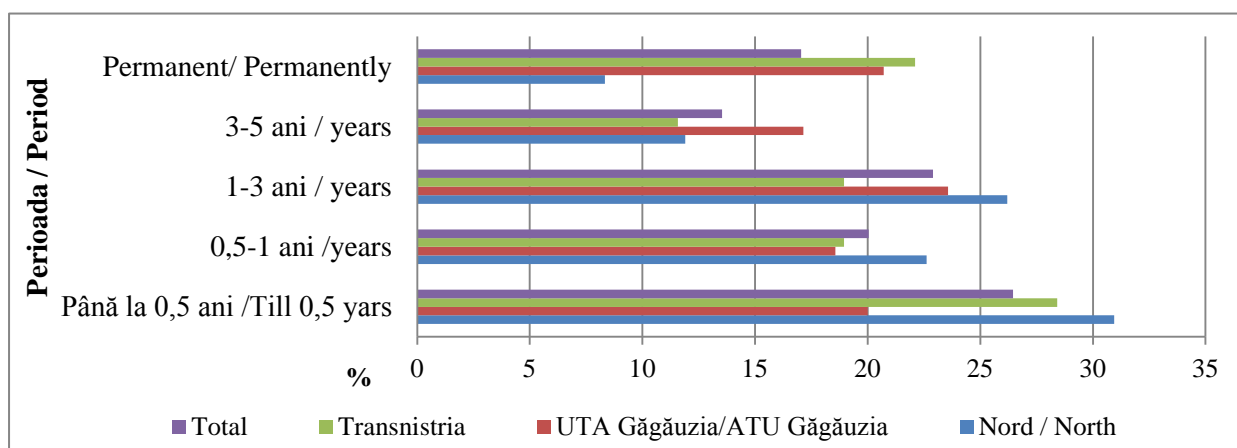

Figura 5. „Dacă intenționați să plecați peste hotare, pentru cât timp?” (în %) / Figure 5. "If you intend to go abroad, for how long?" (in%)

Sursa: elaborată de autor în baza rezultatelor sondajului / Source: elaborated by the author based on survey results

Sondajul efectuat ne oferă informații și despre țările de destinație pentru emigranți (figura 6). Astfel, cel mai mare flux de emigranți este orientat spre Rusia și Italia, respectiv 44,2% și 13,6%. Alte destinații importante includ Ucraina, România, Portugalia, Franța, Canada, Spania, Grecia și Republica Cehă. Mai există migrațiune de anvergură în Israel, Turcia și SUA.

The survey also gives us information about the countries of destination for emigrants (figure 6). Thus, the largest flow of migrants is directed towards Russia and Italy, respectively 44,2% and 13,6%. Other major destinations include Ukraine, Romania, Portugal, France, Canada, Spain, Greece and the Czech Republic. There is far-reaching migration in Israel, Turkey and the US.

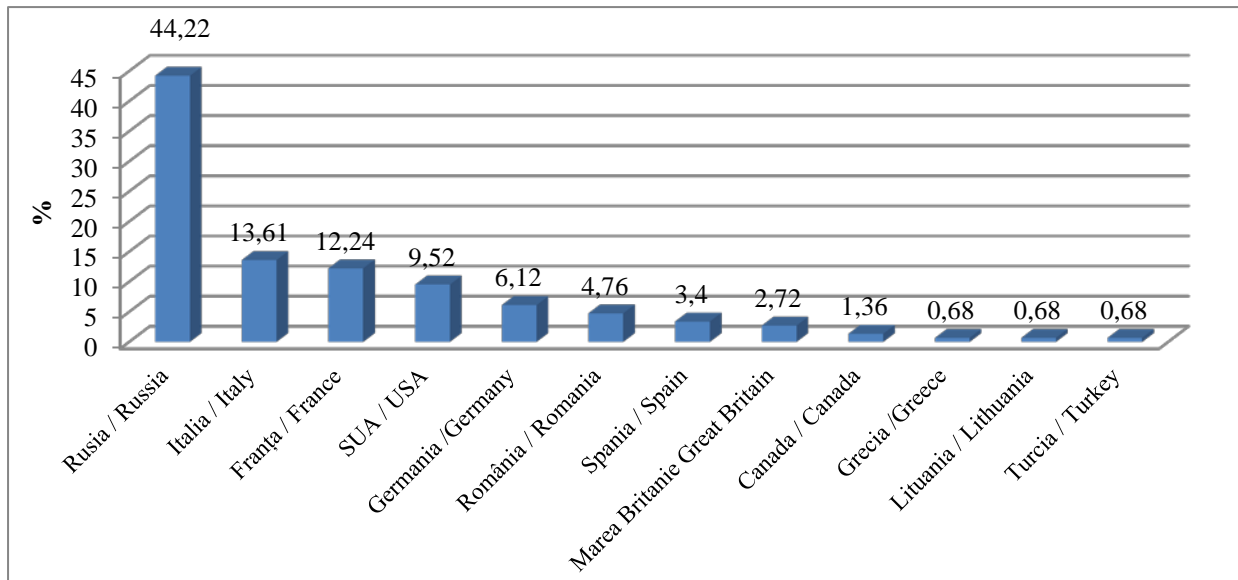

Figura 6. Țările de destinație pentru emigranți /
Figure 6. Countries of destination for emigrants

Sursa: elaborată de autor în baza rezultatelor sondajului /
Source: elaborated by the author based on survey results

Este de menționat faptul că persoanele originare din mediul rural tind să aleagă mai frecvent Rusia, decât alte destinații – țările Europei de Vest, în particular. Una din explicațiile acestei tendințe rezidă în costul migrației, or, este mult mai ieftin să migrezi în Rusia, iar gospodăriile rurale (mai nevoiașe) ar putea, pur și simplu, să nu fie în stare să aleagă altă destinație. Pe lângă aceasta, persoanelor care călătoresc în Rusia li se oferă, în principal, munci fizice sezoniere în domeniul construcțiilor și agriculturii. În țările occidentale, sunt mai răspândite alte activități, cum ar fi: asistență pentru copii, asistență socială sau alimentație publică.

Migrația persoanelor tinere din zonele rurale este o migrație determinată de factori economici. Majoritatea tinerilor vor să plece în căutarea unui loc de muncă (53,78%), urmași de cei care ar dori să-și facă studiile peste hotare (14,06%). Circa 11,84% doresc să se dezvolte

It is necessary to mention that people from the rural sector tend to choose Russia more often than other destinations – the Western European countries in particular. One explanation for this trend is the cost of migration, or it is much cheaper to migrate to Russia, and rural (more needy) households may simply not be able to choose another destination. Besides, people traveling to Russia are offered mainly seasonal physical work in the field of construction and agriculture. Other activities such as, for example, child care, social assistance or public welfare are more widespread in Western countries.

Migration of young people from rural areas is a migration driven by economic factors. Most young people want to go looking for a job (53,78%), followed by those who would like to study abroad (14,06%). About 11,84% want to develop professionally, and the share of those intending to travel is 5.69%. These data support

profesional, iar ponderea celor care intenționează să călătorească este de 5,69%. Aceste date susțin ideea că tinerii consideră că nu pot câștiga destul în Moldova, indiferent de serviciu (tabelul 4).

the idea that young people consider that they cannot earn enough in Moldova, regardless of the job they have (table 4).

Tabelul 4/Table 4

**Distribuția respondenților în scopul plecării în străinătate /
Distribution of respondents by purpose of leaving abroad (in%)**

Scopul / The goal	Nord / North	UTA Găgăuzia/ ATU Găgăuzia	Transnistria	Total
Studii / Studies	20,00	12,88	9,30	14,06
Muncă / Work	49,47	63,80	48,06	53,78
Dezvoltare profesională / Professional Development	10,53	11,04	13,95	11,84
Programe de tip „Work&Travel” / Work & Travel Programs	3,16	4,91	7,75	5,27
Călătorii / Travels	3,16	3,07	10,85	5,69
Vizitarea rudelor / Visiting relatives	9,47	3,07	6,20	6,25
Schimb cultural / Cultural exchange	3,16	1,23	3,10	2,50
Altele (traiful) / Others (Living)	1,05	-	0,78	0,92

Sursa: elaborat de autor în baza rezultatelor sondajului / Source: elaborated by the author based on survey results

În Republica Moldova, preponderent în regiunile rurale, mișcările migraționiste ale tinerilor sunt determinate de factori, precum sărăcia și lipsa de oportunități de angajare. Emigranții moldoveni sunt atrași de locurile de muncă potențiale din țările vecine și din Uniunea Europeană. Situația economică nesatisfăcătoare rămâne, în continuare, factorul dominant, alături de o serie de alte cauze ce împiedică reîntoarcerea emigranților acasă. Participanții la sondaj susțin că reîntoarcerea este condiționată de o guvernare mai bună, de oportunități de angajare în câmpul muncii, o infrastructură corespunzătoare pentru dezvoltarea afacerilor și o calitate mai bună a serviciilor publice, cum ar fi învățământul și sănătatea.

Datele prezentate denotă că migrația prezintă atât aspecte pozitive, cât și negative din punct de vedere al mentalității, dar și în plan social. Printre aspectele pozitive, putem menționa circulația forței de muncă, care favorizează diseminarea cunoștințelor tehnice și a metodelor moderne de lucru între statele afectate de fenomenul migrației. În Uniunea Europeană, libera

In the Republic of Moldova, predominantly in rural areas, the migratory movements of young people are determined by factors such as poverty and lack of employment opportunities. Moldovan emigrants are attracted to potential jobs in neighbouring countries and in the European Union. The unsatisfactory economic situation remains the dominant factor, along with a number of other causes that prevent the return of emigrants home. Survey participants claim that return is conditioned by better governance, employment opportunities, adequate infrastructure for business development, and better quality of public services such as education and health.

Data show that migration has both positive and negative aspects in terms of mentality, but also socially. Among the positive aspects we can mention the circulation of the labour force, which favours the dissemination of technical knowledge and of modern working methods between the countries affected by the migration phenomenon. In the European Union, the free movement of people enhances the adoption of a European way of thinking. For migrants' countries of origin,

circulație a persoanelor potențează adoptarea unui mod de gândire european. Pentru țările de origine a emigranților, fluxurile de capital care intră în țară sporesc, într-o oarecare măsură, produsul intern brut, dar și creșterea nivelului de trai al familiilor emigranților și al comunităților din care aceștia provin. Astfel, veniturile ce ar fi putut fi generate de forța de muncă emigrantă sunt compensate, mai mult sau mai puțin, de resursele monetare remise de aceștia în țara de origine.

Transferurile financiare ajunse în țară sunt destinate pentru cheltuieli curente, schimbarea domiciliului, reamenajarea locuinței, procurarea unui mijloc de transport, mai rar pentru inițierea unei afaceri. De asemenea, datorită contactului cu societățile occidentale, apar modificări în stilul de viață, alimentație și vestimentație, crește nivelul educației sanitare, crește implicit ponderea educației, cel puțin pentru descendenți.

Totodată, susținerea financiară de peste hotare îi face pe tineri mai inerti în căutarea unui loc de muncă și în lansarea activităților antreprenoriale. În sondajul realizat de autor, 14,07% dintre respondenți au mărturisit că primesc transferuri de bani de peste hotare. Această porție include doar tinerii care primesc resurse financiare direct de la emigranți, însă numărul persoanelor care beneficiază ar putea fi mai mare, întrucât unele persoane ar putea beneficia indirect (tabelul 5).

capital flows entering the country somewhat increase gross domestic product but also raise the standard of living of migrant families and the communities they come from. Thus, the incomes that could have been generated by the emigrant workforce are more or less compensated by the monetary resources they have transferred to the country of origin.

Financial transfers in the country are intended for current expenses, home change, home refurbishment, procurement of a means of transport, more rarely for starting a business. Also, due to contact with Western societies, appear changes in lifestyle, food and clothing, health education increases, implicitly the share of education, at least for descendants.

At the same time, financial support from abroad makes young people more inactive in search of a job and in launching entrepreneurial activities. In the survey realized by the author, 14.07% of respondents confessed to receiving money transfers from abroad. This proportion includes only young people who receive financial resources directly from emigrants, but the number of beneficiaries may be higher, as some people could benefit indirectly (table 5).

Tabelul 5/Table 5

„Dumneavoastră personal primiți bani de peste hotare?” (în %)
 “Do you personally receive money from abroad?” (in %)

Răspuns/ Answer	Nord/ North		UTA Găgăuzia/ ATU Găgăuzia		Transnistria		Total	
	Nr. persoane/ Nr. persons	Pondere, % Share, %	Nr. persoane/ Nr. persons	Pondere, % Share, %	Nr. persoane/ Nr. persons	Pondere, % Share, %	Nr. persoane/ Nr. persons	Pondere, % Share, %
Da/ Yes	35	12,96	42	15,56	37	13,70	114	14,07
Nu/ No	235	87,04	228	84,44	233	86,30	696	85,93
Total	270	100,00	270	100,00	270	100,00	810	100,00

Sursa: elaborat de autor în baza rezultatelor sondajului / Source: elaborated by the author based on survey results

Conform datelor BNS, familiile emigranților utilizează banii primiți de peste hotare, în principal, pentru acoperirea cheltuielilor curente

According to NBS data, emigrant families use the money received from abroad mainly to cover current household expenses (food, clothing,

ale gospodăriei (hrană, îmbrăcăminte, plata serviciilor etc.), fapt confirmat de 88,9% dintre respondenți (care trimit bani acasă). Pentru fiecare al doilea emigrant (49,7%), la fel de importante sunt cheltuielile ce țin de procurarea, reparația sau construcția caselor/locuințelor, iar pentru fiecare al treilea (36,0%) – procurarea bunurilor de folosință durabilă (automobil, TV, computer etc.). Alte scopuri de utilizare a banilor primiți sunt: achitarea/plata datoriilor (16,7%), plata pentru tratament (13,1%), plata pentru studiile membrilor familiei (12,6%), investiții în agricultură (10,2%), odihnă/distrație (6,0%). 3 din 10 (28,7%) respondenți au menționat că economisesc banii primiți.

Majoritatea emigranților (81,3%) transferă/transmit bani familiilor. Din rândul acestora, o treime (35,8%) transferă/trimite lunar sub 500 USD, 12,4% – între 500 și 800 USD și 7,2% transferă/trimite mai mult de 800 USD. Au refuzat sau nu au știut răspunsul la această întrebare un sfert din numărul total de emigranți (figura 7).

payment of services, etc.), which was confirmed by 88,9% of respondents (who send home money). For each second emigrant (49,7%), expenditures related to the purchase, repair or construction of houses/ dwellings are equally important, and for each third (36,0%) – the purchase of durable goods (car, TV, computer etc.). Other purposes of using the money received are: payment / payment of debts (16.7%), payment for treatment (13,1%), payment for studies of family members (12,6%), investments in agriculture (10,2%), rest / fun (6,0%). 3 out of 10 (28,7%) respondents mentioned that they save the money they received.

Most migrants (81,3%) transfer money to families. Of these, one-third (35,8%) transfer / send under USD 500, 12,4% – between USD 500 and USD 800, and 7,2% transfer / send more than USD 800 a month. A quarter of the total number of emigrants did not know the answer to this question (figure 7).

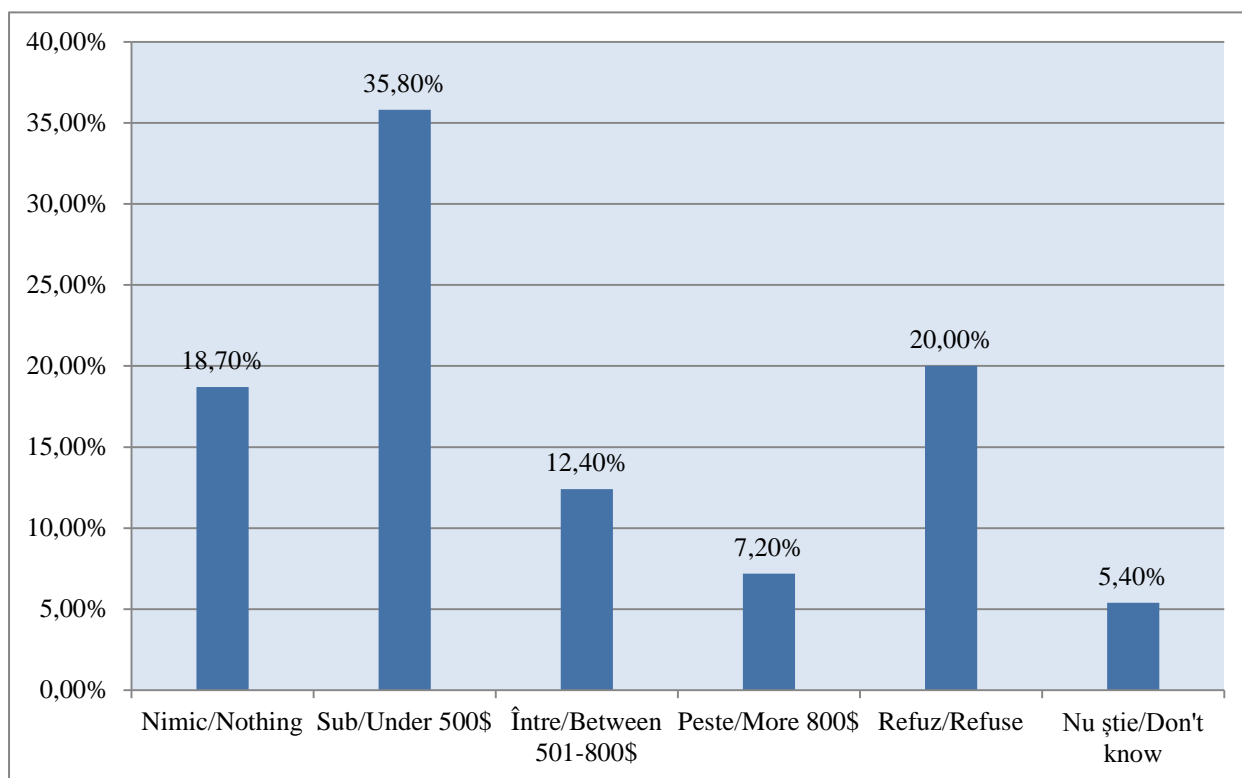

Figura 7. Repartizarea emigranților conform sumelor de bani transferați/trimiși, în medie, pe lună în ultimii 2 ani, % / Figure 7. Distribution of emigrants according to the amount of money transferred / sent on average per month in the last 2 years, %

Sursa: elaborată de autor în baza datelor statistice ale BNS al Republicii Moldova /

Source: elaborated by the author based on the statistical data of the NBS of the Republic of Moldova.

Amplarea fenomenului migrației forței de muncă în Republica Moldova, înregistrat în ultimii ani, are un impact dublu asupra populației republicii: pe de o parte, efectele pozitive socio-economice determinate, în majoritate, de remitențe, iar pe de altă parte, cele de ordin social, economic și demografic. Migrația externă influențează cantitativ și calitativ structura populației, constituind o problemă demografică complexă pentru Republica Moldova.

Migrația ilegală este apreciată ca o formă a „*exodului de inteligență*”, deoarece populația care a emigrat se caracterizează printr-un nivel înalt de instruire (studii superioare sau medii de specialitate), cu un înalt nivel de calificare (pedagogi, medici, ingineri). Astfel, o consecință negativă a migrației externe o constituie pierderile de populație reproductivă, a populației calificate și economic active.

Strategia de dezvoltare a Republicii Moldova „Moldova 2020” [3] abordează problema migrației pentru muncă drept o formă de investiție în capitalul uman și o perspectivă de creștere economică, urmărește scopul de a stimula formarea de capital prin înlăturarea constrângerilor în afaceri sau prin investirea remitențelor și crearea mai multor oportunități pe piața muncii din țară, pentru a interesa și reține forța de muncă, astfel, încât, către anul 2020, să fie atins obiectivul care presupune reducerea până la 10% a numărului tinerilor migranți.

Concluzii.

Studiul efectuat de autor și analiza datelor statistice prezentate de către BNS în Rapoartele anuale din perioada 2013-2017 ne permit să concluzionăm că mediul rural din Republica Moldova se confruntă cu probleme demografice grave, fiind cauzate și de intensificarea fenomenului emigrației pentru muncă din mediul rural, în special a populației tinere. Oportunitățile de angajare a forței de muncă tinere din mediul rural sunt limitate, iar mobilitatea teritorială a forței de muncă tinere se află într-o creștere permanentă.

În scopul majorării ratei de ocupare a tinerilor din mediul rural în câmpul muncii și diminuării proceselor migraționiste, se propune intensificarea atragerii investițiilor interne și externe în localitățile rurale, necesare pentru crearea unor locuri de muncă mai atractive pentru tineri, diversificarea structurii ocupaționale, încurajarea și susținerea tinerilor fermieri și agricultori, persoanelor tinere din localitățile rurale care

The magnitude of the phenomenon of labour migration in the Republic of Moldova, registered in recent years, has a double impact on the population of the republic: on the one hand the positive socio-economic effects determined mostly by remittances, and on the other hand the social, economic and demographic ones. External migration influences quantitatively and qualitatively the structure of the population, representing a complex demographic problem for the Republic of Moldova.

Illegal migration is seen as a form of “*Brain Drain*” because the emigrated population is characterized by a high level of education with a high level of qualification (pedagogues, doctors, engineers). Thus, a negative consequence of the external migration is the loss of the reproductive population, of the qualified and economically active population.

The “Moldova 2020” Development Strategy [3] addresses the issue of labour migration as a form of investment in human capital and as a prospect of economic growth, aims to stimulate capital formation by removing business constraints or by investing remittances and create more employment opportunities in the country to keep the workforce in place by 2020 to meet the target of reducing the number of young migrants by up to 10%.

Conclusions.

The study realized by the author and the analysis of the statistical data OF THE National Bureau of Statistics allow us to conclude that the rural area in the Republic of Moldova is facing serious demographic problems and is also caused by the intensification of the phenomenon of labour emigration from the rural area, especially the young population. The employment opportunities of the young rural labour force are limited and the territorial mobility of the young labour force is on a permanent increase.

In order to increase the employment rate of young people in rural areas and reduce migration processes it is proposed to increase the attraction of internal and external investments in rural localities, necessary to create more attractive jobs for young people, diversification of the occupational structure, encouragement and support of young people from rural areas who want to start a business, the efficient use of young rural labour, which will reduce labour exodus. The mitigation of the negative effects of migration as well as the involvement of migrants in development strate-

doresc să inițieze o afacere, utilizarea eficientă a forței de muncă tinere din mediul rural, ceea ce va reduce exodul forței de muncă. Atenuarea efectelor negative ale migrației, precum și implicarea migranților în strategiile de dezvoltare, poate fi exercitată prin intervenția statului, care trebuie să presupună integrarea tuturor aspectelor ce țin de procesul migrator în strategiile naționale de dezvoltare.

gies can be exerted by state intervention, which must involve the integration of all aspects of the migration process into national development strategies.

Bibliografie/Bibliography:

1. Legea cu privire la ocuparea forței de muncă și protecția socială a persoanelor aflate în căutarea unui loc de muncă, nr. 102-XV din 13.03.2003. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 15.04.2003, nr 70-72.
2. Legea cu privire la migrația de muncă, nr.180-XVI din 10.07.2008. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 29.08.2008, nr.162-164.
3. Moldova 2020: Strategia națională de dezvoltare: 7 soluții pentru creșterea economică și reducerea sărăciei (Legea nr. 166 din 11.07.2012). În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 30.11.2012, nr. 245-247.
4. Profilul migrațional extins al Republicii Moldova 2007–2012. Chișinău: OIM, 2013, 68 p
5. VACULOVSCI, Dorin. *Migrație și dezvoltare: aspecte socioeconomice*: Manual. - Chișinău, 2017. - 226 p.
6. www.statistica.md

366.1:336.01

ABORDAREA COMPOR- TAMENTULUI CONSUMA- TORULUI SUB ASPECTUL EVOLUȚIEI CONCEPTULUI

Lect. univ., drd.
Natalia REMEȘOVSKI, ASEM,
remesovski@gmail.com

Prin prezentul articol ne propunem să identificăm cadrul de conceptualizare a comportamentului consumatorului, prin punerea în evidență a modului în care s-a dezvoltat, definit și abordat acesta. Comportamentul consumatorilor este acea activitate care vizează direct identificarea, consumul și înlăturarea bunurilor și serviciilor, incluzând acele procese care produc și urmează aceste acțiuni. Comportamentul consumatorilor este un domeniu vast, aplicativ și distinct. Acesta servește ca „punte” între științele fundamentale și practică, translând aspectele largi și abstracte la un nivel concret. La interfața științei comportamentale se află o serie de domenii fundamentale-științifice, precum: sociologia, psihologia și psihologia socială, teoria economică generală, antropologia, istoria socială și istoria culturii. Comportamentul consumatorului este strâns legat de două domenii aplicative: marketing și management, în special, de marketing, deoarece acesta se preocupă de comportamentul consumatorului și vizează dezvoltarea de mijloace și strategii privind reacția companiei la comportamentul consumatorului. În esență, marketingul este viziunea sau punctul de vedere al companiei despre piața cu care operează.

Cuvinte-cheie. Comportament, consumator, marketing, management, consum, comportamentul consumatorului.

JEL: M30, M31, A12, A13, A14.

Introducere.

Extinderea tot mai accentuată a piețelor reprezintă o tendință a mediului de afaceri în prezent. Dat fiind faptul că comportamentul consumatorului constituie un domeniu de marketing este logic să sugerăm că preocuparea companiilor vizează o gamă largă de contexte ale pieței de consum, fapt ce servește ca motiv pentru companii de a atrage noi consumatori cu prefe-

366.1:336.01

CONSUMER BEHAVIOUR APPROACH UNDER THE ASPECT OF CONCEPT EVOLUTION

Lect., PhD cand.
Natalia REMEȘOVSKI, ASEM
remesovski@gmail.com

This article aims to identify the framework for conceptualizing the consumer behaviour by highlighting how it has developed, defined and addressed. The consumer's behaviour is the activity that directly targets the identification, consumption and removal of goods and services, including those processes which produce and follow these actions. The consumer's behaviour is a vast, applicative and distinct field. It serves as a “bridge” between the fundamental and practical sciences, translating broad and abstract aspects at a concrete level. At the interface of the behavioural science there are a series of fundamental and scientific fields such as sociology, psychology and social psychology, general economic theory, anthropology, social history and culture history. Consumer behaviour is closely related to two application areas: marketing and management, especially marketing. This is because marketing is concerned with consumer behaviour and aims at developing tools and strategies, responding to consumer behaviour. In essence, marketing is the vision or view of the company about the market it operates with.

Key words: behaviour, consumer, marketing, management, consumption, consumer behaviour.

JEL: M30, M31, A12, A13, A14.

Introduction.

The pronounced extension of markets is a trend in the business environment today. Given that consumer behaviour is a marketing area, it is logical to suggest that the concern of companies targets a wide range of consumer market contexts. This fact serves as a reason for companies to attract new consumers with different preferences and behaviours. Thus, the study of consumer behaviour is of paramount importance,

rințe și comportamente diferite. Astfel, studierea comportamentului consumatorului capătă o importanță capitală, jucând un rol decisiv în ceea ce privește activitatea de marketing. Peter F. Drucker afirmă că orientarea companiilor are ca obiectiv crearea consumatorilor, orice acțiune și activitate începe de pe poziția consumatorului, ceea ce lărgeste preocuparea managerilor și activitatea de marketing. Comportamentul manifestat reprezintă precepte cu rol de catalizator în acțiunile lor de marketing [15, pag. 37].

Metode aplicate.

Pentru a realiza scopul stabilit, au fost utilizate o serie de metode de cercetare științifică, printre care: metoda dialectică, metoda de analiză a literaturii în domeniul cercetat, metoda comparativă, inducția și deducția, abstracția științifică etc. Utilizarea acestor metode a permis analiza profundă și detaliată a conceptelor ce țin de conținutul, definirea și abordarea comportamentului consumatorului. Baza metodologică a articolului o reprezintă cercetarea comparativă. Partea informațională a articolului include lucrări ale cercetătorilor străini și autohtoni în domeniul comportamentului consumatorului.

Rezultate și discuții.

În corelație cu obiectivul prezentului articol, pe parcurs, vom încerca să stabilim aspectele evoluției comportamentului consumatorului, a viziunilor de definire și abordare, care, în opinia noastră, reprezintă cadrul conceptual al științei comportamentale.

1. Evoluția conceptuală a comportamentului consumatorului.

Dezvoltarea și evoluția conceptului de comportament al consumatorului, din perspectiva marketingului, s-a realizat sub impactul schimbărilor în relațiile dintre producător și consumator. Însă, ca domeniu distinct și știință, comportamentul consumatorului este relativ nou și s-a creat ca interfață între economie, management, marketing și psihologie. Dezvoltarea științei comportamentului consumatorului a fost determinată atât de factorii obiectivi ai dezvoltării sociale, cât și de dezvoltarea paralelă a altor științe raportate la comportamentul consumatorilor. Pe parcurs, acesta absoarbe treptat un număr colosal de metode, proprii și altor domenii ale cunoașterii.

Etapa inițială de dezvoltare a științei despre comportamentul consumatorului a fost în perioada anilor 20-30 ai secolului XX, perioadă în care supra-producția a impus producă-

playing a decisive role in marketing activity. Peter F. Drucker states that companies' orientation is aimed at creating consumers, any action and activity starts from the position of the consumer, which broadens the concern of the managers and the marketing activity. Consumer behaviour is the result of the relationship between marketing stimulation and the reaction or the response of consumers [15, pag. 37].

Applied methods.

In order to achieve the established purpose, a series of scientific research methods were used, among which: the dialectical method, the method of analysis of the literature in the researched field, the comparative method, the induction and the deduction, the scientific abstraction, etc. The use of these methods has allowed profound and detailed analysis of content concepts, defining and addressing the consumer behaviour. The methodological basis of the article is comparative research. The informational part of the article includes works by foreign and national researchers on consumer behaviour.

Results and discussions.

Correlated with the objective of this article, we will try to establish aspects of consumer behaviour, visions of definition and approach, which, in our view, represent the conceptual framework of behavioural science.

1. The conceptual evolution of consumer behaviour.

The development and the evolution of consumer behaviour from marketing perspective have been achieved under the impact of changes in the relationship between producer and consumer. But, as a distinct domain and science, consumer behaviour is relatively new and created as an interface between economics, management, marketing, and psychology. The development of consumer behaviour as science of has been driven by both, objective factors of social development and the parallel development of other consumer-related science. This process gradually absorbs a large number of own methods and other areas of knowledge.

The initial stage of science development on consumer behaviour was during the 20-30's of the 20th century, when over-production forced manufacturers to think about the individual needs of consumers. As W. Belk noted [4, p.58], "traders were studying the consumer as fishermen are studying fish, but not as ichthyologists". There-

torii să se gândească la nevoile individuale ale consumatorilor. După cum a remarcat W. Belk „comercianții studiau consumatorul, precum pescarii studiază peștii, dar nu ca ihtiologii” [4, p. 58]. Prin urmare, nevoile consumatorilor erau văzute ca fiind înnăscute, și nu formate de societate sau piață.

O altă etapă care pune baza fundamentării comportamentului consumatorului, în anii 50 ai secolului XX, **se referă la debutul în practica companiilor americane a studiilor motivaționale**, a cercetării acestora. În această perioadă, un aport în domeniu l-au avut ideile lui Freud, de care s-au bucurat, pe parcursul dezvoltării lor, cercetătorii motivației și agențiile publicitare [10, p.4].

Perioada anilor '60 ai secolului XX este marcată de noile tendințe provenite din psihologie, ceea ce dau consumului semnificația unui proces de informare. Consumatorul a fost asociat cu un computer care primește, prelucreează informații și coincide cu studiul proceselor de cunoaștere în psihologie. Odată cu înființarea, în 1969, a Association of Consumer Research și lansării, în 1974, a publicației Journal of Consumer Research în SUA, comportamentul consumatorului se transformă într-o disciplină independentă. În acest sens, prima jumătate a anilor '70 este considerată **etapa de inițializare** a cercetărilor științifice a comportamentului consumatorului și acesta este afiliat marketingului, iar a doua jumătate a anilor '70 este numită **perioada de instituționalizare**. În același timp, problema consumului a atras atenția și altor domenii, precum: istoria, antropologia, psihologia, culturologia, sociologia etc., care marchează o serie de progrese în cadrul disciplinelor de bază, dar și dezvoltarea unei metodologii complexe de culegere, prelucrare și analiză a datelor ce, ulterior, oferă o serie de interpretări interdisciplinare legate de profilul unui consumator. De remarcat că perioada anilor 50-80 ai secolului XX se consideră a fi perioada activă a dezvoltării comportamentului consumatorului și are ca specific extinderea aplicabilității conceptului de marketing, precum și creșterea bunăstării și puterii de cumpărare. În anii 80 ai secolului XX, au loc progrese semnificative în domeniu, ca rezultat al contribuțiilor comune ale antropologilor, sociologilor și chiar criticilor literari, în cadrul Catedrei de Marketing, în SUA. Acestea au extins viziunea asupra comportamentului consumatorului, fiind criticată abordarea tradi-

fore, the needs of consumers were seen as being innate and not formed by society or market.

Another stage that underlies the foundation of consumer behaviour in the 1950s **refers to the start of American companies' motivation studies**, research and study. During this period, contribution in the field has Freud's ideas, which the motivation researchers from advertising agencies had used during its development [10, p.4].

The 60s period of the 20th century is marked by the new psychological trends, which give the meaning of an information process to consumption. The consumer has been associated with a computer that receives and processes information and coincides with the study of knowledge processes in psychology. With the founding of the Association of Consumer Research in 1969 and the launch of the Journal of Consumer Research in the US in 1974, the consumer behaviour turns into an independent discipline. In this sense, the first half of the 1970s is considered the **initiating stage** of scientific research into consumer behaviour and it is affiliated with marketing and the second half of the 1970s is called the **period of institutionalization**. At the same time, the issue of consumption has drawn attention to other areas such as history, anthropology, psychology, culture, sociology, etc., which marks a number of advances in the core disciplines, but also the development of a complex methodology for collecting, processing and data analysis that later provides a series of interdisciplinary interpretations of a consumer's profile. To note that the period of the 50s-80's of the 20th century is considered to be the active period of the development of the consumer behaviour and has as a specific the extension of the applicability of the concept of marketing as well as the increase of wellbeing and purchasing power. In the 1980's, there has been significant progress in the field, as a result of the joint contributions of anthropologists, sociologists, and even literary critics, to the Department of Marketing in the USA. They expanded the view of consumer behaviour, criticizing the traditional approach – focusing on individualism. Emerging from marketing research, it is a “new approach” to the consumer behaviour that lasted until the 1990s of the 20th century and focuses on culture and social issues.

țională – focalizată pe individualism. Emergent, din cercetarea de marketing, este „o nouă abordare” a comportamentului consumatorului ce durează până în anii '90 ai secolului XX și se concentrează pe cultură și problemele sociale.

Considerăm importante aspectele de diferențiere în dezvoltarea științei comportamentale în SUA și Europa de Vest. Acestea, în SUA, rezultă din impactul culturii americane având un individualism propriu și o formulare a comportamentului de pe poziția științei psihologice. De asemenea, orientarea tradițională este mai evidentă, iar pentru a studia consumul ca parte integrantă a procesului cultural, apare necesitatea de specialiști cu instruire specifică și experiență științifică.

La începutul acestui mileniu, în anii 2000, comportamentul de consum al indivizilor a evoluat semnificativ, aceasta în condițiile în care asistăm la schimbări majore ale mediului socio-economic. În studiul comportamentului consumatorului, sunt luate în considerare noi concepte, precum: experiența de consum, percepția senzorială, coeziunea socială etc. [11, p. 16-18]. Noul consumator este în căutarea unui sens pentru tot ceea ce întreprinde, sens care nu întotdeauna este compatibil cu noțiunea de raționalitate sau utilitate. Astfel, consumul nu mai apare doar ca rezultat al prelucrării informațiilor primite, practic, este stil de viață.

2. Definirea comportamentului consumatorului.

Comportamentul consumatorului este o componentă a comportamentului economic al oamenilor, care, la rândul lor, reprezintă o formă de manifestare a comportamentului uman, în general. Ca urmare a acestor interferențe și determinări, comportamentul consumatorului a fost definit de specialiști în mai multe moduri, dar niciuna dintre definiții nu s-a bucurat de o accepțiune universală. Considerăm importantă conturarea unor definiții și explicații date comportamentului consumatorului în urma analizei evoluției științei comportamentale, de la origini până în prezent [6, p.13].

În general, comportamentul este un ansamblu de reacții exterioare prin care individul răspunde la stimuli [8, p. 72]. În același context, *Dicționarul Explicativ al Limbii Române* acreditează ideea că noțiunea de comportament este o modalitate de a acționa în anumite împrejurări sau situații și ansamblul manifestărilor obiective ale animalelor și oamenilor prin care se exterio-

We consider important aspects of differentiation in the development of behavioural science in the USA and Western Europe. These in the USA stem from the impact of American culture having its own individualism and the formulation of behaviour on the position of psychological science. The traditional orientation is also more evident, and in order to study the consumption as an integral part of the cultural process, there is a need for specialists with specific training and scientific experience.

At the beginning of this millennium in the 2000s, the consumption behaviour of individuals evolved significantly, as we witnessed major changes in the socio-economic environment. In the study of consumer behaviour, new concepts such as consumer experience, sensory perception, social cohesion, etc. are considered [11, p.16-18]. The new consumer is looking for a sense for everything he does, meaning not always compatible with the notion of rationality or utility. Thus, consumption no longer only results from the processing of the information received, basically it is a lifestyle.

2. Defining consumer behaviour.

Consumer behaviour is a component of people's economic behaviour, which, in turn, is a form of manifestation of human behaviour in general. As a result of these interferences and determinations, the consumer behaviour has been defined by specialists in many ways, with none of the definitions enjoying a universal concept. We consider important to define definitions and explanations given to the consumer behaviour as a result of the analysis of the evolution of behavioural science, from origins to the present [6, p.13].

Generally, behaviour is an assembly of external reactions by which the individual responds to stimuli [8, p.72]. In the same context, the *Explanatory Dictionary of Romanian Language* accredits that the notion of behaviour is a way to act in certain circumstances or situations and the ensemble of objective manifestations of animals and people through which the psychic life expands; as a result they get a way to wear, act, or behave different things, behaviours and manners. *From a psychological point of view*, behaviour defines what is objectively observable in the individual's overall reaction, regardless of

rizează viața psihică, ca rezultat aceștia capătă un anumit mod de a se purta, acționa sau comportă diverse ținute, conduite și maniere. *Din punct de vedere psihologic*, comportamentul desemnează ceea ce este obiectiv observabil în reacția globală a individului, independent de ceea ce declară, de gândurile și atitudinile sale psihologice. *Sociologic*, comportamentul este activitatea subiectului într-o situație socială dată. Însă, *din punct de vedere economic*, comportamentul consumatorului reprezintă totalitatea actelor și acțiunilor indivizilor referitor la modul în care își cheltuie sau încearcă să-și economisească resursele existente, pentru satisfacerea anumitor nevoi și dorințe.

În sensul definirii comportamentului consumatorului, *Asociația Americană de Marketing* definește comportamentul consumatorului ca fiind o interacțiune dintre impresie și percepție, conduită și întâmplările naturale comune, prin care ființele umane își dirijează schimbările survenite în propriile vieți. Definiția atestă existența unei serii de procese elementare, general acceptate, ce trebuie luate în considerare în formularea comportamentului consumatorului, și anume: percepția, procesul de informare/învățare, atitudinea, motivația și procesul comportamentului efectiv (manifestat) [12, p.13].

Ph. Kotler tratează comportamentul consumatorului în limbaj cibernetic și, potrivit acestuia, comportamentul apare ca o „ieșire”, respectiv ca rezultat al unor „intrări” recepționate, evaluate și prelucrate de indivizi [7, p.570]. Cunoscuții specialiști *J. F. Engel, R. D. Blackwell și D. T. Miniard* [10, p.44], definesc comportamentul consumatorului ca: „acele acțiuni ale indivizilor implicați direct în procesul de obținere și utilizare a bunurilor și serviciilor, inclusiv procesul de debarasare a acestora. Autorii consideră comportamentul consumatorului o știință despre motivul: „de ce oamenii cumpără” – în sensul că vânzătorii dezvoltă strategii de influențare, atunci când știu de ce oamenii cumpără anumite produse sau mărci”. *D. I. Hawkins, R. J. Best; K. A. Coney* menționează că comportamentul consumatorului include locurile și procesele de schimb și cumpărare, determinate de consumul, achiziția și debarasarea de bunuri [9, p.6].

Autoarea româncă *Tecău S.* definește comportamentul consumatorului mai explicit și anume: prin acel comportament pe care consumatorul îl afișează în momentul căutării, cumpărării, utilizării, evaluării și renunțării la un produs,

what he declares, his psychological thoughts and attitudes. *Sociologically*, behaviour is the activity of the subject in a given social situation. But *from a economic point of view*, the consumer behaviour are all acts and actions of individuals on how they spend or try to save existing resources to meet certain needs and desires.

In defining consumer behaviour, *the American Marketing Association* defines consumer behaviour as an interaction regarding common impressions and perceptions, behaviours and natural occurrences by which human beings direct their changes in their own lives. The definition attests to the existence of a series of generally accepted elementary processes that must be taken into account in the formulation of the consumer behaviour, namely: perception, information/ learning process, attitude, motivation and process of actual behaviour [12, p.13]:

Ph. Kotler treats consumer behaviour in a cyber-language, according to which the behaviour appears as an “output”, respectively as a result of “inputs” received, evaluated and processed by individuals [7, p.570]. The known specialists *J. F. Engel, R. D. Blackwell and D. T. Miniard* [10, p.44], define consumer behaviour as “those actions of individuals directly involved in the process of obtaining and using goods and services, including the process of discarding them”. The authors consider that consumer behaviour is a science of “what people buy” – in the sense that vendors develop influencing strategies when they know why people buy certain products or brands”. *D. I. Hawkins, R. J. Best; K. A. Coney* mention that consumer behaviour includes the places and processes of exchange and purchase, determined by the consumption, acquisition and disposal of goods [9, p.6].

Romanian author *Tecău S.* defines consumer behaviour more explicitly, namely: the behaviour that the consumer displays when searching, buying, using, evaluating and giving up a product, service or idea, all of which are likely to satisfy a need [11, p. 16]. A consumer is thus a person seeking to satisfy their various needs by purchasing goods. One of *the Russian authors, I. Aliosina*, finds that the consumer behaviour is the activity directly involved in the acquisition and disposal of products, services, ideas, including the decision-making processes of

un serviciu sau idee, toate acestea fiind susceptibile de a-i satisface o nevoie [11, p.16]. Un consumator este, astfel, o persoană care caută să-și satisfacă trebuințele variate prin achiziționarea de bunuri. Unul dintre *autorii ruși*, I. Alioșina, constată că comportamentul consumatorului este acea activitate, nemijlocit implicată în achiziția și debarasarea de produse, servicii, idei, incluzând procesele de decizie specifice acestora sau urmate de ea. *O altă definiție* a comportamentului consumatorului se referă la „studiul indivizilor, grupurilor sau organizațiilor și procesele pe care ei le folosesc pentru a alege, folosi și dispune de produse, servicii, experiențe sau idei ce satisfac nevoile acestora și impactul pe care aceste procese îl au asupra consumatorului și societății [5, p. 67]”. Această definiție relevă aspecte ce țin de: apariția comportamentului de grup sau individual; comportamentul ce implică modele diferite de consum; consumul concretizează bunuri tangibile și intangibile sau idei; comportamentul consumatorului care are un impact relevant asupra societății.

Prin *prisma comportamentului uman*, comportamentul consumatorului este definit de ideile a două școli și anume: *școala comportamentală* și *școala fenomenologică*. *Școala comportamentală* definește și studiază comportamentul pornind de la acțiuni observabile. *Fenomenologii* consideră că pentru a înțelege un comportament trebuie să se țină cont atât de aspectele manifestate, cât și de cele indirect observabile, fiind studiat nu doar prin simpla observare. În cadrul activităților economice, consumul are menirea de solvent al ofertei, factor fără de care nu poate activa compania modernă. Din acest punct de vedere, comportamentul consumatorului este definit ca „dinamica acțiunii dintre afectivitate, percepere și evenimente de mediu prin care individul începe să schimbe aspectele vieții”. Sub acest aspect, marketingul preia problema prin premisa că orice activitate economică trebuie să-și propună **satisfacerea cât mai deplină a cerințelor consumatorului** – efective și potențiale. Astfel, activitatea de marketing ia amploare, iar subiecții economici trebuie să se bazeze pe cunoașterea, urmărirea evoluției și anticiparea cerințelor pieței, precum și adaptarea acțiunilor lor pentru a răspunde la aceste cerințe, apelând la mijloace diverse din teorie și practică, instrumente ce se află în continuă perfecționare [9, p. 6].

În *opinia noastră*, generalizând cele menționate, considerăm că comportamentul consuma-

the company or its follow-up. *Another definition* of consumer behaviour refers to “the study of individuals, groups, or organizations and processes that they use to choose, use and dispose of products, services, experiences, or ideas that meet their needs and the impact these processes they have on the consumer and society [5, p.67]”. This definition reveals aspects related to: the occurrence of group or individual behaviour; behaviour involves different patterns of consumption; consumption constituting tangible and intangible goods or ideas; consumer behaviour has a relevant impact on society.

Consumer behaviour, in *terms of human behaviour*, is defined by the ideas of two schools namely: *behavioural school* and *phenomenological school*. *Behavioural school* defines and studies behaviour based on observable actions. *Phenomenologists* believe that in order to understand a behaviour one has to take into account both manifest and observable aspects, being studied not only by mere observation. In the context of economic activities, consumption is the solvent of supply, a factor without which the modern company cannot activate. From this point of view, the behaviour of the consumer is defined as “the dynamics of the action between affectivity, perception and environmental events through which the individual begins to change the aspects of life”. In this respect, marketing assumes the premise that any economic activity should aim at **satisfying as fully as possible the consumer’s** actual and potential requirements. Thus, marketing activity grows, and economic subjects have to rely on knowledge, tracking evolution and anticipating market demands, and adapting their actions to meet these demands, using various means of theory and practice, tools that are found in continuous improvement [9, p. 6].

In *our opinion*, by enforcing the above mentioned we consider that the behaviour of the consumer is the totality of acts conscious or manifested by individuals regarding the satisfaction of some needs under the impact of certain factors. Analysing these aspects, we recognize the complexity of human behaviour. These involve behaviours and reactions caused by stimuli of different origins, especially in the decision to buy and consume goods and services. Consumer

torului reprezintă totalitatea de acte conștientizate sau manifestate de indivizi referitor la satisfacerea unor nevoi sub impactul anumitor factori. Analizând aceste aspecte, ne dăm seama de complexitatea comportamentului uman. Acestea implică conduite și reacții determinate de stimuli de diferită origine, mai ales în decizia de a cumpăra și consuma bunuri și servicii. Comportamentul consumatorului, *ca obiect de studiu*, este o componentă a comportamentului economic. Comportamentul diferă în funcție de segmentul de populație căruia îi aparține consumatorul și evoluează în timp atât **calitativ** – ca tipuri de produse și servicii preferate, fidelitate sau indiferență față de mărcile produselor ș.a., cât și **cantitativ** – sub influența conjuncturii economice.

Literatura de specialitate consideră că consumatorii sunt „persoanele și organizațiile care cumpără produsul sau serviciul pentru a-l folosi sau pentru a-l încorpora în alt produs” sau, în opinia noastră, orice persoană care constată o necesitate poate fi considerată consumator [13, p.154-155]. Astfel, în definirea comportamentului consumatorului, trebuie să se țină cont de câteva aspecte și anume:

- consumatorul este cel ce decide în cumpărarea/consumul de anumite bunuri sau servicii, iar comportamentul său este imprevizibil;
- motivarea și comportamentul consumatorului pot fi înțelese prin intermediul studiilor, însă pronosticuri absolute nu sunt posibile, deși rezultatele strategice pot fi îmbunătățite, în cazul utilizării corecte a rezultatelor cercetărilor;
- comportamentul consumatorului poate fi influențat prin convingere, proprie fiecăruia în parte;
- convingerea și influența consumatorului e posibilă, doar în limitele normelor etice, morale și legale.

3. Abordarea comportamentului consumatorului.

Studierea comportamentului consumatorului a incitat interesul mai multor specialiști. În consecință, s-au înregistrat realizări notabile, pe plan teoretic și practic. Însă, dificultățile ce țin de abordarea comportamentului consumatorului au orientat cercetările spre tratarea multidisciplinară, ceea ce explică, într-o oarecare măsură, consemnarea unor rezultate mai mult secvențiale, fragmentate, decât reunite într-o viziune integratoare și coerentă. Cu toate acestea, într-o

behaviour *as a subject of study* is a component of economic behaviour. The behaviour differs according to the segment of the population to which the consumer belongs and evolves in time both **qualitatively** – as preferred products and services, loyalty or indifference to his product brands but also **quantitatively** – under the influence of the economic conjuncture.

The literature suggests that consumers are “people and organizations who buy the product or service to use or embed it in another product” or, in our opinion, anyone who finds a necessity can be considered a consumer [13, p. 154-155]. Thus, in defining the behaviour of the consumer, some aspects need to be taken into account, namely:

- the consumer is the one who decides to buy/ use certain goods or services, and his behaviour is unpredictable;
- the consumer motivation and behaviour can be understood through studies, but absolute prognoses are not possible, although strategic results can be improved when using research results correctly;
- the consumer behaviour can be influenced by individual conviction;
- the conviction and influence of the consumer is possible, only within the limits of ethical, moral and legal norms.

3. Approaches to consumer behaviour.

The study of consumer behaviour has inspired the interest of many specialists. This fact succeeds notable achievements, theoretical and practical. However, the difficulties in addressing consumer behaviour have led research into multidisciplinary treatment, which, to some extent, explains the occurrence of more sequential, fragmented results than combined in an integrative and coherent vision. However, in an attempt to generalize, it can be said that the efforts and quests of different specialists converge towards treating, most often sequentially, the behaviour of the consumer as a system in the centre of which the human being is.

With the emergence and development of the modern marketing concept in the second half of the previous century, it was allowed to answer a series of questions about the definition, content, object and purpose of the consumer’s behaviour. Therefore, the individual’s behaviour is at the

încercare de generalizare, se poate afirma că eforturile și căutările diferiților specialiști conduc spre tratarea, cel mai adesea secvențială, a comportamentului consumatorului ca un sistem, în centrul căruia se află ființa umană.

Odată cu apariția și dezvoltarea conceptului modern de marketing, în a doua jumătate a secolului trecut, s-au admis răspunsuri la o serie de întrebări referitoare la definirea, conținutul, obiectul și scopul comportamentului consumatorului. Prin urmare, comportamentul individului se află la intersecția mai multor domenii de cercetare și în cadrul cercetărilor de marketing, ne referim la studierea dimensiunilor comportamentale raportate la cumpărarea și consumul bunurilor și serviciilor. În ceea ce privește abordarea conceptului, aceasta a fost marcată de realizările obținute în timp, ce țin de cunoașterea umană, tratarea fiind realizată din mai multe puncte de vedere [13, pp.31-33, 5 p.12-13]. Astfel, pentru a putea clarifica aspectele definitorii, am scos în evidență diferitele abordări ale comportamentului consumatorului, specificând viziunea, perioada, autorii și principiul de bază.

intersection of several research fields and in marketing research we refer to the study of the behavioural dimensions related to the purchase and consumption of goods and services. As regards the approach to the concept, it was marked by the achievements achieved over time with regard to human knowledge, the treatment being carried out from several points of view [13, p. 31-33, 5, pp.12-13]. Thus, in order to clarify the defining aspects, we highlighted the different approaches of consumer behaviour, specifying the vision, the period, the authors and the basic principle.

Tabelul 1/Table 1

**Abordări ale comportamentului consumatorului/
Approaches to consumer behaviour**

Abordări/ Approaches	Autorii și perioada/ Authors and period	Viziunea/Vision	Principiul dezvoltat/ The principle developed
1	2	3	4
Abordarea multidiscplinară/ Multi-disciplinary approach	Are la bază principiul evoluției cunoașterii umane și naturii fundamentale diferite a actelor și proceselor de decizie, ce se includ în comportamentul uman./ It is based on the principle of the evolution of human knowledge and fundamentally different nature of the acts and decision-making processes that are included in human behaviour.		
	<i>Secenov, Pavlov, Freud, J. B. Watson, H. Pieron, Sf. sec. XIX-începutul sec. XX</i>	Abordarea psihologică. Comportamentul consumatorului este concretizat în acte de alegere, urmărire, cumpărare, dispunere și folosire ale bunurilor materiale și serviciilor./ Psychological approach. The behaviour of the consumer is materialized in acts of choice, tracking, buying, disposition and use of material goods and services.	- Comportamentul consumatorului trebuie studiat și tratat prin prisma caracteristicilor individuale ale consumatorilor și factorilor care influențează și fundamentează comportamentul, în mod direct, și procesul de luare a deciziei; / - Consumer behaviour should be studied and treated in the light of the individual characteristics of consumers and the factors that directly influence and substantiate the behaviour and the decision-making process;

Continuarea tabelului 1/ Continue table 1

1	2	3	4
	<p><i>G. Zimmel (1858-1918)</i> <i>M. Veber (1922-1970)</i></p>	<p>Abordarea sociologică. Comportamentul consumatorului constă în activitățile practice ale oamenilor ce se realizează pe baza cunoștințelor dobândite intuitiv, din comunicarea cu semenii săi. / Sociological approach. Consumer behaviour is the are the practical activities of the people is based on the knowledge acquired intuitively, from the communication with his fellow</p>	<p>- Trăind în societate, individul își însușește, în decursul existenței sale, o anumită sumă de cunoștințe despre realitatea socială, traiul oamenilor, relațiile dintre ei, iar aceste cunoștințe se bazează pe experiența directă. / - Living in society the individual acquires, during his existence, a certain amount of knowledge about social reality, people's livelihood, relationships between them, and these knowledge is based on direct experience.</p>
		<p>Comportamentul consumatorului după Aristotel: „societatea nu este o simplă reuniune de oameni, ci o reuniune bazată pe relații”. Comportamentul este rezultanta unei interacțiuni complexe a mai multor factori cu preponderență variabili de la un subiect la altul. / This follows Aristotle: society is not just a meeting of people, but a relationship based on relationships”. Behaviour is the result of a complex interaction of several predominantly variable factors from one subject to another.</p>	<p>- Pe parcursul vieții, indivizii trec prin anumite procese și fenomene sociale, face parte din anumite grupuri sociale, au anumite relații sociale cu alți membri ai societății, posedă cunoștințe și un anumit nivel social. / - Throughout their lives, individuals experience certain processes and social phenomena, are part of certain social groups, have some social relationships with other members of society, possess a certain level of social awareness.</p>
	<p><i>Thomas Hylland Eriksen, 1990</i></p>	<p>Abordarea antropologică. Comportamentul vizează particularul, manifestat de ființa umană și include cunoașterea globală a omului – ca creatură rațională, în toată extinderea lui istorică și geografică./ Anthropological approach. Behaviour refers to the individual, manifested by the human being and includes the global knowledge of man – as a rational creature in all its historical and geographical expansion.</p>	<p>Se studiază speciile umane și faptele de cultură manifestate în comportamentul uman. / Studying human species and cultural facts manifested in human behaviour.</p>
	<p><i>K. Marx, 1818-1883</i> <i>J. M. Keynes, 1883-1946</i></p>	<p>Abordarea economică. Comportamentul consumatorului: individul acționează sub influența unui singur factor, anume prețul. Comportamentul individului este explicat prin trei legi psihologice fundamentale: a înclinației spre consum, eficienței marginale și a preferinței pentru lichiditate./ Economic approach. The consumer behaviour: an individual acting under the influence of one factor, namely the price. The behaviour of the individual is explained by three fundamental</p>	<p>- Nevoia poate fi considerată satisfăcută numai atunci când există acoperire financiară, până la acel moment, există numai dorințe și intenții de cumpărare. - Se introduce noțiunea de comportament de consum integrat într-un model complex al cererii – procesul de alocare a resurselor și bunurilor economice limitate, față de nevoile în continuă creștere și diversificare. / - Needs can be considered satisfied only when there is financial</p>

Continuarea tabelului 1/ Continue table 1

1	2	3	4
		psychological laws: the inclination towards consumption, the marginal efficiency and the preference for liquidity.	coverage, until that time there are only wishes and intentions to buy. - The concept of integrated consumption behaviour is introduced into a complex model of demand – the process of allocating limited resources and economic goods to the growing needs and diversification.
Abordarea interdisciplinară/ Interdisciplinary approach	<i>Katz D, Festinger L., 1963</i>	Comportamentul este rezultatul acumulării unor experiențe de viață sub influența mobilității și plasticității nevoilor și preferințelor./ Behaviour is the result of the accumulation of life experiences under the influence of mobility and plasticity of needs and preferences.	Natura fundamental diferită a actelor și proceselor de decizie ce-l compun. / The fundamentally different nature of the acts and the decision-making processes that make up it.
Abordarea extinsă/ Extended approach	<i>Sternthal Brian, Zaltman Gerald, 1974</i>	Comportamentul consumatorilor a evoluat sub impactul a trei etape suprapuse, dar distincte: epoca segregării, era comparativismului și era integrării./ Consumer behaviour has evolved under the impact of three overlapping but distinct stages: the era of segregation, comparativism and integration.	Examinarea și aplicarea cunoștințelor despre comportamentul consumatorului sub aspect „netradițional”, referitor la existența unei paradigme privind înțelegerea, predicția și controlul./ The examination and application of knowledge about consumer behaviour in a „non-traditional” way of having a paradigm of understanding, prediction and control.
Abordarea specifică/ Specific approach	<i>Raffée Hans, 1974</i>	Comportamentul este rezultanta specifică a unui sistem de relații dinamice dintre procesele de percepție, informație, atitudine, motivație și manifestare efectivă, care caracterizează integrarea individului sau a grupului în spațiul descris de ansamblul produselor și serviciilor existente în societate, la un moment dat, prin acte decizionale individuale sau de grup referitoare la acestea. / Behaviour is a specific result of a system of dynamic relationships between perception, information, attitude, motivation and actual manifestation processes that characterize the integration of the individual or the group in the space described by all the products and services existing in society at a given moment through decisional acts individual or group related to them.	- Conceptul de consumator nu vizează numai sfera existenței materiale, ci se extinde și asupra eului subiectului, în principal asupra proceselor cognitive, asupra elementelor ce determină conștientizarea actului de cumpărare. - Comportamentul consumatorului include: comportamentul de cumpărare și comportamentul de consum./ - The concept of consumer does not only cover the sphere of material existence, but also extends to the subject's self, mainly on cognitive processes, on the elements that make the purchasing act aware. - Consumer behaviour includes: purchasing behaviour and consumption behaviour.

Continuarea tabelului 1/ Continue table 1

1	2	3	4
Abordarea sistemică/ Systemic approach	<i>Serena Chen, Kimberly Duckworth & Shelly Chaiken, 1980</i>	Comportamentul consumatorului reprezintă un sistem de prelucrare a informației. / Consumer behaviour is an information processing system.	Consumatorul își formulează unele convingeri semnificative, le modifică pe baza unor informații noi. / The consumer formulates some significant beliefs, changes them on the basis of new information.
Abordarea de ansamblu/ The overall approach	<i>Association for Consumer Research, 1989</i>	Comportamentul consumatorului reprezintă totalitatea actelor decizionale realizate la nivel individual sau de grup, legate direct de obținerea și utilizarea bunurilor și serviciilor, în vederea satisfacerii nevoilor actuale și viitoare, incluzând procesele decizionale care preced și determină aceste acte. / Consumer behaviour represents all the decisional acts made at the individual or group level, directly related to the obtaining and use of goods and services, in order to meet current and future needs, including the decision-making processes that precede and determine these acts.	<ul style="list-style-type: none"> - Proces deosebit de complex și anevoios, prin prisma modului de manifestare a cererii, în funcție de caracteristicile pe care le posedă, de factorii economici. - Plasarea studiilor comportamentale de la nivel global la cel al consumatorului individual. / - A very complex and difficult process, in terms of the way in which demand manifests, depending on the characteristics they possess, the economic factors. - The placement of behavioural studies from global tier to the individual consumer.
Abordarea afectivă/ Affective approach	<i>Del Hawkinks, Roger Best, Keneth Coney, John Mowen, Paul Peter, Solomon Michael, anii 1980-1990</i>	Comportamentul consumatorului include și variabilele emoționale. / Consumer behaviour also includes emotional variables	<ul style="list-style-type: none"> - Predilecția pentru analiza rolului și modului de influență a factorilor psihologici și sociologici în explicarea comportamentului consumatorului; - Rolul factorilor de natură demoeconomică; / - The predilection for analyzing the role and the way of influencing the psychological and sociological factors in explaining the behaviour of the consumer; - The role of demo-economic factors;
Abordarea de marketing/ Marketing Approach	<i>Jacob Cătoiu, Nicolae Teodorescu, 1997</i>	Comportamentul consumatorului în sens restrâns – conduita oamenilor în cumpărarea și/sau consumul de bunuri și servicii, și în sens larg – conduita utilizatorului final de bunuri materiale și nemateriale. / Consumer behaviour in a narrow sense – as the conduct of people in the purchase and / or consumption of goods and services, and in a broad sense - the conduct of the end user of material and non-material goods.	Modul de manifestare a cererii și interacțiunile ce au loc în procesul de satisfacere a nevoii;/ The way in which demand is expressed and the interactions that take place in the process of satisfying the need;

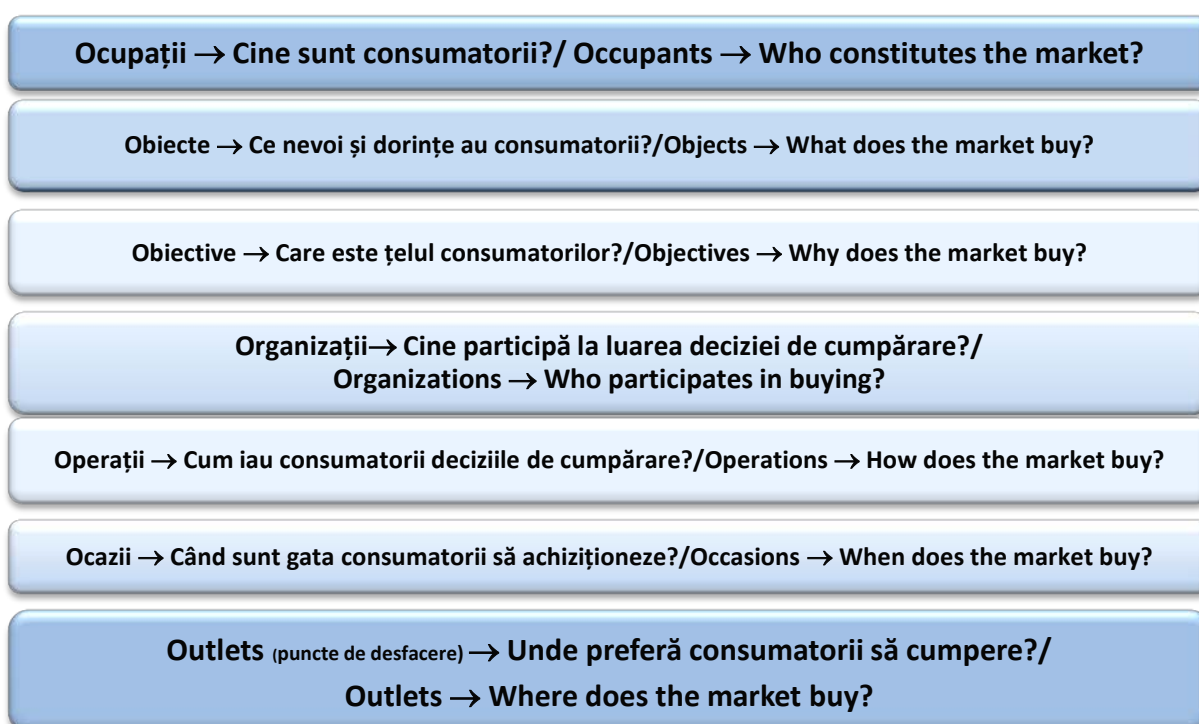
Sursa: elaborat de autor în baza literaturii de specialitate/ Source: written by the author based on specialty literature

Tabelul prezentat confirmă rezultatul cercetării comportamentului consumatorului. Acestea au menirea să explice cadrul comportamental și mecanismul procesului decizional de cumpărare și de consum al indivizilor. Deci, odată cu dezvoltarea anumitor fenomene de diferită natură, știința comportamentală accentuează caracterul multidisciplinar, iar preocupările managerilor și marketerilor au fost orientate spre influența comportamentului consumatorului.

Consumatorul este elementul în jurul căruia gravitează activitatea companiilor. După Ph. Kotler el poate fi identificat în baza a „7 O” – numite „*interogații cu privire la consumatori*” [7, p. 94-95], aspect identificat în figura 1.

The chart also confirms the outcome of the research on consumer behaviour. These results are intended to explain the behavioural framework and mechanism of purchasing and consumption decisions of individuals. As a result, the concerns of managers and marketers were directed towards the influence of consumer behaviour.

The consumer is the element around which the business activity revolves. According to Ph. Kotler he can be identified on the basis of “7 O” – called – *consumer interrogations* [7, pp. 94-95], aspect identified in figure 1.

**Figura 1. Cei "7 O", adaptați după Ph. Kotler/
Figure 1. The "7 O", adapted after Ph. Kotler**

Sursa: Kotler Philip, Despre marketing, Ed. Brandbuilders Grup, 2008 [16]/

Source: Kotler Philip, About marketing, Brandbuilders Grup Ed., 2008 [16]

Esența reprezentării date vine să concretizeze complexitatea comportamentului consumatorului, identificându-l ca **subiect al pieței**. Pornind de la ideea că întreprinderile pot primi răspunsurile la aceste întrebări prin cercetările de marketing, semnificația lor va fi înglobată într-un „**model al factorilor principali care determină comportamentul consumatorilor**” [16, pag. 94-95]. Modelul servește ca bază în elaborarea sau dezvoltarea strategiilor de piață.

The essence of this representation is to concretize the complexity of the consumer behaviour, identifying it as a **subject of the market**. Starting from the idea that businesses can get answers to these questions through marketing research, their significance will be embedded in a “**model of the main factors determining consumer behaviour**” [16, pag. 94-95]. The model serves as the basis for elaborating or developing

iar în cazul în care consumatorii se schimbă, sub aspect valoric și comportamental, companiile revalidează periodic modelul.

Majoritatea specialiștilor recunosc că, de fapt, comportamentul consumatorului nu se poate explica doar prin cunoașterea sistemului de factori ce acționează în strânsă legătură și intercondiționează reciproc, dar și prin modul, și mai ales locul, și rolul pe care aceștia îl au în sistem. În consecință, complexitatea comportamentului consumatorului se explică și prin multitudinea factorilor care influențează direct sau indirect procesul decizional de cumpărare și de consum.

Constatăm, deci, că nu se poate ști cu precizie comportamentul consumatorului, dar știința comportamentală a încercat să descrie și să explice acest fenomen prin prisma mecanismelor și proceselor cu care operează în „cutia neagră”. Astfel, teoriile și modelele comportamentale, conceptualizate în momente diferite de timp, ajută la înțelegerea consumatorului și dau posibilitatea influențării lui. Specialiștii din sfera marketingului și comportamentului consumatorului au abordat teoriile și modelele într-o manieră integratoare, fapt care a permis asigurarea unui fundament științific studierii comportamentului consumatorului. Printre cele mai cunoscute modele se numără: *Modelul Marshallian; Modelul Veblenian; Modelul Pavlovian; Modelul Freudian; Modelul Hobbesian; Modelul deciziei de cumpărare Engel-Kollat-Blackwell, Modelul Howard-Sheth; Modelul F. Nicosia; Schemele structurale ale procesului de decizie al Școlii Wurzburg, Katona, March și Simon ș.a.* [6, p.27-33].

Fiind abordat de către diferiți autori, teoretic sau experimental, în prezent, există suficiente temeuri pentru formularea unor judecăți de valoare care conturează, conceptual, noțiunea de comportament al consumatorului. În această direcție, se menționează contribuțiile valoroase datorate unui număr mare de specialiști, cadre didactice universitare și cercetători din mai multe țări ale lumii. Bogata literatură de specialitate din acest domeniu este vastă, practic, cumulându-se zi de zi, noi și noi contribuții și realizări. Studiarea comportamentului consumatorului cunoaște, în ultimii ani, dezvoltări care pot fi apreciate, fără teama de a exagera, ca fiind spectaculoase.

Dintre numeroasele discipline sociale și psihologice, de pe urma cărora poate beneficia marketingul, se evidențiază comportamentul

market strategies, and if consumers change in value and behaviour, companies periodically revalidate the model.

Most specialists recognize that, in fact, the consumer behaviour cannot be explained simply by knowing the system of factors that work closely together and interrelates with each other, but also by their way, and especially the place and role they have in the system. As a result, the complexity of the consumer behaviour is also explained by the many factors that directly or indirectly influence purchasing and consumption decisions.

We find that consumer behaviour cannot be accurately understood, but the behavioural science has attempted to describe and explain this phenomenon through the mechanisms and processes with which it operates in the “*black box*”. Thus, theories and behavioural models, conceptualized at different times, help to understand the consumer and give him the possibility to influence. Marketing and consumer behaviour specialists have approached the theories and models in an integrative way that has enabled a scientific basis to be given to the study of consumer behaviour. Among the best-known models are *the Marshallian model, the Veblenian model, the Pavlovian model, the Freudian model, the Hobbesian model, Engel-Kollat-Blackwell's purchasing decision model, the Howard-Sheth model, Nicosia, the structural schemes of the Wurzburg school decision making process, Katona, Marsh and Simon, and so on* [6, p. 27-33].

Being approached by different authors, theoretically or experimentally, currently there are sufficient grounds for the formulation of value judgments which outline the conceptual notion of consumer behaviour. In this respect we can mention the valuable contributions due to a large number of professionals, academics and researchers from several countries. The rich literature in this area is truly extensive practically gathering day by day more and more input and practical implementation. Study of the consumer behaviour in recent years knows the developments that can be considered, without fear of exaggeration, as spectacular.

Among the many social and psychological disciplines from which marketing can benefit is consumer behaviour, and in order to understand, it must start from assessing power and comple-

consumatorului care procură bunuri și servicii pentru și consum, iar pentru a-l înțelege, trebuie început de la aprecierea puterii și complexității „creierului uman”. Dincolo de avantajele oferite de dezvoltările teoretice mai sus menționate, se constată că acestea conțin și anumite limite, determinate de o serie de factori, cum ar fi: modificarea variabilelor în funcție de timp; diferențele între condițiile testate și realitate; distorsiunile datorate realității; variabilele false; tehnicile de măsurare improprii; insuficiența la nivelul ipotezelor; insuficiența de limbaj; paradigmele consumatorului și specialiștilor de marketing în procesul complex al pieței, legate de personalitatea abordată formal, într-o manieră subiectivă datorită multitudinii de manifestări individuale [13, p. 62-113]. Limitele nu sunt de netrecut, ele pot fi diminuate prin luarea unor măsuri, cum ar fi: definirea riguroasă a variabilelor și categoriilor folosite în explicarea comportamentului consumatorului; cunoașterea posibilelor interacțiuni ce au loc între astfel de variabile; repetarea în timp a cercetărilor, astfel, încât acestea să confirme într-un mod sigur anumite ipoteze etc.

Ceea ce trebuie clarificat în studierea comportamentului consumatorului se reflectă în analiza motivelor care determină un individ să cumpere și să consume un anumit produs și/sau serviciu, de o anumită cantitate, într-un anumit moment și loc, astfel, se poate identifica cauza ce ține de rațiunile și motivele care determină individul să cumpere un produs sau o marcă și mai ales, dacă aceste motive nu se integrează într-un ansamblu mai vast de reacții față de lumea exterioară, adică se referă și la alte elemente ce definesc acea *cutie neagră* specifică consumatorului.

În condițiile reînnoirii permanente a ofertei de bunuri și servicii, firmele se confruntă cu o situație complexă atât în ceea ce privește fundamentarea strategiilor generale, cât și la nivelul practicilor de piață. Tendințele marcate de domeniul economic, social, politic, tehnologic, legislativ, demografic, scot în evidență **un nou consumator** – mai exigent, expert, care cere ca părerile să-i fie ascultate și luate în considerare de către firme, implicându-se, în mod activ, în procesul de marketing. Aflați în fața unor noi provocări, specialiștii în marketing sunt în căutarea noilor repere pentru studierea și înțelegerea mecanismelor care ghidează comportamentul consumatorului. Acest lucru permite

xity of “human brain”. Apart from the advantages offered by the theoretical developments mentioned above, it is found that it also has certain limits, being determined by a number of factors, such as the modification of the variables based on the time differences between the tested conditions and reality, distortions due to reality, false variables, improper measurement techniques, failure at the assertion level, insufficient language paradigms consumer and marketing specialists in the complex process of the market, aspects of personality are addressed formally, in a subjective manner and this because of the multitude of individual events [13, pp. 62-113]. Limits are not insurmountable, they can be reduced by taking measures such as rigorous definition of variables and categories used to explain consumer behaviour, knowledge of possible interactions that occur between such variables, repeating as research, so they to confirm in a secure certain assumptions etc.

What must be made clear in the study of the consumer behaviour reflects the analysis of the reasons that cause an individual to buy and consume a product and/or service, a certain amount in a certain time and place, so the question could arise related reasons and reasons for an individual to buy a product or brand, especially if these reasons do not integrate into the larger whole of reactions to the outside world, that also refers to other elements that define the *black box* specific to consumer.

Under the conditions of permanent renovation of supply of goods and services, the companies are faced with a complex situation, both in terms of overall strategies and substantiate the market practice. Trends marked by economic, social, political, technological, regulatory, demographic area highlights **a new consumer** – more demanding, expert, who asks that his her views to be heard and taken into account by companies, is actively involved in the marketing process. Being forced to face new challenges marketers are looking for new guidelines for studying and understanding the mechanisms that guide consumer behaviour. This allows companies to apply the results of behavioural studies, becoming a postulate of modern enterprise which would exempt it from any mistake or failure. In conclusion, we note that the behaviour of the consumer should be given priority in formulating marketing

companiilor să aplice rezultatele studiilor comportamentale, devenind, astfel, un postulat al întreprinderii moderne ce ar scuti-o de orice greșală sau eșec. În concluzie, menționăm că comportamentul consumatorului ar trebui să aibă prioritate în formularea programului de marketing și ar trebui să se regăsească în fiecare componentă a mix-ului. Fiind element-cheie al marketingului, comportamentul consumatorului trebuie integrat în procesul de planificare, de stabilire a prețurilor, de promovare și de inovare a bunurilor și serviciilor, asigurând, astfel, atingerea obiectivelor întreprinderii și indivizilor.

Concluzii.

Domeniul comportamentului consumatorului s-a dezvoltat tocmai pentru a oferi marketingului posibilitatea de a privi necesitățile și nevoile consumatorului dintr-un unghi de vizualizare mai larg din unghiul corect. Aceasta într-o perioadă în care e din ce în ce mai evident că strategia ce poate asigura succesul în afaceri este: – orientarea spre consumator. În acest sens, relația cu consumatorii devine elementul-cheie în activitatea companiilor, iar așa cum menționează Ph. Kotler – „marketerii trebuie să intre în conexiune cu clienții – și, cu această ocazie, să le ofere informații, să-i cucerească și poate chiar să-i energizeze” [7, pag. 209], aspecte impuse de schimbarea opticii față de piață și ca rezultat al abandonării vechii filozofii axate pe vânzare și produs. Astfel, conchidem că comportamentul consumatorului devine domeniu distinct ca rezultat al schimbărilor din sfera consumului și sub impactul evoluției piețelor. Domeniul comportamentului consumatorului a evoluat pe parcurs de la o disciplină psiho-socială la una economică cu predilecție în marketing.

program and should be included in each component of the mix. As a key element of marketing, the consumer behaviour must be integrated into the planning, pricing, promotion and innovation of goods and services, thus providing the company and individual goals.

Conclusions.

In this sense, the relationship with consumers is a key element in the business, and as indicated by Ph. Kotler – “marketers need to enter in connection with customers – and, on this occasion, to provide information, to conquer and even energize them” [7, pag.209], the aspect of changing the optics towards the market and the result of the abandonment of the old philosophy focused on the sale and the product. Thus, we conclude that consumer behaviour becomes a distinct domain as a result of changes in the consumption sphere and under the impact of market developments. The field of consumer behaviour has evolved over the course of a psycho-social discipline to an economic one with marketing predilection.

Bibliografie/ Bibliography:

1. BOIER, Rodica, (1994), *Comportamentul consumatorului, Marketing*. Editura Graphix, Iași, ISBN 973-91-63-03-3, 163 p.
2. BĂBĂIȚĂ, Ilie, *Teoria consumatorului*. În: Analele Universității „Constantin Brâncuși”, Târgu-Jiu, Seria Economie, nr. 2/2010, [Online], Disponibil: http://www.utgjiu.ro/revista/ec/pdf/2010-02/9_ILIE_BABAITA.pdf
3. BELK, W., (2010), *Research in Consumer Behaviour*. Schulich School of Business, York University, Toronto, ISBN 978-0-85724-443-7, 313 p.
4. BUDICA, I., BUDICA, B., PUIU, S., *Comportamentul consumatorului*. În: Analele Universității „Constantin Brâncuși”, Târgu-Jiu, Secțiunea Economie, nr. 1/2010, p. 67
5. CĂTOIU, Iacob, TEODORESCU, Nicolae, (1997), *Comportamentul consumatorului. Teorie și practică*. Editura: Economică, ISBN 973-9198-98-8, 248 p.

6. *Consumer Behaviour: Implications for Marketing Strategy*. (1997), 7-th ed. McGraw-Hill, ISBN 978-0256094091, 650 p.
7. KOTLER, Philip, *Managementul marketingului*. (2002), Editura Teora, București, ISBN 973-601-365-0, 1112 p.
8. MALCOMETE, Petre, coord., *Marketing: dicționar explicativ*. (2003) Editura Economică, București, ISBN 973-590-824-7, 815 p.
9. BALAURE, Virgil, coord. (2000), *Marketing*, Editura Uranus, București, pag. 171, ISBN 973-9021-45-X, 575 pagini.
10. MOWEN, John C., *Consumer Behaviour*. (1995), Macmillan Publishing Company, 4-th ed., New York
11. TECĂU, Alina-Simona, (2013), *Comportamentul consumatorului: o privire asupra naturii umane din perspectiva marketingului*. Editura Universitară, București, ISBN 978-606-591-622-7, 31 p.
12. WILKIE, William L., (1990), *Consumer Behaviour*. Editura John Wiley & Sons, New York Second Edition, 214 p.
13. ZALTMAN, Gerald, (2007), *Cum gândesc consumatorii, Aspecte esențiale pentru studiile de piață*. Editura Polirom, ISBN 978-973-46-0743-3, 451 p.
14. MAXIM Emil, GHERASIM Toader, (2000), *Marketing*, Editura Economică, București, pag. 154-155, ISBN 973-590-099-8, 496 p.
15. DRUCKER, Peter F. *The practice of Management*. Harper and Row Publishers, New York, 1993, pag. 37, ISBN 0-88730-613-6, http://www.amazon.com/The-Practice-Management-Peter-rucker/dp/0060878975/ref=reader_auth_dp_0060878975/ref=reader_auth_dp_so-pagiD_0xo6.
16. KOTLER, Philip, *Despre marketing*, Ed. Brandbuilders Grup, 2008, București, p. 94-95, ISBN 973-87488-6-0, 224 pagini.

334.722:338.2(478)

UNELE ASPECTE INSTITUȚIONALE ALE REFORMĂRII PROCESELOR DE REGLEMENTARE ÎN DOMENIUL ANTREPRENORIALULUI

Conf. cercet. dr. Vladimir CUCIREVII, INCE
vcucirevii@yahoo.com
Cercet. șt. Vladislav BOLDURAT, INCE

Articolul este o analiză a legislației în vigoare a Republicii Moldova cu privire la modul de implementare și utilizare pentru obținerea actelor permissive în diferite sectoare, precum comerțul, construcțiile. Cercetările efectuate s-au bazat pe studiul legislației privind reglementarea activității de antreprenor ce ține de înregistrarea și lichidarea întreprinderilor. Procesul de înregistrare, care include și luarea în evidență fiscală, statistică, medicală și socială prin transmiterea în format electronic, către autoritățile vizate, a datelor privind înregistrarea acesteia, înștiințarea respectivă a persoanei juridice. Sunt elaborate concluziile respective în acest domeniu. Concluzia de bază este că modificările și completările legislației în vigoare au fortificat reglementarea activității de întreprinzător prin introducerea ghișeului unic. Din cauza migrației la muncă a populației active, numărul populației în spațiul rural descrește, infrastructura de producție pentru producători nu este destul de dezvoltată, aceste consecințe duc direct la diminuarea eficienței antreprenorialului prin scăderea numărului de întreprinderi înregistrate și creșterea numărului de întreprinderi radiate din Registrul de stat.

Cuvinte-cheie: ghișeu unic, declarație rapidă, e-declarație, autorizații, certificate, avize, licențe, radierea întreprinderilor.

JEL: L26, L53.

Introducere.

În Programul de activitate al Guvernului Republicii Moldova pe anii 2015-2018, se prevede ca, pentru dezvoltarea, în continuare, a micului business, să fie simplificate procedurile și reducerea costurilor de înregistrare și lichidare benevolă a unei afaceri, să fie reduse numărul actelor permissive elaborate de autorități și numă-

334.722:338.2(478)

SOME INSTITUTIONAL ASPECTS OF THE REGULATION PROCESSES REFORM IN THE FIELD OF ENTREPRENEURSHIP

Assoc. Resear., PhD Vladimir CUCIREVII, NIER
vcucirevii@yahoo.com
Scient. Resear. Vladislav BOLDURAT, NIER

The article represents an analysis of the legislation of the Republic of Moldova in force on the way of implementation and use for obtaining permits in different sectors, such as trade, constructions. The researches were based on the study of legislation regulating the entrepreneur's activity, which refers to the registration and liquidation of enterprises. The registration process also includes fiscal, statistical, medical and social records by electronic transmission to the authorities concerned of the data on its registration and the respective notification of the legal person. The relevant conclusions are drawn in this area. The basic conclusion is that the amendments and supplements to the legislation in force strengthened the regulation of the entrepreneurial activity by introducing the one-stop shop. Due to the active population's migration to work, the population in the rural area decreases, the production infrastructure for the producers is not quite developed; these consequences directly lead to the diminution of the entrepreneurial efficiency by decreasing the number of registered enterprises and the increase of the number of enterprises that are deleted from the State Register of Companies.

Key words: single desk, rapid declaration, e-declaration, authorisations, certificates, notifications, licences, deleting companies.

JEL: L26, L53.

Introduction.

The Moldovan Government's Activity Program for 2015-2018 provides that for further development of small businesses the procedures and reduction of the costs of voluntary registration and liquidation of a business are simplified. There should be reduced the number of permissive acts drafted by the authorities and the

rul de activități licențiate, în scopul eliminării barierelor de intrare pe piață a noilor companii și stimulării concurenței.

Reformele instituționale incluse în Programul de activitate al Guvernului prevăd racordarea politicilor de suport întreprinderilor mici și mijlocii la principiile „Small Business Act for Europe”.

Small Business Act (SBA) este un cadru general pentru politica UE pentru întreprinderile mici și mijlocii (IMM). Aceasta are scopul de a îmbunătăți activitățile de întreprinzător în Europa, de a lichida barierele existente în procesul înregistrării/radierii, licențierii, autorizării și efectuării controlului de stat pentru IMM-uri.

În Planul de acțiuni privind implementarea Strategiei de dezvoltare a sectorului întreprinderilor mici și mijlocii pentru anii 2012-2014, ca prioritate nr.1, era prevăzută ajustarea cadrului de reglementare la necesitățile dezvoltării IMM-urilor. Printr-un punct aparte, s-au prevăzut efectuarea cercetărilor științifice, elaborarea propunerilor și monitorizarea realizării măsurilor prevăzute în politica de stat în vederea susținerii sectorului IMM-urilor. Studiul s-a săvârșit și au fost elaborate Recomandări pentru aprobarea politicilor de stat, dar aceasta a fost începutul colaborării științifice a INCE cu Ministerul Economiei în privința implementării principiilor SBA, cum ar fi: promovarea antreprenorialului, mai puțin reglementarea activității întreprinderilor din partea statului, accesul întreprinderilor la finanțare, accesul întreprinderilor la piețele UE.

Pentru anii 2015-2017, de asemenea, au rămas, ca priorități ale Guvernului, ajustarea cadrului de reglementare și ca obiectiv – elaborarea recomandărilor științifice, în scopul armonizării politicilor IMM-urilor cu „Small Business Act, privind:

- dezvoltarea întreprinderilor familiale;
- îmbunătățirea reglementării activității cu profesii liberale, cu referință la practica țărilor străine privind politica de reglementare a activității persoanelor, cu accent pe țările UE;
- consolidarea capacităților și abilităților antreprenoriale ale persoanelor cu dizabilități și ale celor din categoriile social-vulnerabile.

Pentru realizarea acestor principii, autorii articolului au făcut cercetările de rigoare, au

number of licensed activities, in order to eliminate the barriers of entering the market of new companies and to stimulate competition.

The structural reforms included in the Government's Activity Program provide for the linkage of support policies to small and medium-sized enterprises to the Small Business Act for Europe principles.

The Small Business Act (SBA) is a general framework for the EU policy on small and medium-sized enterprises (SMEs). It aims to improve entrepreneurial activities in Europe, simplify the regulatory environment and eliminate barriers in masses for SMEs.

The Action Plan on the implementation of the Small and Medium Enterprises Sector Development Strategy for the years 2012-2014 as the priority a 1, it was provided for the adjustment of the regulatory framework to the needs of SMEs development. A special point was to carry out scientific researches, to draft proposals and to monitor the implementation of state policy measures to support the SMEs sector. The study has been completed and recommendations were developed for the approval of state policies. But this was the beginning of the scientific collaboration of NIER with the Ministry of Economy regarding the implementation of the SBA principles, such as: entrepreneurship promotion, less regulation of state business activity, access to finance for enterprises, access of enterprises to EU markets.

For the years 2015-2017, the regulatory framework adjustment has also been set as a priority for the Government and as an objective – the elaboration of scientific recommendations in order to harmonize the SMEs policies with the Small Business Act regarding:

- development of family businesses;
- improving the regulation of work with liberal professions, with reference to the practice of foreign countries regarding the policy of regulation of the activity of persons, with an emphasis on EU countries.
- strengthening the entrepreneurial skills and abilities of people with disabilities and those from socially vulnerable categories.

In order to achieve these principles, the authors of the article have done rigorous research, developed and published conclusions on the lack

elaborat și publicat concluziile în privința lipsei sau folosirii insuficiente a unor produse larg utilizate pe piețele bancare ale țărilor dezvoltate, printre care, cele mai importante sunt instrumentele de finanțare a întreprinderilor din micul business și instrumentele de finanțare a exportului.

Au fost studiate și publicate aspectele financiare ale susținerii IMM-urilor, cu accent pe afacerile familiale din Europa și cele autohtone.

Dar procesul reglementării de stat în privința înregistrării și radierii întreprinderilor, și introducerii „ghișeului unic” demarează cu mulți ani înainte și executorii sunt: Cancelaria de Stat, Ministerul Economiei, în calitate de coordonator, și ministerele de resort, de aceea, scopul acestui articol îl constituie analiza materialului informativ și elaborarea unor propuneri pentru îmbunătățirea activității mediului de afaceri.

Procesul de reformare a mediului de afaceri a fost lansat prin implementarea Legii nr.424-XV din 16 decembrie 2004 privind revizuirea și optimizarea cadrului normativ de reglementare a activității de întreprinzător („Ghilotina I”) și a fost continuat prin implementarea Legii nr. 235-XV din 20 iulie 2006 cu privire la principiile de bază de reglementare a activității de întreprinzător („Ghilotina II”).

„Ghilotina I” a servit la eliminarea actelor de reglementare inutile ale autorităților administrației publice centrale și ale Guvernului. „Ghilotina II” a vizat legile, stabilind principiile bune de reglementare pentru îmbunătățirea, în continuare, a mediului de reglementare.

În cel mai recent clasament al studiului „Doing Business 2017” (www.doingbusiness.org.), R. Moldova ocupă locul 23 din 190 de țări la înregistrarea businessului, locul 165 la primirea autorizațiilor pentru construcții, locul 80 la conectarea la sistemul de asigurare cu electricitate și locul 20 la înregistrarea proprietății.

Începând cu anul 2008, Camera Înregistrării de Stat a implementat mecanismul „ghișeului unic”, integrând astfel serviciile prestate de către următoarele instituții: Inspectoratul Fiscal Principal de Stat, Centrul Național de Terminologie, Casa Națională de Asigurări Sociale, Biroul Național de Statistică, Compania Națională de Asigurări în Medicină, standardizarea și unificarea serviciilor de stat. Antreprenorul vine la Camera Înregistrării de Stat de două ori: o dată când depune cererea și a doua oară, când ridică acte, precum: certificatul de înregistrare și de atribuire a codului fiscal, ștam-

or insufficient use of products widely used in the developed countries’ bank markets. Among them, the most important tools for financing small businesses, export financing tools can be mentioned.

The financial aspects of SMEs support have been studied and published, focusing on European and domestic family affairs.

But the process of state regulation regarding the registration and deletion of enterprises, and the introduction of the “single-desk”, has begun many years before and the executors are the State Chancellery, the Ministry of Economy as coordinator, and the related ministries, so the purpose of this article is to analyse the informative and developing proposals to improve the business environment.

The business environment reform process was launched through the implementation of the Law no.424-XV of 16 December 2004 on the revision and optimization of the regulatory framework for entrepreneurial activity (“Guillotine I”) and was continued through the implementation of Law no. 235-XV of 20 July 2006 on basic principles of regulating business entrepreneurship (“Guillotine II”).

“Guillotine I” served to eliminate the unnecessary regulatory acts of the central government and government authorities. “Guillotine II” targeted laws, setting the principles of good regulation for further enhancing the regulatory environment.

In the latest ranking from 2017 of the Doing Business study (www.doingbusiness.org.), Republic of Moldova occupies 23rd position of 190 countries for business registration, 165th place for receiving authorizations for construction, 80th in the connection to the energy system and 20th place in registering properties.

Since 2008, the State Chamber of Registration has implemented the “single desk” mechanism, thus integrating the services provided by the following institutions: the Main State Tax Inspectorate, the National Terminology Centre, the National Office of Social Insurance, the National Bureau of Statistics, the National Health Insurance Company, etc., the standardization and unification of state services. The entrepreneur comes to the State Chamber of Registration twice when he submits the application and second time, when he takes the documents: the registration and attribution certificate of the tax code, the stamp and other documents, depending on the legal status of each company [7].

pila și alte acte, în funcție de situația juridică a fiecărei întreprinderi [7].

Impactul implementării „ghișeului unic” constă în reducerea numărului documentelor, necesare pentru a fi prezentate la înregistrarea întreprinderii, reducerea termenului de înregistrare, iar la solicitarea întreprinzătorilor, înregistrarea se poate efectua operativ. Politica de stat de susținere a sectorului întreprinderilor mici și mijlocii era axată pe realizarea Programului de stat de susținere a dezvoltării întreprinderilor mici și mijlocii pentru anii 2009-2011, una din direcțiile prioritare fiind asigurarea unui cadru legislativ și normativ favorabil înființării și dezvoltării întreprinderilor mici și mijlocii [8].

Metode aplicate: 1. Reforma cadrului de reglementare

Conform Strategiei reformei cadrului de reglementare a activității de întreprinzător pentru anii 2013-2020 și a Planului de acțiuni pentru implementarea acesteia, în anii 2016-2017, aprobată prin Hotărârea Guvernului nr.1021 din 16 decembrie 2013, reforma cadrului de reglementare a reușit, într-o oarecare măsură, să simplifice interacțiunea dintre întreprinderi și stat în diferite domenii, precum înregistrarea noilor afaceri, autorizarea, licențierea, controlul de stat etc. Unele autorități de reglementare, ca Serviciul Fiscal de Stat și Camera de Licențiere, au implementat noi procese, care implică modalități inovatoare de interacțiune cu sectorul privat, utilizând tehnologiile informaționale. Astfel de soluții includ: declarația rapidă, e-declarația și sistemul informațional în licențiere, care au redus povara achitării impozitelor și a obținerii licențelor. Atât Serviciul Fiscal de Stat, cât și Serviciul Vamal trec treptat de la controalele universale de rutină la controalele bazate pe risc. O multitudine de alte schimbări operaționale, care se află în proces de implementare, ar trebui să conducă la optimizarea procedurilor administrative. Cu toate acestea, în materie de percepție de către reprezentanții mediului de afaceri și analiști, puține aspecte s-au schimbat esențial, după cum reflectă răspunsurile anchetelor și datele clasamentelor internaționale, dar, totuși, locul 23 la înregistrarea întreprinderilor, conform ratingului internațional și 20 la înregistrarea proprietății, constituie un rezultat foarte bun.

De asemenea, a fost eliminată procedura de „deschidere a unui cont bancar temporar și depunerea a cel puțin 40% din capitalul social al societății”, în cadrul procedurii de deschidere a

The impact of “single desk” implementation is to reduce the number of documents required to be submitted at the registration of the company, to reduce the registration time, and at the request of entrepreneurs, the registration can be carried out faster. State policy to support the small and medium enterprises sector was focused on the implementation of the State support program for the development of small and medium-sized enterprises for the years 2009-2011, one of the priority directions being the provision of a legislative and normative framework favourable to the establishment and development of small enterprises and medium [8].

Applied methods: 1. Reform of the regulatory framework

According to the Strategy for the reform of the regulatory framework for the entrepreneurial activity for the years 2013-2020 and the Action plan for its implementation during 2016 - 2017 approved by the Government Decision no.1021 of December 16, 2013, the reform of the regulatory framework succeeded, in a certain extent, to simplify the interaction between businesses and the state in various areas, such as registering new businesses, authorization, licensing, state control, etc. Some regulatory authorities, such as the State Tax Service and the Licensing Chamber have implemented new processes that involve innovative ways of interacting with the private sector using information technologies. Such solutions include: rapid declaration, e-declaration and licensing information system, which reduced the burden of paying taxes and obtaining licenses. Both the State Tax Service and the Customs Service are gradually moving from routine universal controls to risk-based controls. Other operational changes that are in the process of implementation should lead to optimization of administrative procedures. However, in terms of perception by business environment and analysts, few aspects have changed fundamentally, as reflected by survey responses and international ranking data, but the 23rd place in the company registration according to the international rating and 20th place in property registration represent a good result.

Also, the procedure for “opening a temporary bank account and submitting at least 40% of the company’s share capital” was eliminated during the procedure of opening an enterprise, e-licensing was introduced, the procedures for obtaining permissive documents in construction

unei întreprinderi, a fost introdusă e-licențierea, fiind simplificate procedurile de obținere a actelor permise în construcție, care permit reducerea numărului de proceduri de la 26 la 12, a duratei de la 291 la 70 de zile și a costurilor de la 17270 lei la 5329 lei.

Totodată, potrivit fostului viceprim-ministru Valeriu Lazăr, cele mai mari dificultăți au fost identificate în procesul de instituire a „ghișeurilor unice” în cadrul autorităților emittente de acte permise. Astfel, din cele 57 de acte normative, pentru care urmau să fie instituite obligatoriu ghișee unice de către 15 autorități la situația de 15 mai 2014, au fost elaborate Regulamente de funcționare doar de către nouă instituții pentru 26 de acte permise. Ministerul Agriculturii și Industriei Alimentare, în responsabilitatea căruia revine instituirea ghișeurilor unice pentru eliberarea a 21 de acte permise la data respectivă, acesta n-a raportat realizarea acțiunilor necesare [8].

2. Cadrul juridic de implementare a ghișeului unic la înregistrarea și lichidarea întreprinderilor

Hotărârea Guvernului nr.970 din 17.11.2014 privind crearea și funcționarea ghișeului unic pentru eliberarea certificatului fitosanitar pentru export/reexport instituie unele proceduri unitare și norme de conlucrare a instituțiilor publice competente la eliberarea certificatului sanitar pentru exportul/reexportul producției vegetale. Certificatul fitosanitar se eliberează în termen de 5 zile, în cazul deținerii, de către funcționarul ghișeului unic, a dosarului integral. Taxa de eliberare este prevăzută în Nomenclatorul actelor permise anexa la Legea nr.160 din 22 iulie 2011 privind reglementarea prin autorizare a activității de întreprinzător.

Prin Hotărârea Guvernului nr.654, din 18 octombrie 2015, a fost aprobat Regulamentul privind ghișeul unic pentru eliberarea actelor permise pentru exportul produselor și subproduselor de origine animală. Regulamentul prevede facilitarea perfectării documentației necesare pentru exportul produselor și subproduselor de origine animală – reducerea timpului de eliberare a actelor permise necesare exportului, dar și a costurilor actuale pentru serviciile respective, prin optimizarea și eficientizarea comunicării pe interior a instituțiilor emittente a acestor acte (ANSA, CRDV, oficiile teritoriale ANSA, Serviciul Vamal etc.).

Datorită creării ghișeului unic, durata necesară pentru obținerea autorizațiilor de construcție

were simplified, which allows a reduction in the number of procedures from 26 to 12, with a duration from 291 to 70 days and costs from MDL 17270 to MDL 5329.

At the same time, according to the Deputy Prime Minister Valeriu Lazar, the greatest difficulties were identified in the process of establishing “single desks” within the authorities issuing permits. Thus, of the 57 normative acts for which single desks were supposed to be established by 15 offices on May 15, 2014, functioning regulations have been developed only by nine institutions for 26 permissive acts. The Ministry of Agriculture and Food Industry, responsible for the establishment of single desks for issuing 21 permissive documents on that date, did not report the implementation of the necessary actions [8].

2. The legal framework for the implementation of the single desk for the registration and liquidation of enterprises

Government Decision no.970 of 17.11.2014 on the establishment and operation of the single desk for the issue of the phytosanitary certificate for export/re-export establishes some unitary procedures and rules of cooperation of public institutions competent to issue the sanitary certificate for the export/re-export of the vegetal production. The phytosanitary certificate shall be issued within 5 days if the officer of the single desk has all the necessary documents. The issuing fee is stipulated in the Nomenclature of permissive acts annexed to Law no.160 of July 22, 2011, on regulating the entrepreneurial activity through authorization.

Government Decision no.654 of 18 October 2015 approved the Regulation on the single desk for issuing of permissive acts for the export of animal products and sub-products. The regulation provides the facilitation of issuing of the documentation necessary for the export of animal products and sub-products – the reduction of the time for issuing permissive documents necessary for export, as well as the current costs for the respective services, by optimizing and streamlining the internal communication of the institutions issuing these documents (ANSA, CRDV, ANSA territorial offices, Customs service, etc.).

Due to the creation of the single desk, the duration for obtaining construction permits will be reduced from 247 days to about 100 days. Simultaneously, the procedures for reducing the costs borne by the applicant will be simplified, with several barriers being removed in this respect [1].

se reduce de la 247 de zile până la circa 100 de zile. Totodată, se simplifică procedurile de micșorare a costurilor pe care le suportă solicitantul, fiind eliminate mai multe bariere în acest sens [1].

Principalele modificări aplicate prin Legea nr.153 din 23 septembrie 2010 „Cu privire la comerțul interior” prevăd:

- regulile de desfășurare a activității de comerț, inclusiv cele sanitare, sanitar-veterinare care se aprobă de Guvern;
- monitorizarea, din partea Ministerului Economiei, prin intermediul resursei informaționale;
- atribuțiile autorităților administrației publice locale în domeniul comerțului: implementarea principiului „ghișeu unic” în notificările depuse de comercianți, efectuarea supravegherii în domeniul activității de comerț în conformitate cu legislația, suspendarea activității unității comerciale și înaintarea instanței de judecată a cererii de încetare a activității de comerț în conformitate cu legislația;
- principiile și cerințele organizării comerțului cu amănuntul;
- autorizarea sanitar-veterinară a activității de comerț în conformitate cu prezenta lege;
- organizarea comerțului cu piețe [2].

Legea nr. 220-XVI din 19 octombrie 2007 privind înregistrarea de stat a persoanelor juridice și întreprinzătorilor individuali a fost completată și modificată conform altor legi la capitolul ghișeu unic (art.2). Astfel, noțiunea de „ghișeu unic la înregistrarea de stat” este expusă într-o formulă mai amplă și prezintă informații din Registrul de stat al persoanelor juridice, și Registrul de stat al întreprinzătorilor individuali, autorităților publice locale pentru luarea în evidență fiscală, statistică și al organelor caselor de asigurare socială și medicală [3].

Taxa pentru înregistrarea de stat și furnizarea informației (art.4) este dată în anexa la lege. Taxa pentru înregistrarea de stat a persoanei juridice, a filialei și reprezentanței acesteia constituie 1149 lei, iar pentru înregistrarea de stat a întreprinzătorului individual – 364 lei. Pentru redactarea actului de constituire a persoanei juridice, se încasează taxa de 120 lei, iar pentru perfectarea actelor de constituire pentru înregistrarea de stat – taxa de 202 lei.

The main amendments applied by Law no. 153 from September 23, 2010 on the internal trade provide for:

- rules for the conduct of the trade activity, including sanitary and sanitary-veterinary which are approved by the Government;
- monitoring by the Ministry of Economy through the information resource;
- attributions of the local public administration authorities in the field of trade: implementation of the “single desk” principle in the notifications submitted by the traders, supervising the trade activity in accordance with the law, suspending the activity of the commercial unit and submitting the court the request for termination of the retail activity in accordance with legislation;
- principles and requirements of the organization of the retail trade;
- sanitary-veterinary authorization of the trade activity in accordance with this law.
- organization of trade with markets [2].

Law no. 220-XVI of October 19, 2007 on the state registration of legal persons and individual entrepreneurs was completed and amended according to other laws, regarding the single desk (art. 2). Thus, the notion of “single desk for state registration” is set out in a wider formula and presents information from the State register of legal entities and the State register of individual entrepreneurs to Local Public Authorities for taking them in the fiscal and statistical evidence, together with the social and health insurance houses [3].

The fee for state registration and the provision of information (art. 4) is given in the annex to the law. The fee for the state registration of the legal entity, its subsidiary and its representation amounts to MDL 1149 and for the state registration of the individual entrepreneur accounts for 364 lei. For drafting the act of establishment of the legal person, the fee of MDL 120 is charged, and for drafting the acts of establishment for the state registration, the fee amounts to MDL 202.

In order to disclose the history of the legal entity or the individual entrepreneur, from the time of registration until the request of the history, regarding the initial enterprise and the

Pentru a dispune de informația „istoricul persoanei juridice sau al întreprinzătorului individual”, din momentul înregistrării până la data solicitării istoricului, privind întreprinderea inițială și informațiile în ordine cronologică este necesară achitarea taxei de 245 lei.

3. Analiza indicatorilor cu privire la înregistrarea/radierea/ întreprinderilor pe forme organizatorico-juridice, sectoare și regiuni în perioada 2013 – iulie 2017

A. Indicatorii privind demografia întreprinderilor

Analiza datelor cu privire la înregistrarea, radierea întreprinderilor din Republica Moldova, conform datelor statistice ale Camerei Înregistrării de Stat (tabelul 1), reflectă anual o tendință descrescătoare a înființării unor noi companii în perioada 2013 – primele șapte luni ale anului 2017.

În anul 2016, numărul întreprinderilor înregistrate a constituit 5673 de întreprinderi, sau cu 312 întreprinderi (cu 5,2%), mai puțin față de anul 2015 și cu 558 de întreprinderi (cu 8,9%), mai puțin, față de anul 2013. În primele șapte luni ale anului 2017, numărul întreprinderilor înregistrate a constituit 3810 unități, iar numărul întreprinderilor radiate a întrecut anul 2016 cu 621 de unități sau cu 115,3%. Numărul întreprinderilor nete are valoarea negativă și constituie – 866 de unități.

information in chronological order, it is necessary to pay the fee of MDL 245.

3. Analysis of indicators on registration / deletion /of enterprises by organizational-legal forms, sectors and regions in 2013 – July 2017

A. Demographic indicators of enterprises

The analysis of data on the registration of enterprises in the Republic of Moldova, according to the statistical data of the State Chamber of Registration (Table 1), reflects annually a decreasing trend of the establishment of new companies in the period of 2013 – the first seven months of 2017.

In 2016 the number of registered enterprises constituted 5673 enterprises, or with 312 enterprises (by 5.2%) less than in 2015 and by 558 enterprises (by 8.9%) less than in 2013. In the first seven months of 2017, the number of registered enterprises constituted 3810 units and the number of deleted enterprises exceeded 2016 by 621 units or by 115.3%. The number of net companies has a negative value and constitutes – 866 units.

Tabelul 1 / Table 1

Dinamica înregistrării și radierilor în Registrul de Stat, anii 2013 – iulie 2017 / Dynamics of registration and deletions in the State Registry, from 2013 to July 2017

Indicatorii / Indicators	2013	2014	2015	2016	7 luni/ month 2017
Numărul întreprinderilor înregistrate, unități / Number of registered enterprises, units	6231	6263	5985	5673	3810
Numărul întreprinderilor radiate, unități / Number of deleted enterprises, units	2808	2770	3905	4055	4676
Numărul întreprinderilor nete, unități / Number of net enterprises, units	3423	3493	2080	1618	-866

Sursa: *www.cis.gov.md. Statistica. Întreprinderile înregistrate în anii 2000-2017 [sursă electronică]* / **Source:** *www.cis.gov.md. Statistics. Companies registered in the years 2000-2017 [electronic source]*

După înregistrare, pentru obținerea licenței, conducătorul întreprinderii depune la autoritatea de licențiere respectivă, personal sau prin scrisoare recomandată, sau prin poștă electronică, o declarație, ce conține: denumirea, forma juridică de organizare, sediul, IDNO al întreprinderii, adresa și IDNP al persoanei fizice. De asemenea,

After registration, in order to obtain the license, the company's manager submits a statement to the licensing authority personally, or by registered letter or by e-mail, which contains: the name, legal form of organization, headquarters, IDNO of the enterprise, address and IDNP of the natural person. Also, the declaration shall

în declarație, se înscrie genul de activitate, pentru a cărui desfășurare solicitantul de licență intenționează să obțină licența sau să o prelungească.

Genurile de activitate supuse reglementării prin licențiere, precum și documentele necesare pentru obținerea sau prelungirea licenței, sunt stipulate în articolele 8 și 10 ale Legii nr. 451 din 30.07.2001 privind reglementarea prin licențiere a activității de întreprinzător.

Prin Legea nr.138 din 17.06.16 cu privire la modificarea și completarea unor acte legislative, este dată definiția persoanei juridice inactive: dacă, în decurs de 12 luni de la data înregistrării sau pe parcursul ultimilor 3 ani, nu a prezentat dările de seamă fiscale, nu are datorii la bugetul public național, nu a efectuat operațiuni pe niciun cont bancar, nu a fost înregistrată în calitate de contribuabil al TVA etc. Toate aceste stipulări se referă și la întreprinzătorul individual inactiv.

Conform modificărilor și completărilor făcute la Legea nr.220-XVI din 19 octombrie 2007 privind înregistrarea de stat a persoanelor juridice și întreprinderilor individuale, Inspectoratul Fiscal Principal de Stat prezintă trimestrial organului înregistrării de stat informația despre persoanele juridice inactive pentru a decide asupra radierii acestora din Registrul de Stat.

Dacă procedurile de înregistrare a unei întreprinderi au fost mult simplificate în ultimii ani, durata deschiderii unei firme ajungând la câteva zile, iar în regim de urgență și în patru ore, închiderea acesteia reprezintă un proces îndelungat, costisitor și încărcat de tot felul de „hârtii”. Este adevărat că acest proces complicat și de durată depinde foarte mult și de modalitatea de desființare (voluntară sau impusă), de forma organizatorico-juridică a societății respective (cu răspundere limitată, pe acțiuni, cu asociat unic sau cu mai mulți asociați), precum și de motivele care stau la baza deciziei de închidere.

Încetarea activității unei întreprinderi, de obicei, nu rezultă din prima cu eliminarea din Registrul CIS, de multe ori, unele întreprinderi preferă să-și suspende activitatea pe un termen nelimitat, care, uneori, poate dura și ani de zile. Acest fapt este prevăzut de art.17 din Legea nr. 235 din 20.07.2006 „Cu privire la principiile de bază de reglementare a activității de întreprinzător” [4]. Același articol prevede regulile de suspendare a activității și, anume, sistarea temporară a valabilității și/sau retragerea licenței, autorizației pentru activitatea de întreprinzător și conform alineatului șase al art.17 „reluarea acti-

indicate the type of activity for which the license applicant intends to obtain the license or to prolong it.

The types of activity subject to licensing regulation, as well as the documents necessary for obtaining or extending the license are stipulated in Articles 8 and 10 of Law no. 451 of 30.07.2001 regarding the licensing regulation of the entrepreneurial activity.

The Parliament's Law no.138 of 17.06.16 on the amendment and completion of some legislative acts gives the definition of the inactive legal entity if within 12 months from the date of registration or during the last 3 years did not present the fiscal statements, has no debts to the national public budget, has not performed operations on any bank account, has not been registered as VAT taxpayer, etc. All these stipulations also refer to the inactive individual entrepreneur.

According to the amendments and additions made to the Law no.220-XVI of October 19, 2007 on the state registration of legal entities and individual entrepreneurs by the given law the Main State Tax Inspectorate presents quarterly to the state registration authority the information on inactive legal entities in order to decide on their removal from the State Register.

If the procedures for registering a business have been greatly simplified in recent years, the duration of a company's opening reaching a few days, and in an emergency form, even four hours, its closure is a lengthy, costly and hard process of all sorts of “papers”. It is true that this complicated and lasting process also depends very much on the way of liquidation (voluntary or imposed), on the organizational and legal form of the respective company (limited liability, joint stock, with one or more associates), as well as the reasons behind the closure decision.

The cessation of an enterprise's activity usually does not result immediately with the deletion from the SCR Register; many times, some companies prefer to suspend their activity indefinitely, which may sometimes last for years. According to the Law no. 235 of 20.07.2006 “On the basic principles of regulating the entrepreneurial activity” [4]. Art.17, “suspending (restricting) entrepreneurial activity means the temporary suspension of validity and / or withdrawal of the license/ authorization for the entrepreneurial activity, which has the effect of not being able to continue this activity at the level of the enterprise or its authorized functional unit” [4].

vității de întreprinzător conform hotărârii instanței de judecată” [4].

Totuși, unele cerințe, impuse de legislația în vigoare, necesită bani și mai ales timp. La insistența comunității de afaceri, a experților locali și internaționali, Ministerul Economiei, în colaborare cu Programul Agenției Statelor Unite pentru Dezvoltarea Internațională (USAID), a elaborat și prezentat legile ce propun optimizarea procedurilor și a perioadei de timp necesare unui agent economic pentru lansarea, desfășurarea și lichidarea afacerii prin aplicarea unor proceduri inovatoare în reglementarea afacerilor.

Numărul întreprinderilor radiate din an în an crește și, în anul 2016, a atins cifra de 4055 de unități, sau de 1,44 ori mai mult, în comparație cu anul 2013. Cadrul legal de radiere din Registrul de Stat impune o serie de etape, care solicită timp și efort. Într-o asemenea situație, o parte dintre agenții economice preferă să-și mențină întreprinderile în stare inactivă.

B. Distribuția întreprinderilor înregistrate/radiate la nivel teritorial

Datele tabelului 2 demonstrează că înregistrările mai masive, în ultimii ani, au reușit ca, în structura numărului de întreprinderi înregistrate, în medie, pe anii 2013-2017, să predomine înregistrările în filiala Chișinău a Camerei Înregistrării de Stat cu proporția 63%, în timp ce, în filialele din raioane, înregistrările au constituit 37%.

Tendențele de scădere a numărului de întreprinderi înregistrate se observă atât în filiala Chișinău a Camerei Înregistrării de Stat, cât și în filialele din raioane.

However, some of the requirements imposed by the legislation in force require money and especially time. At the insistence of the business community, local and international experts, the Ministry of Economy, in collaboration with the United States Agency for International Development Program (USAID) has drafted and presented laws aiming to optimize the procedures and the time needed for an economic agent to launch, develop and liquidate the business by applying innovative business regulation.

The number of deleted enterprises increases and in 2016 it reached 4055 units or by 1.44 times more compared to 2013. The legal framework of deletion from the State Register imposes a series of stages and these stages require time and effort. In this situation, some of the economic agents prefer to keep their businesses inactive.

B. Distribution of registered/deleted enterprises at the territorial level

The data from table 2 show that the more massive recordings in recent years have succeeded that in the structure of the number of registered enterprises in average for the years 2013-2017 to prevail registrations in the Chisinau branch of the State Chamber of Registration with the proportion of 63%, while in the branches in the districts, the records accounted for 37%.

The trends of decreasing the number of registered enterprises are observed both in the Chisinau Branch of the State Chamber of Registration and in the branches in the districts.

Tabelul 2 / Table 2

Evoluția înregistrării întreprinderilor de filiala Chișinău și filialele din raioane în anii 2013 – primele șapte luni ale anului 2017 / Evolution of registration of enterprises of branch Chisinau and subsidiaries of the districts in the years 2013 – the first seven months of the year 2017

Înregistrarea întreprinderilor / Enterprise registration	2013	2014	2015	2016	7 luni/ months 2017
Filiala Chișinău, un. / Chisinau branch, units	3785	4035	3873	3661	2405
Filialele din raioane, un. / District branches, units	2446	2228	2112	2012	1405
Total / Total	6231	6263	5985	5673	3810

Sursa: www.cis.Gov.md. Statistica. Întreprinderile înregistrate în anii:2000-2017 [sursă electronică] / Source: www.cis.gov.md. Statistics. Companies registered in the years 2000-2017 [electronic source]

În dinamică, pe anii 2013-2016, numărul întreprinderilor înregistrate în filiala Chișinău crește față de anul 2013: în anul 2014 – cu 250 de unități sau cu 6,6%, în anul 2015 – cu 88 de unități sau cu 2,3%, iar în anul 2016, descrește cu 124 de unități sau cu 3,7% (tabelul 3). În filiala Chișinău, numărul întreprinderilor radiate a atins cifra maximă în primele șapte luni ale anului 2017 – 1466 de întreprinderi, numărul este mai mare, în comparație cu anul 2016, cu 607 întreprinderi sau cu 70,7%, și față de anul 2013, cu 131, 6% (tabelul 3).

During 2013-2016, the number of enterprises registered in the Chisinau branch increased compared to 2013: by 2014, by 250 units or by 6,6%, in 2015 by 88 units or by 2,3% and in 2016 decreases by 124 units or by 3.7% (table 3). In Chisinau branch, the number of enterprises that have been deleted reached the maximum figure in seven months of 2017-1466 enterprises, their number being higher compared to 2016 by 607 enterprises or by 70.7%, and compared to 2013 by 131.6% (table 3).

Tabelul 3 / Table 3

Evoluția întreprinderilor nete în filiala Chișinău și filialele din raioane în anii 2013 – primele șapte luni ale anului 2017 / Evolution of net enterprises in Chisinau branch and district branch offices in the years 2013 – seven months of 2017

	2013	2014	2015	2016	7 luni / months 2017
Numărul întreprinderilor înregistrate în filiala Chișinău, unități / Number of registered enterprises in the Chisinau branch, units	3785	4035	3873	3661	2405
Numărul întreprinderilor radiate în filiala Chișinău, unități / Number of deleted enterprises in the Chisinau branch, units	633	785	880	859	1466
Numărul întreprinderilor nete în filiala Chișinău unități / Number of net enterprises in the Chisinau branch, units	3152	3250	2993	2802	939
Numărul întreprinderilor înregistrate în filialele teritoriale, unități / Number of registered enterprises in the district branches, units	2446	2228	2112	2012	1405
Numărul întreprinderilor radiate în filialele teritoriale, unități / Number of deleted enterprises in the district branches, units	2175	1985	3025	3196	3210
Numărul întreprinderilor nete în filialele teritoriale, unități / Number of net enterprises in the district branches, units	172	243	-913	-1184	-1805
Numărul întreprinderilor nete total, unități / Total number of net enterprises, units	3324	3493	2080	1618	-866

Sursa: *www.cis.Gov.md. Statistica. Întreprinderile înregistrate în anii:2000-2017 [sursă electronică] / Source:* *www.cis.gov.md. Statistics. Companies registered in the years 2000-2017 [electronic source]*

Numărul întreprinderilor înregistrate în filialele teritoriale, în comparație cu anul 2013, este în descreștere: în anul 2014 – cu 218 unități sau cu 9,8%, în anul 2015 – cu 334 de unități sau 13,7%, iar în 2016 cu 434 de unități sau cu 17,8%.

Întreprinderile radiate în filialele teritoriale, în raport cu anul 2013: în anul 2014, descrește numărul întreprinderilor radiate cu 190 de

The number of enterprises registered in the territorial branches in comparison with 2013 is decreasing: in 2014 by 218 units or by 9.8%, in 2015 by 334 units or 13.7%, and in 2016 by 434 units or by 17, 8%.

Deleted enterprises in territorial branches in relation to 2013: in 2014, the number of deleted enterprises decreases by 190 units or by

unități sau cu 8,7%, în anul 2015, numărul lor crește până la 3025 de unități – cu 850 de unități mai mult sau cu 39,1%, în anul 2016, numărul lor a crescut până la 3196 de unități cu 47% mai mult, iar în primele șapte luni ale anului 2017 numărul întreprinderilor radiate a atins cifra maximă – de 3210 unități. Deoarece, numărul întreprinderilor radiate în perioada 2015 – primele șapte luni ale anului 2017 au atins cifre mari, numărul întreprinderilor nete, în această perioadă, este o valoare negativă (-).

Rezultate și discuții.

Politicile regulatorii structurale au influența lor benefică la dezvoltarea antreprenorialului, mai ales în prezent, când procesele demografice duc la scurgerea populației active, când infrastructura de producție în spațiul rural este slab dezvoltată, când statul, din insuficiența de mijloace bănești, nu poate susține pe deplin producătorii.

„Atracția investițională” are sorți de izbândă atunci, când statul creează condiții: pentru toate categoriile de antreprenori în privința costului scăzut la înregistrarea și radierea întreprinderilor, diminuarea numărului de acte permise la înregistrare, optimizarea presiunii fiscale, crearea unor facilități fiscale și stimularea în procesul activității agenților economici care direcționează o parte din profit la: investiții în infrastructură, și reutilizarea tehnologică a întreprinderilor.

De asemenea, este captivantă noțiunea de „atracție investițională” pentru investitorii străini la înregistrarea/radierea companiilor străine, complexitatea mecanismelor ale politicii regulatorii, atitudinea Guvernului față de dezvoltarea micului business, impactul cadrului normativ-legislativ la petrecerea reformelor structurale.

Investitorii străini, înainte de a deschide afacerea, analizează: capacitățile administrative de implementare a politicilor, facilitățile acordate de guverne la impunerea fiscală, eficiența reformelor structurale, susținerea investitorilor în organizarea și realizarea producției.

Fluxul redus al investițiilor în economia Moldovei, atât intern, cât și extern, nu a fost în stare să contribuie la crearea noilor capacități de producție și a locurilor de muncă. Lipsa condițiilor prielnice pentru desfășurarea activităților de business, când reformele economice se desfășoară anevoios, investitorii autohtoni nu riscă să facă investiții de proporții, iar pentru investitorii străini țara nu prezintă destul interes, ținând cont de piața internă constrânsă.

8,7%, in 2015 their number increases to 3025 units – by 850 units more or by 39,1%, in 2016 their number increased to 3196 units, by 47% more, and in the first seven months of 2017 the number of deleted enterprises reached the maximum figure of 3210 units. As the number of deleted enterprises during the period 2015 – seven months of 2017 reached high figures, the number of net enterprises in this period is with the (-) sign.

Results and discussions.

Structural regulatory policies have their beneficial influence on entrepreneurship development, especially when demographic processes lead to leakage of the active population, when rural production infrastructure is poorly developed, when the state in lack of money cannot fully support producers.

“Investment attractiveness” has a lot of success when the state creates conditions: for all categories of entrepreneurs in terms of the low cost of registering and deleting businesses, diminishing the number of permissive registration documents, optimizing fiscal pressure, creating tax incentives and stimulating the process the activity of economic agents that directs part of the profit to: investments in infrastructure, and the technological re-engineering of enterprises.

Also, the notion of “investment attractiveness” is captivating for foreign investors to the registration/ deletion of foreign companies, the complexity of the regulatory policy mechanisms, the attitude of the Government towards the development of small business, the impact of the normative and legislative framework on the structural reforms.

Foreign investors, before opening the business, analyse: administrative capacities for policy implementation, government facilities to tax enforcement, structural reform efficiency, and investor support in organizing and delivering production.

The low flow of investments in the Moldovan economy, both internally and externally, was unable to contribute to the creation of new production capacities and jobs. The lack of favourable conditions for carrying out business activities, when the economic reforms are difficult, the domestic investors did not risk to make large investments, and for the foreign investors the country is not interested enough, taking into account the constrained domestic market.

Lichidarea întreprinderilor se petrece în prezent conform modificărilor petrecute în iunie 2017 la Codul fiscal, în ceea ce privește considerarea perioadei fiscale în timpul adoptării deciziei de lichidare a întreprinderii, plății de lichidare la repartizarea activelor agentului economic lichidat.

Prin Legea nr.104 din 9 iunie 2017 pentru modificarea și completarea unor acte legislative, au fost introduse un șir de completări la Codul fiscal, care se referă la regimul fiscal, atunci când întreprinderile se lichidează, cu precizarea regimului fiscal, care se ia în considerare la începutul anului calendaristic până la data întocmirii bilanțului provizoriu de lichidare[5].

Legea în cauză stipulează că, dacă subiectul impunerii, aflat în proces de lichidare, nu a depus cererea privind anularea înregistrării în calitate de contribuabil al TVA în legătură cu lichidarea, până la începerea controlului fiscal, Serviciul Fiscal de Stat este în drept să anuleze de sine stătător înregistrarea contribuabilului cu TVA.

În cazul lichidării, anularea înregistrării drept contribuabil al TVA, se efectuează în baza cererii depuse de contribuabil până la data începerii controlului fiscal în legătură cu lichidarea agentului economic. Agentul economic aflat în proces de lichidare este obligat să prezinte Serviciului Fiscal de Stat darea de seamă la impozitul pe venit pentru perioada fiscală stabilită.

În legea nominalizată, se introduce art. 224¹, conform căruia Serviciul Fiscal de Stat efectuează controlul fiscal în legătură cu lichidarea agentului economic în baza criteriilor de risc, de neconformare fiscală în termen de cel mult 20 de zile lucrătoare de la data prezentării, în prealabil, a dării de seamă cu privire la impozitul pe venit.

Conform art.227¹ al legii nominalizate, obligațiile fiscale în proces de lichidare, restante după lichidarea activelor, se sting de către asociați, acționari, membrii-fondatori în limita răspunderii patrimoniale stabilită de legislație.

Prin legea 104 din 2017, art. 37 din Legea nr. 220/2007 privind înregistrarea de stat se completează cu punctul 6 „ Certificatul privind lipsa restanțelor față de bugetul public național în cazurile stabilite de prezenta lege se emite de către Agenția Servicii Publice în baza informației obținute din sistemul informațional autorizat al infrastructurii” [5].

În prezent, Legea nr.220-XVI din 19 octombrie 2007 „Cu privire la înregistrarea de

The liquidation of enterprises is currently taking place in accordance with the amendments made in June 2017 to the Fiscal Code, regarding the tax period during the decision to liquidate the company, the liquidation payment on the distribution of assets of the liquidated economic agent.

By Law no.104 of June 9, 2017 on amending and completing some legislative acts, a series of amendments to the Fiscal Code referring to the tax regime when companies are liquidated were introduced, there is noted the tax regime that starts from the beginning of the calendar year up to the date of drawing the provisional liquidation balance sheet [5].

The law in question stipulates that if the subject of the taxation, which is in the process of liquidation, did not file the application for the cancellation of VAT registration as a taxpayer in connection with the liquidation until the beginning of the fiscal control, the State Tax Service has the right to cancel the taxpayer's VAT registration.

In the case of liquidation, the cancellation of tax registration as a taxpayer is made on the basis of the request submitted by the taxpayer up to the date of beginning of tax control in connection with the liquidation of the economic agent. The economic agent in liquidation process is obliged to submit to the State Tax Service the income tax report for the established tax period.

The mentioned law introduces art. 224¹, according to which the State Tax Service carries out the fiscal control in connection with the liquidation of the economic agent on the basis of the risk criteria for non-compliance within no more than 20 working days from the date of the presentation of the report on the income tax.

According to art.227¹ of the aforementioned law, the fiscal obligations in liquidation process, outstanding after the liquidation of the assets, are extinguished by associates, shareholders, founding members within the limits of the patrimonial liability established by the legislation.

By law 104 of 2017 art. 37 of the Law no. 220/2007 on the state registration is completed with pt. 6 “The certificate on the lack of arrears to the national public budget in the cases established by the present law shall be issued by the Public Services Agency based on the information obtained from the authorized information system of the infrastructure” [5].

At present, the Law no.220-XVI of October 19, 2007 “on the state registration of legal entities

stat a persoanelor juridice și a întreprinzătorilor individuali” prevede înregistrarea și radierea simplificată a întreprinzătorilor individuali, reducerea actelor necesare radierii, radierea din oficiu a persoanelor juridice inactive.

Ca urmare a îndeplinirii HG nr.597 din 21 octombrie 2009 „Privind unele măsuri de executare a Legii nr.21-XVIII din 18 septembrie 2009”, Agenția Servicii Publice a trecut din subordinea Ministerului Tehnologiilor Informaționale și Comunicațiilor în subordinea Ministerului Justiției.

Pe lângă principalele atribuții pe care le îndeplinește, obiectivul de bază al Agenției Servicii Publice îl constituie optimizarea și simplificarea continuă a procedurii de înregistrare, reorganizare și radiere a persoanelor juridice și a întreprinzătorilor individuali, ajustând-o la standardele UE. Obiectivul menționat este prevăzut în Strategia de reformă a cadrului de reglementare de stat a activității de întreprinzător, aprobată prin HG nr.104 din 01.02.2007, iar acțiunea prioritară în realizarea acestui obiectiv rezidă în implementarea în cadrul Camerei Înregistrării de Stat a documentului electronic și a semnăturii digitale. O altă măsură prioritară în realizarea acestui obiectiv constă în optimizarea procedurilor și lărgirea spectrului de servicii acordate prin intermediul internetului.

Dizolvarea persoanei juridice are ca efect deschiderea procedurii lichidării, cu excepția cazurilor de fuziune și dezmembrare ce au ca efect dizolvarea, fără lichidare.

Persoana juridică inactivă și întreprinzătorul individual inactiv se consideră că și-au încheiat activitatea și sunt radiați din oficiu dacă:

- nu au datorii la bugetul public național, nu dețin mașinile de casă și de control cu memorie fiscală;
- nu sunt fondatori ai unei persoane juridice și nu au filiale și reprezentanțe, organul înregistrării de stat inițiază din oficiu procedura de radiere [3].

Radierea persoanelor juridice din registrul de stat se îndeplinește conform art.25 din Legea nr. 220-XVI din 2007 privind înregistrarea de stat a persoanelor juridice și a întreprinzătorilor individuali. Înregistrarea dizolvării persoanei juridice se efectuează în conformitate cu prevederile art. 89 din Codul civil, conform căruia aceasta are loc: a) la expirarea termenului stabilit pentru durata ei; b) potrivit hotărârii organului ei

and individual entrepreneurs” provides simplified registration and deletion of individual entrepreneurs, reduction of the acts necessary for the deletions, ex officio deletion of inactive legal persons.

As a result of the fulfilment of GD no. 597 of 21 October 2009 “On some measures to enforce Law no.21-XVIII of September 18, 2009”, the Public Services Agency has passed from the subordination of the Ministry of Information Technologies and Communications to the Ministry of Justice.

In addition to its main tasks, the basic objective of the Public Services Agency is to further streamline and simplify the procedure for registration, reorganization and deletion of legal entities and individual entrepreneurs by adjusting it to EU standards. This objective is stipulated in the Strategy for the reform of the regulatory framework for business activity, approved by Government Decision no.104 of 01.02.2007, and the priority action in achieving these objective results in the implementation of the electronic document and digital signature in the State Chamber of Registration. Another priority measure in achieving this goal is to optimize procedures and broaden the spectrum of services provided through the Internet.

The dissolution of the legal person has the effect of opening the liquidation procedure, except for cases of mergers and dismantling which result in dissolution, without liquidation.

The inactive legal entity and the individual idle entrepreneur are deemed to have terminated their activity and are automatically extinguished if:

- have no debts to the national public budget, do not own cash machines and control with fiscal memory;
- are not founders of a legal person and do not have subsidiaries or representations, the State Registration Authority initiates the deregistration procedure ex officio [3].

The deletion of the legal entities from the state register is performed according to art.25 of the Law no. 220-XVI of 2007 on the state registration of legal entities and individual entrepreneurs. The registration of the dissolution of the legal person shall be carried out in accordance with the provisions of art. 89 of the Civil Code, according to which it takes place: a) on the expiry of the term set for its duration; b) at the decision of its competent body; c) the fact that the legal

competent; c) datorită faptului că persoana juridică cu scop nelucrativ sau cooperativa nu mai are niciun participant; d) altor cauze prevăzute de lege sau de actul de constituire [3].

Cererea de dizolvare depusă de organul executiv al persoanei juridice și hotărârea judecătorească constituie temeiuri pentru înregistrarea dizolvării. La data înregistrării dizolvării persoanei juridice, administratorul acesteia devine lichidator, dacă organul competent sau instanța de judecată nu desemnează o altă persoană în calitate de lichidator.

Lichidatorul depune cererea de radiere a persoanei juridice din Registrul de Stat în termenele și în condițiile art.98 din Codul civil, care prevede că, după expirarea termenului de 30 de zile de la data aprobării bilanțului definitiv de lichidare, activele persoanei juridice dizolvate pot fi repartizate persoanelor îndreptățite[6].

Persoana juridică se consideră lichidată din momentul când registratorul adoptă decizia de radiere. În cazul în care, după radierea persoanei juridice din Registrul de Stat, la organul înregistrării de stat a parvenit hotărârea instanței de judecată privind redeschiderea procedurii de lichidare a persoanei juridice, organul înregistrării de stat adoptă, din oficiu, decizia de restabilire a datelor din Registrul de Stat, potrivit situației de până la radierea persoanei juridice. Dacă instanța de judecată desemnează un nou lichidator, în Registrul de Stat, se vor înscrie datele lichidatorului desemnat.

Radierea din Registrul de Stat a persoanei juridice în privința căreia a fost redeschisă procedura de lichidare se efectuează în baza hotărârii instanței de judecată[3].

Articolul 26, al Legii nr.220-XVI din 19 octombrie 2017 privind înregistrarea de stat a persoanelor juridice și întreprinzătorilor individuali alin.1, prevede radierea din oficiu a persoanei juridice inactive și întreprinzătorului individual inactiv, care se consideră că și-au încheiat activitatea. Dacă aceste categorii de antreprenori n-au datorii la bugetul public național, nu dețin casă de marcat control cu memorie fiscală, nu sunt fondatori ai altei persoane juridice și nu au filiale și reprezentanțe, organul înregistrării de stat inițiază, din oficiu, procedura de radiere din Registrul de Stat a persoanei juridice inactive și a întreprinzătorului individual inactiv, adoptând decizia de inițiere a procedurii de radiere. Informația privind lipsa/existența datoriei la bugetul public național se obține de către organul înre-

entity with the non-work aim or the cooperative has no longer any participant; d) other causes provided by law or constitutive act [3].

The dissolution request submitted by the executive body of the legal person and the court decision shall be grounds for the registration of the dissolution. On the date of the registration of the dissolution of the legal person, its administrator becomes a liquidator if the competent body or the court does not designate another person as liquidator.

The liquidator submits the request for deletion of the legal entity from the State Register within the terms and under the conditions of art.98 of the Civil Code, which stipulates that after the expiration of the 30 day term from the date of approval of the final liquidation balance, the assets of the dissolved legal person may be allocated to the entitled persons [6].

The legal person shall be considered as liquidated as soon as the registrar adopts the deletion decision. If, after the deletion of the legal entity from the State Register, the state registration authority has received the court decision on the reopening of the liquidation procedure of the legal person, the state registration body shall adopt, ex officio, the decision to restore the data from the State Register in accordance with the situation until the legal person has been deleted. If the court appoints a new liquidator, the data of the designated liquidator will be entered in the State Register.

Withdrawal from the State Register of the legal entity in respect of which the liquidation procedure has been reopened shall be carried out on the basis of the judgment of the court [3].

Article 26 of the Law no.220-XVI of October 19, 2017 on the state registration of legal persons and individual entrepreneurs, par. 1 provides for the ex officio removal of the inactive legal entity and of the inactive individual entrepreneur who are considered to have completed their activity. If these categories of entrepreneurs do not have debts to the national public budget, they do not own cash and control machines with fiscal memory, they are not founders of another legal entity and have no branches and representatives, the state registration body initiates ex officio the cancellation procedure from the State Register of the inactive legal entity and of the inactive individual entrepreneur, adopting the decision to initiate the deletion procedure. The information on the lack / existence of the debt to the national public budget is obtained by the state registration

gistrării de stat din sistemul informațional automatizat al Inspectoratului Fiscal Principal de Stat „Contul curent al contribuabilului” [3].

Concluzii.

1. Legislația Republicii Moldova fortifică reglementarea activității de întreprinzător prin introducerea ghișeului unic pentru a ușura munca întreprinzătorului de a obține un act permisiv de la autorități publice în privința: eliberării unui act permisiv determinat, inițierea sau încetarea unui tip de activitate, inițierea/ încetarea activității de întreprinzător.

2. Ca rezultat, au fost create centre unice de depunere a cererilor și eliberare a actelor de înregistrare a agenților economici la filialele Camerei. A fost organizată activitatea filialelor CIS conform principiului ghișeului unic în privința obținerii avizelor și informațiilor necesare pentru înregistrarea de stat de la autoritățile publice, precum și remiterea acestor autorități, prin intermediul rețelelor electronice, a informațiilor privind înregistrarea de stat, fără implicarea, în acest proces, a solicitantului înregistrării.

3. Activitatea în regimul stabilit permite efectuarea verificării identității persoanei în Registrul de stat al populației, controlul existenței datoriilor fondatorilor față de bugetul public național, aprobarea denumirii întreprinderii la Centrul Național de Terminologie, atribuirea codurilor statistice, luarea în evidență de către Inspectoratul Fiscal Principal de Stat, Biroul Național de Statistică, Casa Națională de Asigurări Sociale și Compania Națională de Asigurări în Medicină, preluarea avizelor pentru Monitorul Oficial al Republicii Moldova.

4. Odată cu implementarea „ghișeului unic” și modificărilor operate în actele legislative și normative, Camera Înregistrării de Stat a întreprins un șir de acțiuni, care au simplificat la maximum procedura înregistrării unei întreprinderi, ce a dus la: reducerea circuitului de documente-suport de hârtie, a numărului de acte prezentate pentru înregistrare, a costurilor și termnelor de înregistrare. În prezent, procesul de înregistrare și inițiere a unei afaceri durează, în Republica Moldova, maximum 5 zile lucrătoare, iar la solicitare înregistrarea are loc într-o zi sau în 4 ore. Astfel, pe parcursul anului 2015, au fost înregistrate 5985 de persoane juridice și întreprinzători individuali, dintre care 2111(35%) în regim de 24 ore și 472(8%) în regim de 4 ore.

5. Pe parcursul ultimilor ani, Parlamentul Republicii Moldova a adoptat un șir de legi ce

body from the automated information system of the Main State Tax Inspectorate “Current account of the taxpayer” [3].

Conclusions.

1. The legislation of the Republic of Moldova strengthens the regulation of the entrepreneurial activity by introducing the single desk in order to facilitate the entrepreneur’s work to obtain a permissive act from the public authorities regarding: the issuance of a certain permissive act, the initiation or termination of a type of activity, the initiation/ termination of entrepreneurial activity.

2. As a result, unique centres for filing applications and issuing registration documents to economic agents at the Chamber’s subsidiaries were created. The activity of the SCR subsidiaries was organized according to the single desk principle in order to obtain the necessary opinions and information for the state registration from the public authorities, as well as transmitting to these authorities through the electronic networks, information on the state registration without involving the registration applicant in this process.

3. The activity under the established regime allows to verify the identity of the person in the State Register of the population, to control the existence of the founders’ debts to the national public budget, to approve the name of the enterprise at the National Terminology Centre, to assign the statistical codes, to register at the Main State Tax Inspectorate, The National Bureau of Statistics, the National Office of Social Insurance and National Health Insurance Company, taking over the notifications for the Official Gazette of the Republic of Moldova.

4. At the same time, with the implementation of the “single desk” and the modifications made in the legislative and normative acts, the State Chamber of Registration took a number of actions that simplified the procedure of registering an enterprise to the maximum, which led to: reducing the circuit of paper-format documents, of the number of documents submitted for registration, costs and registration deadlines. The process of registering and starting a business lasts in the Republic of Moldova today for a maximum of 5 business days, and at the request, the registration takes place in 1 (one) day or 4 hours. Thus, during the year 2015, 5985 legal persons and individual entrepreneurs were registered, of which 2111 (35%) were registered in 24 hours and 472 (8%) in 4 hours.

vizează întărirea pozițiilor ghișeului unic în ceea ce privește înregistrarea și lichidarea persoanelor juridice și întreprinzătorilor individuali, prin care au fost excluse un șir de avize solicitate pentru înregistrarea afacerii, s-a completat Registrul de stat cu date informaționale, prezentarea de către IFPS organului înregistrării de stat a informației despre persoanele juridice inactive pentru radierea din registru, în legislație și-au făcut loc definițiile persoanelor juridice inactive, taxele pentru înregistrarea de stat, precum și un șir de măsuri pentru îmbunătățirea mediului de afaceri în sectoarele economiei.

6. Înregistrările mai masive, în ultimii ani, au reușit ca, în structura numărului de întreprinderi înregistrate, în medie, pe anii 2013 – 07.2017, să predomine înregistrările în filiala Chișinău a Camerei Înregistrării de Stat în proporție de 63%, în timp ce, în filialele din republică, înregistrările au constituit 37%.

7. În privința radierii întreprinderilor din Registrul CIS, cadrul legal, în ultimii ani, a fost îmbunătățit considerabil.

5. Over the past few years, the Parliament of the Republic of Moldova has adopted a series of laws aimed at strengthening the positions of the single desk for the registration and liquidation of legal entities and individual entrepreneurs through which: a series of notifications required for the registration of the business were excluded, the State Register was filled in with information data, the presentation by MSTI to the state registration authority of the information on inactive legal entities for deletion from the register. The definitions of inactive legal entities, state registration fees, as well as a series of measures to improve the business environment in the sectors of the economy have found their places in the legislation.

6. The massive registrations in recent years have made it possible that in the number of enterprises registered on average during the years 2013 – 07.2017 to prevail registrations in the Chisinau branch of the State Chamber of Registration with the proportion of 63%, while in the branches in the republic they accounted for 37%.

7. With regard to the deletion of enterprises from the SCR Register, the legal framework in recent years has been considerably improved.

Bibliografie/Bibliography:

1. HG nr. 1469 din 30.12.2016. „Cu privire la aprobarea Regulamentului cu privire la organizarea și funcționarea ghișeului unic pentru autorizarea lucrărilor în construcție.
2. Legea nr.153 din 01.07.2016 Cu privire la unele modificări și completări la Legea nr.231 din 23 septembrie 2010 cu privire la comerțul interior.
3. Legea nr. 220 – XVI din 19 octombrie 2007 privind înregistrarea de stat a persoanelor juridice și întreprinzătorilor individuali.
4. Legea nr.235 din 20.07.2006 cu privire la principiile de bază de reglementare a activității de întreprinzător.
5. Legea nr. 104 din 9 iunie 2017 pentru modificarea și completarea unor acte legislative.
6. Codul civil al Republicii Moldova, Chișinău 2015.
7. Raportul privind activitatea Ministerului Economiei pe anul 2009 <http://www.mec.gov.md/ro/content/rapoarte-de-activitate>.
8. MEC. „Informație privind implementarea Programului de stat de susținere a sectorului întreprinderilor mici și mijlocii. [http://www.mec.gov.md/ro/content/valeriu-lazar-foaia-de-parcurs-pentru-eliminarea-constrangerilor-pentru-mediul-de-afaceri\(gheul-unic\)](http://www.mec.gov.md/ro/content/valeriu-lazar-foaia-de-parcurs-pentru-eliminarea-constrangerilor-pentru-mediul-de-afaceri(gheul-unic)).

658.141:658.115.33(478)

CONSIDERAȚII PRIVIND CAPITALUL PROPRIU AL SOCIETĂȚII PE ACȚIUNI

*Conf. univ. dr. Nelea CHIRILOV, ASEM
chirilovnv@gmail.com*
Conf. univ. dr. Natalia ȚIRIULNICOVA, ASEM

O condiție indispensabilă pentru dezvoltarea economică a societăților pe acțiuni o reprezintă formarea unui capital propriu suficient pentru asigurarea prestigiului lor pe piața de capital și obținerea încrederii investitorilor în perspectivele de dezvoltare strategică.

În prezent, în literatura de specialitate autohtonă și internațională, nu s-a investigat suficient și sub aspect complex conținutul economic al capitalului propriu al societăților pe acțiuni. În acest context, în acest articol, este prezentată examinarea abordărilor raportate la conținutul economic al conceptului privind capitalul propriu, precum și analiza teoretico-științifică a opțiunilor de definire și a funcțiilor acestuia. În baza investigațiilor efectuate, s-au identificat și examinat cinci grupe de caracteristici ale esenței capitalului propriu, precum și s-a fundamentat științific noțiunea de „capital propriu al societății pe acțiuni”. În plus, rațiunea fundamentală a acestui articol ține de dezvoltarea economică a societăților pe acțiuni din Republica Moldova.

***Cuvinte-cheie:** capital propriu, societate pe acțiuni, active nete, sursă proprie de finanțare.*

JEL: M 40, M 49.

Introducere.

Cercetarea științifică a conținutului economic al conceptului privind capitalul propriu este determinată de importanța formării și utilizării capitalului propriu pentru adoptarea unor decizii tactice, operaționale și strategice, legate de: aprecierea atractivității acțiunilor emise de societatea pe acțiuni și riscului de investire în titlurile de valoare emise; elaborarea proiectelor de investiții în activele imobilizate și circulante ale societății pe acțiuni; stabilirea nivelului de îndatorare, la care poate apela societatea pe acțiuni, astfel, încât acesta să nu se reflecte negativ asupra echilibrului financiar; examinarea alternativelor de finanțare pe seama emisiunii

658.141:658.115.33(478)

REFLECTIONS ON JOINT-STOCK COMPANY EQUITY

*Assoc. Prof., PhD Nelea CHIRILOV, ASEM
chirilovnv@gmail.com*
Assoc. Prof., PhD Natalia TIRIULNICOVA, ASEM

An indispensable premise for the economic development of joint-stock companies is getting sufficient equity capital to ensure their prestige on the capital market and to gain investors' confidence in the strategic development prospects.

At present, the economic aspect of the joint stock companies' equity capital has not been analysed sufficiently and thoroughly, neither in the national, nor in the international specialty literature. In this context, this article considers various approaches to the economic content of the concept of equity, as well as the theoretical and scientific analysis of the definitions (perspectives) and their functions. The research carried out identified and studied 5 groups of characteristics related to the essence (meaning) of equity; additionally a scientific foundation for the notion of "equity of the joint-stock company" has been laid down. Additionally, the main reason of this article is linked with economical development of joint-stock company in the Republic of Moldova.

***Key words:** equity, joint-stock company, net assets, a self-financing source.*

JEL: M 40, M 49.

Introduction.

The scientific research of the equity capital economic concept is determined by the importance of gaining equity capital and using it in taking some tactical, operational and strategic decisions related to: appreciating the attractiveness/value of the shares issued by the joint stock company and the risk of investing in the issued securities; elaborating investment projects in the joint stock company's fixed and current assets; determining the level of indebtedness which might be reached by the joint stock company so that it does not affect negatively its financial balance; examining funding alternatives based on the issue of securities compared to other options; determining and assessing the feasibility of the

valorilor mobiliare în comparație cu alte variante; determinarea și aprecierea caracterului adecvat al politicii de dividende promovate de societatea pe acțiuni etc.

Desfășurarea activității economico-financiare a unei societăți pe acțiuni este condiționată de existența factorilor de dezvoltare, în cadrul cărora capitalul deține un loc esențial.

Teoria și practica economică au fost și continuă să fie preocupate de conceptul de capital. Conținutul și sfera conceptului de capital fac obiectul unor ample dezbateri atât politico-ideologice, cât și metodologice-științifice.

Actualmente, ca urmare a aprofundării și extinderii abordării conceptului de capital, există o varietate de termeni economici, în componența cărora figurează și cel de capital.

Metode aplicate.

În vederea realizării scopului propus, au fost utilizate următoarele metode de cercetare științifică: metoda dialectică, metoda de analiză a literaturii de specialitate în domeniul cercetat, metoda comparativă, inducția și deducția, abstracția științifică etc. Metoda logică și-a regăsit expresia în cercetarea conceptului de capital propriu, de la simplu la complex. Metodele aplicate au permis o analiză mai profundă a conceptului de capital propriu.

Rezultate și discuții:

Conținutul și sfera conceptului de capital

Deoarece utilizatorii termenilor, care includ și conceptul de capital, nu întotdeauna sunt de acord cu conținutul și sfera de cuprindere ale acestor noțiuni, în domeniul economic, se întâlnesc frecvent două situații:

1. *Utilizarea unor termeni diferiți pentru identificarea acelorași conținuturi economice*, în particular: capitalul statutar sau capitalul social, capitalul financiar sau capitalul propriu, capitalul economic sau valoarea activelor disponibile etc.

2. *Indicarea aceleiași termen pentru conținuturi economice diferite*. De exemplu, profesorul universitar Lazăr Cistelean, în prefața lucrării „Costul capitalului”, a autorului Gheorghe Gavrilăș, menționează: „Capitalul reprezintă o categorie economică cu caracter istoric, fiind definit, ca stoc de valori sau ca active, care, prin implicarea în circuitul economic, poate genera venituri pentru posesori” [6, p.9], la care se aliază și opinia cercetătorului științific Camelia Oprean, care consideră că „conceptul de capital cuprinde ansamblul bunurilor posedate de un

dividend policy promoted by the joint stock company, etc.

The economic and financial activity of a joint-stock company is conditioned by the existence of the factors of development, among which the capital holds an essential place.

The concept of capital has been and is still the focus of the economic theory and practice. The content and area of the concept “equity” generate considerable debates both of political-ideological and methodological-scientific nature.

At present, further to a thorough and extensive approach to the concept of capital, there has been identified a variety of economic terms, among which capital is also to be found.

Applied methods.

In order to achieve the proposed goal, the following methods of scientific research were used: the dialectical method, the method of literature analysis in the researched field, the comparative method, induction and deduction, scientific abstraction, etc. The logical method has found its expression by researching the concept of equity, from simple to complex. The applied methods allowed a deeper analysis of the concept of equity.

Results and discussions:

The content and area of the concept of capital

Due to the fact that users of the terms, including of the concept of capital, do not always approve of the content and the area of coverage of these notions, the economic domain often generates two situations:

1. *Using some different terms to identify similar economic contents*, particularly: statutory capital or social capital, financial capital or equity, economic capital or the value of available assets etc.

2. *Using the same term for different economic contents*: for ex., the university professor Lazar Cistelean, in the preface of the work “The cost of capital”, written by Gheorghe Gavrilăș, mentions that “the capital represents an economic category with a historic nature defined as a stock of values or as assets that can be involved in the economic circuit, thus generating income for holders/owners” [6, p.9]. At the same time, we can further refer to the opinion of the scientific researcher Camelia Oprean who believes that “the concept of capital entails the range of assets

individ sau de o societate” [8, p.28]. Astfel definit, capitalul este egal cu mărimea activelor entității. Totodată, un grup de cercetători științifici români, sub coordonarea profesorului universitar Mihai Ristea susțin: „Capitalurile întreprinderii, ca surse de finanțare cu caracter stabil, reprezintă echivalentul valoric al resurselor investite în active de proprietari (capitaluri proprii) sau terțe persoane (datorii pe termen lung și mediu)” [11, p.69]. În aceeași ordine de idei, conferențiarul universitar român, Radu Bălună, afirmă: „Capitalurile reprezintă echivalentul valoric al resurselor investite în active de proprietari (capitaluri proprii) sau terțe persoane (datorii pe termen lung și scurt)” [1, p.33]. De aceeași părere sunt și economiștii români Marius Dumitru Paraschivescu și Florin Radu, care definesc capitalul ca „totalitatea surselor de finanțare stabile, pe care întreprinderea le poate utiliza în scopul procurării de active necesare existenței și funcționării pe durata ei de viață” [9, p.21]. Aceeași părere o împărtășește și profesorul universitar român Ion Bucur, considerând că: „în sensul cel mai general, prin capitaluri, în contabilitate, se înțelege totalitatea surselor de care dispune o întreprindere pe termen mediu și lung și pe care le utilizează în activitatea pe care o desfășoară” [3, p.83].

Din cele prezentate, observăm că noțiunea de capital este abordată sub două aspecte diferite: ca formă de manifestare și ca sursă de finanțare, sau prin prisma elementelor de activ și pasiv din bilanț. În această ordine de idei, economistul român Mihaela-Brândușa Tudose menționează că „în momentul înființării, întreprinderea dispune de două forme de capital: economic și social”, „adică acel capital prezentat ca aport de diferite persoane fizice sau juridice” [14, p.20].

După părerea noastră, din punct de vedere financiar-contabil, prin noțiunea generală de capital, trebuie delimitate sursele de finanțare ale activelor, care includ: sursele proprii (capitalul propriu) și sursele împrumutate (datorii pe termen lung și cele curente).

În contextul celor prezentate anterior, este justificată și, concomitent, foarte importantă cercetarea abordărilor conceptuale privind conținutul capitalului propriu, deoarece acesta constituie o sursă de finanțare stabilă a societății pe acțiuni.

Particularitățile conceptului financiar și fizic al capitalului

Analizând conținutul pct. 4.57 al Cadrelui general conceptual pentru raportarea financiară,

held/owned by an individual or by a society” [8, p.28]. These definitions imply that capital equals the extent of the assets of an entity. Furthermore, a group of Romanian scientific researchers, under the guidance of the university professor Mihai Ristea, state that “a company’s capital as sustainable sources of financing represents the value equivalent of the resources invested in assets by owners (equity) or third parties (long-term and medium-term debts)” [11, p.69]. On the other hand, the Romanian Associate professor Radu Baluna states that “capital represents the value equivalent of the resources invested in assets by owners (equity) or third parties (long-term debts and short-term debts)” [1, p.33]. The same opinion is shared by the Romanian economists Marius Dumitru Paraschivescu and Florin Radu, who define capital as “the number of sustainable sources of financing that a company can apply to purchase assets required for existence and functioning during its lifecycle” [9, p.21]. The same opinion is supported by the Romanian Professor Ion Bucur who considers that “generally speaking, capital, in accounting, represents all the medium and long-term sources that a company can apply during its activity” [3, p.83].

The above-mentioned imply that the notion of capital is tackled under two different aspects: as a form of manifestation and a source of financing or from the perspective of assets and liabilities in the balance sheet. Thus, the Romanian economist Mihaela-Brindusa Tudose mentions that “upon the start-up, the company has two types of capital: economic capital and statutory capital”, “i.e. the capital that different natural persons or legal entities contribute with” [14, p.20].

In our opinion, from the financial and accounting point of view, the general notion of capital entails sources of asset financing that include: one’s own sources (equity) and borrowed sources (long-term debts and current debts).

That is the reason why it is very important to research conceptual approaches to the content of equity, because the latter represents a sustainable source of financing of the joint-stock company.

Features of financial concept and physical concept of capital

When analysing item 4.57 of the General conceptual framework for financial reporting, we can state that the definition of the term “capital”

putem afirma că, în definierea noțiunii de capital, se confruntă două concepte, *conceptul financiar* și cel *fizic* [4]. Conform *conceptului financiar*, capitalul este sinonim cu activele nete sau cu capitalurile proprii ale entității. Conform *conceptului fizic*, capitalul reprezintă capacitatea de producție a entității, exprimată în unități de producție pe zi. În acest context, un grup de cercetători științifici români, sub coordonarea profesorului universitar Mihai Ristea, menționează: „capitalul financiar este un concept propriu opticii financiare și patrimoniale”, dar „capitalul fizic pornește de la categoria de capitaluri permanente (capital propriu + datorii pe termen lung) și are în vedere reconstruirea, în plan fizic, a capacității de exploatare a capitalului” [11, p.31].

În funcție de aceste două concepte de capital – financiar și fizic, Cadrul general conceptual pentru raportarea financiară diferențiază și conceptele de menținere a capitalului, și anume: *menținerea capitalului financiar* și *menținerea capitalului fizic* [4]. Conceptele de menținere a capitalului pornesc de la premisa că orice bază de evaluare folosită trebuie să permită menținerea capacității de finanțare a capitalului.

Potrivit actelor normative contabile menționate mai sus, opțiunea unei entități din Republica Moldova, pentru cel mai potrivit concept, trebuie să aibă în vedere necesitățile utilizatorilor situațiilor financiare. Totodată, trebuie menționat că Standardul Național de Contabilitate (SNC) „Capital propriu și datorii” [12], SNC „Prezentarea situațiilor financiare” [13] și Planul general de conturi contabile [10] tratează conceptul de menținere a capitalului financiar, ceea ce ne permite să menționăm că societățile pe acțiuni din Republica Moldova au posibilitatea să aplice numai acest concept.

Caracteristici specifice capitalului propriu al societății pe acțiuni

În continuare, pentru a aprofunda conținutul economic al conceptului de capital propriu, considerăm necesară examinarea caracteristicilor principale ale capitalului propriu (figura 1). Caracteristicile recomandate de autori disting capitalul propriu ca: *obiect al conducerii economice; valoare economică acumulată; sursă generatoare de venituri; obiect al relațiilor de piață; purtător al factorului de risc.*

tackles two concepts: the *financial concept* and the *physical concept* [4]. According to the *financial concept*, capital is synonymous with the net assets or the company's equity. According to the *physical concept*, capital represents the production capacity of the company, expressed, for example, in units of production per day. In this context, a group of Romanian scientific researchers, under the supervision of the university lecturer Mihai Ristea, mentions that “the financial capital is a concept belonging to company's finances and assets”, but “the physical capital originates from the category of permanent capital (equity + long-term debts) and implies physical reconstructions of the capacity to exploit capital” [11, p.31].

Depending on these two concepts of capital – financial and physical, the General conceptual framework for financial reporting, distinguish the concepts of retaining capital, i.e. *retaining the financial capital and retaining the physical capital* [4]. The concepts of retaining capital sustain primarily the fact that any ground used for evaluation must enable retention of the capacity to finance capital.

According to the above-mentioned accounting documents, an entity from the Republic of Moldova must opt for the most adequate concept in accordance with the needs of the users of the financial situations. Moreover, it should be mentioned that the National Accounting Standard (NAS) “Equity and debts” [12], NAS “Presenting the financial situations” [13] and the General Plan of Accounts [10] tackles the concept of retaining financial capital that enables us to state that joint-stock companies from the Republic of Moldova have the possibility to apply only this concept.

Specific characteristics of the joint-stock company's equity

Furthermore, in order to provide a deeper economic content for the concept of equity, it is necessary to examine the main characteristics of equity which are depicted in figure 1. The characteristics recommended by the authors distinguish equity as the *subject of economic management; accrued economic value; source of income; subject of market economy relations; risk bearer.*

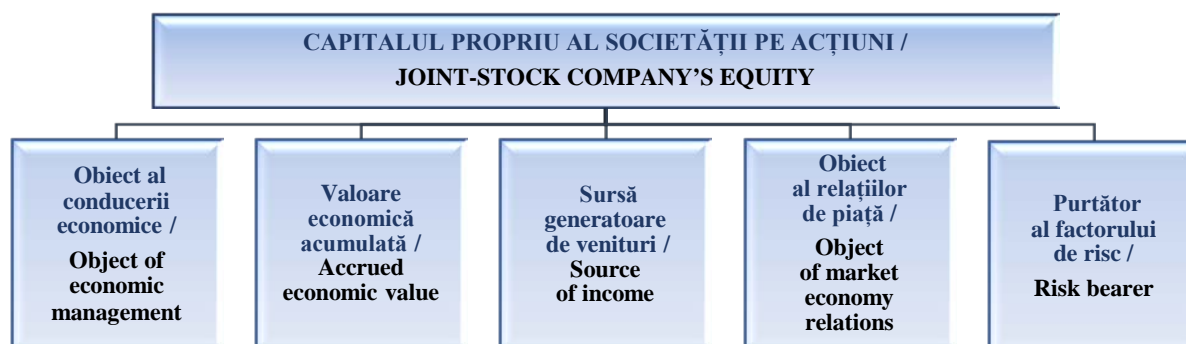

Figura 1. Principalele caracteristici ale capitalului propriu al societății pe acțiuni /
Figure 1. The main characteristics of the joint-stock company's equity

Sursa: elaborată de autori / Source: Drawn up by the authors

- *Capitalul propriu ca obiect al conducerii economice.* În lucrările economiștilor contemporani, esența capitalului propriu constă în mai multe noțiuni: bogăție, valoare economică, resurse economice, factor economic etc. Cu alte cuvinte, capitalul propriu poate fi tratat ca o categorie economică ce se manifestă în sfera relațiilor economice și sociale. Considerăm că *capitalul propriu ca obiect al conducerii economice, caracterizează gradul de încredere în societatea pe acțiuni, obiectul relațiilor economice și condițiile acestora, capacitatea societății pe acțiuni de a conlucra etc.*

▪ *Capitalul propriu ca valoare economică acumulată.* În această calitate, capitalul propriu constituie o rezervă a valorii economice acumulate. Evident, creșterea valorii economice acumulate a capitalului propriu determină creșterea valorii de piață a societății, care conduce la o continuă creștere a averii acționarilor. Din punctul nostru de vedere, *capitalul propriu, ca valoare economică acumulată reprezintă o măsură a performanței societății pe acțiuni ce ține direct de crearea de valoare pentru acționari.*

▪ *Capitalul propriu ca sursă generatoare de venituri.* Acționarii sunt dispuși să facă o investiție riscantă în acțiuni, numai dacă se așteaptă să fie compensați printr-un venit superior. După părerea noastră, prin *capitalul propriu, ca sursă generatoare de venituri, se înțeleg veniturile primite sau*
- Equity as the object of economic management.* The works of modern economists treat equity through a number of notions: wealth, economic value, economic resources, economic factor, etc. In other words, equity can be defined as an economic category which is found in economic and social relations. We believe that *equity as the subject/object of economic management depicts the degree of reliability in the joint-stock company, the object of economic relations and their conditions, the ability of the joint-stock company to interact (co-work) etc.*

▪ *Equity as the accrued economic value.* In this capacity, equity is viewed as a reserve of the accrued economic value. It is obvious that an increase of the accrued economic value of equity determines the increase of the company's market value which further leads to a sustainable growth of the shareholders' wealth. From our point of view, *equity as an accrued economic value is a measure of the joint-stock company's performance directly related to the creation of value for shareholders.*

▪ *Equity as the source of income.* The shareholders are willing to make a risky investment in shares, only if they expect to be rewarded by the highest income. In our opinion, *equity as a source of income represents received income or income to be received by the company and shareholders*

care urmează să fie primite de către societate și acționari din utilizarea eficientă a capitalului propriu. Aceasta ne permite să menționăm că propriul capital al societății pe acțiuni comportă un caracter creativ, adică se autovalorifică în procesul utilizării eficiente.

- Capitalul propriu ca obiect al relațiilor de piață. Capitalul propriu, ca obiect al relațiilor de piață, nu se limitează doar la relațiile de pe piața financiară. După părerea noastră, capitalul propriu, ca obiect al relațiilor de piață, reprezintă totalitatea relațiilor dintre societatea pe acțiuni și acționarii săi, precum și a raporturilor dintre societatea pe acțiuni și alte persoane fizice și juridice privind emisiunea, plasarea și tranzacționarea acțiunilor; evaluarea patrimoniului societății pe acțiuni în scopul acționării, privatizării, vânzării, moștenirii; evaluarea pachetelor de acțiuni pentru răscumpărare etc.
- Capitalul propriu ca purtător al factorului de risc. Capitalul propriu este un capital cu risc, fiindcă nu există nicio garanție cu privire la remunerarea lui. Unele elemente, care compun capitalul propriu, de exemplu, capitalul social format din acțiuni preferențiale cu dividende fixate, nu sunt urmărite de aceleași riscuri, dacă se are în vedere o prioritate în distribuirea dividendelor și în ordinea de rambursare, în caz de lichidare etc. În opinia noastră, capitalul propriu, ca purtător al factorului de risc, ține de posibilitatea societății pe acțiuni să acopere pierderile generate sau posibilitatea micșorării profitului așteptat, de posibilitatea pierderii totale sau parțiale a capitalului investit de acționari, cu probabilitatea neexecutării, de către societate, a obligațiilor sale față de acționari etc.

Generalizând cele expuse, conchidem că abordările examinate relevă trăsăturile caracteristice ale capitalului propriu, din diferite puncte de vedere, ce sunt strâns legate și cer o reflectare completă pentru formularea unei definiții mai ample a capitalului propriu al societății pe acțiuni.

Opticile de definire și funcțiile capitalului propriu

Din cele relatate până acum, se poate menționa că, actualmente, există optici diferite

further to the efficient usage of equity. This enables us to state that the joint-stock company's equity has a creative nature, i.e. it capitalizes by itself in the process of an efficient usage.

- Equity as the object of market economy relations does not limit only to the relations on the financial market. To our mind, equity as the object of market economy relations, represents all the relations between the joint-stock company and its shareholders, as well as the relations between the joint-stock company and other natural persons and legal entities with regard to the issue, investment and trade of shares; assessment of the joint-stock company's assets in order to act, privatize, sell, inherit; assessment of the stock to be repurchased etc.
- Equity is a risk-bearing capital, as there is no guarantee for its remuneration. Some of its elements, for ex. the statutory capital made up of preferred shares with fixed dividends do not bear similar risks, if we refer to precedence in distributing dividends and reimbursing in case of liquidation etc. From our viewpoint, equity as a risk bearer is related to the joint-stock company's ability to cover incurred losses, its ability to decrease the expected profit, to lose fully or partially the shareholders' invested capital, a potential failure of the company to honor its obligations towards its shareholders etc.

Summing up the above-related, concerning the approaches to the main characteristics of equity, we conclude that the approaches under discussion reveal the characteristics of equity from different perspectives that are closely interrelated and call for a full treatment in order to generate a more ample definition of the joint-stock company's equity.

The perspectives to define equity and its functions

Taking into account the above-mentioned so far, we can point out the fact that, at present, there are different views on the concept of equity. This concept is applied with various meanings

asupra conceptului de capital propriu. Acest concept este folosit cu semnificații foarte diverse atât în literatura științifică, cât și în practica economică. Pentru a realiza un minimum de rigoare științifică, este necesară sublinierea opticii, din care este definit capitalul propriu. Din punctul nostru de vedere, se pot distinge următoarele optici de definire a capitalului propriu al societății pe acțiuni: optica contabilă, optica juridică, optica economică și optica financiară.

În *optica juridică*, capitalul propriu al societății pe acțiuni poate fi privit ca ansamblul drepturilor de proprietate, pe care le dețin și de care beneficiază acționarii. Această definiție se poate completa cu părerea cercetătorului științific român Mihaela-Brândușa Tudose, care consideră că, din punct de vedere juridic, capitalul propriu „reprezintă primul indiciu al garanției pentru terțe persoane” [14, p.25].

În *optica contabilă*, capitalul propriu al societății pe acțiuni rezidă în sursele proprii de finanțare a societății pe acțiuni, înscrise în pasivul bilanțului și constituite prin aportul acționarilor, prin autofinanțare și din alte surse nerambursabile.

În opinia noastră, legătura dintre optica contabilă și cea juridică este foarte bine evidențiată, deoarece contabilitatea a fost și rămâne, mai mult sau mai puțin, marcată de conceptele juridice. De exemplu, structura capitalului social ilustrează aportul fiecărui acționar la formarea capitalului social al societății pe acțiuni, aceasta determinând condițiile de exercitare a puterii și servind ca bază de repartizare a profitului net.

În *optica economică*, capitalul propriu al societății pe acțiuni constituie o categorie economică ce poate fi privită atât din punctul de vedere al provenienței (capital social și suplimentar, rezerve, profit nerepartizat (pierdere neacoperită), alte elemente de capital propriu), cât și din punctul de vedere al repartizării profitului. În acest context, economistul român Dorel Berceanu susține că „recurgerea la capitaluri proprii antrenează o constrângere economică, în sensul că impune firmei o anumită remunerare a acționarilor sau asociaților săi, ca o premisă a unei viitoare posibilități de finanțare prin capitaluri proprii. Această remunerare se realizează prin vărsarea de dividende” [2, p.213].

În *optica financiară*, capitalul propriu al societății pe acțiuni indică posibilitățile de

both in scientific literature and economic practice. To achieve a minimum of scientific accuracy, it is necessary to emphasize the perspective that equity is defined from. In our opinion, one can distinguish the following views to define the joint-stock company's equity: accounting, legal, economic and financial.

From *legal perspective*, the joint-stock company's equity can be seen as all the ownership rights that shareholders have and enjoy. This definition may further be supported by the opinion of the Romanian scientific researcher Mihaela-Brandusa Tudose, who considers that legally, equity “represents the first sign of guarantee for third parties” [14, p.25].

From *accounting perspective*, the joint-stock company's equity represents the joint-stock company's own sources of financing, registered in the liabilities of the balance sheet and raised through shareholders' contribution, self-financing and other non-reimbursable sources.

We believe that there is an obvious connection between the accounting and the legal perspectives as accounting has always been, more or less, marked by legal concepts. For instance, the structure of the statutory capital shows each shareholder's contribution to the joint-stock company's statutory capital and determines the conditions under which power is exercised and the net profit is distributed.

From *economic perspective*, the joint-stock company's equity is an economic category that can be regarded both from its origin point of view (statutory capital and supplementary capital, reserves, retained profit (uncovered loss), other elements of equity) and from the perspective of profit distribution. In this context, the Romanian economist Dorel Berceanu claims that “using shareholders' equity leads to an economic constraint, i.e. the firm must reward financially its shareholders or associates, as a reason for an ultimate possibility to finance through equity. This remuneration is carried out through dividend payment” [2, p.213].

From *financial perspective*, the joint-stock company's equity reveals the possibilities to finance the company's economic and financial activity by means of its own sources of financing.

finanțare a activității economico-financiare a societății pe seama surselor de finanțare proprii.

Din cele prezentate mai sus, reiese că există diferențe între opțiunile de definire a capitalului propriu al societății pe acțiuni. După părerea noastră, alegerea opțiunii de abordare a capitalului propriu trebuie să se efectueze în funcție de obiectivele urmărite de utilizatorii de informații.

Conținutul capitalului propriu poate fi examinat, într-un mod mai riguros, făcându-se referință la funcțiile fundamentale pe care le îndeplinește și care vor fi cercetate în continuare. Astfel, economistul român Gheorghe Manolescu susține: „capitalurile proprii au două funcții: să finanțeze o parte a investiției; să servească drept garanție creditorilor întreprinderii, care finanțează cealaltă parte” [7, p.240]. O abordare mai largă a funcțiilor capitalului propriu este prefigurată de către savantul rus O.V. Efimova, care distinge patru funcții ale capitalului propriu: a) *operativă* – ce constă în menținerea unei activități continue; b) *de protecție* – orientată spre apărarea capitalului creditorilor și acoperirii pierderilor; c) *de repartizare* – ce rezidă în participarea la repartizarea profitului; d) *de reglementare* – referitoare la participarea anumitor subiecți (persoane fizice și juridice) la conducerea entității [5, p.252].

După părerea noastră, funcția esențială a capitalului propriu al societății pe acțiuni constă în asigurarea autonomiei financiare a societății pe acțiuni, deoarece permite libertatea de acțiune a societății pe acțiuni; conferă societății pe acțiuni un mare grad de independență privind alegerea investițiilor; permite diminuarea gradului de îndatorare și, implicit, reducerea cheltuielilor financiare; asigură accesul pe piața de capital și atragerea investitorilor etc.

Concluzii.

Generalizând cele prezentate mai sus, referitor la abordările privind esența capitalului propriu, caracteristicile principale ale capitalului propriu, opțiunile de definire a capitalului propriu și la funcțiile capitalului propriu, considerăm că o definiție sugestivă a capitalului propriu al societății pe acțiuni trebuie să conțină următoarele aspecte:

- în primul rând, faptul că acesta **reprezintă o categorie economică**;
- în al doilea rând, **capitalul propriu este una din sursele de finanțare, pe termen lung, a activității economico-**

Thus, the above interpretations indicate that there are different perspectives to define the joint-stock company's equity. In our opinion, the choice of the perspective to treat equity must comply with information users' objectives.

The content of equity may be considered accurately referring to the fundamental functions that are carried out by equity and further researched. Thus, the Romanian economist Gheorghe Manolescu states that “equity has two functions: *to finance* a part of the investment; *to serve as security* for the company's creditors who finance the remaining part” [7, p.240]. A larger approach to the functions of equity is applied by the Russian scientist O.V. Efimova who distinguishes four functions of equity: a) *operational* – to ensure on-going activity; b) *security* – to protect creditors' capital and cover losses; c) *distribution* – to participate at profit distribution; d) *regulatory* – to enable certain subjects (legal entities and natural persons) to run the entity [5, p.252].

From our viewpoint, the essential function of the joint-stock company's equity is to *ensure the joint-stock company's financial autonomy*, because it allows for freedom of action, allocates the joint-stock company a high degree of independence with regard to the choice of investments, enables a lower degree of indebtedness, and implicitly, lower financial costs, allows for access to the capital market and draws investors etc.

Conclusions.

Summing up the above-related concerning the approaches to the essence of equity, the main characteristics of equity, the perspectives to define equity and its functions, we suggest to include the following aspects into the definition of the joint-stock company's equity:

- firstly, it **represents an economic category**;
- secondly, **equity is one of the sources of long-term financing of the joint-stock company's economic and financial activity**;
- thirdly, it is necessary to emphasize the fact that **equity is raised through shareholders' contributions, self-financing and other non-reimbursable sources**;
- fourthly, it must **ensure financial auto-**

financiare a societății pe acțiuni;

- în al treilea rând, este necesară evidențierea faptului că acesta se constituie prin aporturile acționarilor, prin autofinanțare și din alte surse nerambursabile;
- în al patrulea rând, trebuie să asigure autonomie financiară și majorarea rentabilității societății pe acțiuni;
- în al cincilea rând, trebuie să determine creșterea valorii de piață a societății pe acțiuni, respectiv, creșterea valorii de piață a acțiunilor societăților pe acțiuni cotate și/sau maximizarea veniturilor acționarilor.

Așadar, în opinia noastră, noțiunea investigată poate fi definită în felul următor: *capitalul propriu al societății pe acțiuni, în calitate de categorie economică, reprezintă una din sursele de finanțare pe termen lung, constituită prin contribuțiile acționarilor, autofinanțare și din alte surse nerambursabile în scopul asigurării autonomiei financiare, creșterii rentabilității și valorii de piață a societății pe acțiuni.*

În final, subliniem că, în procesul alegerii strategiei de dezvoltare a societății pe acțiuni, căutării surselor de finanțare a activității economico-financiare, trebuie profund conștientizată importanța conținutului economic și sfera conceptului de capital propriu al societății pe acțiuni.

mony and the joint-stock company's increased profitability;

- in the fifth place, it must determine the increase of the joint-stock company's market value, respectively, the increase of the market value of the company's listed shares and/or maximization of shareholders' earnings.

Thus, in our opinion, the term under consideration can be defined as follows: *the joint-stock company's equity as an economic category represents one of the sources of long-term financing, made up of shareholders' contributions, self-financing and other non-reimbursable sources with a view to ensuring financial autonomy, increased profitability and the company's market value.*

Finally, we would like to point out that in the process of selecting the strategy for the joint-stock company's development and in search of sources of financing for the company's economic and financial activity, one must be fully aware of the importance given to the economic content and the domain of the concept of a joint-stock company's equity.

Bibliografie/Bibliography:

1. BĂLUNĂ, Radu. *Contabilitate financiară pentru întreprinderi mici și mijlocii*. Craiova: Editura Universitaria, 2012. 176 p. ISBN 978-606-14-0355-4.
2. BERCEANU, Dorel. *Politici de finanțare a firmei*. Craiova: Ed. Universitaria, 2001. 424 p.
3. BUCUR, Ion. *Introducere în contabilitate*. București: C.H.Beck, 2012. 176 p.
4. Cadrul general conceptual pentru raportarea financiară. Emis de IASB în septembrie 2010. Disponibil: http://mf.gov.md/sites/default/files/documente%20relevante/cadrul_general_conceptual_de_raportare_financiara.pdf
5. EFIMOVA, Olga. *Финансовый анализ*. Четвертое издание, переработанное и дополненное. Москва: Бухгалтерский учет, 2002. 528 p.
6. GAVRILAȘ, Gheorghe. *Costul capitalului*. București: Ed. Economică, 2007. 244 p. ISBN 978-973-709-359-2.
7. MANOLESCU, Gheorghe. *Managementul financiar – Concepte, Instrumente, Studii de caz*. București: Ed. Economică, 1995. 413 p.
8. OPREAN, Camelia. *Tendințe actuale în managementul capitalurilor organizațiilor moderne*. Chișinău: Departamentul Editorial-Poligrafic al ASEM, 2008. 276 p. ISBN 978-9975-75-408-8.
9. PARASCHIVESCU, Marius Dumitru, RADU, Florin. *Managementul contabilității financiare*. Iași: Ed. Tehnopress, 2008. 816 p. ISBN 978-973-702-541-8.

10. Planul general de conturi contabile din Republica Moldova. Aprobat prin Ordinul ministrului finanțelor № 1534 din 22.10.2013. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 233-237 din 22.10.2013. Disponibil:
<http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=349931>
11. RISTEA, Mihai. (coordonator) ș.a. *Contabilitatea financiară a întreprinderii*. București: Ed. Universitară, 2005. 496 p. ISBN 973-7787-63-3.
12. Standardul Național de Contabilitate „Capital propriu și datorii”, Aprobat prin Ordinul ministrului finanțelor № 1533 din 22.10.2013. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 233-237 din 22.10.2013. Disponibil:
<http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=349930>
13. Standardul Național de Contabilitate „Prezentarea situațiilor financiare”, Aprobat prin Ordinul ministrului finanțelor № 1533 din 22.10.2013. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 233-237 din 22.10.2013. Disponibil:
<http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=349930>
14. TUDOSE, Mihaela-Brândușa. *Gestiunea capitalurilor întreprinderii. Optimizarea structurii financiare*. București: Editura Economică, 2006. 344 p. ISBN 978-973-709-263-2.

614.253:330.16

ECONOMIE COMPORTAMENTALĂ ÎN SISTEMUL SANITAR

Drd. Virgiliu GHITULESCU,
ASE București
biplace@gmail.com
Prof.univ. dr. Stelian STANCU,
ASE București,
Centrul de Economia Industrii
și a Serviciilor, Academia Română
stelian.stancu@csie.ase.ro
Prof.univ. dr. Ion PĂRȚACHI, ASEM
ipartachi@ase.md
Lect. drd. Andreea-Cristina PETRICĂ,
ASE București,
Drd. Alexandu Tindeche, ASE București,
Drd. Iulian LIȚA, ASE București
iulianlita.3ct@yahoo.com
Drd. Xin Wang, ASE București
echo_wang88@yahoo.com

În această lucrare, este pusă în discuție terminologia utilizată în noul domeniu, numit „economie comportamentală” și câțiva dintre adepții săi. Economia comportamentală, în modalitatea de plată primară, utilizată pentru furnizorii de asistență medicală spitalicească, numită DRG, este discutată în trei subsecțiuni ale acestei cercetări, cu câteva reprezentări în domeniu. În multe situații, economia comportamentală devine psihologie economică. Unii dintre factorii psihologici, care au impact asupra agenților economici din sistemul de sănătate, sunt stabiliți și indicatorii principali de performanță ai cunoașterii oricărui spital sunt identificați și calculați în prezenta lucrare, pentru a oferi o imagine de ansamblu în domeniu. Aceștia au fost supuși atenției, prin analiza statistică matematică privind determinarea intervalului de încredere a duratei medii de spitalizare a unui compartiment cu profil chirurgical. O serie de concluzii au fost trase la sfârșitul acestui studiu, lăsând sesiunea deschisă pentru o viitoare cercetare.

Cuvinte-cheie: grupe înrudite de diagnostic – DRG, indicele de complexitate al cazurilor – ICM, Categoriile Majore de Diagnostic (MDCs), DMS – durata medie de spitalizare, comportamentul agenților, anomalii, factori psihologici.

JEL: I100, I120, I180.

614.253:330.16

BEHAVIOURAL ECONOMICS IN THE HEALTHCARE SYSTEM

PhD cand. Virgiliu GHITULESCU,
ASE Bucharest,
biplace@gmail.com
Prof., PhD Stelian STANCU,
ASE Bucharest,
Centre for Industrial and Service
Economics, Romanian Academy
stelian.stancu@csie.ase.ro
Prof., PhD Ion PARTACHI, ASEM
ipartachi@ase.md
Lect., PhD cand. Andreea-Cristina PETRICĂ,
ASE Bucharest, *andreea.petrica@yahoo.com*
PhD cand. Alexandru Tindeche, ASE Bucharest,
PhD cand. Iulian LITA, ASE Bucharest,
iulianlita.3ct@yahoo.com
PhD cand. Xin Wang, ASE Bucharest
echo_wang88@yahoo.com

The terminology used in the newly emerging field called “behavioural economics” and some of its contributors are discussed in this paper. Behavioural economics, in the primal used way of payment for the hospital care providers called DRGs, is discussed along three subsections of this research with some representations in the domain. In many situations, behavioural economics becomes economic psychology. Some of the psychological factors that impact over the economic agents in the health system are established and the key performance indicators of knowledge of any hospital are identified and calculated in this paper to provide an overview in this area. They were subject to statistical mathematical analysis to determine the confidence interval for the average length of stay of a surgical profile department. A series of conclusions were made at the end of this study leaving the session open for the future survey.

Key words: diagnosis-related groups - DRG, index of complexity of cases – ICM, Major Diagnostic Categories (MDCs), LOS – Length Of Stay, companies’ behaviour, anomalies, psychological factors.

JEL: I100, I120, I180.

1. Introduction

In an interview Dan Ariely, one of the well-known researchers in behavioural economics, has

1. Introducere

Într-un interviu, Dan Ariely, unul dintre cei mai cunoscuți cercetători în economia comportamentală, a definit, în termeni simpli, acest nou domeniu ca fiind în contrast cu economia-standard [1]. El a afirmat că oamenii sunt raționali, că se comportă în modul cel mai bun pentru ei, că pot să ia întotdeauna decizia corectă în economia-standard, contrar economiei comportamentale, care nu admite prea multe despre oameni, în măsura în care oamenii nu se comportă așa cum te-ai aștepta să se comporte dintr-o perspectivă perfect rațională. Economia comportamentală examinează oamenii prin analiza comportamentului uman și, deoarece ei acționează diferit față de așteptări, adesea irațional, acest lucru conduce la concluzii distincte despre modul în care întreprinderile ar trebui să acționeze sau cum ar trebui să lucreze diferite companii [1].

Eforturile unor economiști de a adapta teoriile economice bazate pe raționalitate la realitatea comportamentului uman complex au produs „economia comportamentală”. Cercetarea în psihologie urmărește să identifice modul în care oamenii gândesc și nu semnalează erorile de judecată [2].

Economia comportamentală este organizată în jurul unor descoperiri experimentale care sugerează neajunsuri ale teoriilor economice standard. Cele mai celebre dintre acestea sunt (i) eșecurile teoriei utilității așteptate; (ii) efectul înzestrării; (iii) reducerea hiperbolică și (iv) preferințele sociale [3, p. 1].

Majoritatea scrierilor lui Adam Smith, despre ceea ce considerăm astăzi a fi economie comportamentală, au apărut într-una din cele mai vechi cărți ale sale „Teoria morală a sentimentelor”, publicată în 1759. Aici, Smith a vorbit despre autocontrol, demonstrând o profundă înțelegere, descriind individul ca pe o luptă între „pasiunii” și ceea ce el numea „spectatorul nostru imparțial”. Ca majoritatea economiștilor, care afirmă că Smith este primul care a spus acest lucru, am aflat despre declarație numai după ce am propus un model într-un articol precedent [4, pp. 4-7].

Herbert Simon a folosit noțiunea de „raționalitate mărginită”, care este un concept propus de el, ce contestă noțiunea unei viziuni a raționalității umane raportate la matematică. Raționalitatea este limitată, deoarece există limite ale capacității noastre de gândire, ale informațiilor disponibile și ale timpului (Simon, 1982). Raționalitatea limitată este similară cu conceptul social-

defined in simple terms this newly emerging field as “in contrast to standard economics” [1]. He stated that people are rational, that they behave in the best way for them, they can make always the right decision in standard economics in contrary with behavioural economics that doesn't assume much about people insofar people often don't behave as you would expect from a perfectly rational perspective. Behavioural economics examine people by looking at the human behaviour and because they act differently than expected, often irrationally, which leads to distinct conclusions about how companies should do or various systems should be doing [1].

The efforts of some economists to adjust rationality, based on economic theories to the reality of complex human behaviour produced “behavioural economics”. Research in psychology seeks to identify how people think, not point out errors in judgment [2].

Behavioural economics is organized around experimental findings that suggest inadequacies of standard economic theories. The most known are (i) failures of expected utility theory; (ii) the endowment effect; (iii) hyperbolic discounting and (iv) social preferences [3, p. 1].

Most of Adam Smith's writings, on what we consider today to be behavioural economics, appeared in one of his earliest books, “The Theory of Moral Sentiments”, published in 1759. Here he talked about self-control, demonstrating a profound understanding; he also described the subject as a struggle or a conflict between “passions” and what he called our “our impartial spectator.” Like most economists who state that Smith was the first to say it, we have learned about the statement only after having proposed a model in a previously written article [4, pp. 4-7].

Herbert Simon used the notion of “bounded rationality” which is a concept proposed by him that challenges the notion of a view of human rationality linked in mathematics. Rationality is bounded because there are limits to our thinking capacity, available information, and time (Simon, 1982). Bounded rationality is similar to the social-psychological concept that describes people as “cognitive misers” (Fiske & Taylor, 1991) and represents a fundamental idea about human psychology that underlies behavioural economics [5].

psihologic, care descrie oamenii ca „martori cognitivi” (Fiske & Taylor, 1991) și reprezintă o idee fundamentală despre psihologia umană, care stă la baza economiei comportamentale [5].

2. Stadiul cunoașterii în domeniu

Economia comportamentală, pe baza cercetărilor lui Tversky și a lui Kahneman, a apărut la jumătatea anilor '80. Un sponsor important al acestei cercetări este Fundația Russell Sage (RSF). RSF menține o „masă rotundă a economiei comportamentale”, compusă din oameni de știință, care contribuie la economia comportamentală bazată pe Tversky și Kahneman. Împreună cu Daniel Kahneman și Amos Tversky (până la moartea sa, în 1996), această masă rotundă include, printre alții, pe Richard Thaler, Colin Camerer, Matthew Rabin, David Laibson, Sendhil Mullainathan și George Loewenstein. În ciuda lipsei de aderare la ideile lui Tversky și ale lui Kahneman, cercetarea produsă de membrii mesei rotunde poate fi divizată, metodologic, într-un grup care urmează distincția normativ-descriptivă a psihologilor și un grup care urmează distincția pozitivă-normativă a economiei.

Într-o prelungire a distincției normativ-descriptive, Kahneman și colaboratorii săi, în economia de comportament RSF, susțin o teorie „prescriptivă” a luării deciziilor.

Ei promovează o reinterpretare a economiei în termenii unei distincții normativ-descriptive-prescriptive. „Normativ” este ceea ce este obiectiv și corect, modul în care oamenii ar trebui și, fie în mod conștient, fie inconștient, vor să se comporte. „Descriptiv” este modul în care oamenii se comportă în realitate. Abaterile comportamentului din lumea reală din teoria normativă pot să apară dintr-o serie de motive și, probabil, nu sunt rezolvate prin explicarea teoriei indivizilor. „Prescriptiv” se referă la modul în care ar trebui concepute politicile pentru a face oamenii să se comporte mult mai bine în conformitate cu teoria normativă [6, p.14-16].

În articolul nostru anterior, am identificat factorii psihologici, care influențează agenții economice ca: stimulente, învățare, autocontrol, anomalii, percepții, motivație și atitudine [4, p.1-3].

Luând stimulentele financiare așa cum au fost date, dacă un director dorește să-l determine pe un agent să se angajeze într-o anumită activitate, cum ar fi scrierea unei lucrări sau economisirea pentru pensionare, o posibilitate ar fi să ofere agentului mai multe opțiuni. De exemplu,

2. Literature Review

Behavioural economics, on the basis of Tversky and Kahneman's work, emerged in the middle of 1980s. An important sponsor of this research is the Russell Sage Foundations (RSF). The RSF maintains a 'Behavioural Economics Roundtable' that consists of scientists who contribute to behavioural economics based on Tversky and Kahneman. Along with Daniel Kahneman and Amos Tversky (until his death in 1996) this roundtable includes among others Richard Thaler, Colin Camerer, Matthew Rabin, David Laibson, Sendhil Mullainathan, and George Loewenstein. Despite its close adherence to the work of Tversky and Kahneman, however, the research produced by roundtable members can methodologically be divided into a group that follows the psychologists' normative-descriptive distinction, and a group that follows economics' positive-normative distinction.

In an extension to the normative-descriptive distinction, Kahneman and his collaborators in RSF behavioural economics argue for a 'prescriptive' theory of decision-making.

They promote a re-interpretation of economics in terms of a normative-descriptive-prescriptive distinction. 'Normative' is what is objectively correct and how people should, and, either consciously or unconsciously, want to behave. 'Descriptive' is how people actually behave in reality. Deviations of real world behaviour from the normative theory may occur for a number of reasons and are not likely solved by explaining the theory to the individuals. 'Prescriptive', then, is about how policies should be designed in order to make people behave more in accordance with the normative theory [6, p. 14-16].

In our prior article we identified the psychological factors that impact the economic agents as: incentives, learning, self-control, anomalies, perceptions, motivation and attitude [4, p.1-3].

Taking monetary incentives as given, if a principal wishes to induce an agent to engage in a particular activity, such as writing a paper or saving for retirement, one possibility would be to provide the agent with more options. For instance, the principal could be flexible on when the paper is due or could offer more funds for the agent to invest in. It turns out, however, that such indirect incentives can backfire.

directorul ar putea fi flexibil în momentul în care lucrarea este datorată sau ar putea oferi mai multe fonduri pentru agentul în care să investească. Se pare, totuși, că astfel de stimulente indirecte ar putea reveni.

Ariely & Wertenbroch (2002) au efectuat un experiment, în care subiecții sunt plătiți pentru corectarea a trei texte și primesc fie un termen-limită de returnare a unui text în fiecare săptămână, fie un termen-limită de returnare a celor trei texte la sfârșitul a trei săptămâni. În ambele condiții, subiecții au plătit o penalizare de 1 USD pentru fiecare zi de întârziere care depășește termenul stabilit. Chiar dacă subiecții din ultima condiție aveau mai multe opțiuni când să-și îndeplinească sarcinile, ei au raportat că au cheltuit mai puțin timp pentru această sarcină și au detectat mai puține erori în texte [7, p.10].

Un principiu, care a rezultat din multe studii, denotă că percepțiile privind corectitudinea țin de „efectul înzestrării”. Atât cumpărătorii, cât și vânzătorii se simt îndreptățiți să beneficieze de condițiile cu care au fost obișnuiți și să reacționeze la orice deteriorare a acestor termeni ca la o pierdere [8, p.200].

Acest sentiment de proprietate asupra condițiilor obișnuite de vânzare se aplică, în special, atunci când un vânzător începe să ceară bani pentru ceva care era, de obicei, liber sau inclus în preț. În acest fel, status quo-ul devine punctul de referință.

Cu toate acestea, cetățenii consideră că societățile și angajatorii au dreptul de a face un profit (rezonabil). Nimeni nu se așteaptă ca aceste companii să ofere gratuit produse. Printre altele, aceasta implică faptul că o creștere a prețurilor, cauzată de creșterea costurilor, este aproape întotdeauna considerată corectă.

Percepțiile privind corectitudinea clarifică o veche dilemă a economiei: în recesiuni, de ce să nu scădeți salariile suficient pentru a menține locurile de muncă pentru toată lumea? Într-o țară a agenților economici, atunci când economia intră în recesiune și companiile se confruntă cu o scădere a cererii pentru bunurile și serviciile lor, prima reacție ar fi să se renunțe, pur și simplu, la angajați.

Teoria echilibrului denotă că, atunci când cererea pentru ceva scade, în acest caz, pentru ocuparea forței de muncă, prețurile ar trebui să scadă la oferta lor suficient pentru a fi egale cu cererea. Așadar, ne așteptăm ca firmele să reducă salariile atunci când economia este în recesiune, pentru a reduce prețurile produselor și a obține profit. Dar aceasta nu este ceea ce vedem: câști-

Ariely & Wertenbroch (2002) conducted an experiment where subjects are paid for proofreading three texts and are given either a deadline of turning one text in every week or a deadline of turning in all three texts at the end of three weeks. In both conditions, subjects paid a penalty of \$1 for each day of delay past the assigned deadline. Even though the subjects in the latter condition had more options for when to work on their task, they reported spending less time on the task, and they detected fewer errors in the texts [7, p.10].

A principle that has emerged from many studies is that perceptions concerning the fairness are related to “endowment effect”. Both buyers and sellers feel entitled to benefit from the terms with which they have become accustomed and react to any deterioration in those terms as against of a loss [8, p.200].

This sense of ownership of customary conditions of sale applies especially when a seller begins to ask for money for something that was usually free or included in the price. In this way, the status quo becomes the reference point.

However, citizens feel that companies and employers have the right to make a profit (reasonable). Nobody expects companies to give products. Among other things, this implies that an increase in prices caused by increased costs is almost always considered correct.

Perceptions concerning the fairness clarify an old dilemma of economy: in recessions, why not decrease wages enough to keep the jobs for everyone? In a country of economic agents, when the economy falls into recession and companies are faced with a decrease in demand for their goods and services, the first reaction would not be to simply give up to employees.

Equilibrium theory says that when demand for something drops, in this case for employment, prices should drop their bid enough to be equal to demand. So, we would expect firms to cut wages when the economy is in trouble, in order to reduce product prices and still make a profit. But that's not what we see: wages and salaries seem to be immovable. When entering into recession, either wages do not decrease at all or drop too little in order to everyone to keep their jobs.

A partial explanation for this is that cutting wages angry so hard the employees that companies find it more appropriate to maintain the same

gurile și salariile par a fi imobile. La intrarea în recesiune, salariile nu scad deloc sau scad prea puțin pentru ca toată lumea să își păstreze slujba.

O explicație parțială pentru acest lucru o constituie faptul că tăierea salariilor supără atât de mult angajații, încât companiile consideră mai potrivită menținerea aceluiași nivel și, pur și simplu, renunță la excesul de salariați (când nu sunt pe cale să se plângă). Pe de altă parte, se observă că, prin utilizarea inflației, este posibil să se reducă salariile „reale” (și anume, ajustate în funcție de inflație), cu reacții mai puțin vehemente din partea angajaților.

Următoarele două probleme ilustrează acest lucru [8, p.201].

O companie face puțin profit. Se află într-o comunitate, care se confruntă cu recesiune, cu o rată ridicată a șomajului, dar fără inflație. Mulți muncitori vor să lucreze la companie. Compania a decis să reducă salariile cu 7% în acest an.

Acceptabil/Acceptable 38%

O companie are un profit mic și se află într-o comunitate, care se confruntă cu recesiunea, cu o rată ridicată a șomajului și o inflație de 12%. Compania a decis să majoreze salariile cu numai 5% în acest an.

Acceptabil/Acceptable 78%

Reținem că puterea de cumpărare a angajaților este aceeași în ambele variante ale declarației, dar reacțiile sunt foarte diferite. O reducere a salariului nominal este considerată o pierdere și, prin urmare, este incorectă, în timp ce nerespectarea inflației este considerată acceptabilă, deoarece salariile nominale continuă să crească. Acesta este unul dintre motivele pentru care unii agenți economici au simțit că băncile centrale ar trebui să fie dispuse să tolereze o inflație mai mică după criza financiară. Chiar și o inflație de 3% ar fi permis firmelor să reducă salariile reale efective pentru a accelera redresarea locurilor de muncă, atât de lentă la nivel mondial [12, p.202].

3. Metoda folosită – economie comportamentală în cea mai frecventă modalitate de plată pentru furnizorii de servicii medicale spitalicești

3.1. Semnificația DRG

Grupurile înrudite de diagnostic (DRG) constituie un sistem de clasificare a pacienților

level and simply give up the excess of employees (when they are not around to complain). On the other hand, it is observed that by using inflation, there is likely to reduce “real” wages (namely adjusted according to inflation) with less vehement reactions from employees.

The next couple of questions illustrate this [8, p.201].

A company makes little profit. It is set in a community that is facing recession, with high unemployment, but without inflation. Many workers want to work at the company. The company decided to reduce the wages and salaries by 7% this year.

Incorect/Incorrect 62%

A company makes little profit and is set in a community that is facing recession, with high unemployment and inflation of 12%. The company decided to increase wages by only 5% this year.

Incorect/Incorrect 22%

Note that the purchasing power of employees is the same in both versions of the statement, but the reactions are very different. A cut of the nominal wage is regarded as a loss and therefore is incorrect, while failure to meet inflation is considered acceptable, since nominal salaries continue to rise. This is one of the many reasons why some economic agents have felt that central banks should be willing to tolerate a little more inflation after the financial crisis. Even 3% inflation would have allowed firms to cut actual real salaries to accelerate jobs recovery, so slow worldwide [12, p.202].

3. Used method – behavioural economics in the primal used way of payment for the hospital care providers

3.1. The DRG significance

The diagnosis-related groups (DRG’s) are a system of classifying patients based on diagnosis, procedures and other clinical information, which provides the ability to make a correlation between

bazat pe diagnostic, proceduri și alte informații clinice, care oferă posibilitatea de a face o corelație între tipul de cazuri tratate de spital (adică, indicele de complexitate a cazurilor – ICM sau indexul de cazuri) și costurile aferente [9, p.91].

Proiectarea și dezvoltarea DRG au început, la sfârșitul anilor '60, la Universitatea Yale din Statele Unite. Motivul dezvoltării inițiale a DRG a fost acela de a crea un cadru eficient pentru monitorizarea utilizării serviciilor într-un spital. Prin urmare, DRG ar trebui să fie considerate, în primul rând și mai presus de toate, un sistem de clasificare, nu doar unul de finanțare. Dacă DRG-urile sunt folosite ca bază pentru un sistem de finanțare, trebuie să fie create și implementate o serie de alte componente. Prima aplicare, pe scară largă, a DRG-urilor pentru finanțare s-a făcut la sfârșitul anilor '70, în statul New Jersey din Statele Unite [10, p.95].

Prin grupurile de diagnostice (DRG), care analizează caracteristicile fiecărui pacient externat (vârstă, sex, durată de spitalizare, proceduri primare și secundare diagnostice, starea de descărcare și greutatea la naștere la nou-născuți), pacienții sunt clasificați într-o anumită categorie. În acest fel, sistemul DRG oferă o „fotografie” a rezultatelor spitalului, încercând să standardizeze modul în care să ruleze rezultatele activității sale [9, p.91].

DRG-urile au două caracteristici esențiale: (1) omogenitatea cazurilor clinice, adică, într-un anumit caz, DRG (pacienți) este similară (dar nu identică) clinic și (2) omogenitatea costului, pe care fiecare DRG îl conține, cazurile necesită un consum de resurse. Grupurile de diagnostice medicale și chirurgicale se bazează pe prezența sau absența intervențiilor chirurgicale și sunt destinate să acopere patologia asociată a pacienților cu tip acut, care necesită spitalizare [9, p.91].

3.2. Experiența internațională

În prezent, multe țări utilizează sistemul DRG, fie evaluând rezultatele spitalelor, fie finanțarea acestora, după cum urmează:

- SUA – cu privire la finanțarea retrospectivă a spitalelor pentru pacienții din programul Medicare și a celor din sistemul de asigurări private; Majoritatea spitalelor folosesc sistemul pentru a evalua activitatea;
- Belgia – evaluarea spitalelor și standardizarea duratei medii de spitalizare;
- Franța, Irlanda, Spania, Ungaria, Germania, Singapore – cu privire la finan-

the type of cases that the hospital treats (i.e. the index of complexity of cases – ICM or case-mix index) and their related costs [9, p.91].

The design and development of DRG began in the late 60s at Yale University in the United States. The reason for the initial development of DRG was to create an effective framework for monitoring the use of services in a hospital. Therefore, DRGs should be considered, first and above all, a classification system, not just a funding one. If DRG's are used as the basis for a system of funding, there must be created and implemented a number of other components. The first large-scale application of DRG for funding was the late '70s in the State of New Jersey in the United States [10, p.95].

Through the groups of diagnoses (DRG), analysing the characteristics of each discharged patient (age, gender, duration of hospitalization, diagnostic primary and secondary procedures, discharge status and birth weight in new-born infants), and according to them patients are classified into a category. In this way, the DRG system provides a “picture” of the results of the hospital, trying to standardize how to play the results of its activity [9, p.91].

DRGs have two essential characteristics: (1) the homogeneity of the clinical, i.e., in a particular DRG cases (patients) are similar (but not identical) of clinically and (2) the homogeneity of the cost that each DRG contains the cases that require like resource consumption. Groups of medical and surgical diagnoses are based on the presence or absence of surgeries and are designed to cover the associated pathology of patients with acute type, requiring hospitalization [9, p.91].

3.2. International experience

Currently, there are many countries that are using the DRG system either evaluating the results of the hospital or its funding as follows:

- USA – on retrospective financing of hospitals for patients in the Medicare program, and those in the private insurance system; most hospitals use the system to assess the activity;
- Belgium – to the assessment of hospitals and standardization average length of stay;
- France, Ireland, Spain, Hungary, Germany, Singapore – on prospective funding of public hospitals;
- Norway, Finland, Sweden and Denmark

- țarea potențială a spitalelor publice;
- Norvegia, Finlanda, Suedia și Danemarca – privind finanțarea potențială a spitalelor publice și reglementarea regională;
- Portugalia, Australia – privind finanțarea potențială a spitalelor publice către spitalele private și finanțarea retroactivă pentru soluționarea regională.

În România, clasificarea RODRG a fost elaborată de către Școala Națională de Sănătate Publică, Management și Perfecționare în Domeniul Sanitar București, în urma unei consultări ample a diverșilor experți și a reprezentanților factorilor de decizie în domeniul sănătății. În conformitate cu Ordinul Ministerului Sănătății nr. 400/2010, a fost format un grup de lucru care a inclus reprezentanți ai Ministerului Sănătății, Casei Naționale a Asigurărilor de Sănătate, Centrului Național pentru Organizarea și Furnizarea Sistemului Informațional în Sănătate și Școala Națională de Sănătate Publică, Management și Perfecționare în Domeniul Sanitar București și care au contribuit la crearea primei versiuni a clasificării. A fost introdusă clasificarea RO.vi.DRG și Ordinul nr. 1199/2011 privind introducerea și utilizarea clasificării RO DRG v.1 cea mai recentă versiune a clasificării [11, p.1].

În 2016, în România, 409 spitale publice și private au finanțare bazată pe caz, ca modalitate de plată, conform noilor norme de aplicare la contractul-cadru între CNAS și furnizorii de asistență medicală spitalicească.

Calitatea îngrijirilor, în ceea ce privește serviciile oferite pacienților și rezultatele acestora, este importantă pentru factorii de decizie, pentru spitale și, în special, pentru pacienții care beneficiază de aceste servicii.

Atingerea unui nivel acceptabil de calitate a asistenței medicale/ serviciilor medicale furnizate este deosebit de importantă atunci când resursele disponibile pentru finanțarea sănătății sunt drastic limitate [10, p.6].

Definirea și măsurarea calității vor constitui un proces continuu, însă primul pas constă în existența unui set uniform de date clinice la nivelul pacientului, care poate fi organizat într-un număr finit de categorii de semnificație clinică (DRG) [10, p. 6]. Setul uniform de date clinice la nivelul pacientului înregistrat în sistemul DRG este descris în tabelul 1.

– on prospective funding of public hospitals, and regional settlement;

- Portugal, Australia – on prospective funding of public hospitals to private hospitals and retrospective funding for regional settlement.

In Romania RODRG classification was developed by The National School of Public Health, Management and Improvement Development Bucharest, following a wide consultation of various experts and representatives of healthcare decision makers. In accordance with the Health Ministry Order no. 400/2010 was formed a working group, which included representatives of the Ministry of Health, the National Health Insurance, National Centre for the Organisation and Provision of Information System in Health and the National School of Public Health Management and Improvement Development Bucharest and helped create the first version of the classification. It was introduced the use RO.vi.DRG classification and Order no. 1199/2011 on the introduction and use of classification RO DRG v.1 the latest version of the classification [11, p.1].

In 2016 Romania had 409 public and private hospitals that have case-based funding as the way of payment according to the new framework contract rules between National Health Insurance and hospital care providers.

Quality of care in terms of services offered to patients and outcomes is important for decision makers and for hospitals and especially patients who receive these services.

Reaching an acceptable level of quality of healthcare/ medical services provided is especially important when available resources to finance health are drastically limited [10, p.6].

Defining and measuring quality will be an ongoing process, but the first step is the existence of a uniform set of clinical data at the patient level, which can be organized into a finite number of categories of clinical significance (DRGs) [10, p.6]. The uniform set of clinical data at the patient level recorded in the DRG system is described in the table 1.

Tabelul 1/Table 1

Exemplu practic de pacient spitalizat, înregistrat și grupat DRG – Specificație de interfațare DRG Național/ Practical example of a hospitalized patient DRG recorded and grouped – National DRG interfacing specification

Caz ID pacient/ Patient ID case	9c4a2206-8c6b-4a53-8942-0f0512264fc6
Spital / cod spital/ Hospital / hospital code	Spitalul Județean de Urgență Pitești / AG01/ Emergency County Hospital Pitesti / AG01
Denumire secție internare / codul secției/ Ward (unit) name / internment department / internment ward (unit) code	Obstetrică și ginecologie 1 / 2191_01/ Obstetrics and gyneacology 1 / 2191_01
Număr Foaie de Observație Clinică Generală/ Medical sheet number	16945
Numele/ First name	zz
Prenumele/ Last name	xx-vv
Codul orașului/ City (code)	6
Județul/ District	Arges
Data nașterii/ Date of birth	3/14/1986
Data și ora internării/ Internment date internment hour	6/27/2016 10:05
Data și ora externării/ Release date and time	6/30/2016 11:30
Denumirea secției externare / codul secției/ Ward (unit) name discharge / Ward (unit) code discharge	Obstetrics and gyneacology 1 / 2191_01
CNP/ Person identifier (PID)	1234567891234
Numele casei de asigurare/ Name Insured Status (Insurance type_ID)	Casa Națională de Asigurări de Sănătate/ National Health Insurance House
Denumirea casei de asigurare/ Organization unit	Casa de Asigurări Arges/ AG Insurance House
Tipul de asigurare/ Name insurance type	Asigurare obligatorie/ Compulsory insurance
Sexul/ Sex	F/ False
Greutatea la internare / naștere (pentru nou-născuți)/ internment weight / birth (for babies)	
Tipul internării/ internment type	Fără bilet de internare/ Free internment ticket
Criteriul de internare/ Internment Criteria name	Urgențe chirurgicale și situații în care viața pacientului este în pericol sau care au acest potențial, care necesită supraveghere medicală continuă/ Surgical emergencies and situations where the patient's life is in danger or that have this potential, which require continuous medical supervision

Tipul de externare/ Released type	Externat/ Released
Starea la externare/ Release state	Vindecat/ Cured
Medicul/ Physician	Mxcf@
Numărul parafei medicului/ Physician stencil number	A96388
Medicul operator/ Surgeon Physician	Mxcf@
Medicul operator secund/ Second Surgeon Physician	Vxcf@
Numele diagnosticului la internare/ Internment Diagnostic Name	Naștere spontană/ Spontaneous delivery
Codul diagnosticului la internare/ Internment Diagnostic Code	O80
Denumirea diagnosticului principal (Denumirea diagnosticului de externare)/ Main Diagnostic Name (Release Diagnostic Name)	Naștere spontană/ Spontaneous delivery
Codul diagnosticului principal (Codul diagnosticului de externare)/ Main Diagnostic Code (Release Diagnostic Code)	O80
Denumirea procedurii principale (intervenția chirurgicală principală)/ Main procedure name	Naștere spontană în prezentație craniană/ BIRTH spontaneous CRANIAL presenter
Codul de DRG al procedurii principale (intervenția chirurgicală principală)/ DRG code main procedure	N00701
Data intervenției chirurgicale principale (ora de început – ora de sfârșit)/ Main procedure date (starting hour – finish hour)	6/27/2016 11:05 - 6/27/2016 11:50
Valoarea relativă (VR)/ Relative Value (VR)/ Violated rule	1,2412
Regula de validare (confirmare) încălcată/ Confirmed	-
Validat (confirmat)/ Patient district	Da/ Yes
Județul pacientului/ Patient City	Arges
Orașul pacientului/	Pitești
Nivelul de pregătire/ Level training name	nespecificat/ unspecified
Denumirea profesiei// Occupation Name	salariat/ employee
Cetățenia/ Citizenship	Român/ Romanian

Sursa: reprezentarea autorului/ Source: Author's representation

3.3. Utilizarea DRG

Două dintre cele mai rezonabile utilizări ale DRG în lume este furnizarea de asistență medicală și utilizarea informațiilor clinice la pacient, ca bază pentru finanțarea spitalelor. Folosirea DRG pentru a organiza codurile și procedurile de diagnoză în grupuri de pacienți similari reprezintă primul pas în crearea sistemului de finanțare. În funcție de clasificarea pacienților, poate fi atribuită fiecărui grup o taxă pentru finanțarea spitalelor în funcție de tipurile de pacienți pe care le tratează [10, p.7].

Atunci când se utilizează sistemul DRG ca bază pentru finanțarea spitalelor, sumele acordate pentru spitale sunt direct raportate de tipurile de pacienți pe care le tratează. Aceasta este o distribuție obiectivă și rațională a resurselor pentru îngrijirea sănătății. Tipurile de pacienți sunt tratate și cuantificate ca așa-numitele cazuri de index de complexitate. Aceasta este o măsură simplă care arată numărul de produse spitalicești de interacțiune cu DRG și costul relativ al fiecărui DRG [10, p. 7].

Acest lucru înseamnă că un spital, care are un indice de complexitate mai mare, din perspectiva pacienților tratați cu DRG, necesită mai multe resurse de la spital. Dar nu înseamnă, neapărat, că spitalul a tratat pacienți cu grade mai severe de boală, cu un risc mai mare de deces, cu un tratament mai dificil, cu un prognostic mai rezervat și cu o nevoie mai mare de intervenții chirurgicale. De exemplu, un pacient spitalizat pentru o apendectomie consumă mai puține resurse decât unul internat în spital pentru a schimba o proteză de șold. În acest caz, spitalul a tratat doi pacienți diferiți, fiecare cu un consum diferit de resurse și, prin urmare, având diferite încasări. Un alt spital, care a tratat pacienții pentru aceeași afecțiune, va primi, de asemenea, aceeași valoare încasată standard pentru DRG menționată mai sus [10, p.7].

Din perspectiva economiei comportamentale, afirmația anterioară este considerată o *anomalie* și, din acest motiv, din cauza noului sistem DRG, spitalele au schimbat, uneori, diagnosticul pacienților astfel, încât să poată primi mai multă finanțare.

Stimulentele generale ale plății DRG sunt cereri pentru tehnologii medicale. Plata prin DRG creează două stimulente majore: reducerea costurilor spitalizării fiecărui pacient internat și,

3.3. The DRG usage

Two of the most common uses of DRG in the world understand healthcare provision and use of clinical information at the patient as a basis for funding hospitals. The using of DRG to organize diagnoses codes and procedures into groups of similar patients is the first step to creating funding system. Depending on the classification of patients, it can be assigned each group a fee to fund hospitals according to the types of patients that they treat [10, p.7].

When using DRG as the basis for funding hospitals, the hospital grant amounts are directly related to the types of patients it treats. This is an objective and rational distribution of resources for health care. The types of patients treated quantified as so-called complexity index cases. This is a simple measure that shows the number of DRGs interaction hospital products and the relative cost of each DRG [10, p. 7].

This means that a hospital that has a greater case mix index from the perspective of DRG treated patients who require more resources from the hospital. But this does not necessarily mean that the hospital treated patients who had more severe degrees of illness, a greater risk of death, treatment more difficult, more reserved prognosis and a greater need for surgery. For example, a patient hospitalized for an appendectomy consumes fewer resources than a hospital inpatient for changing a hip prosthesis. In this case, the hospital has treated two different patients, each with different resource consumption and, therefore, having different charges. Another hospital that had treated patients for the same condition will also receive standard charge for DRG mentioned above [10, p.7].

From behavioural economic point of view the prior assertion is considered to be an *anomaly* and this is why because of the new DRG system, hospitals sometimes changed patients' diagnosis so that they could receive more funding.

General Incentives of DRG Payment are demands for medical technologies. DRG payment creates two major incentives: to reduce the cost to the hospital of each inpatient hospital stay and on the other hand to increase the number of inpatient admissions as a results of hospitals'

pe de altă parte, creșterea numărului de externări din spitale, ca rezultat al duratei medii de spitalizare a spitalelor (DMS) și gradele de ocupare [12, p.25].

Pentru a crea un mecanism de finanțare just și echitabil, în ceea ce privește stimulentele acordate spitalelor, pentru furnizarea cantității potrivite de îngrijiri în cadrul legal, țările care utilizează acest tip de implementare a sistemului de finanțare DRG au stabilit, de obicei, o politică de plată excedentară.

O abordare practică, în acest sens, presupune stabilirea anumitor limite în funcție de durata medie de spitalizare pentru fiecare DRG. Aceste limite ajută la determinarea momentului în care un caz este considerat de „spitalizare scurtă” (externat înainte de o limită prestabilită a limitei de durata de spitalizare inferioare) sau un „caz de spitalizare lungă” (eliberat după o durată de spitalizare prestabilită ca limită superioară a duratei de spitalizare) [13, p.60].

În primii ani de implementare a sistemului DRG, țările folosesc, în mod obișnuit, outlier duratei de spitalizare (deviație extremă față de medie), în detrimentul outlier costuri, până când se va ajunge la un nivel mai de încredere al datelor privind costurile. Odată ce datele referitoare la costuri sunt prelucrate și reflectate în activitățile spitalicești, outlier costuri pot fi simulate și luate în considerare pentru utilizare în locul datelor privind durata de spitalizare [13, p. 60].

Stimulentele de a reduce costul pe caz sunt motivația plății per caz ca element primar. Finanțarea bazată pe caz este susținută de convingerea că spitalele au multe oportunități de a economisi banii datorită operării mai eficiente și oferirii unor mixuri la prețuri convenabile, astfel, spitalele cu finanțare bazată pe caz fructificând acest avantaj.

Reducerea duratei de spitalizare poate avea drept consecință scăderea costului pe caz externat și este foarte probabil să conțină efecte imediate asupra costurilor de finanțare bazate pe caz, deși astfel de economii ar fi mai mici pentru spitalele care funcționează deja la rate scăzute de ocupare [12, p. 25].

DRG se formează prin împărțirea diagnosticelor principale în 24 de categorii de diagnoză exclusivă, denumite categorii majore de diagnostic (CMD) – în figura 1 [14, p.6].

average lengths of stay (LOS) and occupancy rates [12, p.25].

In order to create a fair and equitable financing mechanism about the incentives on hospitals to provide the right amount of care in the right framework, countries that are using this type of implementation of DRG-based financing system typically established an outlier payment policy.

A common approach for doing so is to set certain limits around the average length of stay for each DRG. These limits help determine when a case is considered to be a “short-stay case” (discharged before a pre-defined lower length of stay limit) or a “long-stay case” (discharged after a pre-defined upper length of stay limit) [13, p.60].

In the early years of DRG-based system implementation, countries typically use length of stay outliers rather than cost outliers, until there is more confidence in the cost data. Once cost data are refined and reflective of hospital activities, cost outliers can be simulated and considered for use instead of data on length of stay [13, p.60].

The incentive to reduce cost per case is the motivation for per-case payment as primal thing. Based funding case is predicated on the belief that hospitals have many opportunities to save money by operating more efficiently and offering a more cost-effective mix of services, based funding case rewards hospitals that take advantage of these opportunities.

Reducing length of stay can result on the drop of the cost per admission and are likely to have the greatest immediate effects on based funding case costs, although such savings would be lower for hospitals already operating at low occupancy rates [12, p.25].

The DRG is formed by dividing all possible principal diagnoses into 24 mutually exclusive principal diagnosis categories referred to as Major Diagnostic Categories (MDCs) as it is stipulated in the figure 1 [14, p.6].

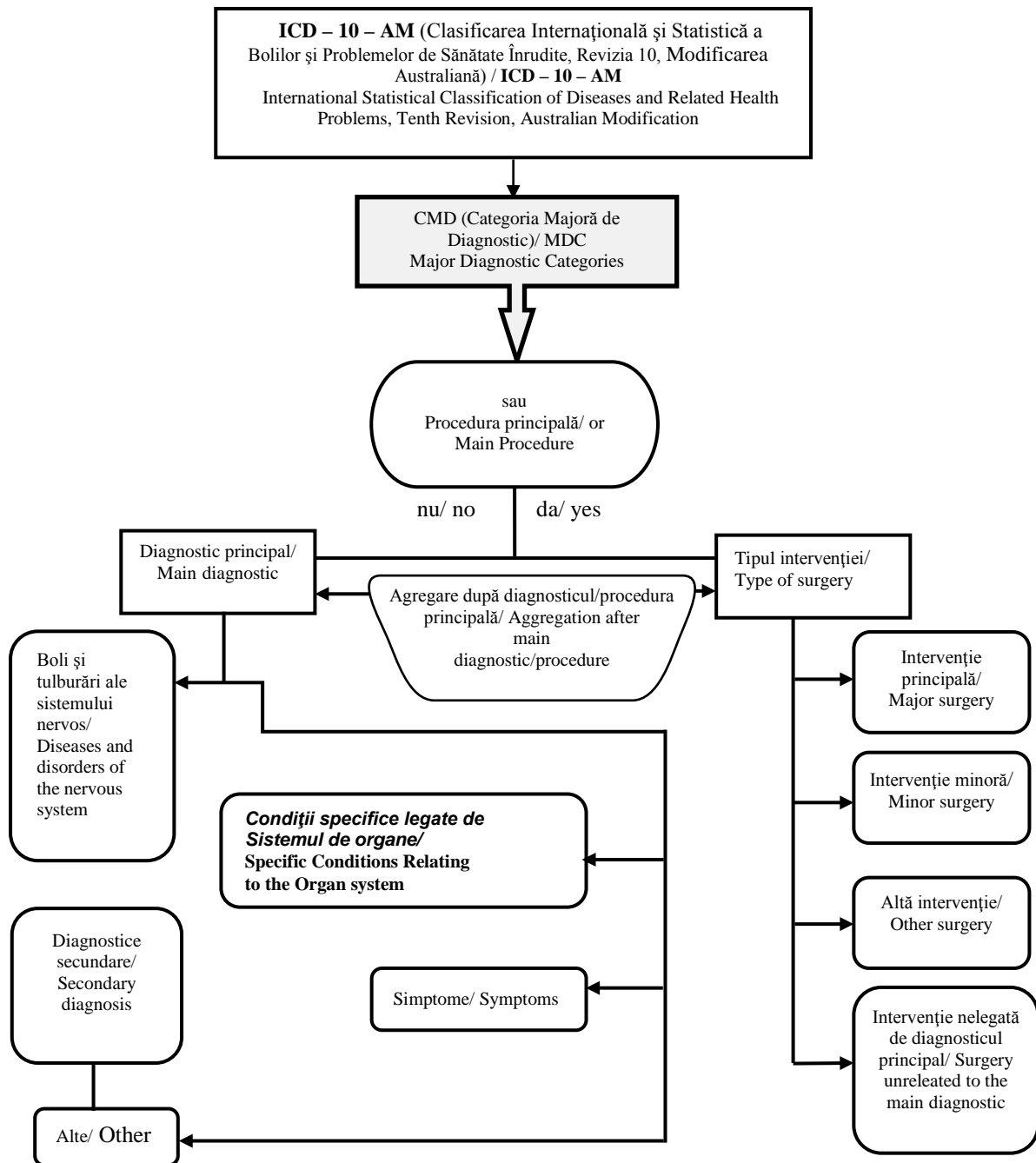

Figura 1. Structura DRG tipică pentru o categorie majoră de diagnostic/

Figure 1. Typical DRG structure for a Major Diagnostic Category

Sursa: Reprezentarea autorului după [14, p. 8]/

Source: Author's representation based upon [14, p. 8]

4. Rezultate și discuții

În continuare, vom supune analizei performanța din iunie 2016 a secției Chirurgie Vasculară de la Spitalul Județean de Urgență Pitești, având furnizate, în tabelul 2, următoarele date.

4. Results and discussions

Further we will analyse the June 2016 performance of the Vascular Surgery ward from the Emergency County Hospital Pitesti being given the following dates in the table 2.

Tabelul 2/Table 2

**Activitatea medicală din sistemul DRG a compartimentului
Chirurgie Vasculară 0150 iunie 2016/ The medical activity in the DRG
system of the Vascular Surgery ward – June 2016**

Data internării/ Internment date	Data externării/ Release Date	Denumirea secției/compartiment care externează/ Ward (unit) name discharge / Ward (unit) code discharge	Cod DRG/ DRG code	Valoarea relativă (VR)/ Relative value (RV)	Numărul de zile de spitalizare/ Hospitalization days, no
1	2	3	4	5	6
12.05.2016	13.06.2016	Chirurgie vasculară/ Vascular Surgery -- 2133	F1112	2,9487	32
16.05.2016	07.06.2016	Chirurgie vasculară/ Vascular Surgery -- 2133	F1130	2,3375	22
17.05.2016	16.06.2016	Chirurgie vasculară/ Vascular Surgery -- 2133	F3061	1,2853	30
19.05.2016	21.06.2016	Chirurgie vasculară/ Vascular Surgery -- 2133	F1112	2,9487	33
30.05.2016	16.06.2016	Chirurgie vasculară/ Vascular Surgery -- 2133	F1130	2,3375	17
01.06.2016	15.06.2016	Chirurgie vasculară/ Vascular Surgery -- 2133	F1112	2,9487	14
06.06.2016	13.06.2016	Chirurgie vasculară/ Vascular Surgery -- 2133	F1141	3,1881	7
06.06.2016	21.06.2016	Chirurgie vasculară/ Vascular Surgery -- 2133	F1211	3,2385	15
07.06.2016	13.06.2016	Chirurgie vasculară/ Vascular Surgery -- 2133	F1141	3,1881	6
09.06.2016	13.06.2016	Chirurgie vasculară/ Vascular Surgery -- 2133	F3062	0,4284	4
09.06.2016	21.06.2016	Chirurgie vasculară/ Vascular Surgery -- 2133	F1112	2,9487	12
10.06.2016	16.06.2016	Chirurgie vasculară/ Vascular Surgery -- 2133	F1212	1,2601	6
10.06.2016	16.06.2016	Chirurgie vasculară/ Vascular Surgery -- 2133	F1211	3,2385	6
10.06.2016	27.06.2016	Chirurgie vasculară/ Vascular Surgery -- 2133	F1143	0,9388	17
12.06.2016	29.06.2016	Chirurgie vasculară/ Vascular Surgery -- 2133	F1141	3,1881	17
13.06.2016	24.06.2016	Chirurgie vasculară/ Vascular Surgery -- 2133	F1081	5,2232	11
13.06.2016	16.06.2016	Chirurgie vasculară/ Vascular Surgery -- 2133	F1211	3,2385	3
15.06.2016	21.06.2016	Chirurgie vasculară/ Vascular Surgery -- 2133	F3061	1,2853	6
15.06.2016	27.06.2016	Chirurgie vasculară/ Vascular Surgery -- 2133	F1141	3,1881	12
16.06.2016	30.06.2016	Chirurgie vasculară/ Vascular Surgery -- 2133	F1112	2,9487	14
17.06.2016	24.06.2016	Chirurgie vasculară/ Vascular Surgery -- 2133	F1081	5,2232	7

Continuarea tabelului 2/ Continue table 2

1	2	3	4	5	6
20.06.2016	30.06.2016	Chirurgie vasculară/ Vascular Surgery -- 2133	J1092	0,8947	10
20.06.2016	23.06.2016	Chirurgie vasculară/ Vascular Surgery -- 2133	X1041	2,1611	3
21.06.2016	24.06.2016	Chirurgie vasculară/ Vascular Surgery -- 2133	F3061	1,2853	3
24.06.2016	28.06.2016	Chirurgie vasculară/ Vascular Surgery -- 2133	F1141	3,1881	4
24.06.2016	30.06.2016	Chirurgie vasculară/ Vascular Surgery -- 2133	F1141	3,1881	6

Sursa: Reprezentarea autorului cu date de la Spitalul Județean de Urgență Pitești/
Source: Author's representation from the Emergency County Hospital Pitești

Din datele furnizate, vor fi extrași indicatorii de performanță, care vor ajuta la evaluarea secției.

Durata medie de spitalizare se calculează după următoarea formulă:

$$\frac{\sum_{i=1}^{i=k} d_i}{\sum_{i=1}^{i=k} c_i} \tag{1}$$

unde:

$\sum_{i=1}^{i=k} d_i$ exprimă suma zilelor de spitalizare per caz

$\sum_{i=1}^{i=k} c_i$ – suma cazurilor externate

În cazul nostru, durata medie de spitalizare este de 12,19 zile, comparativ cu cea stabilită la nivel național de 7,00 zile, ceea ce înseamnă că, din cauza complexității diagnosticării, pacienții au fost eliberați mai târziu decât ar fi trebuit să se întâmple.

Indicele de Case Mix (ICM) este dat de următoarea formulă:

$$\frac{\sum_{i=1}^{i=k} X_i n_i}{\sum_{i=1}^{i=k} n_i} \tag{2}$$

unde:

$\sum_{i=1}^{i=k} X_i n_i$ indică suma cazurilor ponderate,

$\sum_{i=1}^{i=k} n_i$ – suma cazurilor externate.

Prin urmare, ICM = 2,6249 oferă oportunitatea pentru compartimentul de Chirurgie Vasculară, de a obține mai multe fonduri pentru spital

From the provided dates we will extract the key performance indicators that will help us to evaluate the ward.

The Average Length of Stay is given by the formula:

where:

$\sum_{i=1}^{i=k} d_i$ – express the sum of the hospitalization days per case

$\sum_{i=1}^{i=k} c_i$ – the sum of the discharged cases

In our case the average duration is 12,19, comparing to the one settled for the national level that is 7,00 meaning that because of complexity of diagnostics the patients were discharged later than it supposed to happen.

The case mix index (CMI) is given by the formula:

where:

$\sum_{i=1}^{i=k} X_i n_i$ – indicate the sum of the weighted cases

$\sum_{i=1}^{i=k} n_i$ – is the amount of the discharged cases.

Therefore, the ICM = 2,6249 is giving the opportunity for the Vascular Surgery ward to

și compartimentul specificat, ceea ce duce la investiții evidente. Această abordare compensează durata îndelungată a cazurilor externe, care, prin natura lor, atrag costuri mai mari.

În continuare, vom efectua analiza statistică matematică a compartimentului cercetat și vom vizualiza distribuția normală.

Considerăm X variabila aleatorie pentru numărul de zile de spitalizare și \bar{x} durata medie de spitalizare, iar densitatea de probabilitate va fi definită prin funcția $f(x)$.

Ținând cont de datele tabelului 2, datele pentru distribuția normală rezultă din tabelul 3.

bring more funds for the hospital and the specified ward which leads to obvious investments. This approach compensates the long stay of the cases per admission that by their nature attract higher costs.

Next we will perform the mathematical statistical analysis of the researched compartment and visualize the normal distribution.

We consider X the random variable for the number of days of hospitalization and \bar{x} the average length of hospitalization, and the probability density will be defined by the function $f(x)$.

Taking into account table 2 data, the data for normal distribution is shown in table 3.

Tabelul 3/Table 3

**Datele pentru distribuția normală/
Data for the normal distribution**

\bar{x} Durata medie de spitalizare / Medium length of stay	S Deviația standard/Standard deviation	X Numărul de zile de spitalizare/ Hospitalization days number	f(x)
12,19	8,69	3	0,026236
		3	0,026236
		3	0,026236
		4	0,029439
		4	0,029439
		6	0,035621
		6	0,035621
		6	0,035621
		6	0,035621
		6	0,035621
		7	0,038412
		7	0,038412
		10	0,044485
		11	0,045494
		12	0,045913
		12	0,045913
		14	0,044941
		14	0,044941
		15	0,043587
		17	0,039403
		17	0,039403
		17	0,039403
		22	0,02428
		30	0,005617
		32	0,003412
		33	0,002607

Sursa: Calculele autorului/ **Source:** Author's calculations

În mod natural, durata medie de spitalizare (DMS), este indicatorul cel mai uzitat al tendinței centrale.

Distribuția rezultată este asimetrică tip $moda < mediana < media$, așa cum este vizualizată în figura 2.

Naturally, average length of stay (LOS) is the most useful indicator of the central tendency.

The resulting distribution is asymmetric the $mode < the\ medium < the\ median$ as shown in figure 2.

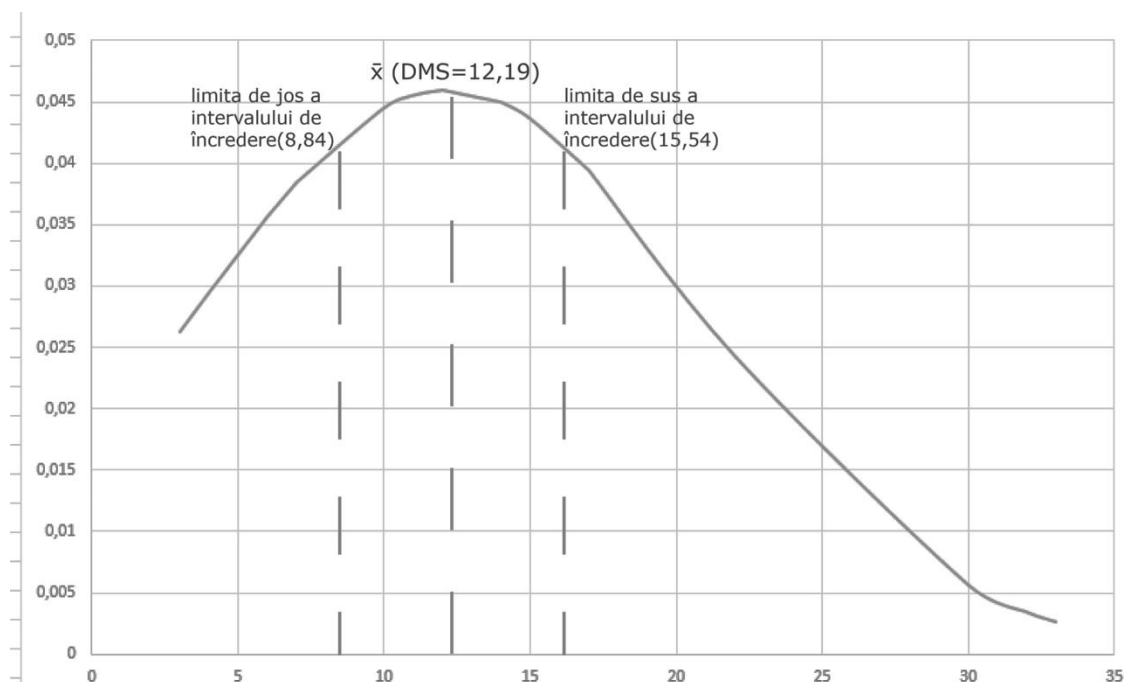

Figura 2. Graficul distribuției normale pentru compartimentul chirurgie vasculară în luna iunie 2016/ Figure 2. The normal distribution graph for Vascular Surgery ward – June 2016

Sursa: Reprezentarea autorului/ Source: Author's representation

Tabelul 4/Table 4

Determinarea intervalului de încredere de 0,95 pentru durata medie de spitalizare a pacienților externați de pe compartimentul de chirurgie vasculară/ Determining the confidence interval of 0.95 for the average length of stay for the patients discharged from the vascular surgery department

N (Numărul cazurilor externate)/ Number of released cases	S_{\square} (Eroare standard)/ Standard error	\bar{x} (DMS)/ Medium length of stay	s (Deviația standard) / Standard deviation	α Incertitudine/ Uncertainty	Limita inferioară a intervalului de încredere/ The lower bound of the confidence interval	Limita superioară a intervalului de încredere/ The upper bound of the confidence interval	Distribuția normală standard/ Standard normal distribution
26	1,71	12,19	8,69	0,05	8,84	15,54	-1,96

Sursa: Calculele autorului/ Source: Author's calculations

Acest fapt se referă la fiabilitatea procedurii de estimare, adică ne așteptăm ca intervalul de 0,95 calculat (care se schimbă de la un eșantion la altul) să conțină parametrul în 95% din eșantioane, așadar, acest lucru se transpune probabilistic în formularea matematică:

$$P(\lim \inf \leq \mu \leq \lim \sup), \mu = DMS \quad (3)$$

Prin urmare, intervalul de încredere de 95% pentru durata medie de spitalizare a pacienților externăți din compartimentul de chirurgie vasculară este de la 8,84 la 15,54.

Factorul psihologic, învățare în codificarea diagnosticelor, a influențat majorarea Indicelui de case mix (ICM) pentru compartimentul de chirurgie vasculară (ICM = 2,6249), acest considerent fiind în corelație cu extinderea duratei medii de spitalizare realizate (DMS), față de cea stabilită la nivel național pentru specialitatea în discuție, lucru estimat prin determinarea intervalului de încredere pentru acest parametru.

Sistemul de plăți DRG prezintă avantaje și inconveniențe, care se reflectă în creșterea eficienței, transparenței și reducerii duratei medii de spitalizare. Dezavantajul DRG rezidă în crearea de stimulente financiare pentru externările spitalicești anterioare [15, p. 6].

5. Concluzii

Sistemul de plăți DRG este utilizat, într-o gamă largă de țări, deoarece utilizează rezultatul „fotografiat” al unui furnizor de servicii de îngrijire, deși are avantaje și dezavantaje, cum ar fi sporirea eficienței și transparenței sau crearea de stimulente financiare pentru externările spitalicești anterioare.

Aplicând principalii indicatori de performanță, care ne ajută să evaluăm un compartiment, ne așteptăm ca o secție/compartiment de chirurgie să solicite mai multe resurse ale spitalului în comparație cu o secție medicală care utilizează mai puține resurse în cazuri obișnuite (de exemplu, utilități, menaj, administrare).

The fact that we refer to the reliability of the estimation procedure, i.e. we expect that the 0.95 calculated interval (which changes from one sample to another) will contain the parameter in 95% of the samples, so this is probabilistically done in the following math formula:

Therefore, the 95% confidence interval for the medium length of stay discharged patients in the vascular surgery department is from 8,84 to 15,54.

The psychological learning factor in the coding of diagnoses influenced the increase of the Case Mix Index (CMI) for the vascular surgery department (CMI = 2,6249), this consideration being correlated with the extension of the medium length of stay (MLOS) to that established at the level national for the specialty in question, which is estimated by determining the confidence interval for this parameter.

We can conclude that the DRG payment system has advantages and disadvantages that are reflected in increasing efficiency and transparency and reducing the average length of hospitalization. The disadvantage of DRG is the creation of financial incentives for previous hospital discharges [15, p. 6].

5. Conclusions

The DRG payment system is used in a wide range of countries because it uses the “photographed” result of care provider, although it has advantages and disadvantages, such as increasing efficiency and transparency, or creating financial incentives for hospital discharges earlier.

Applying the main performance indicators that help us evaluate a compartment, we expect a department / surgery department to request more hospital resources compared to a medical department that uses fewer resources in the usual cases (e.g. utilities, housekeeping and administration).

Bibliografie/Bibliography:

1. ARIELY, Dan interview. *Superscholar phone conversation*, 2011.
2. MARINER, W., *Paternalism, Public Health, and Behavioral Economics: A Problematic Combination*, volume 46, number 5, p. 1821, p. 1836, July 2014.
3. *Advances in Behavioral Economics*, W. Pesendorfer, *Behavioral Economics Comes of Age*, p. 1, 2006.

4. GHITULESCU, V., STANCU, S., PETRICĂ, A., *International Journal of Emerging Research in Management & Technology, Modeling the Impact of Psychological Factors on the Behavior of Economic Agents in the Health System*, 2017.
5. SAMSON, A., *The Behavioral Economics Guide 2014*, Samson, A. (Ed.), 2014.
6. *Tinbergen Institute Discussion Paper* HEUKELOM, F., *Kahneman and Tversky and the origin of behavioral economics*, Tinbergen Institute Amsterdam, p. 14-16, 2006.
7. KAMENICA, E., *Behavioral economics and psychology of incentives*, The Annual Review of Economics, p. 10, 2012.
8. THALER, R., *Comportament Inadecvat, Nașterea economiei comportamentale*, Editura Publică, 2015.
9. BADEA, E., BĂRBUȚĂ, D., CHIRIAC, N., GHEORGHE, I., HARAGA, S., IONESCU, A., MIHĂESCU-PINȚIA, C., MOLDOVAN, M., MUȘAT, S., PALAS, C., PAVEL, C., RADU P., RĂDULESCU S., RĂSOIU, C., STOIENESCU, M., VÂLCEANU, D., *Managementul Spitalului*, Editura H Press, Bucharest, 2006.
10. MARȚIAN, B., SHAH, J., BURDUJA, D., RADU, P., LĂZĂRESCU, D., PINTIA, C. M., IONESCU, A., CIUREA, D., HARAGA, S., PÂRȚACHI, I., STAMATE, I., MOLDOVAN, M., BUTU, C., PUSTA, G., *Manual de finanțare bazată pe caz*, INCDS 2003.
11. *Școala Națională de Sănătate Publică, Management și Perfecționare în Domeniul Sanitar București, Clasificarea bolilor, problemelor de sănătate și procedurilor medicale Rodrg*, p. 1, Iulie 2011.
12. Princeton University, *Diagnosis Related Groups (DRGs) and the Medicare Program: Implications for Medical Technology*, [Online], Available: <https://www.princeton.edu/~ota/disk3/1983/8306/830605.PDF>
13. *Advisory Services Agreement between Ministry Of Health Of The Republic Of Bulgaria and the International Bank For Reconstruction And Development, Final Action Plan for the Implementation of DRGs-based payments*, 2015.
14. AVERILL R.F., GOLDFIELD, N., HUGHES, M.D. J.S., BONAZELLI, M.D.J., MCCULLOUGH, E.C., STEINBECK, B.A., MULLIN, R., TANG, M.D. A.M., *All Patient Refined Diagnosis Related Groups (Apr-Drgs)/version 20.0, Methodology Overview*, 2003.
15. KOCIĆ, S., MIHAILOVIC, N., JAKOVLJEVI, M., *Review of Diagnosis-Related Group-Based Financing of Hospital care*, 2016.

331.2-053+055.1/.3:061.1EU

DISPARITĂȚI SALARIALE DE GEN ȘI VÂRSTĂ ÎNTRE STATELE MEMBRE ALE UE

Lect. univ. Oana-Ancuța STÂNGACIU, Universitatea „Vasile Alecsandri” din Bacău, stangaciu@ub.ro,

Prof. univ. Eugenia HARJA, Universitatea „Vasile Alecsandri” din Bacău, eugenia.harja@ub.ro

Problematika egalității de șanse reprezintă o prioritate la nivelul Uniunii Europene pentru a îndeplini obiectivele de coeziune socială la nivel comunitar. Studiul are drept scop analiza evoluției disparităților salariale de gen și vârstă între statele membre ale UE, în perioada 2006-2014.

Utilizând metodele specifice statisticii descriptive, analizei de tip cluster și econometriei, s-a ajuns la concluzia că, în UE, există disparități de gen și vârstă, dar, în perioada analizată, acestea s-au redus, existând un proces de convergență.

***Cuvinte-cheie:** câștig salarial lunar, disparități de gen și vârstă, dendrogramă, convergență.*

JEL: C10, E24.

Introducere.

Politica de promovare a coeziunii sociale de la nivelul Uniunii Europene, are drept obiectiv principal reducerea diferențelor de venituri între statele membre. Prin urmare, problematica prezentului studiu, respectiv evaluarea existenței disparităților salariale, precum și a unui proces de convergență a acestora, este una de actualitate, iar o analiză a lor poate oferi indicii cu privire la gradul de îndeplinire a obiectivelor de coeziune socială.

Metode aplicate.

În demersul cercetării științifice, EUROSTAT-ul a fost folosit ca sursă de date [1], astfel că, din rezultatele Anchetei “The Structure of Earnings Survey (SES)”, ce se desfășoară din 4 în 4 ani și oferă informații detaliate privind distribuția câștigurilor salariale și costului forței de muncă pe sexe, vârstă, ocupație, nivel de educație etc., au fost selectați doar indicatorii referitori la câștigurile salariale lunare pe sexe și grupe de vârstă. Conform EUROSTAT, acești indicatori,

331.2-053+055.1/.3:061.1EU

GENDER AND AGE EARNINGS DISPARITIES AMONG EU MEMBER STATES

Lecturer, PhD Oana-Ancuța STANGACIU “Vasile Alecsandri” University of Bacău stangaciu@ub.ro,

Professor, PhD Eugenia HARJA, “Vasile Alecsandri” University of Bacău, eugenia.harja@ub.ro

The issue of equal opportunities is a priority for the EU in order to achieve the objectives of social cohesion at community level. The study aims to analyse the evolution of gender and age gaps between EU Member States over the period 2006-2014.

Using the methods specific to descriptive statistics, cluster analysis and econometrics, it was concluded that gender and age disparities do exist in the EU, but they decreased over time, confirming a convergence process.

***Key words:** monthly gross earnings, gender and age earnings disparities, dendrogram, convergence.*

JEL: C10, E24.

Introduction.

The policy of promoting social cohesion in the European Union has as its main objective reducing income inequality among Member States. Therefore, the topic of the present study, namely the evaluation of existence of earnings disparities, as well as that of a convergence process related to them, is very actual nowadays and analysing them could provide indications of the achievement rate of social cohesion objectives.

Methodology.

While undertaking the scientific research, EUROSTAT was used as a source of data [1], so that there were only selected indicators related to monthly remuneration by sex and age groups out of the results of “The Structure of Earnings Survey (SES)”, a 4-yearly survey which provides detailed information on distribution of earnings and labour cost by gender, age, occupation, highest educational level attained etc. According to EUROSTAT, these indicators, expressed in euros, refer to monthly gross earnings obtained by employees

exprimați în Euro, se referă la câștigurile salariale brute obținute în luna octombrie a fiecărui an de referință, respectiv 2006, 2010 și 2014, de către salariații din statele membre ale Uniunii Europene.

Analiza disparităților salariale între statele membre ale UE a presupus determinarea indicatorilor specifici statisticii descriptive (indicatorii variației și de poziție ce oferă indicii asupra omogenității și simetriei seriei), dar și construirea unei dendrograme pentru o analiză de tip cluster. În ceea ce privește fundamentarea științifică a existenței unui proces de convergență a disparităților salariale între statele membre ale UE, s-a utilizat analiza legăturii econometrice dintre valoarea indicatorului din anul de bază și dinamica aferentă perioadei analizate.

Rezultate și discuții. Evoluția câștigului salarial pe sexe și grupe de vârstă în statele membre UE

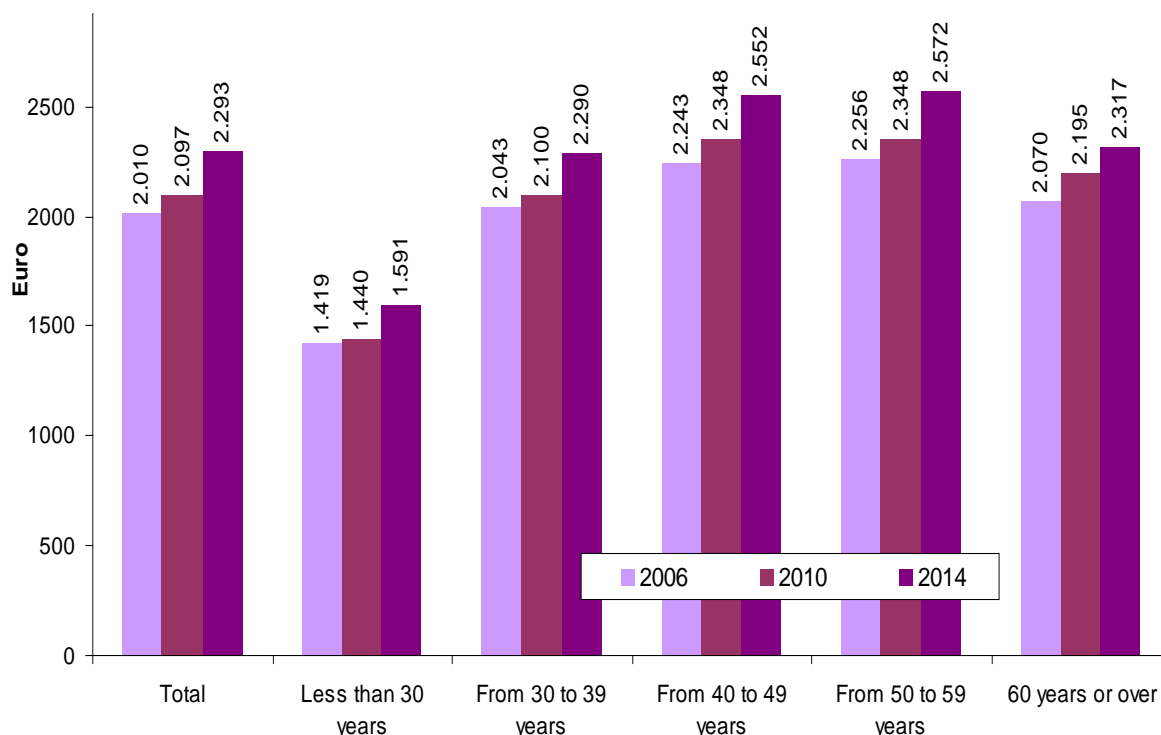
În cele 28 de state membre ale UE, câștigurile salariale per salariat au crescut, de la 2.010 Euro, în anul 2006, la 2.293 Euro, în anul 2014 și, după cum se poate observa în figura 1, distribuția câștigurilor salariale pe grupe de vârstă este neuniformă.

in the Member States of the EU in the month of October of each reference year, namely 2006, 2010 and 2014.

The analysis of earnings disparities among EU Member States implied the determination of specific descriptive indicators (indicators of variation and position that provide indications of the homogeneity and symmetry of the series), but also the construction of a dendrogram for a cluster analysis. As to the scientific substantiation of the existence of a process of convergence of earnings disparities between EU Member States, the analysis used was the econometric connection between the value of the indicator in the base year and the dynamics of the analysed period.

Results and discussions. The evolution of monthly earnings by gender and age groups in the Member States

Monthly earnings per employee in EU28 rose from EUR 2,010 in 2006 to EUR 2,293 in 2014 and the monthly earnings by age groups is uneven, as it can be seen in figure 1.

**Figura 1. Câștigul salarial în UE 28, pe grupe de vârstă, în 2006, 2010 și 2014 (Euro)/
Figure 1. Monthly earnings in EU 28, by age groups, in 2006, 2010 and 2014 (EUR)**

Sursa: prelucrare după datele EUROSTAT/ Source: processed based on EUROSTAT

Cele mai mici câștiguri sunt realizate de către salariații tineri, ce au vârsta sub 30 de ani (1.419 Euro în anul 2006, respectiv 1.591 Euro în 2014), iar cele mai mari salarii sunt obținute de persoanele angajate, ce au vârsta cuprinsă între 50 și 59 de ani (2,256 Euro în anul 2006, respectiv 2.572 Euro în 2014). De asemenea, se mai poate evidenția faptul că angajații cu vârsta de peste 60 de ani au aproximativ aceleași salarii cu angajații ce au vârsta cuprinsă între 30 și 39 de ani, dar și că cel mai mare decalaj de salarizare, în funcție de vârsta angajaților, se înregistrează între grupele de vârstă „sub 30 de ani” și „între 30 și 39 de ani” (de 624 Euro, în anul 2006, respectiv de 699 Euro, în 2014).

Din perspectiva disparităților de gen, se poate observa, în figura 2, că, la nivelul Uniunii Europene, bărbații au salarii mai mari decât femeile. Astfel, în anul 2006, bărbații au câștigat cu 729 EURO, respectiv cu 45,1%, mai mult decât femeile, iar decalajul salarial dintre aceștia s-a accentuat, în mărime absolută, în anul 2014, fiind de 794 Euro, în timp ce, în mărime relativă, acesta s-a redus la 42,2%. Pe grupe de vârstă, disparități de gen foarte mari se regăsesc la salariații cu vârsta de peste 40 de ani, iar mai mici la salariații mai tineri.

The lowest earnings are made by young employees under the age of 30 (1,419 EUR in 2006 and 1,591 EUR in 2014) and the highest salaries are obtained by employees between the ages of 50 and 59 (2,256 EUR in 2006, and 2,572 EUR in 2014). It can also be pointed out that employees aged over 60 have approximately the same salaries as employees aged between 30 and 39, but also that the largest earnings gap according to the age of employees is registered between the age groups “under 30 years” and “between 30 and 39 years” (of 624 EUR in 2006 and 699 EUR in 2014).

From the point of view of gender disparities, men have higher salaries than women in the EU, as it can be seen in figure 2. Thus, in 2006, men earned 729 EUR more than women, that is 45.1%, and the pay gap increased in absolute value to 794 EUR in 2014, whereas it decreased in relative value to 42.2%. Significantly large gender disparities by age groups are found among employees aged over 40, and smaller disparities among younger employees.

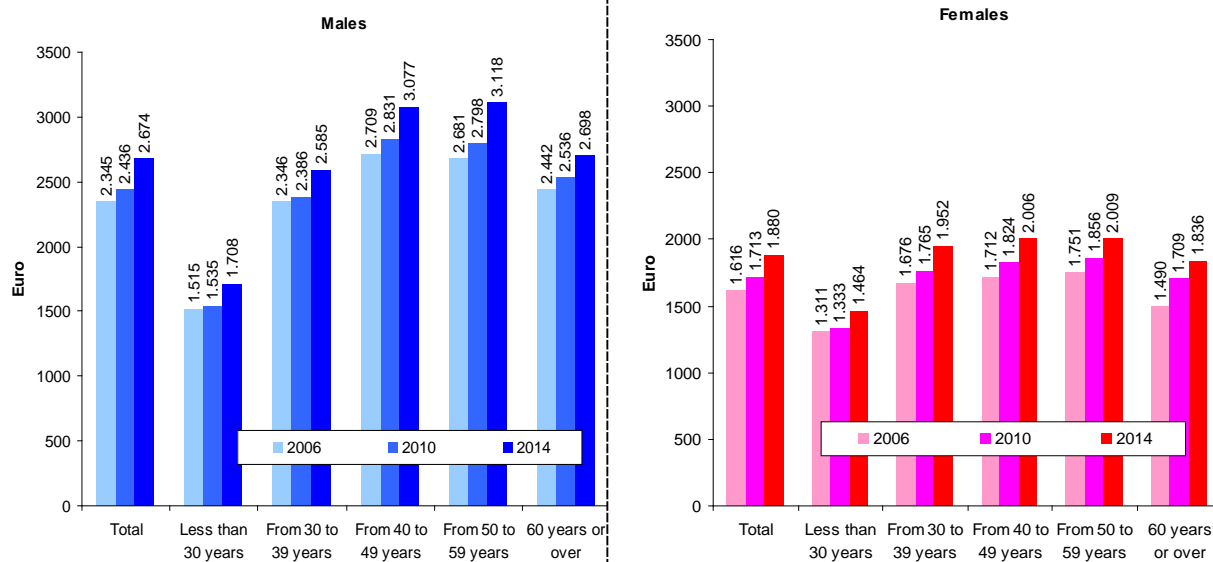

Figura 2. Câștigul salarial în UE 28, pe grupe de vârstă și sexe, în 2006, 2010 și 2014 (EURO)/
Figure 2. Monthly earnings in EU 28, by age groups and gender, 2006, 2010 and 2014 (EUR)

Sursa: prelucrare după datele EUROSTAT/ Source: processed based on EUROSTAT

Pe grupe de vârstă, situația este următoarea:

- salariați cu vârsta sub 30 ani: în anul 2006, bărbații au câștigat cu 204 Euro, respectiv cu 15,6%, mai mult decât femeile, iar decalajul salarial dintre aceștia a crescut în anul 2014, fiind de 244 Euro, respectiv de 16,7%;
- salariați cu vârsta cuprinsă între 30 și 39 de ani: în anul 2006, bărbații au câștigat cu 680 Euro, respectiv cu 40,0%, mai mult decât femeile, iar decalajul salarial dintre aceștia s-a micșorat în anul 2014, fiind de 633 Euro, respectiv de 32,4%;
- salariați cu vârsta cuprinsă între 40 și 49 de ani: în anul 2006, bărbații au câștigat cu 997 Euro, respectiv cu 58,2%, mai mult decât femeile, iar decalajul salarial dintre aceștia s-a accentuat, în mărime absolută, în anul 2014, fiind de 1.071 Euro, în timp ce, în mărime relativă, acesta s-a redus la 53,4%;
- salariați cu vârsta cuprinsă între 50 și 59 de ani: în anul 2006, bărbații au câștigat cu 930 Euro, respectiv cu 53,1%, mai mult decât femeile, iar decalajul salarial dintre aceștia a crescut, în anul 2014, fiind de 1.109 Euro, respectiv de 55,2%;
- salariați cu vârsta de peste 60 de ani: în anul 2006, bărbații au câștigat cu 952 EURO, respectiv cu 63,9%, mai mult decât femeile, iar decalajul salarial dintre aceștia s-a micșorat în anul 2014, fiind de 862 Euro, respectiv de 46,9%.

În profil teritorial, cele mai mari câștiguri salariale, în anul 2014, s-au înregistrat în Luxemburg, Danemarca și Irlanda, iar cele mai mici în Bulgaria, România și Lituania. De asemenea, în figura 3, se poate observa că în toate statele membre ale UE, bărbații câștigă mai mult decât femeile, iar disparitățile de gen, calculate ca procent ce evidențiază cu cât este mai mare salariul bărbaților față de cel al femeilor, variază foarte mult de la o țară la alta, respectiv între 5,85% (România) și 64,06% (Olanda).

By age groups, the situation is as follows:

- employees under the age of 30: in 2006, men earned 204 EUR more than women, that is 15,6%, and the pay gap between them increased in 2014, reaching 244 EUR, that is 16.7%;
- employees aged between 30 and 39: in 2006, men earned 680 EUR more than women, that is 40,0%, and the pay gap between them decreased in 2014, reaching 633 EUR, that is 32,4%;
- employees aged between 40 and 49: in 2006, men earned 997 EUR more than women, that is 58,2%, and the pay gap between them increased in absolute value in 2014, reaching 1,071 EUR, whilst it decreased in relative value to 53,4%;
- employees aged between 50 and 59: in 2006, men earned 930 EUR more than women, that is 53,1%, and the pay gap between them increased in 2014, reaching 1,109 EUR, that is 55,2%;
- employees aged over 60: in 2006, men earned 952 EUR more than women, that is 63,9%, and the pay gap between them decreased in 2014, reaching 862 EUR, that is 46,9%.

In territorial terms, the highest wages in 2014 were registered in Luxembourg, Denmark and Ireland, and the lowest ones in Bulgaria, Romania and Lithuania. Also, as can be seen in figure 3, men earn more than women in all EU Member States, and gender disparities, measured as a percentage which highlights how much bigger men's monthly earnings are than women's, vary greatly from one country to another, between 5.85% (Romania) and 64.06% (the Netherlands).

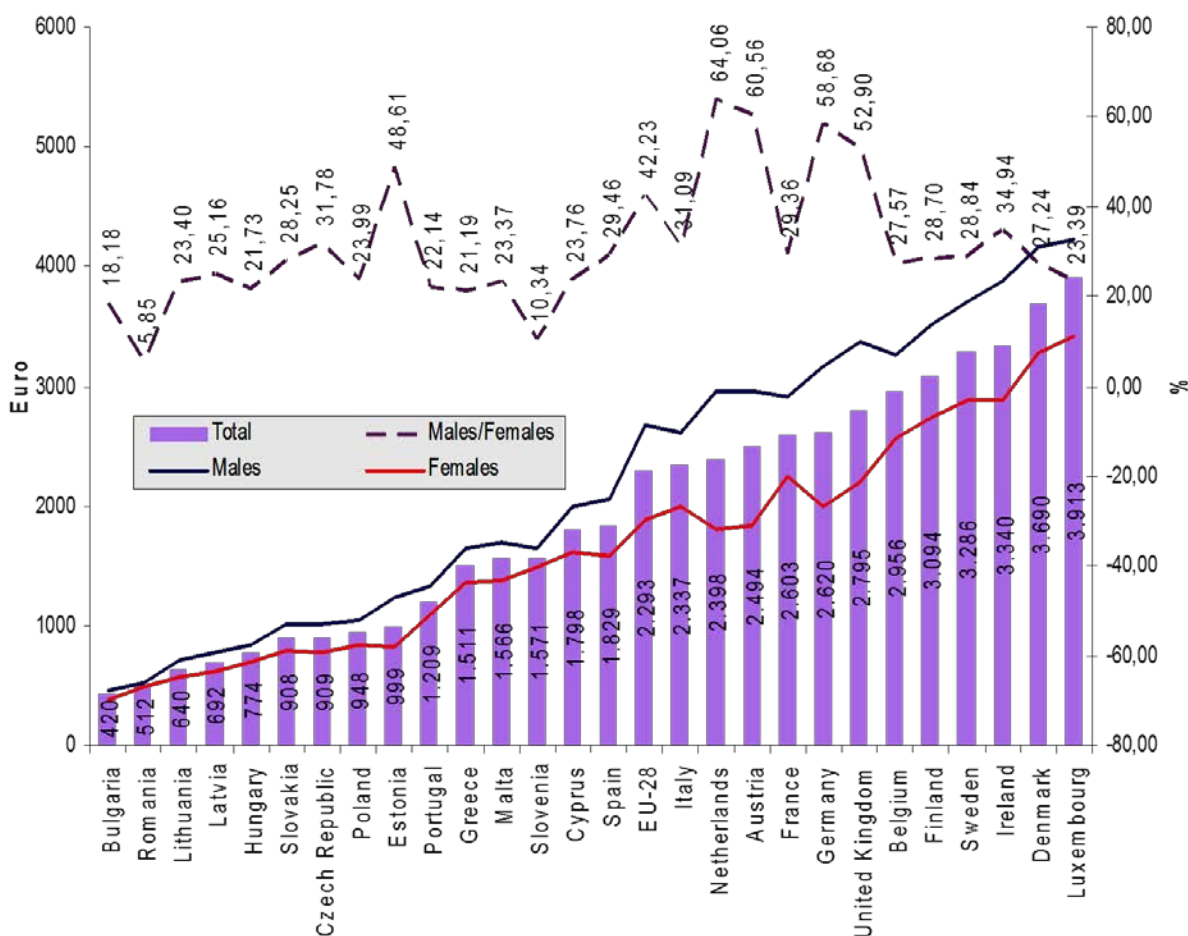

Figura 3. Câștigul salarial în statele membre ale UE, pe sexe (Euro) și procentul câștigului realizat de bărbați în cel realizat de femei (+/-%) în 2014 /

Figure 3. Monthly earnings in EU member states, by gender (EUR) and proportion of males/females wage (+/-%) in 2014

*Sursa: prelucrare după datele EUROSTAT/
Source: processed based on EUROSTAT*

Salarizarea pe grupe de vârstă, în statele membre Uniunea Europeană, a se vedea figura 4, relevă faptul că, în majoritatea statelor, cele mai mici salarii le regăsim, cum este și firesc, la grupa „sub 30 de ani” (excepție fac Bulgaria, Letonia și Estonia, unde cele mai mici salarii se înregistrează la salariații cu vârsta de peste 60 de ani), iar cele mai mari la grupele „între 40 și 49 de ani” sau „între 50 și 59 de ani”, excepție făcând România, Polonia, Grecia, Slovenia, Italia și Belgia, unde salariații cu vârsta peste 60 de ani câștigă cel mai mult.

Monthly earnings by age groups in European Union Member States (see figure 4) show that in most countries, the lowest monthly earnings are found, as natural, in the “under 30s group” (with the exception of Bulgaria, Latvia and Estonia, where the lowest monthly earnings are registered for employees aged over 60), and the highest monthly earnings are found in the “between 40 and 49 years” or “between 50 and 59 years”, with the exception of Romania, Poland, Greece, Slovenia, Italy and Belgium, where employees older than 60 years earn the most.

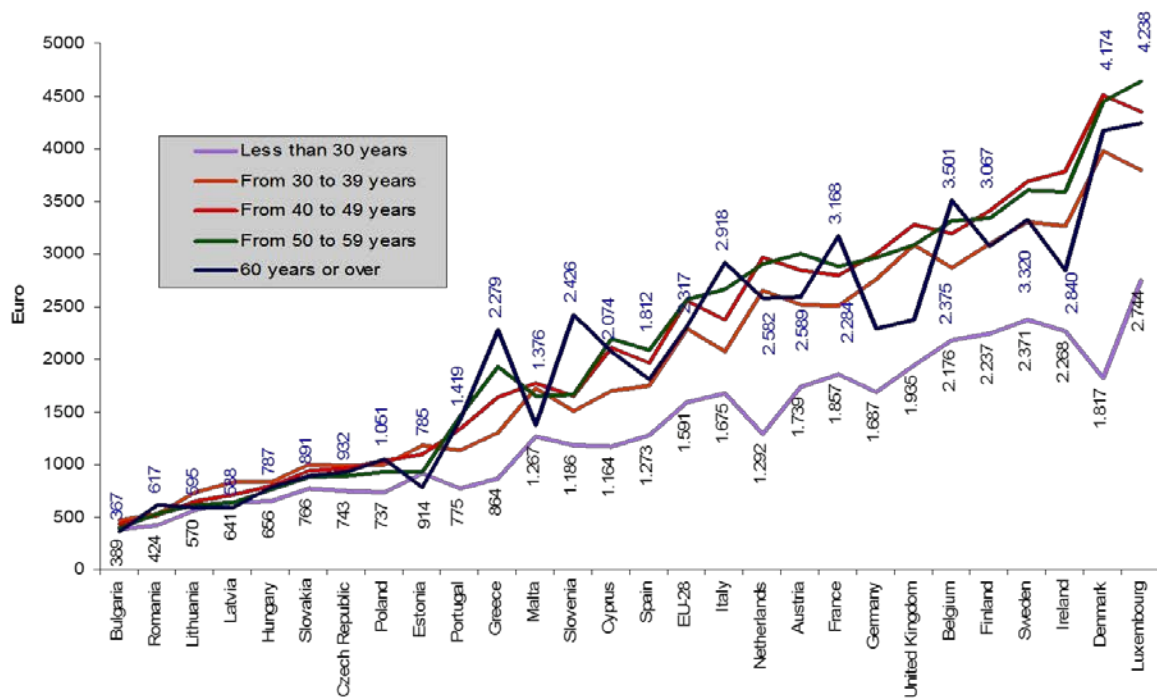
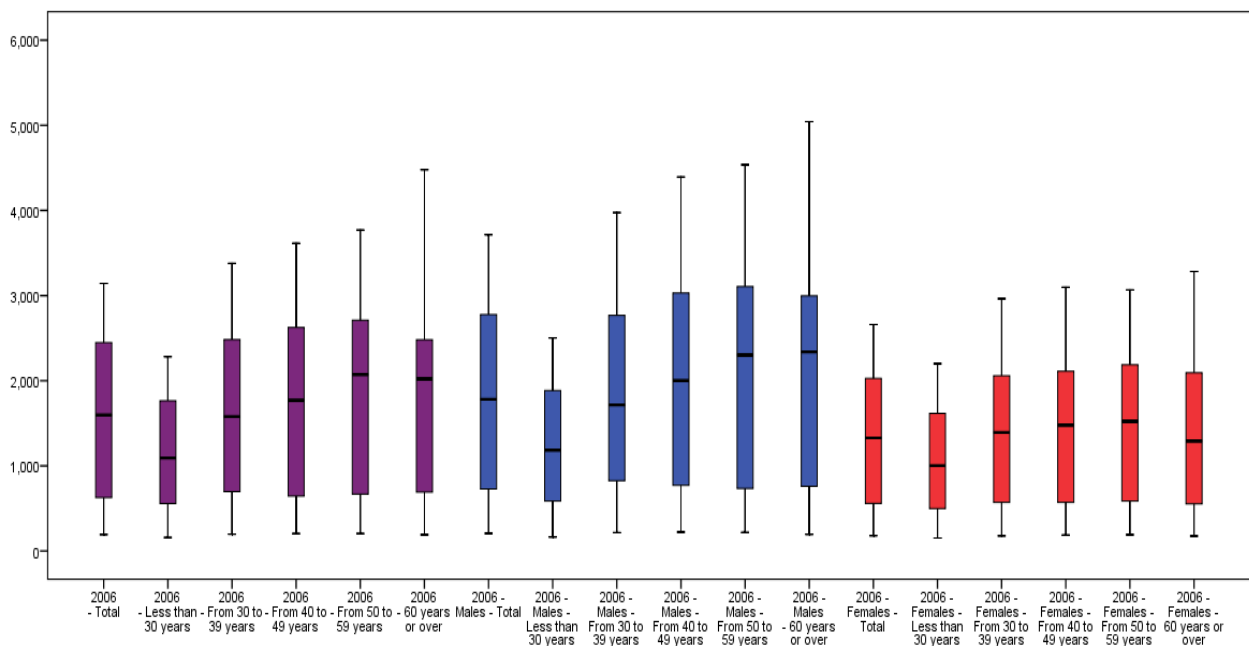

Figura 4. Câștigul salarial în statele membre ale UE, pe grupe de vârstă (Euro) în 2014 / Figure 4. Monthly earnings in EU member states, by age groups (EUR) in 2014
 Sursa: prelucrare după datele EUROSTAT/ Source: processed based on EUROSTAT

Disparități salariale de gen și vârstă între statele membre UE
 Analiza disparităților de gen și vârstă a presupus, într-o primă etapă, analiza omogenității și simetriei seriilor (figurile 5 și 6).

Gender and age earnings disparities among EU Member States
 The analysis of gender and age disparities required, for a first step, the analysis of the homogeneity and symmetry of the series (figures 5 and 6).

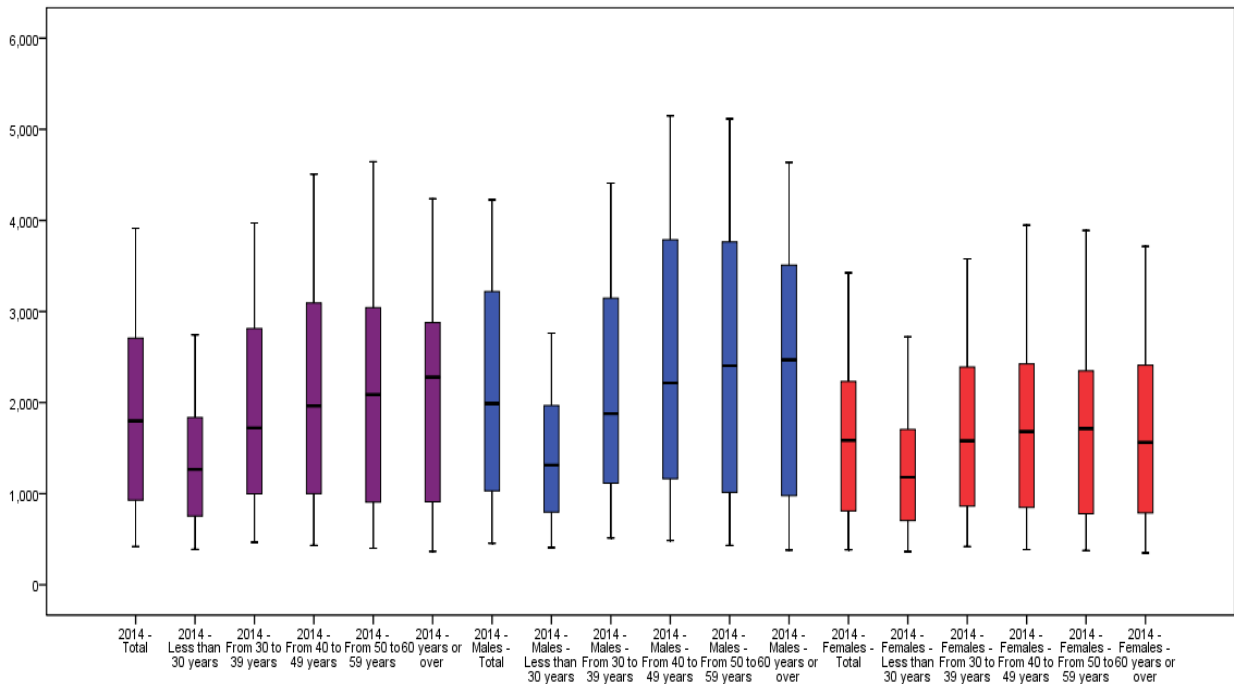

Figura 5. Boxplot-ul distribuției câștigului salarial pe statele membre ale UE, grupe de vârstă și sexe, în 2006 și 2014 /

Figure 5. Boxplot of monthly earnings in EU member states, by age groups and gender, in 2006 and 2014

Sursa: prelucrare după datele EUROSTAT/ Source: processed based on EUROSTAT

Forma boxplot-urilor distribuției câștigurilor salariale pe total și pe grupe de vârstă și sexe –Figura 5 – confirmă existența unor disparități salariale mari de gen și vârstă în statele membre ale UE (sunt diferențe mari între valorile mediei și cuartilei 4), dar și că, în anul 2014, există o oarecare aglomerare a statelor membre ale UE către valorile mici ale seriei.

Evoluția, în perioada 2006-2014, a coeficienților de asimetrie Skewness determinați pentru distribuția teritorială a câștigurilor salariale pe total, grupe de vârstă și sexe – a se vedea figura 6 - scoate în evidență, din perspectiva disparităților de gen, că distribuția salariilor în profil teritorial are un grad de asimetrie mai mare la femei decât la bărbați, iar această asimetrie crește în perioada analizată. În ceea ce privesc disparitățile de vârstă, se observă că cel mai mare grad de asimetrie a distribuției câștigurilor pe țări se înregistrează în anul 2006 la grupa de vârstă cuprinsă „între 30 și 39 de ani” atât la femei, cât și la bărbați, în timp ce, în anul 2014, cea mai asimetrică este grupa „sub 30 de ani”.

The form of the boxplots for the distribution of monthly earnings by total and by age groups and gender – figure 5 – confirms the existence of some large gender and age earnings disparities across EU Member States (there are great differences between the median value and the 4th quartile value), but also that Source: processed based on EUROSTAT in 2014 there is a certain general tendency of the EU Member States towards the small values of the series.

The evolution of the coefficients of Skewness over the period of time 2006-2014, determined for the territorial distribution of earnings by total and by age and gender groups – see figure 6 – highlights from the perspective of gender disparities the fact that earnings distribution in the territorial profile has a higher degree of asymmetry in women than in men, and this asymmetry increases in the analysed period. As for age disparities, it is noted that the highest degree of asymmetry in the distribution of earnings per country is recorded in the age group “between 30 and 39 years” in both women and men in 2006, whilst the most asymmetric group in 2014 is the “under 30s” group.

Case Summaries

	N	Median	Minimum	Maximum	Range	Std. Deviation	Variance	Kurtosis	Skewness
2014 - Total	27	1798.00	420	3913	3493	1062.786	1129513.422	-1.209	.259
2014 - Less than 30 years	27	1267.00	389	2744	2355	672.994	452920.644	-.997	.387
2014 - From 30 to 39 years	27	1722.00	467	3972	3505	1060.836	1125372.410	-1.181	.342
2014 - From 40 to 49 years	27	1963.00	432	4507	4075	1240.475	1538777.439	-1.125	.306
2014 - From 50 to 59 years	27	2088.00	401	4643	4242	1263.885	1597405.028	-1.059	.258
2014 - 60 years or over	27	2279.00	367	4238	3871	1150.919	1324614.687	-1.017	.213
2014 - Males - Total	27	1990.00	455	4226	3771	1221.159	1491230.011	-1.406	.198
2014 - Males - Less than 30 years	27	1314.00	409	2762	2353	726.448	527727.256	-1.178	.336
2014 - Males - From 30 to 39 years	27	1878.00	513	4408	3895	1177.136	1385649.567	-1.308	.302
2014 - Males - From 40 to 49 years	27	2216.00	486	5149	4663	1452.757	2110503.097	-1.343	.248
2014 - Males - From 50 to 59 years	27	2405.00	432	5116	4684	1506.726	2270224.003	-1.367	.178
2014 - Males - 60 years or over	27	2468.00	380	4637	4257	1346.420	1812847.179	-1.358	.092
2014 - Females - Total	27	1585.00	385	3425	3040	902.288	814123.328	-.920	.404
2014 - Females - Less than 30 years	27	1180.00	365	2722	2357	626.119	392025.251	-.534	.529
2014 - Females - From 30 to 39 years	27	1579.00	419	3577	3158	944.507	892094.182	-.843	.493
2014 - Females - From 40 to 49 years	27	1682.00	387	3947	3560	1024.118	1048917.179	-.744	.472
2014 - Females - From 50 to 59 years	27	1714.00	376	3890	3514	1011.679	1023494.063	-.698	.430
2014 - Females - 60 years or over	27	1563.00	350	3715	3365	947.170	897130.541	-.630	.523

Case Summaries

	N	Median	Minimum	Maximum	Range	Std. Deviation	Variance	Kurtosis	Skewness
2006 - Total	27	1597.00	193	3142	2949	967.138	935355.003	-1.392	.088
2006 - Less than 30 years	27	1092.00	158	2282	2124	652.890	426264.872	-1.290	.163
2006 - From 30 to 39 years	27	1580.00	196	3379	3183	1015.258	1030748.952	-1.239	.235
2006 - From 40 to 49 years	27	1770.00	204	3613	3409	1110.429	1233051.473	-1.297	.145
2006 - From 50 to 59 years	27	2072.00	204	3769	3565	1133.161	1284054.413	-1.345	.027
2006 - 60 years or over	27	2021.00	191	4479	4288	1140.405	1300523.872	-.590	.281
2006 - Males - Total	27	1782.00	206	3715	3509	1134.665	1287463.909	-1.405	.128
2006 - Males - Less than 30 years	27	1183.00	163	2502	2339	713.407	508949.251	-1.331	.186
2006 - Males - From 30 to 39 years	27	1716.00	216	3973	3757	1160.468	1346685.923	-1.208	.283
2006 - Males - From 40 to 49 years	27	2001.00	223	4393	4170	1340.319	1796454.949	-1.245	.233
2006 - Males - From 50 to 59 years	27	2301.00	218	4537	4319	1371.188	1880156.328	-1.394	.095
2006 - Males - 60 years or over	27	2338.00	195	5042	4847	1353.136	1830975.823	-.775	.276
2006 - Females - Total	27	1327.00	179	2660	2481	784.151	614892.772	-1.258	.131
2006 - Females - Less than 30 years	27	1002.00	152	2200	2048	597.682	357223.977	-1.096	.204
2006 - Females - From 30 to 39 years	27	1393.00	177	2964	2787	851.460	724984.926	-1.088	.262
2006 - Females - From 40 to 49 years	27	1478.00	187	3098	2911	860.979	741284.114	-1.122	.178
2006 - Females - From 50 to 59 years	27	1522.00	191	3067	2876	851.877	725694.952	-1.212	.030
2006 - Females - 60 years or over	27	1290.00	175	3282	3107	853.654	728724.302	-.666	.430

Figura 6. Statistici descriptive pentru câștigul salarial în statele membre ale UE, pe grupe de vârstă și sexe, în 2006 și 2014 / Figure 6. Descriptive statistics for monthly earnings in EU member states, by age groups and gender, in 2006 and 2014

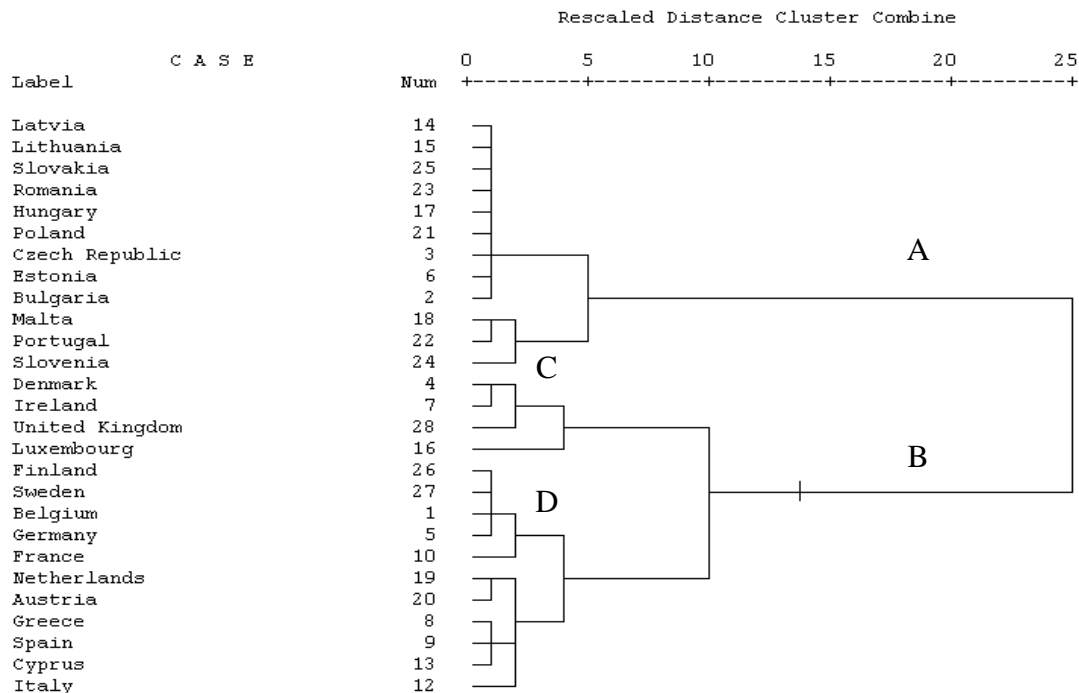
Sursa: prelucrare după datele EUROSTAT / Source: processed based on EUROSTAT

Din analiza de tip cluster (hierarchical cluster analysis) (dendrogramele din figura 7), se poate observa că atât pentru anul 2006, cât și pentru 2014, diagrama are 2 ramuri (ramurile A și B) cu câte 2 ramuri fiecare (ramurile C și D), iar ramura C are doar o singură „frunză” (Luxemburg) pe o subramură în 2006, respectiv 2 „frunze” (Danemarca și Luxemburg) pe ramura C, în anul 2014. De asemenea, analiza de tip cluster, plasează, în anul 2006, pe o singură ramură (B), 15 țări ce au un grad ridicat de dezvoltare și aflate în centrul și vestul Europei, iar, în anul 2014, pe ramura B (clusterul statelor dezvoltate) sunt plasate doar 12 dintre ele, Spania, Grecia și Cipru, plecând pe ramura A.

From the hierarchical cluster analysis (dendrograms in figure 7) we can see that for both 2006 and 2014, the diagram has two branches (A and B) with 2 branches each (C and D), and branch C has a single “leaf” (Luxembourg) on a sub-branch in 2006 and 2 “leaves” (Denmark and Luxembourg) in 2014. Also, the cluster analysis places 15 highly developed Central and Western European countries on a single branch (B) in 2006, and in 2014 on branch B (cluster of developed countries), there are only 12 of them, with Spain, Greece and Cyprus having moved to branch A.

2006

Dendrogram using Average Linkage (Between Groups)

2014

Dendrogram using Average Linkage (Between Groups)

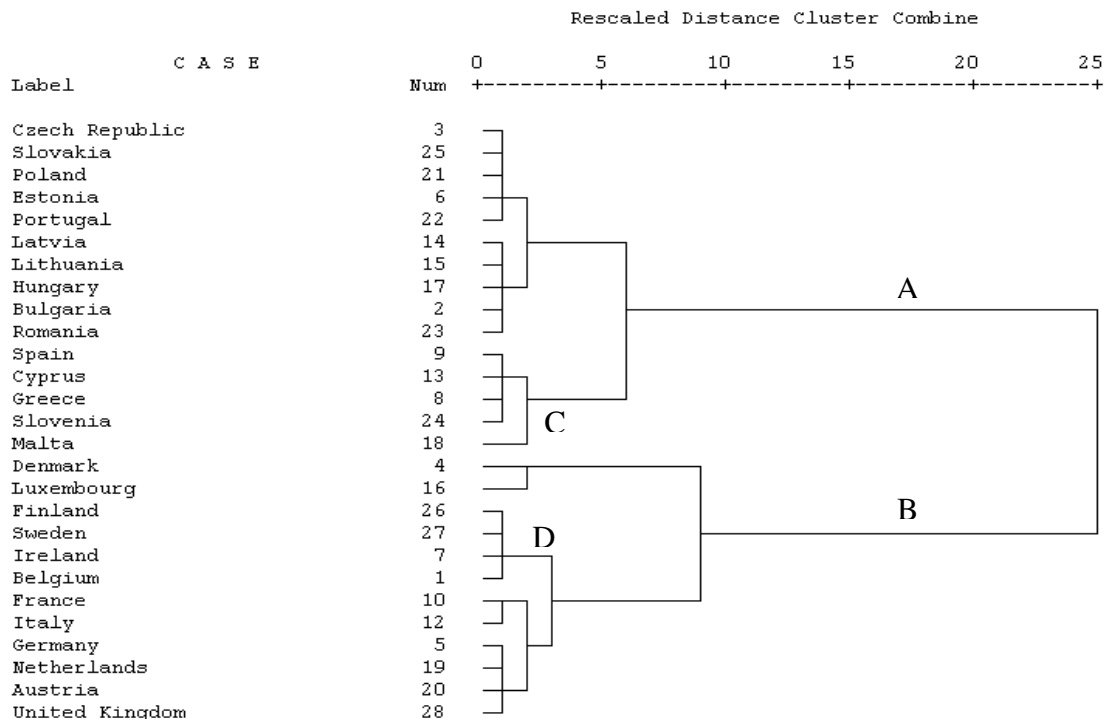

Figura 7. Dendrograma pentru câștigul salarial în statele membre ale UE, pe grupe de vârstă și sexe, în 2006 și 2014/ Figure 7. Dendrogram for monthly earnings in EU member states, by age groups and gender, in 2006 and 2014

Sursa: prelucrare după datele EUROSTAT / Source: processed based on EUROSTAT

Convergența disparităților salariale de gen și vârstă între statele membre UE

Demersul fundamentării științifice a convergenței între statele membre UE, în ceea ce privește disparitățile de gen și vârstă, a presupus analiza legăturii econometrice dintre câștigul salarial pe grupe de vârstă, respectiv pe sexe în anul 2006 (variabila independentă) și dinamica acestuia din anul 2014, față de 2006 (variabila dependentă) [3].

Ecuția de regresie are următoarea formă:

$$S_{2014/2006} = \alpha + \beta \ln(S_{2006}) + \varepsilon \tag{1}$$

unde:

- S₂₀₁₄ exprimă câștigul salarial pe grupe de vârstă, respectiv pe sexe, în statele membre UE, în anul 2006;
- S_{2014/2006} – dinamica câștigului salarial pe grupe de vârstă, respectiv pe sexe, în statele membre UE, din anul 2014, comparativ cu anul 2006;
- α și β – parametrii ecuației de regresie;
- ε – eroarea reziduală.

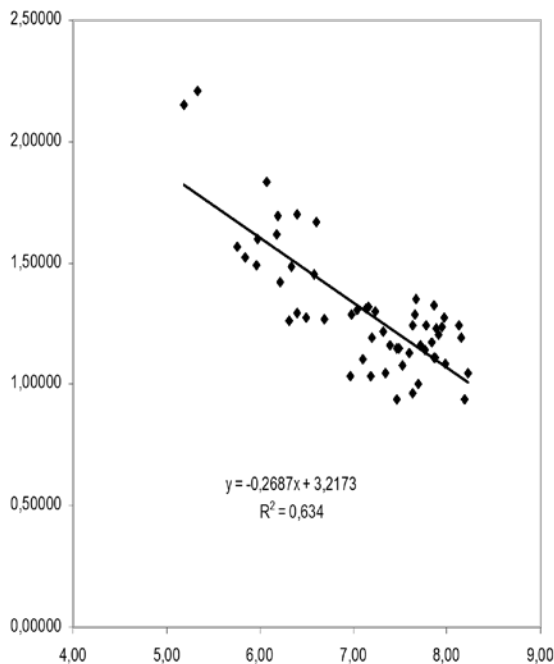
The convergence of the gender and age earnings disparities among the Member states

The approach of scientific substantiation of convergence between EU Member States in terms of gender and age disparities required the analysis of the econometric connection between the monthly earnings by gender and age groups in 2006 (independent variable) and their dynamics in 2014 compared to 2006 (dependent variable) [3].

The regression equation has the following form:

where:

- S₂₀₁₄ = the monthly earnings by age groups and gender in EU Member States in 2006;
- S_{2014/2006} = the dynamics of monthly earnings by age groups and gender in EU Member States in 2014 compared to 2006;
- α and β = the parameters of the regression equation;
- ε = the residual error.

Model Summary

R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
.796	.634	.627	.162

The independent variable is 2006.

ANOVA

	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Regression	2.442	1	2.442	93.532	.000
Residual	1.410	54	.026		
Total	3.853	55			

The independent variable is 2006.

Coefficients

	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
	B	Std. Error	Beta		
ln(2006)	-.269	.028	-.796	-9.671	.000
(Constant)	3.217	.199		16.143	.000

Figura 8. Scatter plot-ul dintre câștigul salarial în statele membre ale UE pe grupe de vârstă în 2006 (variabila independentă) și dinamica acestuia în 2014 față de 2006 (variabila dependentă); Rezultatul testării ecuației în SPSS [2] / Figure 8. Scatter plot of monthly earnings in EU member states by age group for 2006 (independent variable) and the dynamics of 2014 compared to 2006 (dependent variable); The test report of the regression equation in SPSS [2]

Sursa: prelucrare după datele EUROSTAT / Source: processed based on EUROSTAT

Rezultatele analizei econometrice, după cum se poate observa în figura 8, fundamentează din punct de vedere științific faptul că există o legătură puternică între câștigul salarial pe grupe de vârstă și dinamica acestuia, nivelul câștigului determinând dinamica într-o proporție de 58,7%, și că există un proces de convergență (datorită valorii negative a coeficientului β al ecuației de regresie) între statele membre UE în ceea ce privește disparitățile salariale pe grupe de vârstă.

De asemenea, un proces de convergență există și în cazul disparităților de gen. Astfel, precum se poate observa în figura 9, există o legătură puternică între câștigul salarial pe sexe și dinamica acestuia, nivelul câștigului determinând dinamica într-o proporție de 63,4%, iar valoarea mai mică decât zero a coeficientului β a ecuației de regresie demonstrează faptul că există acest proces de convergență între statele membre UE.

The results of the econometric analysis, as can be seen in Figure 8, scientifically substantiate the fact that there is a strong connection between the monthly earnings by age groups and their dynamics, the level of the earnings determining 58.7% of the dynamics, and also substantiate the fact that there is a convergence process (due to the negative value of the coefficient β of the regression equation) between EU Member States, in terms of earnings disparities by age groups.

A process of convergence exists in the case of gender disparities as well. Thus, as can be seen in Figure 8, there is a strong connection between the monthly earnings by gender groups and their dynamics, the level of the earnings determining 63.4% of their dynamics and the negative value of the coefficient β of the equation of regression demonstrates that there is a convergence process between EU Member States.

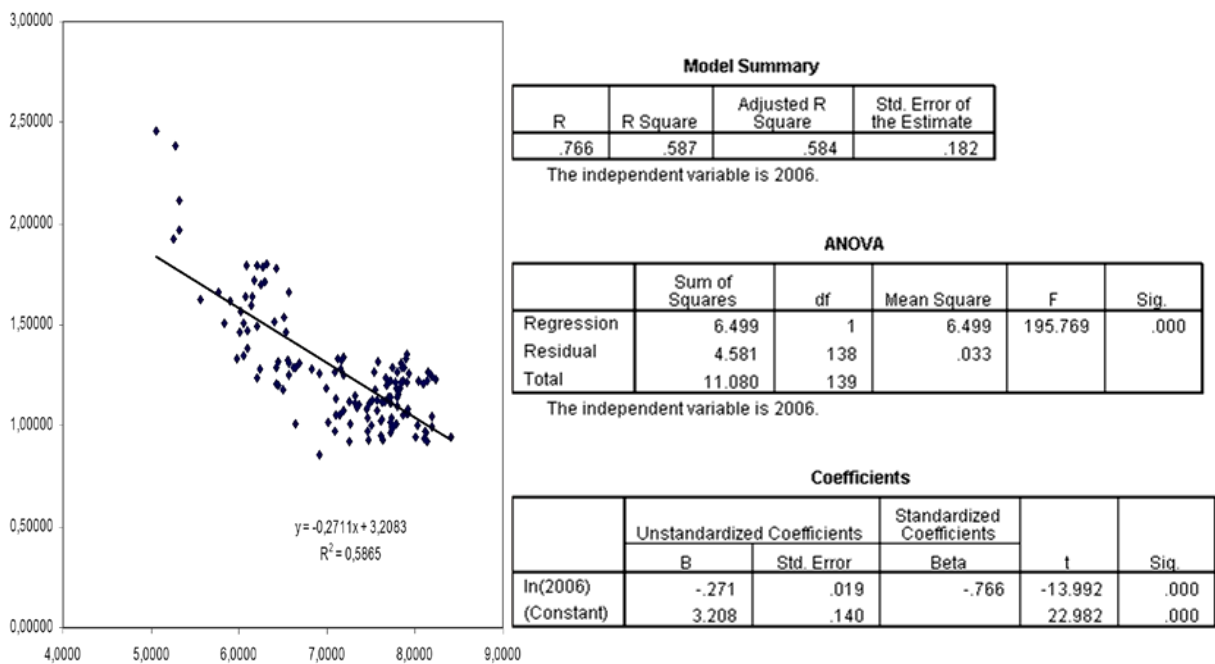

Figura 9. Scatter plot-ul dintre câștigul salarial în statele membre ale UE pe sexe în 2006 (variabila independentă) și dinamica acestuia în 2014 față de 2006 (variabila dependentă); Rezultatul testării ecuației în SPSS /

Figure 9. Scatter plot of monthly earnings in EU member states by gender for 2006 (independent variable) and the dynamics of 2014 compared to 2006 (dependent variable); The test report of the regression equation in SPSS

Sursa: prelucrare după datele EUROSTAT /

Source: processed based on EUROSTAT

Concluzii

Prin intermediul metodelor statistico-econometrice utilizate în prezenta analiză, se fundamentează din punct de vedere științific faptul că între statele membre UE există diferențe mari de salarizare în funcție de sex și vârstă (seriile sunt neomogene și asimetrice), dar și că la nivelul Uniunii Europene, în perioada 2006-2014, s-a înregistrat un proces de convergență a distribuției câștigurilor pe grupe de vârstă și sexe, disparitățile salariale reducându-se.

Conclusions

By using statistical and econometric methods in the present analysis, it is scientifically substantiated the fact that there are great gender and age earnings disparities between EU Member States (the series are inhomogeneous and asymmetrical), but also that in the period 2006-2014, at European Union level, there was a process of convergence of the distribution of earnings by age and gender groups, with earnings disparities decreasing.

Bibliografie/Bibliography:

1. Eurostat: <http://ec.europa.eu/eurostat/data/database>;
http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=earn_ses_monthly&lang=en
2. HARJA, Eugenia, STĂNGACIU, Ancuța, *Analiza datelor statistice utilizând SPSS*, Ed. Alma Mater a Universității din Bacău, 2009.
3. PERSSON, Joakim. *Convergence in per capita income and migration across the Swedish counties 1906-1990*, Institute for International Economic Stockholm University – Series Seminar Papers, nr. 601, 1994.

330.47:005

**SITUAȚIA ACTUALĂ ȘI
PROBLEMELE CONCEPTUALE
ALE CONSTITUIRII ȘI
FUNȚIONĂRII SISTEMELOR
INFORMAȚIONALE INTE-
GRATE DE MANAGEMENT
ECONOMIC**

*Conf. univ. dr. Tudor LEAHU, ULIM
leahu.ts@mail.ru*

*Prof. univ. dr. hab. Ala COTELNIC, ASEM
Conf. univ. dr. hab. Veaceslav PERJU, ULIM*

În lucrarea prezentă, este analizată situația existentă în domeniul de pe pozițiile abordării sistemului de management economic ca nucleu informațional unitar, ce funcționează automat în timp real. În acest context, sunt evidențiate obiectivele, conform cărora este caracterizată starea actuală a sistemelor informaționale economice. În baza rezultatelor analizei obiectivelor formulate, din perspectiva evoluției sistemelor în cauză, sunt dezvăluite problemele constituirii și activității informatice integrate ale acestora.

***Cuvinte-cheie:** analiză, situație actuală, sistem informațional integrat, management economic, obiective, probleme, constituire, funcționare.*

JEL: C88, D83, G14, L15, O31, O33.

Introducere.

Actualmente, majoritatea proceselor economice de bază (producție, comercializare, consum) și informaționale (informative, decizionale) sunt, sub aspect spațial, separate și funcționează în diverse perioade de timp. Odată cu progresul galopant al elaborării, producției și implementării masive a mijloacelor și metodelor informatice, în ambele sfere ale activității științifice și practice, tot mai insistent, se impune abordarea realizării și funcționării sistemelor informaționale, spațial și temporal integrate de management economic. În legătură cu situația creată, în contextul dat și de pe pozițiile mai sus menționate, o importanță majoră o prezintă problemele de analiză a situației formate la moment în domeniul vizat, precum și evidențierea și formularea obiectivelor și problemelor constituirii și funcționării sistemelor informaționale economice integrate.

330.47:005

**CURRENT SITUATION
AND CONCEPTUAL
PROBLEMS OF DEVELOPMENT
AND OPERATION OF THE
INTEGRATED INFORMATION
SYSTEMS OF ECONOMIC
MANAGEMENT**

*Assoc. Prof., PhD Tudor LEAHU, ULIM
leahu.ts@mail.ru*

*Prof., Hab. Dr. Ala COTELNIC, ASEM
Assoc. Prof., Hab. Dr. Veaceslav PERJU, ULIM*

The management of economic system, as a unitary information and material nucleus, that acts automatically, in real-time, is analysed in the present work. In this context we have highlighted the objectives according to which is characterized the current situation of the existent economic information systems. Based on the results of the analysis of this situation, of the formulated objectives at the prospect of the evolution of in cause systems, have been disclosed the problems of their constitution and daily activities in the functional-informatics integrated plan.

***Key words:** analysis, current situation, integrated information system, economic management, objectives, issues, constitution, functioning.*

JEL: C88, D83, G14, L15, O31, O33.

Introduction.

Nowadays, most basic economic processes (production, distribution, consumption) and informational (informative, decisional), under a spatial aspect, are separated and function in different periods of time. The galloping progress of the elaboration, production and massive implementation of informatics means and methods, in both spheres of scientific and practice activities, more insistently requires an approach in fulfilling and functioning of information systems that are spatially and temporally integrated in the economic management. Considering the created situation, in the given context and from the afore-mentioned positions, of the major importance are the issues of analysis arising in the field, as well as highlighting and formulating the objectives and the problems of constitution and functioning of the economic integrated information systems.

Metode și materiale aplicate.

Efectuarea cercetărilor s-a produs în baza metodelor de investigație a teoriei, analizei și sintezei informațiilor, estimării lor, teoriei manageriale, teoriei sistemelor și analizei sistemice, teoriei informaticii și ciberneticii economice. O parte din materialele lucrării în cauză sunt formulate grație consultării și examinării surselor bibliografice științifice de management informațional economic, informatică economică și a domeniilor aferente acestor specialități. Altă parte de informații sunt obținute în urma elaborării și implementării metodelor și tehnicilor de proiectare ale sistemelor informatice folosite de unitățile economice din Republica Moldova și alte țări.

Rezultate și discuții.**A. Obiectivele și caracteristica sistemelor informaționale economice existente**

Circumstanțele create și tendința previzibilă a sistemelor informaționale economice existente impun formularea și respectarea următoarelor obiective esențiale [1,5]:

- 1) saturarea deplină a procesului unitar managerial economic cu informații calitative;
- 2) organizarea eficientă, structurarea rațională și prelucrarea operativă a unor astfel de informații din sistemul managerial, care formează aspectul funcțional al acestora;
- 3) realizarea argumentată a acelorași situații evoluționiste ale informațiilor din subsistemul informatic al sistemului managerial, care formează aspectul lor informatic;
- 4) integrarea aspectelor funcțional și informatic, cu scopul asigurării tranziției cât mai adecvate a proceselor informative din mediul managerial în cel informatic și invers, aceasta contribuind, în primul rând, la selectarea optimă și punerea în funcțiune a resurselor informatice.

Pornind de la obiectivele mai sus enumerate, conjunctura existentă și urmările ipotetice ale celor două compartimente de bază (material și informațional) ale procesului unitar de management economic, pot fi caracterizate prin anumite stări ale activităților de elaborare și funcționare a sistemelor informaționale economice în astfel de modalitate integrate [3, p.15-23; 6, p.11-13].

Actualmente, starea fiecărui compartiment și subcompartiment variază, iar la baza acestei variații stă un motiv comun – dinamica proceselor

Applied methods and materials.

The research was carried out on the basis of methods of theory investigation, analysis and synthesis of information, their estimation, management theory, systems theory and systemic analysis, theory of economic informatics and cybernetics. A part of the content of applied materials have been formulated after consulting and analysing of scientific bibliographical sources of economic informational management, economic informatics and cybernetics and related domains to their specialities. Another part of information is obtained following of elaboration and implementing of projection methods and technics of the informatics systems used by the economic units of the Republic Moldova and other countries.

Results and discussions.**A. Objectives and the specific features of existing economic information systems**

The created circumstances and the foreseeable trend of the existing economic information systems require the formulation and compliance with the following essential objectives:

- 1) full saturation of the unitary economic management process with qualitative information;
- 2) efficient organization, rational structuring and operative processing of information management system, which forms its functional aspect;
- 3) motivated achieving of the same evolutionary situations of the management system, which form its informatics aspect;
- 4) integration of functional and informatics aspects in order to ensure adequate transition of information processes from the managerial environment to the informatics one and conversely, this contributing first of all to most propitious selection and functioning of informatics resources.

Starting from the above mentioned objectives, the existent situation and the suppositional consequences of the fundamental two compartments (material and informational) of unitary economic management process can be characterized through the following situation of elaboration and functioning of in such modality integrated economic information systems [3, p.15-23; 6, p.11-13].

Currently, the state of each compartment and sub-compartment varies and, the basis of this variation is a common cause – the dynamics of material processes and of social-economic relations

materiale și a relațiilor social-economice existente între acestea. Dacă compartimentul material și subcompartimentul informativ gradual se apropie de nivelul suprasaturației, atunci subcompartimentul decizional nu este „pregătit” pentru aceasta. La o astfel de situație paradoxală, s-a ajuns din cauză că „abundența” („explozia”) informațională în cadrul obiectului gestionat a provocat „penurie informațională” în sistemul managerial al acestuia. Ca urmare, cu dificultăți esențiale, se poate reuși soluționarea chiar și a acelor probleme, care, cândva, nu prezentau o anumită complexitate, iar acum, de pe pozițiile științei managementului, ele se consideră de rutină. În circumstanțele create, „nu ajung mâini” pentru a rezolva problemele manageriale, impuse de realitatea materială modernă. Prin aceasta se explică invenția și formularea principiului „problemelor noi”, proprii sistemelor automatizate de gestiune (S.A.G.), care, în complex, realizează problemele informative, dar și decizionale [5, p.43-45].

De menționat că, în practică, acest principiu, nici pe departe, nu este realizat pe deplin la toate etapele constituirii și funcționării S.A.G. S-au atestat o mulțime de cauze ce au condus la situația dată. Însă, principala dintre ele constă în aceea că sistemul gestional nu dispune de mijloace suficiente, inclusiv tehnice, și metode ce ar contribui cel puțin la obținerea informațiilor informative utile pentru formularea deciziilor. Numai după soluționarea acestei probleme poate fi vorba despre tranziția reală în masă, într-o etapă nouă, mai performantă și mai calitativă, de dezvoltare a sistemului de management.

Pe lângă cele elucidate, e necesar să se aibă în vedere și relativitatea „abundenței informaționale”, așa cum ea nu are loc din cauza posibilităților reduse ale sistemului managerial de „dobândire” și „prelucrare” a informațiilor de conținut informativ, aceasta fiind potențială, și nu reală. De aceea, ea este realizată numai în unele etape, pentru unele funcții de gestiune și numai din motive că altfel procesul managerial nu s-ar fi realizat. Astfel, de exemplu, funcția de evidență (operativă, contabilă, statistică) nu poate fi realizată fără obținerea mai întâi a datelor primare. Deci, sistemul managerial economic trebuie să asigure funcția de evidență cu toate datele necesare, inclusiv la etapa inițială. Aceasta, însă, nu înseamnă că, pentru alte funcții manageriale economice (normare, previziune, analiză), nu sunt necesare datele inițiale. Specificul lor constă în faptul că obținerea datelor în cauză are loc epi-

between them. If the material compartment and the informative sub-compartment gradually approach the level of saturation, then the decisional sub-compartment is “unprepared” for this. This paradoxical situation was reached due to informational “abundance” (“explosion”) of the envisaged object and caused informational “penury” in its management system. As a result, with essential efforts can be reached the solution even for those issues, which had once presented a certain complexity, and nowadays, from the management science positions are considered a routine. Under the existent circumstances we do not have sufficient means to solve the new management issues, which are imposed by the modern material reality. This also explains the invention and the formulation of the “new issues” principle, which are specific to automated financial administration systems (A.F.A.S.), which, in complex, achieve the informative, but also the decisional issues [5, p.43-45].

It is worth mentioning that in practice this principle is by no means fully realized at all stages of the establishment and functioning of the S.A.G. There have been mentioned a lot of causes that led to the situation. However, the most important is that the management system does not have sufficient means, including technical ones, and methods that would contribute to obtaining informative information useful for making decisions. Only after solving this problem we can discuss about the actual mass transition, to a new, better and more qualitative stage of development of the management system.

Apart from the above mentioned, it is necessary to consider the relativity of the “informational abundance” as it does not occur because of the limited possibilities of the managerial system of “acquiring” and “processing” informative content information, which is potential, and not real. Therefore, it is accomplished only in some stages, for some management functions, as otherwise the managerial process would not have been achieved. Thus, for example, the record (operative, accounting, statistical) function cannot be performed without first obtaining the primary data. So, the economic management system must ensure the record keeping function with all necessary data, including at the initial stage. This, however, does not mean that for the other economic managerial functions (norming, forecasting, analysis); the initial data are not needed. Their specificity lies in the fact that obtaining the data in question takes place episodically to the extent of its necessity or

sodic, în măsura necesităților, sau de o singură dată, în cadrul unei anumite perioade temporale. Funcția de evidență, mai cu seamă, cea contabilă, solicită obținerea datelor primare zi de zi. Celelalte funcții se caracterizează, de asemenea, și prin volume informaționale relativ reduse, admit un anumit nivel de aproximație (eronare), unele din ele drept inițiale folosind informațiile derivate ale altor funcții. Prin aceasta, se explică faptul că, în practică, unele funcții de management economic manifestă o anumită „toleranță” față de proprietățile consumabile ale datelor, în timp ce evidența trebuie să opereze cu date de precizie maximă.

În acest mod, numai realizarea deplină a „abundenței informaționale” potențiale a obiectului gestionat va lichida definitiv „penuria informațională” a sistemului de gestiune al acestuia, ceea ce, în final, va contribui la un salt calitativ nou în evoluția managementului economic.

Deoarece „abundența informațională”, deocamdată, este numai potențială, și nu reală, îmbunătățirea calității managementului proceselor materiale economice poate avea loc, preponderent, prin asigurarea mai deplină a lui cu informații cât mai calitative. Ultima (asigurarea) depinde nu numai de „capacitățile” transformării datelor, dar și de nivelul de cunoaștere și de aptitudinile de aplicare a legităților existenței și evoluției informațiilor în practica cotidiană. În acest sens, e necesar de constatat că, deși s-a scurs mai mult de jumătate de secol de când modalitatea de realizare a proceselor informaționale economice cu ajutorul mijloacelor tehnice a devenit masiv, încă până în prezent, nu este conștientizat faptul că domeniul informaticii economice este de ordin aplicativ combinativ și, de aceea, solicită, în mod egal, abordări conceptuale și abilități practice atât privind mijloacele și metodele informatice, cât și referitor la domeniul lor de aplicare în cadrul activităților informaționale.

Starea actuală a domeniului activităților informative economice este marcată de următoarele circumstanțe esențiale:

- 1) păstrarea rolului mai mult „reflectator” al informațiilor situaționale;
- 2) abordarea și realizarea separată a proceselor informaționale de cele materiale;
- 3) dependența directă a potențialului informațional de cel material;
- 4) creșterea ponderii informațiilor exterioare grație intensificării relațiilor externe;
- 5) majorarea treptată a volumelor și complicarea componenței informațiilor situaționale.

only once within a certain time period. The evidence function, especially the accounting one, requires getting daily primary data. The other functions are also characterized by relatively small informational volumes; they admit a certain level of approximation (errors), some of them as initial by using the derived information of other functions. This explains that in practice, some economic management functions exhibit a certain “tolerance” to the consumable data properties, while the record has to operate with maximum precision data.

In this way, only the full realization of the potential “informational abundance” of the managed object will permanently liquidate the “informational shortage” of its management system, which in the end will contribute to a new qualitative leap in the evolution of the economic management.

Considering that “informational abundance” is only potential and not real, the improvement in the quality of the management of the economic material processes can take place, mainly by providing him with the most qualitative information. The last (assurance) depends not only on the “capacities” of data transformation, but also on the level of knowledge and the aptitude to apply the laws of existence and the evolution of information in everyday practice. In this respect, it is necessary to note that, although more than half a century has passed since the way of realization of the economic information processes, with the help of technical means has become massive, until now it is not aware that the field of economic informatics is of combinative applications, and therefore calls for conceptual approaches and practical skills both on the means and methods of IT and on their scope in the context of information activities.

The current state of the economic information activities is marked by the following essential circumstances:

- 1) preserving the more “reflective” role of situational information;
- 2) separate approach and realization of information and material processes;
- 3) direct dependence of the information potential on the material one;
- 4) increasing the share of external information through the intensification of external relations;
- 5) gradual increase of volumes and complicating the composition of situational information.

Privind aspectul funcțional al procesării informațiilor situaționale în mediul sistemului de management economic, în momentul actual, se atestă următoarele situații:

1. Procesul informațional unitar este investigat fragmentar, lucrările fiecărei etape transformativă a lui (primară, de prelucrare, de utilizare) fiind abordate și realizate separat.
2. Organizarea informațiilor are loc, preponderent, prin modificarea ordinii de amplasare a suporturilor manuale, mai rar – a suporturilor tehnice. Formele organizării suporturilor nu asigură accesul rapid și utilizarea oportună a informațiilor.
3. Structurarea entităților informaționale este redusă la structurarea formularelor de documente, de regulă, inadecvate și neadaptate pentru formularea unităților decizionale și prelucrarea informatică a conținutului lor.
4. Prelucrarea valorilor unităților informaționale, în mediul managerial economic, se efectuează divers, în funcție de categoria procedurilor și operațiilor transformativă, unele din ele fiind îndeplinite în mod manual, altele – în mod automatizat sau automat. Discordanța modalităților executării este prezentă în toate etapele procesului transformativ unitar al informațiilor.

Organizarea, structurarea și transformarea informațiilor situaționale economice, în subsistemul informatic al sistemului managerial, pun în evidență mai multe probleme de bază, printre care se evidențiază următoarele:

1. O serie de probleme se raportează la organizarea datelor pe spațiul de memorie informatică, între acestea cu deosebire relevantă fiind:

- a) insuficiența reliefării clare a analizei detaliate, a sistematizării și clasificării metodelor de organizare a datelor referitoare la spațiile fizice memorare definitive pentru toate clasele de mijloace tehnice informatice (de date primare, organizatorică, de transmitere, multiplicare, prelucrare etc.);
- b) atât în teoria, cât și în practica informatică, metodele de organizare a datelor stocate în cadrul memoriei interne și externe nu sunt examinate separat, cu integrarea lor;

Regarding the functional aspect of situational information processing in the economic management system environment, at present, the following situations are attested:

1. The unitary information process is investigated fragmentarily; the work of each transformative stage (primary, of processing, of usage) is being approached and performed separately.
2. The organization of information takes place mainly by changing the order of placement of manual supports, less often of technical supports. Forms of media organization do not provide quick access and timely use of information.
3. The structuring of information entities is reduced to the structuring of document forms, as a rule, inadequate and inappropriate for the formulation of decision-making units and the computerized processing of their content.
4. The processing of the informational units values in the economic managerial environment is carried out differently depending on the category of the transformation procedures and operations, some of them being manually fulfilled, others – automated or automatic. The discordance of the modalities of execution is present at all stages of the unitary transformative process of information.

The organization, structuring and transformation of economic situational information in the informatics system of the managerial system highlight several basic problems, among which we can mention the following:

1. A number of problems relate to the organization of data on the computer memory space, the following being particularly relevant:

- a) insufficient clarification of the detailed analysis, systematization and classification of the methods of organizing the data regarding the physical spaces, defining memorabilia for all classes of computer technical means (primary, organizational, transmission, multiplication, processing etc.);
- b) both, in theory and in computer science, the methods of organizing data stored in internal and external memory are not examined separately, with their integration;

- c) absența investigațiilor ce țin de elaborarea metodelor noi de organizare a datelor;
- d) practicarea abuzivă a metodei succesive de organizare a datelor;
- e) nediferențierea metodelor organizării virtuale a datelor de cele fizice;
- f) confundarea metodelor de organizare a datelor cu cele de structurare;
- g) neconcordanța metodelor funcționale și informatice ale organizării datelor;
- h) ne aducerea în corespondență a metodelor de organizare a datelor pe spațiile de memorare a tuturor mijloacelor informatice existente;
- i) echivalarea metodelor de organizare a datelor cu cele de acces la ele.

2. O altă serie de probleme ține de structurarea datelor:

- a) evidențierea și clasificarea incompletă a tipurilor de structuri de date, caracteristică pentru fiecare categorie a spațiului de memorare informatică, inclusiv a memoriei calculatorului;
- b) ignorarea metodelor economice de adresare fizică a structurilor de date;
- c) absența concordanței semiotice și logice a unităților informaționale structurale;
- d) lipsa evidențierii, clasificării și concordanței acestor unități logice și fizice;
- e) unitățile structurale materiale, informative și decizionale nu sunt echivalente.

3. Deficiențe esențiale se constată și în privința transformării datelor:

- a) nu sunt elaborate, analizate și aplicate variantele alternative de procesare informatică a datelor în dependență de modalitățile funcționării calculatoarelor și de introducerea a datelor, de capacitățile de memorare și amplasare a lor;
- b) nu se propun scheme de soluționare manuală, automatizată și automată propice fiecărei categorii de probleme economice;
- c) nu sunt stabilite și analizate echivalențele funcționale și informatice existente în procesul unitar transformativ economic;
- d) nu este adecvată abordarea sistemică a procesului inseparabil al protecției resurselor informatice de pe pozițiile integrate ale fiabilității și securității lor.

- c) the absence of investigations concerning the development of new methods of data organization;
- d) misuse of the successive method of data organization;
- e) non-differentiation of the methods of virtual organization of the data from the physical ones;
- f) confusion between data organization and structuring methods;
- g) incompatibility of the functional and informational methods of data organization;
- h) methods of organizing data on the memory spaces of all existing computer resources are not included;
- i) equalizing the methods of organizing the data with those of access to them.

2. Another series of issues is related to data structuring:

- a) incomplete highlighting and classification of the types of data structures, characteristic for each category of computer storage space, including computer memory;
- b) ignoring the economic methods of physical addressing of data structures;
- c) absence of semiotic and logical concordance of the structural information units;
- d) lack of highlighting, classification and concordance of these logical and physical units;
- e) material, informative and decision-making structural units are not equated.

3. Essential shortcomings are also found in the data transformation:

- a) alternative variants for data processing are not developed, analysed and applied depending on the ways of computer operation and data input, storage capacities and location;
- b) no manual, automated and automated solution schemes for each category of economic problems are proposed;
- c) functional and informational equivalences existing in the economic transformational unit process are not established and analysed;
- d) system approach to the inseparable process of protecting information resources from the integrated positions of their reliability and security is not very good.

4. Nu mai puțin lamentabilă este și situația privind dezvăluirea specificului și formularea tendințelor evoluției resurselor informatice economice în mediul relațiilor de piață. Spre confirmare, semnalăm doar câteva din ele:

- a) nu este elaborată și aplicată, pornind de la obiectivitatea materială, metodologia determinării componenței și volumelor acestor resurse în raport cu necesitățile gestiunii;
- b) nu este conștientizat și analizat în profunzime decalajul dintre abordarea științifică și cea practică a constituirii și funcționării sistemelor informatice economice, precum și consecințele acestui decalaj;
- c) este neglijat conceptul de bancă automatizată de date informative și inteligente;
- d) ca urmare a unor astfel de situații, nu sunt evidențiate și analizate particularitățile elaborării și funcționării băncilor automatizate de date informative cu conținut economic;
- e) din același motiv, nu sunt elucidate noțiunea, structura și problemele constituirii și funcționării băncilor automatizate de date inteligente;
- f) nu este formulat conceptul general al compoziției, structurii și funcționării componentelor informative ale bazei de cunoștințe.

5. În planul estimativ și selectiv al resurselor informatice, constatăm situații inacceptabile, ca, de exemplu:

- a) primele încercări de soluționare a problemei se referă numai la resursele informaționale [5,7] și mijloacele tehnice, ulterior abordate sporadic;
- b) conceptul curent de estimare și selectare a resurselor informatice are la bază principiul capacităților funcționale ale mijloacelor tehnice, fără referire la valorile reale ale parametrilor calitativi și cantitativi ai domeniului aplicării lor;
- c) concepția și variațiile ei privind invenția, fabricarea și aplicarea mijloacelor tehnice, tehnologiilor informatice moderne, în procesul unitar informativ cu caracter economic, nu sunt formulate; de asemenea, succesiunea selectării resurselor informatice, pornind de la domeniu spre mijloacele și metodele funcționării lui, nu este argumentată;

4. The situation regarding the disclosure of the specifics and the formulation of the tendencies of the evolution of the economic informational resources in the environment of the market relations is no less lamentable. To confirm, we only highlight some of them:

- a) there is not being elaborated and applied a methodology in determining the composition and volumes of these resources in relation to the needs of the management based on the material objectivity;
- b) the gap between the scientific and practical approach to the establishment and functioning of economic information systems and the consequences of this gap is not fully understood and analysed;
- c) the concept of automated intelligent and informative data bank is neglected;
- d) as a consequence of such situations, the particularities of the development and functioning of automated banks of informative data with economic content are not highlighted and analysed;
- e) for the same reason, the notion, structure and problems of the establishment and operation of automated intelligent data banks are not elucidated;
- f) the general concept of the composition, structure and functioning of the Knowledge Base components is not formulated.

5. In the estimative and selective information resources plan, we find unacceptable situations, such as:

- a) first attempts to solve the problem related only to information resources [5,7] and the technical means, then sporadically approached;
- b) current concept of estimating and selecting information resources is based on the principle of functional capacities of the technical means, without reference to the real values of the qualitative and quantitative parameters of the scope of their application;
- c) its conception and variations, regarding the invention, manufacture and application of technical means, modern information technologies in the unitary information process with an economic character, are not formulated; also the succession of the selection of computer resources, starting from the field to the

- d) selectarea metodelor organizării resurselor informaționale nu este abordată teoretic și realizată practic;
- e) în aceeași ordine de idei, pentru astfel de metode, nu sunt selectate structurile de date corespunzătoare subsistemelor și grupelor de probleme de gestiune;
- f) criteriile estimării și selectării structurilor de date nu sunt sistematizate și aplicate;
- g) aparatul matematic al calculării valorilor acestor criterii nu este elaborat integral.

6. În ceea ce privește trierea resurselor tehnice în baza parametrilor sistemului informațional:

- a) nu sunt identificate două etape ale procesului de selectare – pregătitoare și propriu-zisă de selectare, conținutul și succesiunea îndeplinirii lucrărilor fiecărei etape;
- b) componența, succesiunea îndeplinirii și conținutul lucrărilor de selectare a mijloacelor tehnice informatice nu sunt determinate;
- c) metodologia și aparatul matematic al trierii mijloacelor tehnice de date primare, de procesare și utilizare a lor nu sunt elaborate pe deplin;
- d) concepțiile, criteriile și principiile selectării resurselor matematice, programate și tehnologice, pornind de la specificul problemelor soluționate nu sunt elaborate și aplicate;
- e) același plan situațional este propriu și resurselor social-economice.

B. Problemele procesării datelor în sistemul informațional de management economic funcțional-informatic integrat

În domeniul examinat, în mod imperios, s-au impus conștientizarea și formularea următoarelor grupe de probleme ce necesită soluționare primordială [2, 3, 5]:

1. *Problemele perfecționării conținutului informativ al procesului managerial:*

- a) abordarea sistemică a procesului informațional unitar;
- b) amplificarea rolului funcțional activ al informațiilor în procesele decizionale;
- c) acordarea și realizarea importanței funcționale la egal a activităților materiale cu cele informaționale, prioritate acordându-se celor din urmă;

means and methods of its operation, is not argued;

- d) selection of methods of organizing information resources is not approached theoretically and practically;
- e) also, for such methods, the data structures corresponding to the subsystems and management problem groups are not selected;
- f) criteria for estimating and selecting data structures are not systematized and applied;
- g) mathematical apparatus of calculating the values of these criteria is not fully developed.

6. *Regarding the sorting of technical resources based on the parameters of the information system:*

- a) the two stages of the selection process – preparatory and proper selection, content and sequence of the work of each stage are not identified;
- b) composition, sequence of fulfilment and content of the works for selecting the technical means of information are not determined;
- c) mathematical methodology and mathematical apparatus for classifying primary technical data, processing and using them are not fully developed;
- d) conceptions, criteria and principles of selecting mathematical, programmed and technological resources, based on the specifics of the solved problems, are not elaborated and applied;
- e) similar situational plan is specific to the social-economic resources as well.

B. Problems of data processing in the integrated functional information system of information economic management

In the area under consideration, it was imperative to raise awareness and formulate the following groups of issues that require primordial resolution [2, 3, 5]:

1. *The problems of improving the information content of the managerial process:*

- a) systematic approach of the unitary information process;
- b) enhancing the active functional role of information in decision-making processes;
- c) giving and realizing the functional importance of peer to informational activities, giving priority to the latter;

- d) examinarea obiectului economic de pe poziții unitare, sub formă de nucleu integrat material-informațional;
- e) asigurarea independenței potențialului informațional de cel material, după cum nivelul evoluției celui secund nu este în concordanță cu nivelul evolutiv al celui dintâi;
- f) coordonarea interconexiunilor și interacțiunilor, nu numai materiale, dar și informaționale în cadrul sistemului de gestiune unitar;
- g) integrarea funcțională și informatică a compartimentelor sistemului managerial pentru raționalizarea proceselor informaționale și eficientizarea sistemului informatic.

2. *Problemele organizării raționale a informațiilor în mediul sistemului managerial economic* se raportează la invenția și aplicarea unor asemenea suporturi fizice, ce ar permite îndeplinirea, cu aceeași performanță și productivitate, a procedurilor și operațiunilor transformative atât în mod manual, cât și automat. Problemele în cauză pot fi rezolvate și prin invenția și aplicarea diverselor dispozitive, mijloace tehnice sau agregate ale lor.

Problemele de acest gen, raportate la spațiul memoriei informatice, solicită soluții radicale, dintre care le menționăm pe următoarele:

- a) unificarea metodelor de organizare a datelor pentru spațiile fizice ale tuturor claselor de mijloace tehnice informatice în scopul asigurării unei continuități a realizării automate iminente pentru ciclul informațional unitar;
- b) sistematizarea și clasificarea metodelor organizării datelor pentru fiecare clasă de mijloace informatice;
- c) elaborarea unor metode noi de organizare a datelor;
- d) aplicarea metodelor organizării datelor în funcție de caracterul valorilor lor;
- e) disocierea metodelor virtuale de cele fizice în cadrul organizării, structurării și accesării informațiilor;
- f) determinarea unei concordanțe optime între metodele funcționale și informatice de organizare a datelor pe toate spațiile memorare fizice.

3. *Problemele aspectului funcțional al structurării raționale a informațiilor* se reduc la determinarea componenței depline a entităților

- d) examination of the economic object on unitary positions, in the form of an integrated material-information core;
- e) ensuring the independence of the informational potential from the material, as the level of evolution of the second is not in line with the evolutionary level of the former;
- f) coordination of interconnections and interactions, not only material but also informational within the unitary management system;
- g) functional and informational integration of the managerial system compartments for streamlining the information processes and the efficiency of the information system.

2. *The problems of the rational organization of information in the environment of the economic managerial system* relate to the invention and the application of such physical supports, which would allow the execution and the transformation procedures and operations both manually and automatically with the same performance and productivity. The problems in question can be solved by the invention and application of various devices, their technical or aggregated means.

Problems of this kind, related to the space of computer memory, require radical solutions, among which we mention the following:

- a) unification of data organization methods for the physical spaces of all classes of computer technical means in order to ensure continuity of the imminent automation for the unitary information cycle;
- b) systematization and classification of data organization methods for each class of computer media;
- c) development of new methods of data organization;
- d) application of data organization methods according to the character of their values;
- e) dissociation of virtual and physical methods from organizing, structuring and accessing information;
- f) determining optimal concordance between the functional and informational methods of organizing the data on all physical memory spaces.

3. *Problems of the functional aspect of the rational structure of information* are reduced to determining the full constituency of the informative and decisional entities, with the determination

informative și decizionale, cu stabilirea succesiunii amplasării adecvate a constituentelor în interiorul lor.

Problemele structurării datelor pe mediul informatic constau în următoarele:

- a) evidențierea tuturor structurilor de date și clasificarea lor în dependență de orice spațiu de stocare;
- b) aplicarea în practică a metodelor de adresare economică a structurilor de listă;
- c) stabilirea concordanței unităților structurale de informații și de date situaționale în plan semiotic și logic (primar și superior);
- d) delimitarea, clasificarea și concordarea unităților de date de tip logic și fizic;
- e) scoaterea în vileag, sistematizarea și echivalarea unităților structurale materiale, informative și decizionale;

4. *Problemele esențiale ale transformării informațiilor economice presupun:*

- a) aducerea în concordanța autentică, analiza și precizarea terminologiei existente în domeniu;
- b) profilarea, în aspect funcțional, a compartimentelor constituente, stadiilor, etapelor și operațiunilor transformative ale informațiilor procesului unitar de gestiune economică;
- c) dezvăluirea și integrarea conexiunilor și acțiunilor dintre ele în cadrul procesului dat.

5. *Realizarea informatică a transformării valorilor unităților informaționale înaintea următoarelor probleme de bază:*

- a) elaborarea variantelor posibile de transformare automată a datelor în funcție de modalitățile de introducere a datelor, spațiale memorare și de forma funcționării calculatoarelor;
- b) determinarea componenței și succesiunii îndeplinirii categoriilor de prelucrare (informațională, structurală, de calcul) pentru fiecare clasă de probleme informative cu caracter economic;
- c) evidențierea, gruparea și, în această bază – clasificarea, conform categoriilor de prelucrare, a etapelor și operațiilor transformative, a echivalențelor funcționale și informatice ale procedurilor și operațiilor de prelucrare a informațiilor situaționale economice;

of the succession of the proper placement of the constituents within them.

The data structuring problems on the computer environment consist of the following:

- a) highlighting all data structures and classifying them according to any storage space;
- b) practical application of the methods of economic listing of the list structures;
- c) establishing the consistency of the structural units of information and situational data in the semiotic and logical plane (primary and higher);
- d) delimiting, classifying and configuring logical and physical data units;
- e) the deportation, systematization and equivalence of material, informative and decision-making structural units;

4. *The key issues of transforming economic information are:*

- a) bringing into line the authenticity, analysis and clarification of the existing terminology in the field;
- b) profiling, in functional aspect, of constituent compartments, stages, stages and transformative operations of the information of the unitary economic management process;
- c) disclosure and integration of connections and actions between them within the given process.

5. *The computerization of the transformation of the values of the information units presents the following basic problems:*

- a) elaboration of possible variants of automatic data transformation according to the data input, spatial memory and the form of computer operation;
- b) determination of the composition and succession of the fulfilment of the processing categories (information, structural, calculation) for each class of informative issues with economic character;
- c) highlight, grouping, and on this basis, classifying, according to categories of processing steps and operations transformative, functional equivalents and computer procedures and processing operations situational economic information;
- d) establishing the correspondence between the functional and informational equivalents of the procedures and trans-

- d) stabilirea concordanței dintre echivalentele funcționale și informatice ale procedurilor și operațiilor transformative ale informațiilor situaționale din domeniul economic;
- e) scoaterea în evidență a componenței depline, cu sistematizarea și determinarea succesiunii includerii consecutive a unităților structurale tehnologice;
- f) determinarea concordanței echivalențelor unităților structurale tehnologice funcționale și informatice în cadrul procesului unitar informativ cu conținut economic;
- g) ca urmare a reliefării și accentuării fenomenului protecției datelor, a apărut problema terminologiei, precizării evoluției și analizei modalităților efectuării ei.

6. *Tranziția graduală de la principiile administrative la cele de liberalizare a pieței* a influențat esențial conținutul, compoziția, structura și variantele procesării unităților informaționale economice. Situația creată a dictat conștientizarea și respectarea particularităților și tendințelor evoluției resurselor informaționale ale economiei de piață, dintre care pot fi enumerate:

- a) elaborarea metodologiei determinării necesităților informaționale, pornind de la asigurarea funcționării eficiente a domeniului material;
- b) evidențierea și elucidarea preliminară a decalajului existent dintre teoria și practica constituirii și funcționării sistemelor informatice economice și consecințele acesteia;
- c) impunerea rezolvării problemelor de stabilire a specificului de constituire și funcționare a băncilor automatizate de date operative cu caracter economic;
- d) formularea concepției funcționării, componenței, structurii și relațiilor funcționale ale constituentelor acestor bănci;
- e) fundamentarea concepției conținutului, compoziției, structurii și funcționării componentelor informative ale bazei de cunoștințe economice.

7. *Estimarea și selectarea resurselor informatice ce asigură existența rațională și evoluția eficientă a entităților băncilor de date și a bazei de cunoștințe elucidate.*

8. *Pentru asigurarea realizării scopului sus menționat, se cere soluționarea mai multor probleme, între care:*

- formative operations of the situational information in the economic field;
- e) highlighting the full composition, with the systematization and determination of the succession of the consecutive inclusion of the structural technological units;
- f) determination of the equivalence of the functional and informational technological units in the unitary information process with economic content;
- g) as a result of emphasis on data protection phenomenon, the problem of terminology, explanation of the evolution and analysis of the modalities of its implementation arose.

6. *The gradual transition from administrative principles to market liberalization* has essentially influenced the content, composition, structure and variants of the economic information units processing. The situation created dictated the awareness and observance of the particularities and trends of the evolution of information resources of the market economy, among which can be listed:

- a) elaboration of the methodology for determining the informational needs, starting from ensuring efficient functioning of the material field;
- b) highlighting and preliminary elucidation of the existing gap between the theory and practice of the establishment and functioning of economic information systems and its consequences;
- c) imposing the solving of the problems of establishing the specific nature of the establishment and functioning of the operative banks with economically operative data;
- d) formulating the concept of the functioning, composition, structure and functional relationships of the constituents of these banks;
- e) substantiating the conception of content, composition, structure and functioning of the informational components of the economic knowledge base.

7. *Estimation and selection of computer resources to ensure rational existence* and efficient evolution of data bank entities and the knowledge base elucidated.

8. *In order to achieve the above mentioned goal, it is necessary to solve several problems, among which:*

- a) supunerea estimării și selectării nu numai a celor mai substanțiale două componente (tehnica și informația), dar și a celorlalte resurse de bază;
- b) în interiorul resurselor tehnice – estimarea și selectarea nu numai a calculatoarelor, dar și a tuturor celorlalte categorii de tehnică informatică, ce formează un agregat unitar;
- c) fundamentarea și, în această bază, formularea concepției unitare de invenție și aplicare a tehnicii informatice;
- d) dezvoltarea teoriei compatibilității a principiilor corelative de selectare a mijloacelor tehnice informatice și de agregare a lor într-un monolit;
- e) stabilirea succesiunii estimării și selectării resurselor informatice;
- f) determinarea componenței depline a principiilor și criteriilor estimării și selectării metodelor virtuale și procedeele fizice de organizare a resurselor informaționale în interconexiune cu tipurile structurilor de date;
- g) elaborarea compoziției integrale a principiilor și criteriilor estimării și selectării structurilor de date situaționale economice;
- h) formularea principiilor și criteriilor estimării și selectării resurselor matematice, programate, organizatorico-tehnologice și social-economice.

Concluzii:

1. Odată cu apariția posibilităților de realizare informatică interconectată a oricăror procese, se impune necesitatea abordării lor atât în plan practic, cât și științific, de pe poziții unitare. Prin urmare, și sistemul de management e necesar să fie interpretat ca unitate spațial-temporală inseparabilă a compartimentelor material și informațional.

2. Conceptul general al sistemului informațional al managementului economic de perspectivă trebuie să se bazeze pe integrarea automată a tuturor resurselor implicate în funcționarea lui.

3. După rolul realizat în cadrul procesului managerial unitar, compartimentul informațional se divizează în două subcompartimente: informativ și decizional.

4. Ideea magistrală a noului sistem managerial economic unitar rezidă în organizarea spațial-

- a) submitting the estimation and selection not only of the most substantial two components (technique and information), but also of the other basic resources;
- b) within the technical resources – the estimation and selection not only of the computers but also of all the other categories of computer technology, which form a unitary unit;
- c) substantiation and, on this basis, formulation of the unitary concept of invention and application of computer technology;
- d) development of the theory of compatibility of correlative principles of selecting the technical means and aggregating them in a monolith;
- e) establishing the succession of the estimation and selection of IT resources;
- f) determination of the full composition of the principles and criteria of the estimation and selection of the virtual methods and the physical processes of organizing the information resources in interconnection with the types of data structures;
- g) elaboration of the full composition of the principles and criteria of the estimation and selection of the economic situational data structures;
- h) formulation of the principles and criteria for the estimation and selection of mathematical, programmed, organizational-technological and socio-economic resources.

Conclusions:

1. With the emergence of the possibilities of interconnected computer processing of any processes, it is necessary to approach them both in practical and scientific terms, from unitary positions. Therefore, the management system also needs to be interpreted as an inseparable spatial-temporal unit of the material and informational compartments.

2. The general concept of the prospective economic management information system must be based on the automatic integration of all the resources involved in its operation.

3. After the role played in the unitary management process, the informational compartment is divided into two sub-compartments: informative and decisional.

4. The core idea of the new unitary economic management system resides in the interco-

temporală interconectată și funcțional interacționată a constituenților lui în regim de timp real.

5. De pe pozițiile anterior formulate, s-a stabilit că sistemul informațional de management economic actual se caracterizează prin păstrarea rolului mai mult descriptiv (de reflectare) al informațiilor situaționale; abordarea și realizarea spațial și temporal separate ale proceselor informaționale de cele materiale; dependență directă a potențialului informațional de cel material; creșterea ponderii informațiilor exterioare grație intensificării relațiilor externe; majorarea treptată a volumelor și complicarea componenței informațiilor situaționale.

6. În această bază, este justificată aplicarea principiului „problemelor noi”, care, conjugate, realizează nu numai problemele informative, dar și decizionale;

7. Numai după soluționarea problemei obținerii automate a informațiilor situaționale, se creează condiții obiective de tranziție reală, în masă, la o etapă nouă, mai performantă și mai calitativă, de dezvoltare a sistemului managerial economic.

nnected and functionally inter-connected spatial-temporal organization of its constituents in real time.

5. From the previously formulated positions, it has been established that the present economic information management system is characterized by preserving the more descriptive (reflective) role of situational information; and spatial temporal approach and realization of information and material processes; direct dependence of the informational potential of the material; increasing the share of external information through the intensification of external relations; the gradual increase of volumes and complicating the composition of situational information.

6. On this basis, it is justified to apply the principle of “new problems”, which, conjugate, do not deal with informative but also decision-making issues;

7. Only after solving the problem of the automatic obtaining of situational information are created objective conditions of real transition, in mass, at a new, more efficient and qualitative stage of development of the economic management system.

Bibliografie/Bibliography:

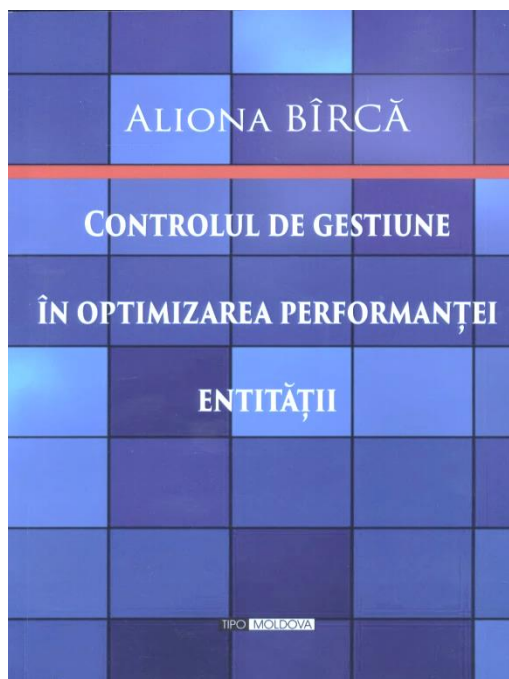
1. COSTAȘ, I., CHIREV, P., ZACON, T. Managementul informațional în societate: cadru conceptual de dezvoltare. În: *Analele Academiei de Studii Economice din Moldova*, volumul II, p. 399-407. Chișinău: Editura ASEM, 2004.
2. COTELNIC, Ala. *Managementul activităților de producție*. Chișinău: Evrica, 2003. 184 p.
3. HÎNCU, Rodica. *Economia informațională: aspecte manageriale și investiționale*. Chișinău: ASEM, 2002. 469 p.
4. IVAN, I., BOJA, C. *Practica optimizării aplicațiilor informatice*. București: ASE, 2007. 219 p.
5. LEAHU, Tudor. *Organizarea, structurarea și transformarea informațiilor sistemului managerial economic*. Chișinău, CEP USM, 2009. 431p.
6. PERJU, Veaceslav. National Information Security Research and Education Centre. In: *Proceedings of the International Conference on Informational Technologies and security*, 15-16 oct.2012.Chisinau/ Ed. Veaceslav Perju, Chisinau, 2013. P. 383-386.
7. LEAHU, Tudor, HÂNCU, Larisa. *Bazele sistemelor informatice economice*. Chișinău, CEP USM, 2005.388p.
8. ГЛУШКОВ, Виктор И. *Введение в АСУ*. Москва: Наука, 1987. 552с.(2-е издание)
9. ЛЯХУ, Фёдор С. *Экономическая информация: организация, структура и преобразование*. Кишинев: Контабилсервис, 1996. 219 с.
10. МИШЕНИН, Алексей И. *Теория экономических информационных систем*. Москва: Финансы и статистика, 2008. 237 с.
11. ТИТОРЕНКО, Галина А. *Информационные системы в экономике*. Москва: Юнити-Дана, 2012, 463 с.

**RECENZIE LA MONOGRAFIA
„CONTROLUL DE GESTIUNE
ÎN OPTIMIZAREA PERFORMANȚEI
ENTITĂȚII”**

Autor: Aliona BÎRCĂ

**REVIEW OF MONOGRAPH
“MANAGEMENT CONTROL
IN ENHANCING THE ENTITY
PERFORMANCE”**

Author: Aliona BIRCA

Călăuză managementului executiv, controlul de gestiune, urmărește optimizarea performanței în scopul realizării obiectivelor strategice ale entității. O bună parte a cercetătorilor în domeniu apreciază performanța drept măsură de control în cadrul sistemului descentralizat de luare a deciziilor. Alții susțin că performanța variază în funcție de atitudinea persoanelor responsabile cu guvernarea față de evenimentele care se produc atât în interiorul, cât și în exteriorul ei. În această perspectivă, precizăm că imboldul oferit de managementul de top este un factor important pentru stabilirea unui mediu de control favorabil, care să contribuie la implementarea unui sistem de control bazat pe evaluarea performanței.

A scrie despre control unei lumi deosebit de preocupate poate fi neinteresant, însă scandalurile financiare de la începutul secolului nostru au scos în evidență problemele organizării mediului economic de afaceri. Afirmatia lui Immanuel Wallerstein este actuală și astăzi „*ceea ce face ca această lume să meargă înainte nu este nevoia de realizare, ci nevoia de profit*”.

Identificat încă din Antichitate, controlul de gestiune joacă un rol important în asigurarea sănătății financiare a unei entități și stabilității

Management control is the guide of executive management and aims the performance optimization in achieving the entity's strategic goals. A great part of research in the field considers performance as a control measure within a decentralized decision-making system. Others argue that performance varies according to the attitude of those responsible for governance regarding the events that occur both, inside and outside. From this perspective, we emphasize that the impetus offered by top management is an important factor in establishing a favourable control environment that contributes to the implementation of a performance-based control system.

Writing about control to extremely preoccupied readers may not be uninteresting, but financial scandals at the beginning of the current century have highlighted the problems of organizing the business environment. Immanuel Wallerstein's statement is actual “*what makes this world go ahead is not the need for realization but the need for profit*”.

Identified from antiquity, management control plays an important role in assuring the financial health of an entity and the economic stability of a country. A lot of researchers consider it a

economice a unei țări. O bună parte a cercetătorilor îl consideră element de management sau finanțe, în timp ce alții încearcă să păstreze originea contabilă a acestuia. Noile abordări ale științei își îndreaptă aria de cercetare spre relațiile dintre contabilitate și management printr-un set de noțiuni cu valoare sistemică. În căutarea soluțiilor la aceste probleme, autoarea monografiei a examinat controlul prin prisma demersului istoric, a actelor legislative și normative, precum și analiza modului de utilizare în activitatea practică.

Monografia „Controlul de gestiune în optimizarea performanței entității” conține 220 de pagini: 5 capitole, 34 de figuri, 24 de tabele, 256 de surse bibliografice și 24 de anexe. Informația prezentată cititorului de către Conferențiarul univ. dr. Aliona Bîrcă reprezintă rezultatele unui studiu deosebit de profund atât teoretic, cât și practic.

Suportul conceptual al lucrării „Controlul de gestiune în optimizarea performanței entității” este divizat în două părți. Prima parte se referă la stadiul cunoașterii în domeniul controlului de gestiune și a performanței entității, având un caracter predominant fundamental și este formată din primele două capitole. Partea a doua a acestui studiu comportă un caracter predominant aplicativ cu referire la diversele mecanisme ale controlului de gestiune, fiind formată din următoarele trei capitole.

În primul capitolul – „Geneza și evoluția controlului de gestiune și a performanței entității” – sunt prezentate rezultatele cercetărilor naționale și din străinătate cu privire la evoluția controlului de gestiune în Antichitate, capitalism (feudalism) și socialism. Acestea sunt urmate de realizările lui F. Taylor, H. Fayol și ale altor cercetători de la începutul secolului al XX-lea, care au pus bazele managementului științific.

Capitolul al doilea – „Dimensiunile actuale ale controlului de gestiune” – este dedicat cercetării relațiilor dintre controlul de gestiune și diverse domenii, precum: contabilitatea, auditul și controlul intern. Un rol aparte revine conceptului de abordare sistemică a controlului de gestiune. În vederea verificării gradului de corespundere dintre cercetările teoretice și studiile pragmatice cu privire la control, au fost analizate diverse acte reglementative atât cu caracter național, cât și internațional, precum și rapoartele administratorilor, pentru anul 2015, ale entităților din cadrul pieței reglementate a Bursei de Valori București.

În capitolul al treilea – „Strategii manageriale și controlul bugetar” – au fost prezentate

management or finance issue, while others are trying to keep its accounting origins. New science approaches focus their research area on the relationship between accounting and management through a set of systemic notions. In searching solutions to these problems, the monograph author examined control in terms of its historical approach, of the legislative and normative acts, as well as the analysis of its practical implementation.

The Monograph “*Management Control in Enhancing the Entity Performance*” contains 220 pages: 5 chapters, 34 figures, 24 tables, 256 bibliographic sources and 24 annexes. The information presented to the reader by Associate Professor, PhD Aliona Birca represents the results of a very profound theoretical and practical study.

The conceptual support of the monograph “*Management Control in Enhancing the Entity Performance*” is divided into two parts. The first part refers to the state of knowledge in the field of management control and entity performance, having a predominantly fundamental character and is made up of the first two chapters. The second part of the study has a predominantly applicative character with reference to the various mechanisms of management control, consisting of the following three chapters.

In the first chapter – “*Genesis and evolution of management control and entity performance*” – are presented the results of national and foreign research on the evolution of management control in antiquity, capitalism (feudalism) and socialism. These are followed by the achievements of F. Taylor, H. Fayol, and other early-twentieth century researchers who have laid the foundations for scientific management.

The second chapter – “*Current dimensions of management control*” – is dedicated to studying the relationships between management control and various areas of accounting, auditing and internal control. A special role is given to the concept of systemic approach to management control. In order to verify the correspondence between the theoretical research and the pragmatic studies on control, various regulatory acts, both national and international, were analysed, as well as the administrators’ reports for 2015 of the entities within the regulated market of the Bucharest Stock Exchange.

In the third chapter – “*Managerial Strategies and Budgetary Control*” – are presented the pragmatic aspects of the managerial strategies, the relations with the objectives and the budgetary

aspectele pragmatice ale strategiilor manageriale, relațiile cu obiectivele și sistemul bugetar. Procesul de planificare și bugetare a fost studiat din perspectiva rolului de transformare a conceptelor cu privire la obiectivele strategice în expresie valorică. Astfel, a fost demonstrat că planificarea și controlul sunt două activități distincte, care merg „mână în mână”, iar bugetul de venituri și cheltuieli constituie ultima etapă a planificării și prima etapă a controlului.

Capitolul al patrulea – „Realizarea controlului operațional prin metodele contabilității de gestiune. Implicații asupra deciziilor manageriale” – are rolul de a demonstra implicațiile contabilității în procesul de luare a deciziilor. Controlul operațional vizează activitatea curentă, bazat, de cele mai multe ori, pe sistemul de costuri. Direcțiile de cercetare au fost concentrate pe activitățile zilnice, realizate cu scopul punerii în aplicare a planurilor strategice și a bugetelor. Pe parcursul acestui capitol, au fost cercetate: problematica metodei standard-cost, metoda ABC/ABM, costurile raționale și analiza cost-volum-profit.

În capitolul al cincilea – „Evaluarea performanței entității – etapa finală a controlului de gestiune” – se prezintă, în mod detaliat, diverse categorii de indicatori necesari procesului de evaluare a performanței. De asemenea, a fost demonstrat că îmbinarea aspectelor financiare, de natură cantitativă, cu cele nefinanciare, de natură calitativă, reprezintă caracteristicile de bază ale acestui sistem de evaluare. Cercetarea problematicii utilizării tabloului de bord prospectiv a fost realizată în cea de-a doua parte a acestui capitol, fiind considerată drept cea mai utilizată metodă de gestiune a performanței.

Am convingerea că această monografie nu va deveni doar o referință, ci un mijloc de largire a cunoștințelor teoretice și un instrument de lucru cotidian al profesioniștilor în domeniul controlului de gestiune. Informația din lucrare face apel la modele aplicate în practica internațională, valorificând, totodată, experiența entităților din Republica Moldova și România. Ținem să felicităm autorul pentru calitatea demersului oferit și să mulțumim cititorilor, studenților, cadrelor didactice, specialiștilor în domeniul financiar-contabil, managerilor, pentru interesul și răbdarea în lecturarea acestei cărți.

system. Planning and budgeting process has been studied from the perspective of the role of transforming concepts on strategic goals in value expression. Thus, it has been demonstrated that planning and control are two distinct activities that go hand in hand and the revenue and expenditure budget is the final stage of planning and the first stage of control.

Chapter Four – “Achieving operational control through management accounting methods. Implications on Managerial Decisions” – has the role of demonstrating the implications of accounting in the decision-making process. Operational control targets current activity, often based on the cost system. The research directions are focused on day-to-day activities for the implementation of strategic plans and budgets. In this chapter were investigated: the standard-cost method, the ABC/ABM model, the rational costs and the cost-volume-profit analysis.

In the fifth chapter – “Entity Performance Assessment – the final stage of management control” – are rendered in a very detailed way the various categories of indicators necessary for the performance evaluation process. It has also been demonstrated that combining financial, quantitative and non-financial aspects, of qualitative nature, is the basic characteristic of this evaluation system. The research of the use of the prospective scoreboard was done in the second part of this chapter, being considered as the most used method of performance management.

I am firmly convinced that this monograph will become not only a reference but a means of widening the theoretical knowledge and a daily work tool of professionals in the field of management control. The information presented in the paper appeals to the models applied in the international practice, while capitalizing on the experience of the entities from the Republic of Moldova and Romania. We would like to congratulate the author for the quality of the monograph and to thank the readers, students, lecturers, financial and accounting specialists, managers for the interest and patience in reading this book.

**Recenzent, Profesor, dr. hab. Alexandru Nederița, ASEM/
Reviewer, Professor, Hab. Dr. Alexandru Nederita, ASEM**

Bun de tipar 30.03.2018
Coli de tipar 17,4. Coli editoriale 18,7.
Comanda nr.14. Tirajul 100 ex.

Tipografia Centrului Editorial-Poligrafic al ASEM
Chişinău – 2005, str. Mitropolit Gavriil Bănulescu-Bodoni 59
tel. 402-910, 402-936, 402-886